

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt: 6 Sayı: 2 | Vol. : 6 Issue: 2 | 2024

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt: 6

Sayı: 2

Aralık 2024

Vol.: 6

Issue: 2

December 2024

ASBÜ Yayınevi

Ankara 2024

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

e-ISSN: 2667-6109

Cilt: 6 Sayı: 2

Vol.: 6 Issue: 2

Aralık 2024

December 2024

Dergi İletişim Bilgileri/Review Contact Information:

ASBÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA Tel: +90

312 596 44 44-45 Fax: +90 312 311 86 00

E-mail: bilisimhukukudergisi@asbu.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/bilisimhukukudergisi>

Bilişim Hukuku Dergisi hakemli bir dergidir. Yayımlanan eserlerden doğan sorumluluk yazara/yazarlara aittir.

Digital Law Review is a peer-reviewed journal. The liability of the published work lies with the author/authors.

Bu dergideki eserler, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır.

The works contained herein are licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Yayına Hazırlayan/Prepared by:

Mizanpaj/Layout: Arş. Gör. İsmail Hakkı ADA

Kapak Tasarımı/Cover design: Basın Yayın Daire Başkanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA

Tel: +90 312 596 44 46 Fax: +90 312 311 86 00

Bilişim Hukuku Dergisi TR Dizin' in yanı sıra aşağıda belirtilen indekslerde/veritabanlarında taranmaktadır.

Digital Law Review is indexed by the indexes/databases given below.

İMTİYAZ SAHİBİ:

Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Sorumlu Müdür:

İsmail ÖZCAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Sekreteri

Editörler

Prof. Dr. Yasin SÖYLER Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Merve Ayşegül
KULULAR İBRAHİM Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dil Editörleri

Dr. Öğr. Üyesi Erman EROĞLU Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
(İngilizce) Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Çiler Damla
BAYRAKTAR (Almanca) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Fethullah
BAYRAKTAR (Fransızca) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. Sena KONTOĞLU Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
TAŞTAN Fakültesi

Arş. Gör. Furkan AYDIN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Arş. Gör. Melik Ahmet AKÇINAR Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Arş. Gör. İsmail Hakkı ADA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Danışma Kurulu:

Prof. Dr. Bülent KENT	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Olgun DEĞİRMENCİ	TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Cemil KAYA	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Leyla KESER BERBER	İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Yücel OĞURLU	İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Erdal YERDELEN	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Jürgen BRÖHMER	Murdoch Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Julia HÖRNLE	Queen Mary Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Armağan Ebru BOZKURT YÜKSEL	Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Gülsün Ayhan AYGÖRMEZ UĞURLUBAY	İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Erman BENLİ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Hasan SINAR	Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet Bedii KAYA	İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Barış ERMAN	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KAPLANHAN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Yuhanif YUSOF	Utara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Ahmet KILIÇ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Dr. Mustafa KÜÇÜKALİ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurum

YAZIM KURALLARI

Başlangıç

1. Makale başlığı: Amerigo Md BT, 15 pt., Tüm harfler büyük, Kalın, Ortalanmış.
2. Yazar adı: Amerigo Md BT, 13 pt., Kalın, Sağa yaslı, İlk harfler büyük, yıldız ile dipnotta yazarın mesleği.
3. Öz, Abstract ve Anahtar Kelimeler: Kalın, İlk harfler büyük.

Metin

1. Metin içi başlıklar: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Başlık başındaki işaretler için yeni liste stili tanımlanması (Word'de Giriş, sekmesinde paragraf kutucuğunun içinde üst sıradaki liste işareti/numaralandırma işaretlerinden çok düzeyli liste başlığı altında yeni liste stili tanımla daha sonra sol alttan biçimden numaralandırma seçeneği seçilecek) sıralaması:
  1. **Seviye:** Numaralandırma stili: I, II, III... Kalın, Tümü büyük harfler
  2. **Seviye:** Numaralandırma stili: A, B, C... Kalın, İlk harfler büyük
  3. **Seviye:** Numaralandırma stili: 1, 2, 3... Kalın, İlk harfler büyük
  4. **Seviye:** Numaralandırma stili: a, b, c... Kalın, İlk harfler büyük
  5. **Seviye:** Numaralandırma stili: i, ii, iii... Normal, İlk harfler büyük, İtalik.
3. Ana metin: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Metin paragrafları: İlk satır 0,75 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 5nk paragraf sonrası 0 nk aralık, satır aralığı 1.

Dipnotlar

1. Dipnot: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Dipnot paragrafları: Asılı 0,5 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 2 nk paragraf sonrası 0 nk aralık, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1. Ancak aynı dipnotta birden çok paragraf verilecekse bu durumda söz konusu iki paragraf arasında aralık 0 olmalıdır (üstteki paragrafın paragraf ayarlarından "sonra" kısmı 0 nk, alttaki paragrafın ise "önce" kısmı 0 nk yapılmalıdır).
3. Dipnottaki cümle ile dipnotta sol baştaki numara arasında 1 boşluk bırakılmalıdır.
4. Dipnotta sonu nokta ile biten bir ifade varsa tekrar nokta konulmasına gerek yoktur, bunun haricinde herhangi bir işaretten sonra mutlaka nokta konulmalıdır.
5. Metin içerisinde gösterilen dipnot numaraları sayet bir noktalama işareti varsa onun hemen ardından boşluk bırakılmaksızın belirtilecektir.

Yanlış: verilecektir¹.

Doğru: verilecektir.¹

Kaynakça

1. Kaynakça ayrı sayfada başlayacaktır.
2. Alfabetik sıralı, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Kaynakça paragrafları: 0,75 cm asılı (ilk satırdan sonraki satırlar 0,75 cm içeride), her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi aralık 3 nk paragraf sonrası aralık 0 nk, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1.
Yazım şekline ilişkin kurallara uygun olarak hazırlanmış örnek word formu için bkz. <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Yazım-İmla Kuralları ve Atıf Usulü

1. Derginin yazım ve imla kurallarında Türk Dil Kurumunun yayınları ve kararları esas alınmaktadır.
2. Dipnot ve kaynakçalarda "The Chicago Manual of Style" atıf sistemi benimsenmiştir. Atıf sistemine ilişkin detaylı bilgi için bkz. <https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>
3. Eserin yayın dilinin Türkçe olması halinde atıf yapılırken;
  - ◇ "and" yerine "ve"
  - ◇ "unpublished" yerine "yayımlanmamış" veya "yayınlanmamış"
  - ◇ "Anonymous" yerine "Anonim"
  - ◇ birden fazla ciltten oluşan eserlerde "volume/vol." yerine "Cilt."
  - ◇ "see" yerine "bkz."
  - ◇ "in" yerine "iç."
  - ◇ "accessed" yerine "erişim tarihi"
  - ◇ "trans." yerine "çev."
  - ◇ "edited by" yerine "editör"
  - ◇ "translated by" yerine "çeviren"
  - ◇ "interview by" ifadesi yerine "röportajı yapan"
  - ◇ "PhD diss." yerine "doktora tezi"
  - ◇ "thesis" yerine "tez"
  - ◇ "last modified" yerine "son değiştirilme"
  - ◇ "filmed" yerine "çekim" ifadeleri kullanılmalıdır.
  - ◇ Tarih belirtirken kullanılan ay isimleri Türkçeleştirilmiştir ancak yazım formatı korunmuştur. Örneğin; Mayıs 8, 2019 şeklinde yazılmalıdır.
  - ◇ Dergi sayısını ifade eden "no." ifadesi korunmuştur. Keza "ed." ifadesi aynen korunmuştur.
  - ◇ Sayfa numarasında "vd." kullanılmamalıdır. Bunun yerine ilgili numara ile arasına boşluk konulmaksızın "ff." İfadesi kullanılmalıdır. Eğer "ff."dan sonra "." gelecekse kullanılmaz ancak ";", "?" vb. gelecekse onlar "ff."deki noktaya bitişik yazılır.
  - ◇ Metin içerisinde dipnotta gösterilen mevzuat veya mahkeme kararı kaynakçada gösterilmeyecektir. Yargı kararlarına yapılan atıflarda aşağıdaki kural ve kısaltmalar dikkate alınmalıdır:

- ◊ Mahkemenin/kurumun adı varsa dairesi, E. esas numarası K. karar numarası tarih [gün.ay.yıl formatında], (kararın ulaşıldığı kaynak, varsa ulaşıldığı kaynaktaki sayfa numarası veya URL veya DOI numarası).
- ◊ Yabancı kararlarda ilgili mahkemenin veya kurumun kendisinin benimsemiş olduğu karar atıf usulü kullanılabilir. Tercih edilirse Türk kararları için kullanılan sistem de uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Ancak, bir eserde aynı mahkemenin veya kurumun bir kararı için hangi sistematik kullanılmışsa diğer kararlarında aynı sistematığın kullanılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi	AYM
Bireysel Başvuru	BB
Bölge Adliye Mahkemesi	BAM
Ceza Dairesi	CD
Ceza Genel Kurulu	CGK
Daire	D
Danıştay	Dan.
Esas	E.
Hukuk Bölümü	HukukB
Hukuk Dairesi	HD
Hukuk Genel Kurulu	HGK
İçtihadı Birleştirme Kurulu	İBK
İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu	İBK
İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı	İDDK
Karar	K.
Uyuşmazlık Mahkemesi	UM
Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı	VDDK
Yargıtay	Yar.

Örnekler:

AYM, E.2017/172, K.2018/32, 28.03.2018.

Yar. 1. HD, E.2015/1456, K.2017/7086, 05.12.2017, (Kazancı İctihat ve Bilgi Bankası).

Ankara BAM 2. HD, E.2016/113, K.2017/21, 23.01.2017,
(<https://legalbank.net/belge/ankara-bolge-adliye-mahkemesi-2-hd-e-2016-113-k-2017-21-t-23-01-2017-bosanmadan-kaynaklanan-tazminat/3040600>).

Rekabet Kurulu, K.19-12/136-60, 13.3.2019,
(<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=c4268558-edce-48b5-996d-152defb6a7e4>).

5. Resmi Gazeteye yapılacak atıflar şu şekilde belirtilmelidir: RG. 02.01.2019, S. 30643.

WRITING FORMAT

Beginning

1. Title of the works: Amerigo Md BT, 15 pt., bold and capital letter, centered paragraph style.
2. Names(s) of author(s): Amerigo Md BT, 13 pt., bold, first letter capital, right justified. job of author(s) shall be written with an actinoid footnote.
3. bstract and Keywords: Bold and first letter capital

Text

1. Titles in the text: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Authors should arrange the text utmost with five-degree heading and the number of the titles has a style as follows:
  - First level:** Numbering style: I, II, III... Title: bold and capital letter.
  - Second level:** Numbering style: A, B, C... Title: bold and first letter capital.
  - Third level:** Numbering style: 1, 2, 3... Title: bold and first letter capital.
  - Fourth level:** Numbering style: a, b, c... Title: bold and first letter capital.
  - Fifth level:** Numbering style: i, ii, iii... Title: italic and first letter capital.
3. Main text: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Paragraphs: 0,75 cm first line indent, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 5/0 nk, 1 line spacing

Footnotes

1. Style: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Footnotes paragraphs: 0,5 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 2/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled. If there are more than one paragraph in a footnote, pre/post-paragraph space should be 0 nk in this footnote.
3. Between the footnote number and footnote text one character space should be left.
4. All footnotes should be completed with a dot.
5. Footnotes numbers should be demonstrated after punctuations.

Wrong: given¹.   **Right:** given.¹

Bibliography

1. Bibliography should start on a separate page.
2. Style: alphabetically ordered, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Bibliography paragraphs: 0,75 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 3/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled.

For the sample word form edited per the writing form rules of the Journal, please see <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Spelling and Footnotes

1. The works should be prepared per official spelling and orthographic rules.
2. "The Chicago Manual of Style" is accepted for footnotes and bibliography. For further information please see
<https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Araştırma Makaleleri/Research Articles

**SOSYAL MEDYA ETKİLEYİCİLERİNİN REKLAMLARINA KARŞI AÇILAN
DAVALARIN MEDENİ USUL HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ.....359**

*The Evaluation of the Legal Actions Against Advertisements by Social
Media Influencers from the Perspective of Civil Procedure Law*

Serkan KAYA/Muhammet Emirhan HAVAN

YAPAY ZEKÂNIN İDARİ YARGIDA KULLANILMASI.....410

The Use of Artificial Intelligence in Administrative Jurisdiction

Ercan TUTAN

**YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ KOLLUK UYGULAMALARINDA İDARENİN
HUKUKİ SORUMLULUĞU.....508**

*Legal Responsibility of the Administration in Artificial Intelligence
Supported Law Enforcement Practices*

Aytaç ÇETİNKAYA

**PERSONEL DATA BREACH ON THE INTERNET: A CASE STUDY ON
GOOGLE FONT.....549**

*İnternette Kişisel Veri İhlalleri: Google Font Üzerine Bir Örnek
Çalışma*

Kazım ATEŞ/Ersin ÇAĞLAR

YAPI BİLGİ MODELLEME (BIM) VERİLERİ VE SORUMSUZLUK ANLAŞMALARI.....571

Limitation of Liability for Building Information Modelling (BIM) Data

Beyza DEVRAN

YAPAY ZEKÂNIN SUÇ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....620

Assessment of Artificial Intelligence's Potential to Crime

Mümin GÜNGÖR

SOSYAL MEDYA ETKİLEYİCİLERİNİN REKLAMLARINA KARŞI AÇILAN DAVALARIN MEDENİ USUL HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

*The Evaluation of the Legal Actions Against
Advertisements by Social Media Influencers from
the Perspective of Civil Procedure Law*

Serkan KAYA*

Muhammet Emirhan HAVAN**

Öz

Sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, tüketici davranışlarını yeniden şekillendirmiş; kullanıcılar, satın alma kararlarında sosyal medya etkileyicilerinin tavsiyelerine giderek daha fazla güvenir hale gelmiştir. Bu güven, sosyal medya etkileyicilerinin ürün ve hizmetleri onaylayarak itibarlarından para kazandıkları yeni bir pazarlama paradigmasına yol açmıştır. Son yıllarda, kullanıcıları sosyal medya etkileyicilerin

* Dr Öğretim Üyesi, Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, serkan.kaya@boun.edu.tr ORCID: 0000-0003-2507-3372.

** Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bursiyeri, emirhanhavan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6210-3337.

Makale Gönderim Tarihi/Received:24.04.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted:13.10.2024

Atıf/Citation: Kaya, Serkan ve Havan, Muhammet Emirhan. "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Reklamlarına Karşı Açılan Davaların Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 359-409.

yapmış olduğu aldatıcı reklam uygulamalarından korumak için düzenlemeler yapılmış olsa da, bu modelin medeni usul hukuku açısından değerlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir. Bu çalışmada, sosyal medya etkileyicilerinin hukuki niteliği ve bunların reklam verenlerle ilişkileri değerlendirildikten sonra, aldatıcı reklamlara karşı açılacak haksız rekabet davaları, tüketici davaları ve fikri mülkiyet davaları ele alınmaktadır. Açılacak davalar için potansiyel talepler, ilgili taraflar ve görevli ve yetkili mahkemeler incelenmekte ve karşılaşılabilecek hukuki sorunlar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Haksız Rekabet, Sosyal Medya Etkileyicisi, Reklam Hukuku, Usul Hukuku, Tüketicinin Korunması

Abstract

The widespread adoption of social media platforms has reshaped consumer behavior, with users increasingly relying on the recommendations of social media influencers for their purchasing decisions. This trust has given rise to a new marketing paradigm, where social media influencers monetize their reputations by endorsing products and services. Despite regulatory efforts to protect users from deceptive advertising practices by social media influencers, there remains a need to evaluate this model within the framework of civil procedural law. In this study, the legal nature of social media influencers and their relationships with advertisers are analyzed. The discussion covers unfair competition lawsuits, consumer lawsuits, and intellectual property lawsuits that may be filed against deceptive advertisements. Furthermore, potential claims, relevant parties, and competent courts for filing lawsuits are examined, along with the legal issues that may arise in this context.

Keywords: Unfair Competition, Social Media Influencer, Advertisement Law, Procedural Law, Consumer Protection

GİRİŞ

Son yıllarda gelişen teknoloji ile birçok alanda olduğu gibi reklam alanı da dijitalleşen çağa ayak uydurarak farklı yöntemlerle kendini göstermeye başladı. İnternetin gelişmesi ve yaygınlaşması sonucunda, reklam kavramı, reklam yöntemleri, müşteri kavramı, müşteriye sunulan mal ve hizmetler ve bunların satış ve pazarlama yöntemleri ile rekabet etme şekilleri gibi konularda değişiklikler meydana gelmiştir. Hiç şüphesiz dünyada ve ülkemizdeki sosyal medya kullanıcı sayıları da düşünüldüğünde, sosyal medyanın yaygın olarak kullanılması, markaların müşterilerle etkileşim biçimini değiştirdi. Artık şirketler, reklam bütçelerini televizyon, gazete ve reklam panolarına harcamak yerine, çevrim içi platformlarda sadık bir takipçi kitlesi kazanmış olan '*sosyal medya etkileyicileriyle*'¹ ortak olarak çalışmaktadır. Statista'nın verilerine göre, küresel sosyal medya etkileyicilerinin pazarlama hacmi 2019'dan bu yana üç katından fazla arttı ve 2023'te bu pazar payı 21,1 milyar ABD doları ulaştı.² Türkiye'de ise sosyal medya etkileyicileri aracılığıyla yapılan reklamlara 2022'de 1,96 milyar Türk lirası harcanmıştır.³ Deloitte'nin 2023 yılında yayınladığı 'Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları' raporuna göre, Türkiye'de, mobil tüketicilerin günlük olarak harcadığı süre, 2021'den bu yana 2 dakika artarak günde 2 saat 59 dakika olarak

---

¹ Yabancı kaynaklarda "influencer" olarak adlandırılmasına rağmen Ticaret Bakanlığı tarafından 5 Mayıs 2021 tarihinde yayınlanan "Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz" da "sosyal medya etkileyicisi" terimi tercih edildiği için bu çalışmada da bu terim kullanılacaktır.

² "Influencer marketing worldwide - statistics & facts", Statista, erişim tarihi: 23 Ekim 2023, <https://www.statista.com/topics/2496/influencer-marketing/#topicOverview>.

³ "Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2022 Raporu", Deloitte, erişim tarihi: 13 Ekim 2023, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/technology-media-telecommunications/medya-ve-reklam-yatirimlari-2022-raporu.pdf>.

kaydedilmiştir.⁴ Bu verilerden yola çıkarak, ‘sosyal medya etkileyicilerinin’ pazarlamasının tüketici davranışları üzerinde etkili olduğu ve kalıcı bir şekilde hayatımıza girdiği, dijital medya satın alımında daha fazla yer almasının beklendiği görülmektedir.⁵ Örneğin yapılan bir araştırmada tüketicilerin %90’ının önceden tanıdıkları kişilerden gelen tavsiyelere güvendikleri ortaya konmuştur.⁶

Sosyal medya etkileyicilerinin, sosyal medya aracılığıyla reklamını yaptığı ürünler veya hizmetler hakkında kendi kişisel deneyimlerini ve memnuniyetlerini dile getirdikleri görülmektedir. Dijital etkileyicilerin yapmış oldukları ürün yorumları veya ürün tavsiyeleri için bir ücret alıp almadıkları veya bir reklam verenle finansal bir anlaşmaya sahip olup olmadıkları doğru bir şekilde açıklanmadığı gözlemlenmektedir. Bu durum, reklamı yapılan ürün veya servisler hakkındaki bilgilerin şeffaflığına ve doğruluğuna gölge düşürmekle birlikte, ilgililerin (tüketicilerin, rakiplerin vs.) korunması bakımından yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma, sosyal medya etkileyicilerin yapmış oldukları reklamların hukuki niteliğini ve bu kapsamda ortaya çıkacak muhtemel uyuşmazlıkları medeni usul hukuku açısından ele almaktadır.

---

⁴ “Türkiye’de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2022 Raporu”.

⁵ “Türkiye’de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2022 Raporu”.

⁶ Meltem Karatepe Kaya, “Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından İnternet Aracılığıyla Yapılan Reklamlara İlişkin Hukuki Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70, sy. 3 (2021): 667 – 719, 673; Merve Yiğit, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, Yaşar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2023, 31. Sosyal medya reklamcılığının parasal hacmi hakkında bkz. Hayriye Dilara Abbasoğlu, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, 12.

I. REKLAM VEREN İLE SOSYAL MEDYA ETKİLEYİCİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sosyal medyada etkileyiciler üzerinden yürütülen reklamcılık faaliyetlerine karşı açılacak davaların usul hukuku bakımından değerlendirmesi, bu hukuki ilişkinin niteliğinin ortaya konulması ile mümkün olacaktır. Bu sözleşmelerin unsurları birkaç adımda belirlendikten hukuki nitelik incelemesi yapılabilir.

İlk olarak, sosyal medya üzerinden üretilen ve yayınlanan bir içeriğin hukuken reklam olarak değerlendirilebilir mi sorusunun cevaplandırılması gerekir. İkinci aşamada ise sosyal medyadaki etkileyiciler ile müşterileri arasındaki hukuki ilişki nitelendirilerek tarafların hak ve yükümlülükleri ortaya konabilir.

A. Bir Sosyal Medya Faaliyetinin Reklam Olarak Değerlendirilmesi

Reklamcılık faaliyetleri, firmaların ürünlerinin tüketiciler nezdindeki tanınırlığını arttırmak ve piyasada ürünlerinin olumlu bir algıya sahip olmalarını sağlamak için yapılır. Diğer bir taraftan, reklamcılık faaliyetleri tüketicilerin aynı ürün konusunda üretim yapan birden çok firma arasında tercihte bulunabilmelerine imkân sağlar⁷. Bu yönüyle reklamcılık faaliyetlerinin tüketici lehine olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın, reklamların yanıltıcı olması, tüketicilerin yanlış bilgilerle hareket ederek hatalı tercihlerde bulunabilmesine

---

⁷ Alperen Korkmaz, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımların Örtülü Reklam Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2022, sy. 160 (2022): 181 – 210, 184; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 15.

neden olabilir⁸. Bu yüzden reklamcılık faaliyetleri, hukukumuzda özel olarak tanımlanmış ve düzenlenmiştir.⁹

Reklamın tanımına ilişkin Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) m. 61'de "*Ticari reklam, ticaret, iş, zanaat veya bir meslekle bağlantılı olarak; bir mal veya hizmetin satışını ya da kiralanmasını sağlamak, hedef kitleyi oluşturanları bilgilendirmek veya ikna etmek amacıyla reklam verenler tarafından herhangi bir mecrada yazılı, görsel, işitsel ve benzeri yollarla gerçekleştirilen pazarlama iletişimi niteliğindeki duyurulardır.*" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰ TKHK'daki bu düzenleme ticari reklamlara ilişkindir. Ticari olmayan reklamlar (örneğin bir siyasi partinin reklamı) TKHK'ya tabi olmayacaktır.¹¹ TKHK'ya dayanılarak çıkartılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği¹² içinde de ticari reklamlara ilişkin düzenlemeler bulunmakta ve ticari reklam TKHK'daki paralel biçimde düzenlenmektedir. Buradaki tanımlardan üç temel unsurun ticari bir reklamı oluşturduğu tespitinde bulunmak mümkündür. İlk olarak, reklamı yapılan ürünün ticaretle, işle, zanaatla veya bir meslekle bağlantılı olması gerekir. Bu unsur, ürünün niteliği özelinde ortaya çıkan bir unsurdur. İkinci unsur, reklama ilişkin sübjektif unsurdur. Söz konusu duyurunun hedef kitleyi bilgilendirmek veya ikna etmek amacıyla verilmiş olması gerekir. Buna doktrinde reklam iradesi veya reklam yapma iradesi ismi de verilmektedir.¹³ Son olarak, duyurunun bir mecrada gerçekleştirilmesi gerekmektedir.¹⁴ Mecra, Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği madde

⁸ Semih Sırrı Özdemir ve M. Zahid Doğanay, "Bir Mecra Olarak Sosyal Medyanın Reklam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, sy. 13 (Haziran 2019): 295-338, 296.

⁹ Burcu Bahar Çataloğlu, "Reklama Hukuki Açından Bir Bakış", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, sy. 2 (2020): 559-632, 606-607.

¹⁰ RG, 28.11.2013, S. 28835.

¹¹ Yakup Güzel, *Reklam Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022), 13.

¹² RG, 10.01.2015, S. 29232.

¹³ Çataloğlu, "Reklama Hukuki Açından Bir Bakış", 604.

¹⁴ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 19.

4(1)'da "Reklam ve tanıtım mesajını ileten ve o mesajı alma durumunda olan kişi, grup ya da topluluğun bulunduğu yeri ve ortamı; televizyon, her türlü yazılı basın, internet, telefon, radyo, sinema gibi iletişim kanalları ile açık hava, basılı materyal gibi iletişim araçları" olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, reklamın kamuya karşı yapılmış olmasının gerektiği bazı yazarlarca savunulmuştur.¹⁵ Ancak günümüzde sosyal medyada karşımıza çıkan kişiselleştirilmiş reklamların da reklam niteliğinde olduğu savunulmaktadır.¹⁶ Bunların yanında, elbette reklam içeriğinin de tüketiciye yönelik bir mesaj içermesi gerekmektedir.¹⁷ Doktrinde ayrıca, reklamda reklam verenin açık ve anlaşılır olması da bir unsur olarak sayılmaktadır.¹⁸ Buna karşın, özellikle sosyal medyadaki viral reklamlar bakımından, bu reklamların verenin kimliği her zaman açık olmadığı için bu unsurun reklamın zorunlu bir unsuru olmaması gerektiği de savunulmaktadır.¹⁹

Bunun dışında Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un (RTKYHHK) m. 3/1-ş'de de radyo ve televizyon reklamlarına ilişkin olarak "Taşınmazlar, hak ve yükümlülükler dâhil olmak üzere mal veya hizmetlerin teminini teşvik etmek, bir amaç veya düşünceyi yaymak veya başka etkileri oluşturmak amacıyla ticaret, iş, zanaat veya bir meslekle bağlantılı gerçek ve tüzel kişi tarafından, bir ücret veya benzeri bir karşılıkla yapılan her türlü duyuru veya öz tanıtım yayını" tanımı

¹⁵ Pelin Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu Karşısında Tüketicilerin Korunması", İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2018, 10.

¹⁶ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 5.

¹⁷ Özdemir ve Doğanay, "Bir Mecra Olarak Sosyal Medya", 298; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 17; Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 9.

¹⁸ Korkmaz, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımlar", 184; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 18.

¹⁹ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 6; Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 11-12.

getirilmiştir.²⁰ Dikkat edildiği üzere, RTKYHHK'unda reklam için bir ücret veya benzeri bir şey karşılığında duyuru veya tanıtım yapılması öngörülmüşken, TKHK herhangi bir ücretten bahsetmemektedir. Benzer biçimde, Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun m. 40, bir ilanın reklam sayılması için "maddi veya manevi bir menfaatin" temin edilmesi gerektiğini söylemektedir.²¹ Ticari reklamlardan farklı olarak bu düzenlemelerde reklam konusunun daha geniş tanımlandığını görmek mümkündür. Sadece ticari faaliyetlerle ilişkili bir ürünün değil , bir amaç veya düşünceyi yaymak amacıyla yapılan yayınlar da bu düzenlemeler uyarınca reklam kabul edilecektir.²² Ancak bu çalışmanın konusu, sosyal medyada etkin olan etkileyiciler aracılığıyla yapılan ticari reklamlar olacağı için sadece TKHK ekseninde bir inceleme yapılacaktır. Hâkim görüş, bir ilanın ticari reklam olarak nitelendirilmesi için muhakkak bir ücret karşılığında yapılmış olmasına gerek olmadığı yönündedir.²³

Bir sosyal medya etkileyicisinin girmiş olduğu reklam faaliyetleri çoğu zaman TKHK kapsamında reklam teşkil edecektir. İlk olarak, reklam verenler etkileyicinin reklamını yaptığı ürün, en nihayetinde tüketicilerin satın alması istenen bir ürün olacağı için, çok yüksek bir ihtimalle ticaretle, işle, zanaatla veya meslekle ilişkili olacaktır.

Sübjektif unsur bakımından, her içerik özelinde ayrı bir değerlendirme yapılması gerekir. Zira sosyal medya etkileyicisinin ticari bir mal veya hizmetle ilgili ürettiği her içerik reklam iradesi taşımayabilir. Etkileyicinin sadece bu mal veya hizmetle ilgili kendi görüşünü paylaşmak amacıyla yaptığı bir yayın, reklam iradesinin eksikliği nedeniyle reklam olarak

---

²⁰ RG, 03.03.2011, S. 27863.

²¹ RG, 09.01.1961, S. 10702.

²² Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 10.

²³ Korkmaz, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımlar", 186; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 19.

değerlendirilmeyecektir. Buna karşın, örneğin etkileyicinin reklam verenden aldığı bir ücret karşılığında söz konusu içeriği üretmiş olması, bu içeriğin reklam niteliğinde olduğunu gösterebilir.²⁴ Kanaatimizce burada asıl tartışmalı olan kısım, reklam verenin ürününden ücretsiz olarak yararlanan etkileyicinin reklam iradesini tespit etmek olacaktır. Aşağıda inceleneceği üzere, reklam verenden alınan herhangi bir menfaat, etkileyici ile kurulan sözleşme bakımından yeterlidir. Bunun muhakkak belli bir miktar para şeklinde ödenmesine gerek yoktur.²⁵ Örneğin, reklam verenin ürünlerinden ücretsiz yararlanma da doktrin tarafından yeterli bir karşı edim olarak değerlendirilmektedir.²⁶ Ancak kanaatimizce, bu hususun üzerinde daha çok durulması gerekir. Şayet ücretsiz sağlanan ürün veya hizmet sadece bu içeriği üretilmesinde kullanılıyorsa artık burada bir karşı edim olduğundan bahsedilememelidir. Bu, olsa olsa vekalet sözleşmesi bakımından vekilin masraflarının karşılanmasına yahut eser sözleşmesi bakımından malzemelerin sağlanmasına benzeyen bir yararlandırma olabilir. Fakat sadece içeriğin üretilmesi için verilmişse, sözleşmenin karşı edimi olarak değerlendirilemez. Buna karşın, şu da bir gerçektir ki, çok büyük kitleleri olmayan etkileyiciler için sadece o ürün veya hizmete erişmiş olmak, içeriği üretmek için yeterli bir karşılık da olabilir. Bu yüzden kanaatimizce, etkileyicinin salt hakkında içerik ürettiği mal veya hizmetten ücretsiz yararlanması, onun reklam iradesi olduğunu anlamına gelmemelidir. Şayet

---

²⁴ Bazı yazarlar ücretin reklamın zorunlu bir unsuru olduğunu savunmuş olsalar da (bkz. Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 12) Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinin zorunlu bir unsur olarak ücreti saymamış olması bu görüşlerin savunulmasını zorlaştırmaktadır. Bu husustaki tartışmalar için bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 7.

²⁵ Örneğin satışlardan komisyon verilmesi, indirimlerden yararlandırılması, promosyonların tanımlanması diğer türde ekonomik menfaatler arasında sayılmaktadır, bkz. Ayşe Dilşad Keskin, "Influencer Sözleşmesi", *İNÜHFD* 13, sy. 1 (2022): 129-147, 144; Karatepe Kaya, "Sosyal Medya Etkileyicileri", 683.

²⁶ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 20.

etkileyici, ücretsiz yararlanma karşılığında bu mal veya hizmet hakkında olumlu yorumlar paylaşmak borcu altına girmişse, burada reklam iradesinin var olduğu sonucuna varılmalıdır. Eğer etkileyici, mal veya hizmeti ücretsiz olarak almış ancak bunlar hakkında yaptığı içerikte olumlu ve/veya olumsuz tamamen kendi izlenimlerini paylaşmışsa, burada reklam iradesinin, dolayısıyla da reklamın olmadığı sonucuna varılmalıdır. Sosyal medya etkileyicisi, mal veya hizmet sahibinin ürünlerini pazarlamaktan ziyade, özgün ve dikkat çekici bir içerikle kendi sosyal medya hesabını geliştirmeye çalışmaktadır. Burada, etkileyici bakımından en azından manevi bir karşılık olduğu söylenebilir. Hatta diğer bir taraftan, etkileyicinin hesabını geliştirmesi (örneğin daha çok takipçiye ulaşması) onun ekonomik bir menfaatini de besliyor olabilir. Örneğin, etkileyici izlenme sayısı üzerinden yayın yaptığı platformdan para alabiliyor olabilir, veyahut para almasa bile daha fazla takipçiye kavuşan bir etkileyicinin reklam anlaşmaları yapma veya yapmakta olduğu reklam anlaşmalarının fiyatını arttırma gibi imkanları da olabilir. Ancak dikkat edilirse bu durumda söz konusu menfaat ürün sahibinden değil üçüncü kişilerden gelmektedir. Etkileyici ve ürün sahibi arasında bir “kazan-kazan” ilişkisi bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda, etkileyicinin reklam iradesinin tespiti daha zor olmaktadır. Bu noktada şunu da vurgulamak gerekir, bütün bu durumlarda ürün sahibinin reklam iradesinde bir değişiklik olmamaktadır. Ürün sahibi, söz konusu reklam iradesine her hâlükârda sahiptir. Doktrinde de reklam iradesinin reklam verende olması aranmaktadır.²⁷ Bu yüzden yukarıda yapılan tartışmadan bağımsız olarak reklam veren, reklam iradesini taşıdığı sürece, etkileyicide reklam iradesi bulunmasa bile bir reklamın varlığından söz edilebilecektir.

En nihayetinde, internet iletişimi kanalıyla grup ve toplulukların bir araya geldiği bir yer olduğu için yukarıda

²⁷ Korkmaz, “Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımlar”, 185.

verilen tanımdan hareketle sosyal medyanın da bir mecra olabileceği tespitinde bulunmak mümkündür.²⁸

Bu tespitler üzerinden bir sosyal medya etkileyicisinin ürettiği içeriğin reklam olarak tanımlanabilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılacaktır²⁹. Hatta sosyal medya özelinde geliştirilmiş reklam türlerinin de varlığından bahsetmek mümkündür. Örneğin kişiselleştirilmiş reklam, gizli marka temsilciliği, viral reklam, ünlü desteği gibi reklamcılık yöntemlerin sosyal medyada sıkça kullanılan reklam yapma metotları arasında sayılmaktadır.³⁰ Bütün bu gelişmelerin temelinde sosyal medya etkileyicileri ile takipçileri arasındaki güven bağı yatmaktadır. Bu güven bağının varlığı, etkileyicilerin, takipçilerini reklamını yaptıkları ürünlere yönlendirebilmelerini sağlamaktadır.³¹ Reklam verenleri geleneksel reklam mecraları yerine sosyal medya etkileyicilerine yönlendiren şey ise yine bu güven bağıdır. Çalışmanın devamında yapılan tartışmalarda sözleşmenin özellikli bir unsuru olarak bu güven bağına ayrıca vurgu yapılacaktır.

---

²⁸ Benzer yönde bkz. Özdemir ve Doğanay, "Bir Mecra Olarak Sosyal Medya", 299; Korkmaz, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımlar", 198; Gökçe Naz Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları Nedeniyle Doğan Zararlardan Sorumluluğu", Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, 35-36; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 6.

²⁹ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 138. Buna karşın yazar reklam sözleşmeleri ile etkileyicilerin kurduğu sözleşmelerin tamamen birbirine özdeş kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır, bkz. Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 138-139.

³⁰ Özdemir ve Doğanay, "Bir Mecra Olarak Sosyal Medya", 306ff.

³¹ Christine Riefa ve Laura Clausen, "Towards Fairness In Digital Influencers' Marketing Practices", *EuCML* 8, sy. 2 (2019): 64 – 74, 64.

B. Sosyal Medya Etkileyicisi ve Reklam Veren Arasındaki Hukuki İlişkinin Nitelendirilmesi

Sosyal medya etkileyicileri tarafından yapılan reklamlara açılacak davaların usul hukuku bakımından incelemesinden önce bir de sosyal medya etkileyicilerinin sosyal medyada hangi koşullar çerçevesinde faaliyet gösterdiğinin incelemesinde de yararlı olacaktır. Bu bağlamda, reklam verenler ve etkileyiciler arasındaki sözleşmenin niteliği ele alınabilir. Söz konusu sözleşmelerde etkileyici, reklam verenin ürünlerinin tanıtımı ve bunların takipçilerince satın alınmasını teşvik etmek amacıyla bir ücret veya başka bir menfaat karşılığında ürettiği yahut üretilmiş olan bir içeriği sosyal medya hesabında paylaşma borcu altına girer.³² Doktrin, bu tanımdan hareketle söz konusu hukuki ilişkide üç temel unsurun var olduğunu savunmaktadır. Bunlar; etkileyicinin içeriği üretmesi ve/veya yayınlaması, reklam verenin karşı edim olarak vereceği ücret veya diğer bir tür menfaat sağlaması ve reklamın yayınlanacağı mecra olarak sosyal medyanın kullanımınıdır.

Bir reklam sözleşmesi ilişkisinde iki aşama vardır. Bunlardan biri reklam içeriğinin hazırlanması, diğeri ise yayınlanmasıdır.³³ Aşağıda ayrıntısı ile inceleneceği üzere bu iki aşamanın tek bir kişi tarafından yapılması mümkün olduğu gibi, bu aşamaların farklı kişilerce üstlenilmesi de mümkündür. Ayrıca bu unsurlar yanında, etkileyici ve reklam veren arasında bir bağımlılık ilişkisinin bulunmaması da önemli bir unsurdur³⁴.

Dijital etkileyiciler, faaliyet alanlarına göre dört farklı kategoriye ayrılabilirler. İlk kategori, takipçilerin

³² Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 133.

³³ Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 27. Reklamın yayınlanması için reklam veren adına bir mecra ile anlaşma borcu altına girilmişse bu sözleşmenin simsarlık sözleşmesi olduğu nitelendirmesi yapılabilir, bkz. Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 31.

³⁴ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 134.

kişiselleştirilmiş URL'lerine tıklamaları sonucu gelir elde eden etkileyicileri içerir.³⁵ Bu tür bir ilişkide, takipçinin linke tıklaması sonucunda gerçekleştirdiği alışverişten dijital etkileyici komisyon kazanır.³⁶

İkinci kategoride, dijital etkileyicilik işini mal ve hizmet değişimi yoluyla yapan etkileyiciler bulunmaktadır.³⁷ Bu durumda, reklam veren markalar, etkileyicilerin ürün veya hizmetlerle ilgili olumlu yorumlar, hikâyeler veya gönderiler paylaşımları karşılığında tanıtılan ürün veya hizmeti etkileyicilere hediye olarak sunar. Örneğin; restoranların dijital etkileyicileri ücretsiz ağırlaması buna bir örnektir. Bu ağırlama karşılığı etkileyici, yapmış olduğu paylaşımlar ile yemek yediği restoranın reklamını yapmaktadır. Veya kendilerine gönderilen ürünleri, marka adını ve hesaplarını paylaşarak teşekkür eden etkileyiciler, bu kategorideki ilişki türünü sıkça kullanırlar. Üçüncü kategoride etkileyici, adeta bir reklam elçisi gibi reklam verenin ürününü benimser, bunun karşılığında da belli bir miktar para alır. Taraflar öncelikle aralarında bir çerçeve sözleşme kurarlar, daha sonra bu çerçeve sözleşme uyarınca etkileyici, aralarındaki hukuki ilişki uyarınca reklam yapmaya başlar ve ücrete hak kazanır.³⁸ Son kategoride etkileyici, ürünlerin bir üreticisi veya sağlayıcısı olarak karşımıza çıkar. Bazen etkileyici, bu ürünlerin gerçekten üreticisi olabilir ve bu durumda zaten farklı bir reklam veren de yoktur. Reklam veren ile sosyal medya etkileyicisi aynı kişilerdir. Bazen ise etkileyici, kendi ürünlerini çıkartmaz ancak başka bir şirketle anlaşarak

---

³⁵ Bu modele doktrinde “iş birliği pazarlama (*affiliate marketing*)” denmektedir, bkz. Catalina Goanta ve Sofia Ranchordas, *The Regulation of Social Media Influencers: An Introduction*, (Cheltenham: Edward Elgar, 2020), 9; Ahmet Galip Kaplan, “Elektronik Ortamda İşlenen Haksız Rekabet Halleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019, 99.

³⁶ Goanta ve Ranchordas, *The Regulation of Social Media Influencers*, 9; Abbasoğlu, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, 39.

³⁷ Goanta ve Ranchordas, *The Regulation of Social Media Influencers*, 9-10.

³⁸ Goanta ve Ranchordas, *The Regulation of Social Media Influencers*, 10.

kendi isminin kullanılması yoluyla ürün çıkartmasına izin verir. Fark edileceği üzere, bu çok daha karmaşık bir hukuki ilişki yapısıdır. Burada etkileyicinin ürün sahibi ile ilişkisinin her olay özelinde incelenmesi gerekir.³⁹

Son kategorideki karmaşık yapıyı bir kenara bırakırsak, etkileyici ile reklam veren arasındaki ilişkinin temelde reklam verenin para veya başka bir şekilde sağladığı menfaat karşılığında etkileyicinin ürünün reklamını yapma borcu altına girmesini içermektedir. Dolayısıyla etkileyiciler ve reklam verenler arasındaki sözleşme, ivazlı ve tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak kabul edilmektedir.⁴⁰ Kanunda bir şekil şartı öngörülmediği için taraflar aksini kararlaştırmadıkları sürece, bu sözleşmelerin kuruluşu özel bir şekle bağlı değildir.⁴¹

Sosyal medya etkileyicisi çoğu zaman reklam içeriğinin hazırlama ve ardından sosyal medyadaki hesabında yayınlama borcu altına girer. Bu reklamların temelinde etkileyici ile takipçileri arasındaki güçlü güven ilişkisi bulunmaktadır. Etkileyiciler, ürün ile ilişkilerini olabildiğince kendi içerik tarzlarına uygun hale getirerek takipçilerine bu ürünün içeriğinin doğal bir parçası olduğu izlenimini verirler⁴². Bu sayede takipçiler, reklamı normal bir içerik izlemiş gibi algırlarlar. Ancak etkileyicinin bu içeriği mutlaka kendisinin hazırlaması gerektiği düşüncesi kanaatimizce zorunlu değildir.⁴³ Sosyal medya etkileyicisi, reklam verenin hazırladığı bir gönderiyi paylaşma, beğenme, yeniden paylaşma gibi borçlar altına girebilir. Etkileyici, sözleşmeyi ifa ederken aynı zamanda sadakat ve özen yükümlülüklerine uygun davranma borcu altındadır.⁴⁴

³⁹ Goanta ve Ranchordas, *The Regulation of Social Media Influencers*, 10-11.

⁴⁰ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 134; Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 37.

⁴¹ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 137.

⁴² Karatepe Kaya, "Sosyal Medya Etkileyicileri", 672.

⁴³ Üçüncü bir kişi tarafından hazırlanan içeriğinin yayınlanması da bu sözleşme kapsamında mümkündür, Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 141.

⁴⁴ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 143-144.

Doktrin, bu iş ilişkisinin yapısından hareketle etkileyici ve reklam veren arasında yapılan sözleşmenin temelde üç tip sözleşme kapsamında değerlendirilebileceğini tartışmaktadır. İlk olarak, bu sözleşmelerin bir eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesi mümkün olabilir.⁴⁵ Eser sözleşmelerinde yüklenici, iş sahibine belirli bir sonucu ortaya çıkartmayı borçlanmaktadır. Ancak buradaki tartışmalı nokta, eser sözleşmesine konu olacak eserin muhakkak somut bir varlığının olmasının zorunlu olup olmadığıdır. Doktrinde bir görüş, eser sözleşmesinin konusunu sadece somut niteliği olan eserlerin oluşturabileceğini savunmaktadır.⁴⁶ Bu görüşe göre soyut nitelikteki eserler ancak vekâlet sözleşmelerinin konusu olabilirler.⁴⁷ Buna karşın doktrindeki diğer ve daha baskın olan görüş, soyut nitelikteki sonuçların da bir eser sözleşmesinin konusunu oluşturabileceğini savunmaktadır.⁴⁸ Etkileyiciler, sözleşme ile reklam içeriğini üretme ve paylaşma borcu altına girmektedirler. Dolayısıyla, baskın görüşe etki tanınırsa bu etkileyicilerle yapılan sözleşmeler, her ne kadar somut dünyada bir karşılıkları olmasa da, eser sözleşmesi olarak nitelendirilebilir.⁴⁹ Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus daha vardır. Eser sözleşmelerinde karşı edim olarak ücretin varlığı zorunlu bir unsurdur. Bir mal karşılığında veya ivazsız olarak yapılan sözleşmeler eser sözleşmesi olarak değerlendirilmez. Uygulamada bu sözleşmelerin bir ücret karşılığı değil, bazı mal ve hizmetlerden bedava yararlanma karşılığında kurulduğunu da görmek mümkündür. Bu

⁴⁵ Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 29.

⁴⁶ Bu görüşün bir açıklaması için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 588-589; Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Cilt 2)* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012) 4.

⁴⁷ Eren, *Özel Hükümler*, 589; Gümüş, *Özel Hükümler*, 5.

⁴⁸ Yusuf Büyükay, *Eser Sözleşmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 28; Eren, *Özel Hükümler*, 590; Gümüş, *Özel Hükümler*, 5.

⁴⁹ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 139; Numan Tekelioğlu, "Reklamın Ve Reklam Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, sy. 1 (2018): 1-34, 21-22.

durumlarda bu sözleşmelerin eser sözleşmesi olarak değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.⁵⁰

Ayrıca, bu sözleşmelerin eser değil vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğu savunulabilir.⁵¹ Buna göre etkileyici, bir sonucu ortaya koymayı değil, sadece sözleşmeye uygun biçimde bazı fiilleri yapmayı borçlanır. Bu fiilleri yaptıktan sonra sonucun ortaya çıkıp çıkmamasından vekil sorumlu olmayacaktır. Doktrindeki bazı yazarlar da etkileyicinin borcunun bu sözleşmelerde reklam yapmaya uygun fiilleri ortaya koymak olmasından hareketle bunun bir vekâlet sözleşmesi olabileceği tartışmasını yapmaktadırlar.⁵² Özellikle sözleşmenin temelinde etkileyiciye duyulan güven olması bu çıkarımı güçlendirmektedir.⁵³ Bu şekilde soyut nitelikte eserlerin eser sözleşmesine konu olması tartışmasını yapmaya da gerek kalmayacaktır. Ayrıca, sözleşmenin ivazsız yapıldığı durumlar da bu şekilde kapsanacaktır; çünkü vekalet sözleşmeleri, aksine sözleşme veya teamül olmadığı sürece bir borç olarak ücret içermezler. Bu sonucun, bizim de özellikle karşılığında ürünlerin bedava sağlandığı sözleşmeler bakımından yaptığımız tartışmalara uygun olduğu kanaatindeyiz. Zira bu durumda verilen mal veya yararlandırılan hizmet, vekilin masraflarının giderilmesi niteliğinde olacaktır. Keza doktrinde bir görüş, etkileyiciye reklam veren tarafından verilen talimatların bir vekil

⁵⁰ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 139; Pınar Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlara İlişkin Genel Bir Değerlendirme", *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, sy. 2 (2023): 269 - 292, 286.

⁵¹ Bu yönde bkz. Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlar", 286; Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 140.

⁵² Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlar", 286; Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 140.

⁵³ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 140. Genel olarak reklam sözleşmeleri bakımından reklam yapanın kişiliği değil sadece reklam ürünü önemli olduğu gerekçesiyle bunun bir vekalet sözleşmesi olamayacağı savunulmuştur, bkz. Tekelioğlu, "Reklamın Ve Reklam Sözleşmeleri", 23. Ancak sosyal medya etkileyicisi bakımından reklamı yapanın kişiliğinin önemli olacağı için bu görüş kanaatimizce geçerli olmayacaktır.

olarak etkileyicinin bağımsızlığını ortadan kaldırmayacağını savunmaktadır.⁵⁴

Doktrindeki son görüş, bu sözleşmenin birçok özellikli hali nedeniyle isimsiz bir sözleşme olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.⁵⁵ Bu özellikli hallerden biri de sosyal medya etkileyicisi ve takipçileri arasındaki güven ilişkisine atfedilen önemdir.

Kanaatimizce, etkileyicilerin reklam verenlerle yaptığı sözleşmelerin çeşitliliği göz önüne alındığında, genel geçer bir şekilde nitelendirme yapmak mümkün değildir. Etkileyicilerin yaptığı sözleşme, reklam verenin ürününün belli bir süreliğine veya süresiz biçimde desteklenmesini içeriyorsa, bu bir vekalet sözleşmesi olarak değerlendirilmelidir. Zira ürünün desteklenmesi, bir sonucu değil, destekleme boyunca bazı fiilleri ortaya konmasını içerir. Ancak, eğer yapılan sözleşme, ürünün reklamı için bir içeriğin hazırlanması ve/veya yayınlanmasını içeriyorsa, bu durumda sözleşmenin eser sözleşmesi niteliğinde olduğu sonucuna varmak gerekir. Zira bu durumda etkileyici, reklam içeriğinin hazırlanması ve/veya yayınlanması olan bir sonucu üstlenmiş olacaktır.⁵⁶

II. AÇILABİLECEK DAVALAR

Sosyal medya reklamcılığı modelinde, reklamın ve reklam veren ile etkileyici arasındaki sözleşmenin niteliğini inceledikten sonra, bu ilişkinin usul hukuku bakımından yansımalarını anlamak için açılabilir muhtemel davaların incelenmesi

⁵⁴ Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlar", 286; Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 140.

⁵⁵ Keskin, "Influencer Sözleşmesi", 141; Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 30; Tekelioğlu, "Reklamın Ve Reklam Sözleşmeleri", 22; Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlar", 287.

⁵⁶ Benzer yönde bkz. Tandoğdu, "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları", 38.

gerekir. Bu bağlamda aşağıdaki başlıklarda üç dava türü özelinde (haksız rekabet, tüketici ve fikri mülkiyet) ortaya çıkabilecek tartışmalar ele alınacaktır.

A. Haksız Rekabet Davaları

Haksız rekabet davaları genellikle piyasada adil rekabet koşullarını korumayı amaçlar. TBK m. 57'de haksız rekabetle ilgili düzenlemeler bulunmasına rağmen, ticari işler açısından TTK'nın 54. ve devamındaki maddeleri uygulanır. Sosyal medya reklamcılığı genellikle bir işletmenin faaliyetlerini ve eylemlerini içerdiğinden, bu bağlamda TTK'ya özgü bir inceleme yapılacaktır.

TTK m. 54, haksız rekabetin amacının piyasanın bütün katılımcılarının menfaatine dürüst ve bozulmamış bir rekabet olduğunu açıkça yazmaktadır.⁵⁷ Bunun önemli bir sonucu, aşağıda inceleneceği üzere, haksız rekabet davalarının gerek davacı gerek davalı taraflarında birçok kişinin taraf olabilmesidir.⁵⁸

TTK m. 55'te, kanunun dürüstlük kuralına aykırı kabul ettiği birçok ticari uygulama sayılmıştır. Ancak bu sınırlı bir sayma değildir; kanunda açıkça yazılmayan ancak dürüstlük kuralına aykırı olarak rekabeti engelleyen davranışlar da haksız rekabet teşkil edebilirler.⁵⁹ Bu durumda, bu sayılanlara nazaran

---

⁵⁷ Dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması devletin kaynağını Anayasa'da bulan bir yükümlülüğüdür, bkz. Vural Seven, "Sosyal Paylaşım Sitelerinin (youtube –facebook –twitter) Haksız Rekabet Karşısındaki Durumu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan) (2014): 3343 - 3350, 3345.

⁵⁸ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 35-36. Zira haksız rekabet sadece rakipler arasındaki ilişkiyi düzenlememektedir, bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 115; Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 66.

⁵⁹ İhsan Baştürk, "Türk Ticaret Kanunu'nda Bilişim Yoluyla Haksız Rekabetin Hukuki- Cezai Sonuçları", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1, sy. 6 (2011): 279 - 320, 287.

genel hüküm niteliğindeki TTK m. 54/2 uygulanır.⁶⁰ TTK m. 55/1-a'nın açıkça dürüstlük kuralına aykırı reklamlardan bahsetmesi, reklam niteliğinde olduğunu ortaya koyduğumuz sosyal medya reklamcılığının da haksız rekabetin konusunu teşkil edebileceğini göstermektedir. Doktrinde, bir haksız rekabet fiili için temelde üç unsur sayılmaktadır: ticari nitelikte bir uygulama veya davranış, bunların aldatıcı veya dürüstlük kuralına aykırı olması ve rakipler veya tedarik edenler ile müşteriler arasındaki ilişkilerin etkilenmesi.⁶¹

Sosyal medya reklamcılığı esnasında da haksız rekabet teşkil edebilecek birçok eylem ile karşı karşıya kalınması mümkündür. Örneğin, bir işletmenin ürününün reklamını yaparken bu işletmenin rakibi hakkında yanıltıcı veya gereksiz yere incitici açıklamalarda bulunarak kötüleme yapan bir etkileyici, TTK m. 55/1-a-1 hükmünü ihlâl etmiş olacaktır.⁶² Kötülemenin beklenen sonucu doğurup doğurmaması, fiilin haksız rekabet teşkil etmesi için önemli değildir.⁶³ Hukuka aykırı olarak karşılaştırmalı reklam yapan etkileyici, TTK m. 55/1-a-5 uyarınca da sorumlu tutulabilir.⁶⁴ Veya bir ürünün reklamını yaparken müşteriyi ürünün kullanımı, yararları ve tehlikeleri konusunda yanıltan bir sosyal medya etkileyicisi TTK m. 55/1-a-9 bakımından sorumlu olacaktır. Bundan başka, kanunlara veya

---

⁶⁰ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 38. Ancak TTK m. 54(2)'nin uygulanabilmesi için özel hüküm niteliğindeki TTK m. 55 hallerinin ilgili fiili kapsamıyor olması gerekir, bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 81.

⁶¹ Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 67; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 35.

⁶² Aynı yönde bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 105. Ayrıca sosyal medya reklamlarının kötüleme kapsamında değerlendirildiği bazı Yargıtay kararı örnekleri için bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 106ff. Bazı aldatma halleri için bkz. Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 84ff.

⁶³ Akar Öçal, "Reklam Ve Haksız Rekabet", *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi* 6, sy. 2 (1970): 96 – 101, 98.

⁶⁴ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 108.

ticari teamüllere aykırı sosyal medya reklamları da iş şartlarına aykırı oldukları için TTK m. 55/1-e uyarınca haksız rekabet teşkil edeceklerdir.⁶⁵ Ayrıca, kanunda açıkça yazılmıő olmayan ancak dürüst rekabeti ihlal eden diğer eylemleri bakımından da sosyal medya etkileyicisinin sorumluluğu doğabilecektir.

1. İleri Sürülebilecek Talepler

Haksız rekabet ihlali neticesinde ileri sürülebilecek talepler, yine TTK kapsamında açıklığa kavuşturulmuştur. İlk olarak, haksız rekabet ihlalinin tespiti, men edilmesi, haksız rekabet teşkil eden eylemin ortaya çıkarttığı durumun ortadan kaldırılması ve maddi ve manevi tazminat talep edilebilir.

TTK m. 56/1-a'ya göre açılacak bir tespit davasında, fiilin haksız rekabet oluşturduğunun veya oluşturmadığının tespiti talep edilebilir. Dolayısıyla, sosyal medya etkileyicilerinin yapmış olduğu reklamlarının haksız rekabet yaratıp yaratmadığının belirlenmesi için bir tespit davası açılabilir. Bu kapsamda açılacak tespit davalarında, sosyal medya etkileyicisinin kasıt veya kusurunun bulunması ve davacının da bir zarara uğraması şart değildir.⁶⁶ TTK m. 56/1-a'ya dayanan tespit davası, HMK'nın 106 ve 107/3 maddelerinde belirtilen koőullara tabi olmadan açılabilen, özgün bir haksız rekabetin tespiti davasıdır.⁶⁷ Bu madde için eda davasının açılabilceği durumlarda tespit davası açılmaz prensibinin geçerli olmadığı ileri sürülmektedir.⁶⁸ Haksız rekabet eylemiyle ilgili olarak, eylemin haksız rekabet oluşturup oluşturmadığının sadece tespit edilmesi istenebilir.⁶⁹

⁶⁵ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 94.

⁶⁶ Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 603.

⁶⁷ N. Füsün Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku* (İstanbul: Oniki Levha, 2016), 339.

⁶⁸ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, 400.

⁶⁹ Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, 400.

HMK kapsamında açılacak tespit davalarında kural olarak davacının korunmaya değer güncel bir yararının bulunması gerekmektedir. Ancak HMK m.106/2 gereği özel kanunlarda açıkça öngörülen tespit davalarında hukuki yarar şartının aranmasına gerek yoktur.⁷⁰ TTK'de yer alan haksız rekabetin tespiti davası, kanunun istisna düzenlemelerinden biri olduğundan, bu davayı açarken hukuki yararın varlığı aranmaz.⁷¹

Haksız rekabet sebebiyle açılacak davalardan bir diğeri de TTK m. 56/1-b'de düzenlenen men davasıdır. Bu tür bir davanın amacı, devam eden haksız rekabetin sona erdirilmesi veya tekrarlama veya gerçekleşme ihtimali olan haksız rekabetin önlenmesidir.⁷² Haksız rekabetin devam etmekte olduğu durumlarda, sona erdirme talepli bir dava açılabilir ve bu davanın açılması için davalının kusurlu olması gerekmez.⁷³ Mahkeme, davanın kabulü halinde haksız rekabet teşkil eden davranışın sonlandırılmasına yönelik bir hüküm verebilir.⁷⁴ Ayrıca, haksız rekabet henüz gerçekleşmemiş olabilir ancak gerçekleşme ihtimali bulunabilir veya fiilin sona ermiş olmasına rağmen tekrar tehlikesi bulunabilir.⁷⁵ Bu durumlarda, önleme talepli bir dava açılabilir. Sosyal medya etkileyicilerin yayınladığı reklamlara hala erişilebildiği durumlarda, bu reklamların durdurulması ve sosyal medya platformundan kaldırılması, men davası kapsamında talep edilebilir.

Genel olarak, men davası açılarak sosyal medya etkileyicisi veya reklam verenin belirli bir davranışta bulunması yönünde

⁷⁰ Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 407.

⁷¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 408; Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, 400-401.

⁷² Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2019), 364.

⁷³ Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*, 605.

⁷⁴ Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*, 605.

⁷⁵ Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*, 605.

hüküm kurulamaz; bu tür bir davanın kapsamı, söz konusu kişinin bir ya da birden fazla davranıştan kaçınması yönünde olur.⁷⁶ Mahkeme, sosyal medya etkileycisinin veya reklam verenin belirli ve somut bir davranıştan kaçınmaya mahkûm edilmesine karar verebilir.

Haksız rekabetin varlığı için, rekabet ortamının etkilenmesi gereklidir. Bu etki, müşterilerin, kredilerin, mesleki itibarın, ticari faaliyetlerin veya diğer ekonomik menfaatlerin zarar görmesi veya zarar görebilecek olmasıyla ortaya çıkar.⁷⁷ Sosyal medya etkileycileri, kendi görüşlerini ve ürünlerle veya hizmetlerle ilgili tecrübelerini dürüstçe paylaşabilirler.⁷⁸ Ancak, paylaşımlarında kullanılan ifadeler dürüstlük kurallarını aşarak yanıltıcı ve aldatıcı olmamalıdır.⁷⁹ Bu tür ifadeler, haksız rekabet iddialarına yol açabilir ve kötölenen firma tarafından haksız rekabet hükümlerine dayanılarak dava açılabilir.⁸⁰

Haksız rekabetin sonucunda açılacak bir başka dava, ortaya çıkan haksız maddi durumun ortadan kaldırılması, yanlış ve yanıltıcı beyanların düzeltilmesidir. Sosyal medya reklamcılığı bakımından da sıkça karşılaşılabileceğimiz üzere, eğer haksız rekabete bulunulan bazı beyanlar mevcutsa, bu beyanların düzeltilmesi talep edilebilir. Örneğin Yargıtay'ın bazı kararlarında reklam içindeki haksız rekabet teşkil eden ibarelerin düzeltilmesi veya kaldırılmasına hükmedilmiştir.⁸¹

---

⁷⁶ Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*, 606.

⁷⁷ Abbasoğlu, s. 77.

⁷⁸ Abbasoğlu, s. 77.

⁷⁹ "davalı ... tarafından kişisel facebook sayfasında davacı şirket ve faaliyetleri ile ilgili yanlış, yanıltıcı ve gereksiz yere incitici açıklamalarla haksız rekabette bulunduğu tespit..." 11. Hukuk Dairesi, E.2019/3626, K.2020/1977, 24.02.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

⁸⁰ Karatepe Kaya, "Sosyal Medya Etkileycileri", 696.

⁸¹ Bu kararlar hakkında bkz. Adem Aslan, *Türk Reklam Hukuku* (İstanbul: Oniki Levha yayıncılık, Ekim 2021), 450.

Ancak yapılacak düzeltmenin mahkeme kararı ile kesin biçimde belirtilmemiş olması bir bozma sebebidir.⁸²

Bunların yanında, kusurun da ortaya konması halinde, haksız rekabet mağduru kişi maddi tazminat ve eğer bir kişilik hakkı ihlal edilmişse manevi tazminat talebinde bulunabilir. Ancak haksız rekabet davası açabilecek ticaret ve esnaf odaları gibi mesleki ve ekonomik birlikler tazminat talebinde bulunamazlar.

Tazminat talebi, haksız rekabet teşkil eden fiilden doğan zarardan kusuru ile sorumlu olan kişiye yöneltilebilir. Sosyal medya etkileyicileri bakımından bu noktada iki hususun tespit edilmesi gerekir: haksız rekabet teşkil eden fiil ve zarara kusuru ile sebep olan kişi. İlk olarak, bağımsız hareket eden etkileyici haksız rekabet teşkil eden fiillerinden dolayı sorumlu tutulabilir.⁸³ Eğer sosyal medya etkileyicisi haksız rekabet teşkil eden reklam içeriğini bağımsız biçimde oluşturmuşsa, bundan dolayı bizzat sorumlu olmalı ve kusuru bulunmayan reklam veren tazminattan sorumlu tutulmamalıdır. Çünkü fiil tektir, sosyal medya etkileyicisi tarafından işlenmiştir ve kusur da ona aittir. Ancak eğer reklam veren, içeriği gözden geçirip kamuoyuyla paylaşılmasından önce açıkça veya zımnen onaylamışsa, reklam veren ile sosyal medya etkileyicisi müteselsilen sorumlu tutulabilir. Bu durumda, reklam veren içeriğe verdiği onayla haksız rekabet teşkil eden fiile katkıda bulunmuş olur. Ayrıca, Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz (Kılavuz) m. 11 uyarınca reklam verenin etkileyicinin yaptığı reklamı denetleme ve olası ihlallere karşı gerekli

---

⁸² Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 451; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 84; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 134.

⁸³ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 155.

önlemleri alma sorumluluğu bulunmaktadır.⁸⁴ Bu nedenle reklam veren, aktif bir onay vermese bile Kılavuz'dan doğan etkileyiciye bilgi verme, denetleme gibi sorumluluklarını yerine getirmediği için sorumlu olabilecektir. Keza reklam verenin kusurlu olarak yükümlülüklerini ihmal etmesi de haksız rekabet sorumluluğunun doğması için yeterlidir.⁸⁵ Benzer şekilde, eğer sosyal medya etkileyicisi reklam içeriğini reklam verenin talimatları doğrultusunda ve bu talimatların kapsamını aşmadan üretmişse, bu durumda yine ikisi de müteselsilen sorumlu tutulabilir. Zira haksız rekabet teşkil eden fiili iki taraf birlikte ve kusurlarıyla gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca, eğer haksız rekabet teşkil eden fiil, reklam verenin bir çalışanı tarafından işlenmişse, reklam veren TTK m. 57 uyarınca bundan da sorumlu olacaktır.⁸⁶

Son olarak, eğer sosyal medya etkileyicisi, reklam veren tarafından üretilmiş olan içeriği sadece paylaşmışsa kimin sorumlu olacağını belirlemek gerekir. Acaba haksız rekabet teşkil eden fiil reklam içeriğini üretilmesi midir yoksa paylaşılması mıdır? Reklam veren, ihlali yaratan fiili üretmiştir, ancak fiilin etkileri ve zararları sadece paylaşıldıktan sonra doğuracaktır. Kanaatimizce, bu durumda da birbirini tamamlayan iki eylem (reklamın hazırlanması ve paylaşılması) tek bir fiil olarak değerlendirilmeli ve iki taraf da ortaya çıkan zarardan müteselsilen sorumlu olmalıdır. Daha sonra kusuru daha az olan taraf diğerine iç ilişkide rücu etmelidir. Ayrıca, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi

---

⁸⁴ Kılavuz için bkz. "Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz," Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, erişim tarihi: 13.07.2024, <https://tuketici.ticaret.gov.tr/duyurular/sosyal-medya-etkileyicileri-tarafından-yapılan-ticari-reklam-ve-haksız-ticari-uyg>.

⁸⁵ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 153-154; Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 157.

⁸⁶ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 156.

Hakkında Kanun (5651 sayılı Kanun)⁸⁷ m. 4/1 uyarınca içerik sağlayıcının internet ortamına koyduğu her türlü içerikten sorumlu olduğu belirtilmiştir. Bu kanun esasında ceza hukukuna ilişkin olsa da doktrin haksız rekabet sorumluluğu bakımından da bu kanunu kullanmaktadır.⁸⁸ Kaldı ki, bu kanunun hükümlerine aykırı faaliyet göstermek, iş şartlarına uymamak bakımından ayrıca haksız rekabet teşkil edecektir.⁸⁹ 5651 sayılı Kanun m. 2/1-f uyarınca “İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri” içerik sağlayıcıdır. Sonuç olarak, sosyal medya etkileyicisi de 5651 sayılı Kanun uyarınca bir içerik sağlayıcı olarak kendi hazırlamadığı reklamları paylaştığı takdirde bundan sorumlu olur. Bu sonuç, yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar ile uyumludur. Peki, etkileyici bu reklamı kendi hesabından doğrudan paylaşmak yerine halihazırda paylaşılmış olan bir içeriği beğenerek veya “retweet” gibi bir yöntemle yeniden paylaşmış olursa sorumlu olur mu? 5651 sayılı Kanun m. 4/2, bir içeriğe sadece bağlantı sağlayan kişinin sunuş biçiminden ancak bu içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise sorumlu olacağını söylemektedir. Kanaatimizce, bu maddenin haksız rekabet fiillerine doğrudan uygulanması iki açıdan sorunludur. İlk olarak, maddenin içerik sağlayıcının içeriği benimsemesi bakımından sadece “sunuş biçimine” atıfta bulunması haksız rekabet sorumluluğunun tespiti bakımından yerinde değildir. Buna göre, bir içeriği örneğin beğenmek veya yeniden paylaşmak için para almış bir etkileyici bu fiilden dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Oysa etkileyicinin, sunuş biçimi nasıl olursa olsun, içeriği bir menfaat olarak benimsediği ve diğer kullanıcıların içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıktır. İkinci olarak, maddenin “içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı” ifadesinde “veya” yerine “ve” bağlacını

⁸⁷ RG, 23.05.2007, S. 26530.

⁸⁸ Abbasoğlu, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, 160.

⁸⁹ Seven, “Sosyal Paylaşım Siteleri”, 3347.

kullanması da sorunlu gözükmetedir. O zaman, içeriğin reklam amacıyla kullanıcılara ulaşmasını amaçlayan ama bir şekilde içeriği benimseyen etkileyici, haksız rekabet teşkil ettiği durumda bundan sorumlu olmayacaktır. Bu iki hususun ceza hukuku bakımından sorumluluğu sınırlı tutmak için getirilmiş olması anlaşılabilir olsa da özel hukuk sorumluluğu bakımından bu kadar dar bir sorumluluk rejiminin benimsenmesi yerinde olmayacaktır. Bu nedenle, bu gibi durumlarda da 5651 sayılı Kanun m. 4/2'nin katı uygulamasına gitmek yerine, yukarıda açıkladığımız fiilin tekliği incelemesi üzerinden etkileyicinin de sorumluluğunun doğduğunu kabul etmek daha yerinde bir çözüm olacaktır.⁹⁰

Tazminat talepleri haricindeki haksız rekabet fiilinin önlenmesi veya durdurulması gibi taleplere kusurdan bağımsız olarak hükmedildiği için bunlara hükmedildiği takdirde hem reklam veren hem de etkileyici kararın gereğini yerine getirmelidir.⁹¹ Örneğin, içeriği reklam veren hazırladıysa düzeltmeyi o yapmalı, düzeltme gelene kadar etkileyici haksız rekabet teşkil eden içeriği yayından kaldırmalıdır.

Tazminat taleplerinin yanında, eğer haksız rekabet fiilini işleyen tarafta zararı aşan bir kazanç meydana gelmişse, belli haksız rekabet fiilleri için bunun da TTK m. 56/1-e uyarınca talep edilmesi mümkün olabilir. Bu hükmün temelinde vekaletsiz iş görme bulunmaktadır.⁹² Ancak bu talebi iş sahibi konumunda olmadığı için tüketici ileri süremez⁹³, çünkü tanımı gereği

---

⁹⁰ Aksi bir görüşün açıklaması için bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 161.

⁹¹ Benzer yönde bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 153, 155.

⁹² Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 87; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 139.

⁹³ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 88. Keza aldatıcı reklam, kötüleme, iş şartlarına uymama gibi bazı haksız rekabet ihlalleri bakımından da menfaatin iadesi istenemez çünkü bunlarda da başkası lehine

tüketici piyasada ticari maksatlarla faaliyet gösteren bir kişi değildir.

2. Davanın Tarafları

Haksız rekabet hükümlerinin amacı, piyasada dürüst rekabetin temini olduğu için birçok kişi bu davalarda davacı ve davalı olabilir. Bu davalarda ilk olarak haksız rekabet teşkil eden fiilin mağduru tacirler davacı olabilirler.⁹⁴ Ancak onların yanında, haksız rekabet fiillerinden olumsuz olarak etkilenen müşteriler⁹⁵ de bu davaları açabileceklerdir.⁹⁶ Ayrıca TTK m. 56/3'te sayılan ticaret ve sanayi odaları, borsalar ve diğer ilgili kurumlar ve kuruluşlar, düzeltme, men ve tespit davalarını açabilirler.⁹⁷ Bu davalar doktrinde topluluk davası⁹⁸ olarak ifade edilmektedir. TTK m. 56/3'te belirtilen kişiler dışındakiler bu maddeye dayanarak topluluk davası açamazlar. Bu bağlamda, ticaret ve sanayi odaları, esnaf odaları, borsalar ve üyelerinin ekonomik çıkarlarını korumaya yetkili diğer mesleki ve ekonomik birlikler ile tüketicilerin ekonomik çıkarlarını koruyan sivil toplum kuruluşları ve kamusal nitelikteki kurumlar

---

bir iş görmenin varlığından söz edilemez. Ancak doktrindeki aksi bir görüş her haksız rekabet ihlali bakımından menfaatin iadesinin istenebileceğini savunmaktadır. Bu konudaki tartışmalar hakkında bkz. Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 139-140.

⁹⁴ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 430.

⁹⁵ Tüketicilerin açacağı haksız rekabet davası için bkz. Ufuk Tekin, *Tüketicilerin Haksız Rekabet Hükmüne Göre Korunması* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022).

⁹⁶ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 430.

⁹⁷ Ancak, bu kuruluşlara tazminat davası açma hakkı tanınmamıştır. Hakan Hasırcı ve Ufuk Tekin, "Bir Topluluk Davası Örneği Olarak TTK m. 56/3", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2021): 953 – 965.

⁹⁸ Detaylı bilgi için bkz. Melis Taşpolat Tuğsavul, *Kolektif Hukuki Yarar Çerçevesinde Topluluk Davaları* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022); Eda Şahin Şengül ve Serkan Kaya, "Consumer Collective Redress in Turkey: The Need for Reform in Light of the EU Regime", *European Business Organisation Law Review* (2023).

tarafından bu tür dava açılabilir.⁹⁹ TTK'nın 56/3 maddesi, HMK'nın 113. maddesine uygun bir şekilde, sadece belirli tüzel kişilere topluluk davası açma yetkisi verir. Gerçek kişilerin topluluk davası açma hakları yoktur. Bireyler, kendi menfaatlerini ihlal eden eylemlere karşı, maddi hukuk kuralları çerçevesinde zararın önlenmesi, durdurulması veya telafi edilmesi için bireysel dava açabilirler; ancak topluluk davası açma yetkisi onlara tanınmamıştır. Aynı şekilde, tüzel kişiliği olmayan grupların da topluluk davası açma yetkisi yoktur.¹⁰⁰

Davalı taraf ise haksız rekabet fiilinin faili olacaktır.¹⁰¹ Reklam veren veya reklamı yapan etkileyicisi bu fiillerin faili olabilir.¹⁰² Yukarıda özellikle tazminat talepleri bakımından bu husus ayrıntısı ile ele alınmıştır. Bunun yanında haksız rekabet fiilini işleyen şirketin temsilcisinin de TMK m. 50 uyarınca sorumluluğuna gidilmesi mümkün olabilir.¹⁰³

Haksız rekabete yol açan reklamlar genellikle reklam veren tarafından doğrudan oluşturulup paylaşılmayabilir. Bu durumda, istisnai durumlarda haksız rekabeti gerçekleştiren kişi dışındaki diğer kişilere karşı da dava açılabilir. Örneğin, TTK m. 57 uyarınca adam çalıştıranın sorumluluğu, TTK m. 58 uyarınca basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşlarının sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Son olarak belirtmek gerekir ki, TTK m. 58/4'de belirtilen gerekçelerle, haksız rekabet davasının hizmet sağlayıcısı olarak kabul edilen sosyal medya platformlarına karşı açılması mümkün görünmemektedir. Ancak, haksız rekabetin

⁹⁹ Hasırcı ve Tekin, 955.

¹⁰⁰ Cenk Akil, "Yeni İsviçre Federal Usul Yasası'nda Yer Alan Topluluk Davası (m. 89) Üzerine Kısa Bir Not", *TBBD* sy. 95 (2011): 163-173.

¹⁰¹ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 92.

¹⁰² Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 431. Etkileyicinin de davalı olabileceği yönünde bkz. Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 96-97. Reklam verenin haksız rekabet fiilinin faili olabileceği yönünde bkz. Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 94.

¹⁰³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2016/8767, K.2017/5437, 17.10.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

gerçekleştiği sosyal medya platformunun temsilcisi, gerekli durumda açıklamalarda bulunan kullanıcının kaydolarken sunduğu bilgileri sağlamakta yükümlü olabilir.¹⁰⁴

HMK m. 57 uyarınca, davacı bazı hallerde reklam veren ile sosyal medya etkileyicisi aleyhine birlikte dava açabilir. Bu halde, reklam veren ile sosyal medya etkileyicisi arasındaki ilişki ihtiyari dava arkadaşlığıdır.¹⁰⁵

3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Haksız rekabet davaları, TTK m. 4 uyarınca mutlak ticari dava niteliğinde oldukları için, TTK madde 56/1/d-e hükümlerine göre açılacak davalarda arabuluculuk zorunludur.¹⁰⁶ Haksız rekabet nedeni ile açılacak davaların asliye ticaret mahkemeleri nezdinde açılması gerekir.¹⁰⁷ Ancak, haksız rekabet taleplerinin yanında fikri sınai haklar mahkemesinin görev alınana girecek fikri mülkiyet iddiaları da ileri sürülmüşse, bu durumda davanın fikri ve sınai haklar mahkemesinde görülmesi gerekecektir.¹⁰⁸ Benzer biçimde, eğer haksız rekabet talebi belirli bir tüketici işleminden dolayı tüketicinin hakkını korumak için açılmışsa, bu durumda da

¹⁰⁴ TTK m. 58/1-b.

¹⁰⁵ İhtiyari dava arkadaşlığı için bkz. Ömer Faruk Saçar, *Medeni Usul Hukukunda İhtiyari Dava Arkadaşlığı*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022); Güray Erdönmez, "HMK. m.57/1, c Hükmü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan) (2014): 695-755; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 955-966.

¹⁰⁶ İlhan Dinç, *Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulamaları* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 26.

¹⁰⁷ Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 440; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 104; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 174.

¹⁰⁸ Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 441; Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 105.

tüketici mahkemesi görevli olacaktır.¹⁰⁹ Ancak, doktrinde ticari reklam ve haksız ticari uygulamaların birer tüketici işlemi değil, tüketiciye yönelik uygulama olduğu için, bunlara dayalı haksız rekabet iddialarının asliye ticaret mahkemelerinde görülmesi gerektiği savunulmaktadır.¹¹⁰

İhtiyari dava arkadaşlığının olduğu durumlarda; dava arkadaşlarından biri hakkındaki davada genel mahkeme görevli ise diğerleri hakkındaki dava bir özel mahkemenin görevine girse bile, bu davaların genel mahkemede açılması daha uygun olacaktır.¹¹¹

Görevden farklı olarak TTK, yetkili mahkemeye ilişkin özel bir yetki kuralı getirmediği için HMK'daki yetki kuralları haksız rekabet ihlalleri bakımından da uygulama alanı bulur.¹¹² Bu bağlamda, ilk olarak genel yetki kuralı HMK m. 6 uyarınca davalının yerleşim yerinde dava açılabilir. Bunun yanında, haksız rekabet bir haksız fiil türü olduğu için HMK m. 16 da uygulama alanı bulacak ve bu nedenle fiilin işlendiği, zararın meydana geldiği veya gelme ihtimalinin olduğu ya da zarar görenin yerleşim yerinde de dava açılması mümkün olacaktır. Bu husus, özellikle sosyal medya etkileycilerinin yaptığı reklamlar bakımından önemlidir. Esasında haksız rekabet teşkil eden fiil dijital bir ortamda işlenmektedir. Bu bakımdan fiilin nerede işlendiği sorusuna bir cevap vermek gerekir. Yargıtay bu noktada, internetin her yere ulaşabilir bir mecra olması nedeniyle davanın internetin ulaşabildiği her yerde açılabileceğine, dolayısıyla davacının kendi ikametgahında da

¹⁰⁹ Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 441; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 176.

¹¹⁰ Yiğit, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 106, Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 177.

¹¹¹ Aksi görüş için bkz Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 959.

¹¹² Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 442.

dava açabileceğine karar vermiştir.¹¹³ Diğer taraftan davalının yerleşim yeri, zararın meydana geldiği veya gelebileceği yer veya zarar görenin yerleşim yerinde dava açılabilmesi bakımından özellikli bir durum bulunmamaktadır.

B. Tüketici Davaları

1. İleri Sürülebilecek Talepler

Sosyal medya etkileyicilerinin yapmış oldukları reklamlara karşı tüketicilerin başvurabilecekleri birden fazla yol olabilir. Ancak sonuç olarak, etkileyiciler ile tüketiciler arasında doğrudan bir sözleşme ilişkisi olmadığı için onlara karşı ileri sürülebilecek talepler de sınırlı olacaktır.

Doktrine göre, yanıltıcı reklamlar konusunda tüketicinin ilk olarak TBK m. 36 kapsamında aldatma hükümlerine başvurabilir.¹¹⁴ Tüketici, bunun yerine TKHK kapsamında ayıp hükümlerinden doğan haklarını da kullanabilir.¹¹⁵ Ayrıca doktrinde, tüketicilerin *culpa in contrahendo* üzerinden de zararların tazminini talep edebilecekleri savunulmuştur.¹¹⁶ Ancak bu talepler, tüketicinin reklam veren ile yapmış olduğu sözleşmelerden doğduğu için sosyal medya etkileyicisine karşı ileri sürülemeyecektir. Bununla birlikte, tüketici, sosyal medya etkileyicisine karşı yukarıda belirtildiği gibi haksız rekabetten

---

¹¹³ 11. HD. 2006/11815 E. 2007/14483 K. 19.11.2007 (Yiğit, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, 106; Abbasoğlu, “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, 177).

¹¹⁴ Esra Gültekin, “Aldatıcı Reklamlara Karşı 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Ayıp Hükümlerine Başvurulması”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2021): 1177 - 1198, 1188-1189; Atilla Yörük, “Reklamların Haksız Rekabet Boyutu”, 130ff.

¹¹⁵ Gültekin, “Aldatıcı Reklamlar”, 1191ff.; Atilla Yörük, “Reklamların Haksız Rekabet Boyutu”, 139ff. Benzer yönde bkz. Tekelioğlu, “Reklamın ve Reklam Sözleşmeleri”, 12.

¹¹⁶ Atilla Yörük, “Reklamların Haksız Rekabet Boyutu”, 136.

doğan talepleri ileri sürebilir.¹¹⁷ Keza TKHK m. 61 ve 62'de düzenlenen ticari reklam ve haksız ticari uygulamalar için talepte bulunacak tüketicilerin TTK haksız rekabet hükümlerine başvurması gerektiği savunulmuştur. Bu nedenle TKHK m. 61 ve 62, sadece idari yaptırımlar bakımından doğrudan uygulama alanı bulacaktır.¹¹⁸

Sosyal medya etkileyicilerini en çok etkileyebilecek haksız reklam türlerinden biri de örtülü reklamdır. Reklam yapanın reklam iradesi bulunmasına karşın söz konusu reklamın içeriğın bir reklam olduğu belirtilmeden sunulması örtülü reklam olarak nitelendirilir. TKHK m. 61(4) örtülü reklamı tanımlamakta ve örtülü reklamın yasak olduğunu vurgulamaktadır. Tüketiciler, bir içeriğın reklam olup olmadığını kolayca ayırt edebilmelidirler.¹¹⁹ Keza Kılavuz m. 5, sosyal medya etkileyicisinin yaptığı reklamların açık ve anlaşılabilir biçimde ayırt edilebiliyor olması gerektiğini düzenlemiştir. Kılavuz m. 5(3), ayırt etkileyicinin ayırt ediciliği sağlamak için uyulması gereken kuralları da dört bent ile açıklığa kavuşturmuştur. Bu düzenlemeler, paylaşılan içeriğın reklam olduğunun tüketicinin herhangi bir ek çaba harcamadan ve ilk bakışta kolayca anlaşılabilir olmasını sağlar.

Sosyal medya etkileyicisinin yapmış olduğu reklamdan dolayı tüketiciye karşı haksız fiil¹²⁰ ve güven sorumluluğunun da doğabileceği doktrinde savunulmuştur.¹²¹ Ancak özellikle haksız fiil bakımından, tüketicide meydana gelen zararın mutlak bir hakkın ihlalinden doğması önemlidir. Aksi takdirde, sadece

---

¹¹⁷ Gültekin, "Aldatıcı Reklamlar", 1190; Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 112.

¹¹⁸ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 117.

¹¹⁹ Abbasoğlu, "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", 42.

¹²⁰ Tüketicilerin ve rakiplerin reklamdan doğan zararlarının haksız fiil hükümlerinde talep edilebileceği yönünde bkz. Atilla Yörük, "Reklamların Haksız Rekabet Boyutu", 20; Tekelioğlu, "Reklamın ve Reklam Sözleşmeleri", 13.

¹²¹ Aktaş Avcı, "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlar", 282.

ekonomik bir zararın haksız fiil hükümlerince etkileyiciden talep edilmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda, salt ekonomik zararın giderilmesi için etkileyicinin güven sorumluluğu gündeme gelebilir. Ancak güven sorumluluğunun, bazı özel düzenlemeler hariç kanunda açıkça düzenlenmediğini hatırlamakta fayda vardır. Sosyal medya etkileyicilerinin güven sorumluluğu bakımından yerleşik bir yargı içtihadı da bulunmadığından, böyle bir talebin mahkemece kabul edilip edilmeyeceği henüz kesin bir cevabı olan bir soru değildir.

2. Davanın Tarafları

Tüketici davalarında davacı genellikle tüketicilerdir.¹²² Ancak HMK m. 113 uyarınca tüketici dernekleri de tüketicileri korumak için kendi adlarına topluluk davası açabilirler.¹²³ Davalı taraf ise genellikle tüketici ile arasında sözleşme ilişkisi bulunan mal veya hizmetleri sağlayan reklam veren olsa da yukarıda incelenen belli talepler bakımından etkileyicinin de davalı konumda olması mümkündür.

3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TKHK m. 73 uyarınca, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalar bakımından görevli mahkeme tüketici mahkemesidir. Değeri 2024 yılı itibariyle değeri 104.000 TL'nin altında olan uyuşmazlıkların öncelikle hakem heyetine gitmesi zorunludur. Ayrıca, THKH m. 73/A tüketici davaları bakımından zorunlu arabuluculuk şartı da vardır. Tüketiciler genel yetki kurallarının yanında TKHK m. 73/5 uyarınca kendi ikametgahlarının olduğu yerde de dava açabilirler.

¹²² Aslan, Türk Reklam Hukuku, 440.

¹²³ Tekin, Tüketicilerin Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, 176.

C. Fikri Mülkiyet Davaları

1. İleri Sürülebilecek Talepler

Sosyal medya etkileyicisi aracılığı ile yapılan reklamlarda üçüncü bir kişinin fikri mülkiyet hakkının ihlal edilmesi oldukça muhtemel bir durumdur. Örneğin, bir kişinin görsel bir eserinin içerikte kullanılması veya bir müzik eserinin reklam içeriğinde izinsiz olarak kullanılması, eser sahibinin FSEK kapsamındaki haklarının ihlal edilmesi sonucunu doğurabilir.

Bir fikri mülkiyet eseri üzerindeki maddi ve manevi hakların ihlali durumunda, FSEK m. 66-71 arasında düzenlenen tecavüzün durdurulması (ref'i), tecavüzün önlenmesi (men), maddi ve manevi tazminat davaları ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye dayanan kazancın devri davaları açılabilir.¹²⁴

Tecavüzün ref'i davası¹²⁵, FSEK 66-68 maddeleri arasında yer alan maddi hukuka dayalı bir eda davasıdır.¹²⁶ Bu dava, FSEK'nın 66-67. maddelerinde belirtilen manevi haklara, FSEK'nın 66 ve 68. maddelerinde düzenlenen mali haklara, son olarak da FSEK'nın 80. maddesinin son fıkrasında tanımlanan bağlantılı haklara yönelik tecavüzlerde açılabilir.¹²⁷ Bu davanın her üç hak türü için de açılabilir olması, davanın hukuki

¹²⁴ Hasan Kadir Yılmaztekin, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği ve Hak Sahipliği ile Bunların Tecavüz Davaları Bağlamında Davacı Sıfatına Etkileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 2, sy. 65 (2020): 499 – 557, 502.

¹²⁵ Mustafa Ateş, "Fikir ve Sanat Eseri Sahibinin Manevi Haklarına Tecavüzün Ref'i", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 8, sy. 2 (2022): 337-374; Aytül Özkan ve Ahmet Fatih Özkan, "Fikir ve Sanat Eserleri Bağlamında Tecavüzün Ref'i Davası ve Üç Kat Bedel Sorunu", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, sy. 1 (2016): 103-134.

¹²⁶ Levent Yavuz, *Türkey Alica ve Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2014), 1969; Ali Demirbaş, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2015), 73.

¹²⁷ Yılmaztekin, "Fikir ve Sanat Eserleri", 506.

niteliğini korur; ancak ihlal edilen hakkın türüne göre talepler değişebilir.¹²⁸ Tecavüzün ref'i davası, tecavüzde bulunan kişinin kusurlu olması veya hak sahibinin zarara uğramış olması şartına bağlı değildir.¹²⁹ Bu özelliğiyle, maddi tazminat davasından ayrılır.

Tecavüzün men'ine ilişkin dava da FSEK'te yer alan maddi hukuk kökenli bir eda davasıdır (FSEK madde 69/I). Tecavüz tehlikesi altında olan hak sahibi, manevi ve mali haklarıyla ilgili olarak tehlikeyi önlemek için dava açabilir.¹³⁰ Bu çerçevede, saldırının devam etme veya tekrarlanma olasılığı bulunduğu, hak sahibine gelecekteki saldırıyı engelleme fırsatı sunulmuştur (FSEK madde 69/I).¹³¹ Tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için tek gereklilik, tecavüz eyleminin hukuka aykırı olmasıdır. Bu durumda, tecavüzü gerçekleştiren kişinin veya işletme sahibinin kusurlu olması gerekmekte ve hak sahibinin zarara uğramış olması da aranmamaktadır (FSEK madde 69/2, madde 66/2 ve 3).¹³²

FSEK madde 70, eser sahibinin mali ve manevi haklarına yönelik tecavüz durumlarında açılacak tazminat davalarını düzenlemektedir. Bu madde, manevi tazminat taleplerini birinci fıkrada, maddi tazminat taleplerini ikinci fıkrada kapsamaktadır. Üçüncü fıkra ise vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan kârın devri talebiyle ilgilidir.¹³³ Bu hüküm altında düzenlenen tazminat davaları, eser sahibinin veya mirasçılarının haklarına yönelik tecavüz sonucu ortaya çıkan zararın giderilmesini amaçlamaktadır. Bu davalar, gerekli şartların sağlandığı durumlarda tecavüzün önlenmesi veya sonlandırılması talepleriyle birlikte açılabileceği gibi, maddi ve

¹²⁸ Demirbaş, Fikir ve Sanat Eserleri, 73.

¹²⁹ Yavuz, Alıcı ve Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, 1976.

¹³⁰ Yılmaztekin, "Fikir ve Sanat Eserleri", 507.

¹³¹ Demirbaş, Fikir ve Sanat Eserleri, 141.

¹³² Demirbaş, Fikir ve Sanat Eserleri, 156.

¹³³ Canan Küçükali, Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), 49.

manevi tazminat istemlerini bir arada içerecek şekilde de açılabilir.¹³⁴

Haksız rekabet konusundaki tartışmaların benzeri burada da yapılabilir. Bu bağlamda, reklam verenler ile sosyal medya etkileyicilerinin fiil ve kusur bakımından sorumlulukları özellikle tazminat bakımından ayrı ayrı ele alınmalıdır. İhlalin önlenmesi veya durdurulması gibi, failin kusurundan bağımsız talepler bakımından reklam veren ve etkileyici ihlale neden olan içeriğin oluşumuna katkıları ölçüsünde birlikte hükmün gereğini yerine getirmelidirler.¹³⁵

Sosyal medya etkileyicilerinin faaliyetleri bakımından fikri hakları ihlal edilen eser sahipleri ayrıca FSEK ek madde 4 ve Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun¹³⁶ m. 9 uyarınca hizmet sağlayıcılardan da bu hakları ihlal eden içeriklerin kaldırılması talep edilebilir.

2. Davanın Tarafları

Sosyal medya reklamcılığı esnasında üçüncü kişilerin fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesi de mümkündür. Bu durumda ihlal edilen hakkın türü, davacı olacak kişinin belirlenmesinde önem arz eder. Eğer bir fikri ve sanat eseri üzerindeki manevi hak ihlal edilmişse, sadece eserin yaratıcısı dava açabilir çünkü eser üzerindeki manevi hakların devri mümkün değildir. Buna karşın eser üzerindeki maddi bir hakkın ihlali durumunda, bu maddi hakkın devredilmemiş olması halinde eser sahibi, devredilmişse lisans sahibi dava açabilecektir.¹³⁷ Bu davada davalı konumunda bulunacak kişi, ihlali barındıran içeriği üreten etkileyici olacaktır.

¹³⁴ Küçükali, Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası, 88.

¹³⁵ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 456.

¹³⁶ RG, 05.11.2014, S. 29166.

¹³⁷ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 434.

Bir marka hakkının ihlali durumunda ise marka hakkını devir ile almış kişinin lisansına bakılacaktır. Eğer bu kişi bir basit lisans sahibi ise onun dava hakkı olmayacaktır, ancak münhasır lisans sahibi olanlar SMK m. 158 uyarınca bu davada davacı olabilirler.¹³⁸

3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Fikri mülkiyet hukukundan doğan talepler için görevli mahkeme, SMK m. 156 ve FSEK m. 76 uyarınca fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesidir.¹³⁹ Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin mevcut olmadığı yargı alanlarında, asliye hukuk mahkemeleri genel görevli mahkeme olarak davalara bakmaktadır.

Marka gibi sınai haklar için SMK m. 156/3'de özel yetki düzenlemesi olduğu için dava HMK'daki genel yetki kurallarının yanında davacının yerleşim yeri veya hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği veya etkilerinin doğduğu yerde de açılabilir. FSEK kapsamında bulunulacak bir tecavüzün ref'i ve men davası için ise davacının ikametinde de dava açılabilir.¹⁴⁰

III. AÇILACAK DAVALARDA İSPAT YÜKÜ

Hâkim, HMK m.33 uyarınca dava sürecinde hukuku re'sen uygulama yetkisine sahiptir. Bu yetki çerçevesinde, tarafların getirdiği delillere dayanarak en uygun hukuk normunu belirleme yetkisi vardır. Ancak, bu normun olayın niteliğine uygun olması önemlidir. Hâkimin belirlediği hukuk normunun doğruluğu, tarafların sunduğu delillerle uyumlu olup olmadığına bağlıdır. İspat yükünün doğru şekilde belirlenmesi, karar verme sürecinin sağlıklı işlenmesini sağlar ve kararın maddi

¹³⁸ Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 436.

¹³⁹ Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020) 216.

¹⁴⁰ Bu konuda açıklamalar için bkz. Aslan, *Türk Reklam Hukuku*, 444.

gerçeklik temeline dayanmasına olanak tanır.¹⁴¹ Aksi takdirde, yanlış ispat yükü tespitiyle hatalı kararlar alınabilir. Bu nedenle, ispat yükünün doğru şekilde belirlenmesi hayati öneme sahiptir.

Pekcanitez, Özkes, Akan ve Taş Korkmaz'a göre, ispat yükü, bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda iddia ortaya atan tarafa düşen bir usul yüküdür.¹⁴² Kuru'ya göre ise, ihtilafli vakıaların hangi tarafça kanıtlanması gerektiği sorunu, ispat yükü olarak kabul edilmelidir.¹⁴³ Sosyal medya etkileycilerinin yaptığı reklamların hukuka aykırılığı iddiasıyla karşılaşıldığında, öncelikle reklamın varlığı ve hangi platformda yayınlandığı gibi temel bilgilerin belirlenmesi gerekmektedir. Daha sonra ise, reklamda ileri sürülen iddiaların doğruluğunun ispatı önem kazanır. Bu süreçte, reklamın içeriği, sunulan iddiaların dayanağı, sağlanan kanıtların güvenilirliği gibi faktörler dikkate alınarak hukuki değerlendirme yapılır. Bu şekilde, reklamın hukuka uygunluğu ya da aykırılığına ilişkin adil ve doğru bir sonuca ulaşılabilir.

İspat yükü kuralı, TMK m. 6'da şu şekilde düzenlenmiştir: "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür." Genel ispat yükü kuralının yetersiz olması sebebiyle, HMK m. 190 düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen bir vakıadan doğan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir." Bu hüküm, belirli bir iddia veya vakıadan kaynaklanan hukuki sonuçtan faydalanmayı amaçlayan tarafa ispat yükü yükler ve böylece ispat yükünün daha dengeli bir şekilde dağıtılmasını sağlar.

---

¹⁴¹ Murat Yavaş, "Medeni Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi* 21, sy. 2 (2015): 741-762, 742.

¹⁴² Hakan Pekcanitez ve diğerleri, *Pekcanitez Usül*, (İstanbul: Oniki Levha, 2017) 1696.

¹⁴³ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, (İstanbul: Demir, 2001) 1972.

Sosyal medya etkileyicilerinin yaptığı reklamlara karşı açılacak tüketici davalarında TKHK m.61/6'a göre "Reklam verenler ticari reklamlarında yer alan iddiaların doğruluğunu ispatla yükümlüdür." Ancak, açılacak fikri mülkiyet ve haksız rekabet davalarında TTK¹⁴⁴ ve SMK gibi özel düzenlemelerde ispat konusunda belirli hükümler bulunmamaktadır. Bu durumda, etkileyicinin yapmış olduğu reklamların yanıltıcı veya haksız olup olmadığına dair ispat yükünün hangi tarafa ait olduğu, genel ispat kuralları çerçevesinde belirlenmelidir. İspat yükü açısından öncelikle böyle bir reklamın var olup olmadığına davacı tarafından ispatlanması gerekmektedir.¹⁴⁵ Ancak bir kez reklamın varlığının ispatı halinde, reklamda yer alan iddiaların doğruluğunu ve haklılığını ispat yükü ise reklam verene veya etkileyiciye ait olacaktır.¹⁴⁶ Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin m. 9.'a göre:

¹⁴⁴ TTK'da haksız rekabete ilişkin olarak ispat yüküyle ilgili açık ve genel bir ifade bulunmamaktadır. Ancak, TTK'nın 55/1-a-6 maddesi fiyat karşılaştırmalarıyla ilgili olarak belirli bir hüküm içermektedir. Buna göre, belirli malları veya iş ürünlerini birden fazla kez tedarik fiyatının altında satışa sunmak, bu durumu reklamlarında özellikle vurgulamak ve bu şekilde müşterilerini, kendisinin veya rakiplerinin yeteneği hakkında yanıltmak haksız rekabet olarak kabul edilir. Ancak, satış fiyatının, benzer hacimde alımında uygulanan tedarik fiyatının altında olması durumunda yanıltmanın varlığına karine olarak bakılır. Davalı, gerçek tedarik fiyatını ispatladığı takdirde bu fiyat değerlendirmeye esas alınır. Bu hüküm, fiyat karşılaştırmalarında tedarik fiyatının önemini vurgulayarak, davalının gerçek tedarik fiyatını ispat etmesi durumunda değerlendirmenin buna göre yapılmasını sağlamaktadır.

¹⁴⁵ "Haksız rekabete ilişkin hemen tüm davalarda olduğu gibi, işbu davada da ispat yükü kural olarak davacıdadır. Bu anlamda, davacı, davalının ürünü ile ilgili olarak kendi internet sitesinde yapmış olduğu tanıtımın, kendisi ve malları hakkında gerçek dışı ve yanıltıcı açıklamalarda bulunmak suretiyle vaki bulunduğunu ispatlamak ile yükümlüdür." Hukuk Genel Kurulu, E.2019/519, K.2022/83, 08.02.2022 (Yargıtay Karar Arama).

¹⁴⁶ "Somut olayda, davalı şirket yapmış olduğu reklamda, kendisinin sattığı iklimlendirme cihazının rakiplerine nazaran "%71'e varan tasarruf sağladığı" iddiasında bulunmuştur. Bu durumda ispat yükü davalı tarafta olmalıdır. Davalı taraf, herhangi bir patent veya faydalı model belgesinin varlığına

“(1)Reklam verenler ticari reklamlarında yer alan iddiaların doğruluğunu ispatla yükümlüdür.

(2) Reklamlarda yer alan doğrulanabilir olgularla ilgili tanımlamalar, iddialar ya da örnekli anlatımlar; bilimsel geçerliliği olan bilgi ve belgelerle kanıtlanmak zorundadır. Gerek görülen hallerde üniversitelerin ilgili bölümlerinden veya akredite ya da bağımsız araştırma, test ve değerlendirme kuruluşlarından alınmış bilgi ve belgeler istenir.

(3) Karşılaştırmalı reklamlarda yer alan ve karşılaştırmaya konu edilen iddialar, her hâlükârda üniversitelerin ilgili bölümlerinden veya akredite ya da bağımsız araştırma, test ve değerlendirme kuruluşlarından alınmış bilgi ve belgeler ile kanıtlanmak zorundadır.”

Etkileyicinin yapmış olduğu reklamda yer alan objektif üstünlük iddialarının ispatı genellikle mümkün olabilir; ancak,

dayanmamakta, bununla birlikte kendi üretilen ve sattığı cihazlar için reklamdan önce bir Test ve Denetim şirketinden aldığı raporda böyle bir sonucun yer aldığını ileri sürmüştür.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2019/2363, K.2019/5035, 05.07.2019 (Yargıtay Karar Arama); “Davalı vekili, müvekkili şirketin bugüne kadar Türkiye'nin en büyüğü veya benzeri şekilde büyüklük ile ilgili hiçbir ilan, reklam veya gazete haberi vermediğini, müvekkili şirketin adına tescilli marka ve sloganını kullanmakta olduğunu ve bunun dışında hiçbir slogan kullanmadığını, davaya konu haber başlığının davalının hiçbir bilgisi olmaksızın bizzat dergi tarafından atıldığını savunarak, davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, tarafların tüzel kişi olmaları nedeniyle genel ispat kuralının somut olayda tersine çevrilmesi gerektiği ve 4077 sayılı Yasa'nın 16/4. maddesi karşısında reklamını ve savunmasını davalının ispat etmesi gerektiği, bu ispat ve somutlaştırma yükümlülüğünün menfi vakanın ispatı bakımından da Medeni Yasa'nın düzenlediği iyi niyet kuralları gereğince davalıya ait olduğu, yargılama süresince davalı tarafın bunun aksini savunarak bu yönde sorumluluğu kabul etmediği ve dosyaya delil sunmadığı, bu sebeple davalının yargılama konusu olan reklam sloganının bağlayıcılığı olan otoriter bir kaynaktan destek almadığı, bunun da bünyesinde barındırdığı soyutluk ve tüketicilerde yaratacağı algılama yanlışlığı nedeniyle benzer sektörde faaliyet gösteren davacının faaliyetlerini haksız şekilde etkilediği gerekçesiyle, davanın kabulüne karar verilmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2014/7399, K.2014/14185, 22.09.2014 (Yargıtay Karar Arama).

bu iddiaların kişiden kişiye değişen değer yargılarına dayandığı durumlar da olabilir. Örneğin, bir kozmetik ürününün reklamında "ciltteki kusurları giderir" gibi bir iddia yer alabilir. Bu iddianın ispatı belirli testler veya klinik çalışmalarla yapılabilecek objektif verilere dayanabilir. Ancak, bir kişinin ciltteki kusurları nasıl değerlendirdiği, hangi kusurların önemli olduğu veya hangi sonuçların arzulandığı kişiden kişiye değişebilir.¹⁴⁷

Etkileyicinin yapmış olduğu reklamlarda ileri sürülen üstünlük iddiaları genel olarak HMK'nın 199. maddesi ve devamı maddeleri uyarınca her türlü delille ispat edilebilir. Ancak, reklamı yapılan ürünün gerçekten üstün nitelikte olduğu kanaatine varılması için bu tür iddiaların bilimsel raporlarla ispatlanması gerekebilir.¹⁴⁸ Etkileyicinin güvenilir biri olması ve ürünü tavsiye etmesi ispat açısından yeterli değildir¹⁴⁹; çünkü bu tür kişisel referanslar, genellikle subjektif olabilir ve ürünün gerçekten üstün nitelikte olduğunu kanıtlamaya yetmeyebilir. Dolayısıyla, reklamda yer alan üstünlük iddialarının bilimsel verilere veya bağımsız testlere dayandırılması, ürünün gerçekten iddia edildiği gibi üstün özelliklere sahip olduğunu ispatlamak için daha güvenilir bir yol olacaktır.

---

¹⁴⁷ "Dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere karşı dava yönünden; karşı davalının en üstün porselen üretme iddiasının tüketicilerce dikkate alınmayan kendi mallarını övme niteliğinde olmasına, Çin malı porselenlerin sağlığa zararlı olduğu iddiasına ilişkin olarak karşı davacıya yönelik matufiyet koşulunun gerçekleşmemiş olmasına göre, davalı -karşı davacı, birleşen davada davalı vekilinin HUMK 440. maddesinde sayılan hallerden hiçbirisini ihtiva etmeyen karar düzeltme isteğinin reddi gerekir." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi , E.2018/2449, K.2019/7030, 11.11.2019. ((Yargıtay Karar Arama).

¹⁴⁸ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 475.

¹⁴⁹ Aslan, Türk Reklam Hukuku, 475.

IV. İHTİYATİ TEDBİRLER

İhtiyati tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili düzenlemeler, HMK'nın 10. kısmı olan "Geçici Hukuki Korumalar" bölümünde genel olarak yer alırken, bazı durumlarda özel kanunlarda da bu konuda hükümler bulunmaktadır. Örneğin, TMK m. 637/, miras sebebiyle istihkak davalarında ihtiyati tedbirin nasıl uygulanacağına ilişkin spesifik hükümler içermektedir.

Bu durumda, ihtiyati tedbir talep edilen mahkeme, özel kanunlarda belirtilen usullere göre hareket eder.¹⁵⁰ Özel kanunlarda belirtilen şartlar veya kriterler doğrultusunda ihtiyati tedbir kararı verilir.¹⁵¹ Ancak, özel kanunlarda ihtiyati tedbirin düzenlenmediği durumlarda veya bu konuda belirli bir usul öngörülmediği durumlarda, HMK'nın genel hükümleri uygulanır. Sosyal medya etkileyicilerinin reklamları bakımından HMK'nın genel ihtiyati tedbir düzenlemelerine ek olarak, TTK, SMK, FSEK ve TKHK gibi özel kanunlarda özel ihtiyati tedbirlere dair düzenlemeler mevcuttur.¹⁵²

HMK'nın 389. maddesinde ihtiyati tedbirin şartları açık bir şekilde düzenlenmiştir. HMK m.389/1' göre: "Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi

¹⁵⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 1310.

¹⁵¹ Cengiz Serhat Konuralp, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbir", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, sy. 2 (2013): 225-274, 226.

¹⁵² Konuyla ilgili detaylar için bkz. Muhammet Özekes, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, sy. 2 (2002): 89-138; Bengül Kavlak, "Marka Hukukunda İhtiyati Tedbirlerin 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Işığında Değerlendirilmesi", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, (2013): 1525-1553; Abdüssamet Yılmaz, "Haksız Rekabette İhtiyati Tedbir Uygulamaları ve Özellik Arz Eden Durumlar", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi* 27, sy. 2 (2021): 1565-1575.

hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir."

HMK m. 389/1. uyarınca, gecikme nedeniyle ortaya çıkabilecek sakıncalar veya ciddi zararlar endişesiyle ihtiyati tedbir kararı alınabilir. Bu durumlarda, dava açılmasından hüküm verilmeye kadar geçecek süre içinde, özellikle düzenleme veya eda amacıyla ihtiyati tedbir kararı verilerek, tarafların herhangi bir sakıncaya veya ciddi zarara maruz kalmasının önlenmesi amaçlanır.¹⁵³ Bu düzenleme, geçici bir koruma sağlayarak dava sürecinde tarafların haklarını koruma yolunu açar.

İhtiyati tedbir kararının verilmesi genellikle mahkemeye bir talebin sunulmasına bağlıdır.¹⁵⁴ Bu talep, HMK'nın 390/1, 393/1 ve 397/1 maddelerine göre davanın açılmasından önce veya dava açıldıktan sonra yapılabilir. Dava açılmadan önce, ihtiyati tedbir talebinde bulunma hakkı sadece dava açacak olan tarafa aittir. Ancak dava açıldıktan sonra, hukuki yararı olan her iki taraf da ihtiyati tedbir talebinde bulunabilir.¹⁵⁵ HMK'nın 390. maddesi uyarınca, ihtiyati tedbir talebi dava açılmadan önce, görevli ve yetkili mahkemeden istenebilirken; dava açıldıktan sonra ise talep yalnızca asıl davanın görüldüğü mahkemeden yapılabilmektedir.

Haksız rekabet teşkil eden reklamlar bakımından TTK m.61 "haksız rekabet sonucu oluşan maddi durumun ortadan kaldırılmasına, haksız rekabetin önlenmesine ve yanlış veya yanıltıcı beyanların düzeltilmesine ve diğer tedbirlere" HMK'nın ihtiyati tedbire ilişkin düzenleme kapsamında başvurulacağını belirtmiştir. SMK m. 159'da sınai mülkiyet haklarına ilişkin ihtiyati talepler düzenlenmiştir. Bu maddeye

¹⁵³ Konuralp, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbir", 228.

¹⁵⁴ Özkes, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir", 111.

¹⁵⁵ Konuralp, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbir", 231.

göre, sınai mülkiyet haklarına tecavüz teşkil edecek bir durumun gerçekleşmekte olduğunun veya gerçekleşmesi için ciddi ve etkin çalışmalar yapıldığının ispatı şartı aranmaktadır. Aynı maddede SMK, herhangi bir zararın tazminatı bakımından teminat verilmesini ihtiyati tedbir olarak düzenlemiştir. Tüketici davaları bakımından TKHK'da doğrudan tüketicinin talep edebileceği ihtiyati tedbir hükümleri bulunmasa da TKHK m. 73/6' da şöyle bir düzenleme mevcuttur: "Tüketici örgütleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile Bakanlık; haksız ticari uygulamalar ve ticari reklamlara ilişkin hükümler dışında, genel olarak tüketicileri ilgilendiren ve bu Kanuna aykırı bir durumun doğma tehlikesi olan hâllerde bunun önlenmesine veya durdurulmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı alınması veya hukuka aykırı durumun tespiti, önlenmesi veya durdurulması amacıyla tüketici mahkemelerinde dava açabilir."

SONUÇ

Sosyal medya etkileyicilerinin reklam faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, reklamcılık alanında önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Geleneksel reklam yöntemlerinin yanı sıra sosyal medya platformlarında etkileyici işbirlikleri de önem kazanmıştır. Ancak bu yeni reklam modelinin, hukuki niteliği ve beraberinde getirdiği sorumluluklar konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Bu belirsizlikleri anlamak ve ele almak için, sosyal medya reklamcılığıyla ilgili olarak haksız rekabet, tüketici ve fikri mülkiyet davaları incelenmiştir. Bu davalarda ileri sürülecek talepler ve bu taleplerin karşılanmasıyla ilgili hususlar açıklığa kavuşturulmuştur. Örneğin, sosyal medya etkileyicilerinin reklamlarına karşı haksız rekabete dayalı taleplerin nasıl ele alınacağı ve bu taleplerin tüketici tarafından mı yoksa ticaret mahkemeleri tarafından mı değerlendirileceği gibi konular ele alınmıştır. Sonuç olarak, her geçen gün daha fazla önem kazanan sosyal medya etkileyicilerinin reklam faaliyetlerinden kaynaklanabilecek hukuki belirsizliklere ve usuli sorunlara çözüm bulmak önemlidir. Bu çalışma, bu alandaki belirsizlikleri

---

anlamak ve gelecekteki uygulamalar için bir temel oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, Hayriye Dilara. “Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020.
- Akil, Cenk. “Yeni İsviçre Federal Usul Yasası’nda Yer Alan Topluluk Davası (m. 89) Üzerine Kısa Bir Not”, *TBBB* sy. 95 (2011): 163-173.
- Aktaş Avcı, Pınar. “Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Reklamlara İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, sy. 2 (2023): 269 – 292.
- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2019.
- Aslan, Adem. *Türk Reklam Hukuku*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2021.
- Ateş, Mustafa. “Fikir ve Sanat Eseri Sahibinin Manevi Haklarına Tecavüzün Ref’i”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 8, sy. 2 (2022): 337-374.
- Atilla Yörük, Pelin. “Reklamların Haksız Rekabet Boyutu Karşısında Tüketicilerin Korunması”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2018.
- Baştürk, İhsan. “Türk Ticaret Kanunu’nda Bilişim Yoluyla Haksız Rekabetin Hukuki- Cezai Sonuçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1, sy. 6 (2011): 279 – 320.
- Büyükcay, Yusuf. *Eser Sözleşmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Çataloğlu, Burcu Bahar. “Reklama Hukuki Açından Bir Bakış”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, sy. 2 (2020): 559-632.
- Demirbaş, Ali. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2015.
- Diñç, İlhan. *Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.

- Erdönmez, Güray. "HMK. m.57/1, c Hükümü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan) (2014): 695-755.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Faruk Saçar, Ömer. *Medeni Usul Hukukunda İhtiyari Dava Arkadaşlığı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Goanta, Catalina ve Sofia Ranchordas. *The Regulation of Social Media Influencers: An Introduction*. Cheltenham: Edward Elgar, 2020.
- Gültekin, Esra. "Aldatıcı Reklamlara Karşı 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Ayıp Hükümlerine Başvurulması", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2021): 1177 – 1198.
- Gümüş, Alper. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Cilt 2)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Güzel, Yakup. *Reklam Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Hasırcı Hakan ve Ufuk Tekin. "Bir Topluluk Davası Örneği Olarak TTK m. 56/3", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2021): 953 – 965.
- "Influencer marketing worldwide - statistics & facts", Statista, erişim tarihi: 23 Ekim 2023, <https://www.statista.com/topics/2496/influencer-marketing/#topicOverview>
- Kaplan, Ahmet Galip. "Elektronik Ortamda İşlenen Haksız Rekabet Halleri", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019.
- Karatepe Kaya, Meltem. "Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından İnternet Aracılığıyla Yapılan Reklamlara İlişkin Hukuki Düzenlemelerin Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70, sy. 3 (2021): 667 – 719.

- Kavlak, Bengül. "Marka Hukukunda İhtiyati Tedbirlerin 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Işığında Değerlendirilmesi", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, (2013): 1525-1553.
- Keskin, Ayşe Dilşad. "Influencer Sözleşmesi", *İNÜHFD* 13, sy. 1 (2022): 129-147.
- Konuralp, Cengiz Serhat. "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbir", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, sy. 2 (2013): 225-274
- Korkmaz Alperen. "Sosyal Medya Etkileyicilerinin Yaptığı Tanıtımların Örtülü Reklam Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2022, sy. 160 (2022): 181 – 210.
- Kuru, Baki ve Burak Aydın. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir, 2001.
- Küçükali, Canan. *Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.
- Nomer Ertan,N. Füsün. *Haksız Rekabet Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha, 2016.
- Öçal, Akar. "Reklam Ve Haksız Rekabet", *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi* 6, sy. 2 (1970): 96 – 101
- Özdemir, Semih Sırrı ve M. Zahid Doğanay. "Bir Mecra Olarak Sosyal Medyanın Reklam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, sy. 13 (Haziran 2019): 295-338.
- Özekes, Muhammet. "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, sy. 2 (2002): 89-138.
- Özkan, Aytül ve Ahmet Fatih Özkan. "Fikir ve Sanat Eserleri Bağlamında Tecavüzün Ref'i Davası ve Üç Kat Bedel Sorunu", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, sy. 1 (2016): 103-134.

- Pekcanitez, Hakan ve diğerleri. *Pekcanitez Usül*. İstanbul: Oniki Levha, 2017.
- Riefa, Christine ve Laura Clausen. "Towards Fairness In Digital Influencers' Marketing Practices", *EuCML* 8, sy. 2 (2019): 64 – 74.
- Seven, Vural. "Sosyal Paylaşım Sitelerinin (youtube –facebook – twitter) Haksız Rekabet Karşısındaki Durumu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan) (2014): 3343 – 3350.
- Şahin Şengül, Eda ve Serkan Kaya, "Consumer Collective Redress in Turkey: The Need for Reform in Light of the EU Regime", *European Business Organisation Law Review* (2023).
- Tandoğdu, Gökçe Naz. "Sosyal Medya Etkileyicisinin Hukuka Aykırı Reklamları Nedeniyle Doğan Zararlardan Sorumluluğu", *Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019*.
- Tanrıver, Süha. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis. *Kolektif Hukuki Yarar Çerçevesinde Topluluk Davaları*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Tekelioğlu, Numan. "Reklamın Ve Reklam Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, sy. 1 (2018): 1-34.
- Tekin, Ufuk. *Tüketicilerin Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2022 Raporu", Deloitte, erişim tarihi: 13 Ekim 2023 <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/technology-media-telecommunications/medya-ve-reklam-yatirimlari-2022-raporu.pdf>.

- Ülgen, Hüseyin ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Yavaş, Murat. "Medeni Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi* 21, sy. 2 (2015): 741-762
- Yavuz, Levent, Türkay Alica ve Fethi Merdivan. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2014.
- Yılmaz, Abdüssamet. "Haksız Rekabette İhtiyati Tedbir Uygulamaları ve Özellik Arz Eden Durumlar", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi* 27, sy. 2 (2021): 1565-1575.
- Yılmaztekin, Hasan Kadir. "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği ve Hak Sahipliği ile Bunların Tecavüz Davaları Bağlamında Davacı Sifatına Etkileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 2, sy. 65 (2020): 499 – 557.
- Yiğit, Merve. "Sosyal Medya Reklamcılığında Haksız Rekabet", Yaşar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2023.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

YAPAY ZEKÂNIN İDARİ YARGIDA KULLANILMASI

*The Use of Artificial Intelligence in Administrative
Jurisdiction*

Ercan TUTAN*

Öz

Dünya genelinde sağlıktan güvenliğe kadar pek çok sektörü etkileyen ve daha da etkileyeceği aşikâr olan yapay zekânın etkisi adalet hizmetlerinde de görülmektedir. Hukuk profesyonellerinin iş yapış şekillerini zaman ve maliyet açısından kayda değer şekilde etkileyen yapay zekâ, karar arama, sözleşme hazırlama, sözleşmedeki aykırılıkları bulma, hâkim kararını destekleyici raporlar hazırlama, karar taslakları oluşturma, hatta hâkimin yerine geçerek karar verici noktalarında olabilmektedir. Mahkeme süreçlerinde ise otomatik belge oluşturarak davadan önce ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunma, mahkemede ses transkripsiyonu yaparak beyanların tutanaklara geçmesini sağlama ve gerekçeli kararın oluşturulmasında beyanların özetlenmesi açısından kolaylıklar sunmaktadır.

Bu çalışma, yukarıda belirtilen tüm bu süreçlerin yanı sıra yapay zekâ kullanımının görülebileceği hukuk alanlarından biri

* Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi / İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi SBE Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi, etutan@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3589-0632.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 12.06.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 08.11.2024

Atıf/Citation: Tutan, Ercan. "Yapay Zekânın İdari Yargıda Kullanılması." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 410-507.

olan idari yargıda, yapay zekâ kullanımının hangi aşamada ne şekilde kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Kanaatimizce, tam yargı davalarına kıyasla idari yargıda objektif nitelikli dava türü olan iptal davalarında yapay zekânın hâkim yerine geçerek karar vermesi daha olasıdır. Fakat, idari işlemin amaç unsurunun tespitindeki zorluk ve idari yargının içtihadilik özelliği yapay zekânın hâkim yerine geçerek karar vermesini zorlaştıracak unsurlardır. Yapay zekâ, idari işlemin unsurlarındaki aykırılıkları tespit edebilecek olması sebebiyle hâkim kararını destekleyici unsur olarak kullanılabilecektir. Bunun yanı sıra, idari yargıda ilk inceleme aşamasında, tam yargı davalarında tazminat miktarının belirlenmesinde, delillerin gerçekliğinin araştırılmasında, özellikle elektronik delillerin niteliklerinin belirlenmesinde, adli yardım kararının verilmesinde ve yürütmenin durdurulması aşamasında hâkim kararlarını destekleyici olarak kullanılabilir. Ayrıca, dosyaların tasnif edilmesi ve ivedi olarak görülecek dosyaların belirlenmesi aşamalarında da yer alabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Yapay Zekâ Teknolojileri, Hukuk, İdari Yargı, İdare Hukuku

Abstract

The effect of artificial intelligence, which has influenced many sectors from health to security around the world and is expected to affect even more, is increasingly evidently in the field of justice services. Artificial intelligence, which significantly affects the way legal professionals do business in terms of time and cost, can be at the points of seeking a decision, preparing a contract, finding contradictions in the contract, preparing reports supporting the judge's decision, drafting resolutions, and even a decision-maker by replacing the judge. In court processes, it provides convenience in terms of making requests from relevant institutions and organizations before the case by creating automatic documents, ensuring that the statements are recorded

in the minutes by making voice transcription in the court, and summarizing the statements in creating a reasoned decision.

In addition to all these processes mentioned above, this study reveals how and at what stage artificial intelligence can be used in administrative justice that is one of the areas of law where the use of artificial intelligence can be seen. In our opinion, it is more likely that artificial intelligence will act as a judge and make decisions in annulment actions, an objectively qualified type of administrative jurisdiction, compared to full remedy actions. However, challenges such as determining the intent behind administrative actions and the jurisprudential nature of administrative law are factors that make it difficult for artificial intelligence to fully replace judges in decision-making roles. Artificial intelligence can serve as a supporting tool for judges by identifying irregularities in the elements of administrative acts. Additionally, it can assist in various stages of administrative judiciary processes, including the initial examination phase, determining compensation amounts in full remedy actions, verifying the authenticity of evidence, particularly electronic evidence, making decisions on legal aid, and issuing stay orders. Furthermore, artificial intelligence can also contribute to administrative tasks such as classifying case files and identifying files that require urgent attention.

Keywords: Artificial Intelligence, Artificial Intelligence Technologies, Law, Administrative Jurisdiction, Administrative Law

GİRİŞ

Yapay zekâ, bütün iş koşullarında sınırsız kullanımı olan¹ yüksek ivme ve hız ile yayılan² çağımızın en önemli dijital teknolojisidir.³ Tüm topluma yayılmış yapay zekâ sistemi sayesinde vatandaşlar, daha iyi sağlık hizmetleri alırken aynı zamanda evde kullandıkları makineler daha az arızalanmakta, daha güvenli ve temiz ulaşım sistemlerine erişebilmekte ve daha iyi kamu hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Diğer taraftan yapay zekâ, makine, ulaşım, siber güvenlik, tarım, yeşil ve döngüsel ekonomi, sağlık hizmetleri, moda ve turizm gibi alanlarda yeni nesil ürünler için iş geliştirme imkanları oluştururken⁴, kamu yararına olan hizmetlerin maliyetlerinin azaltılmasını, sürdürülebilirliğinin artırılmasını, kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin vatandaşların güvenliğini sağlamak için uygun araçlarla donatılmasını ve hak ile özgürlüklere saygı gösterilmesini güvence altına alma noktasında da avantajlar sunmaktadır.⁵ Yapay zekânın kişilerin hayatına getireceği

¹ Kai-Fu Lee ve Chen Qi Ufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon* (İstanbul: Optimist Yay., 2023), 15.

² “Yapay zekânın etkileri dört dalga halinde hissedilmektedir: İnternet uygulamalarıyla (web siteleri, arama, reklam, oyun/eğlence, e-ticaret, sosyal, internet hayat tarzı) başlayıp iş alanındaki uygulamalar (finansal hizmetler, eğitim, kamu hizmetleri, tıp, lojistik, tedarik zinciri, operasyon), algı (güvenlik, perakende, enerji, nesillerin interneti, akıllı evler, akıllı şehirler) ve otonom uygulamalara (tarım, imalat (robot), ulaşım (otonom araçlar) kadar yayılmaktadır.” Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 15.

³ Ali Rıza Büyüksulu, *Koronavirüs Sonrası Yenidünya Düzeni Ekonomi-Devlet-Yapay Zekâ* (İstanbul: Der Kitabevi, 2020), 55.

⁴ Avrupa girişimcilik araştırmasına göre, 2020 yılı başında, Avrupa Birliği sınırları içerisinde olan şirketlerin % 42’si yapay zekâ temelli teknolojiler kullanırken, %18’ i ise, yakın gelecekte yapay zekâ teknolojileri kullanmayı planlamaktadır. Bkz. European Union Agency For Fundamental Rights, *Getting the Future Right- Artificial Intelligence and Fundamental Rights*, (Luxembourg: Publication Office of European Union, 2020).

⁵ European Commission, *White Paper on Artificial Intelligence A European Approach to Excellence and Trust* (Brussels, 2020), 2.

olumlu etkilerin en önemlilerinden biri de şüphesiz adalet hizmetlerine yaptığı ve yapacağı katkılardır.

Bu kapsamda adalet hizmetlerinin tüm paydaşları tarafından her aşamada kullanılacak olan yapay zekâ ve ilgili teknolojiler, zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik gibi ilk akla gelen avantajlarının yanı sıra, nitelikli bilgi-veriye ulaşmak, iddia, savunma, hüküm ve infaz belgelerini oluşturmada da çeşitli yönlerden kolaylıklar sağlamaktadır. Uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin ve mahkeme süreçlerinin işleyişine dair, karar arama, ses transkripsiyonu ve dil çevirisi getirdiği kolaylıklar arasında ilk sırada sayılacak hususlardandır. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, yargı süreçlerinde kullanılan yapay zekâ uygulamalarını dünyadaki örnekleriyle ortaya koyarken, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) uyarınca, idari yargı özelinde yapay zekâ kullanımına dair tespitler ve önerilerde bulunmaktır.

I. YAPAY ZEKÂ KAVRAMI, YÖNTEMLERİ VE YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA HÂKİM OLAN İLKELER

A. Yapay Zekâ Kavramı, Yapay Zekâ ile Makine Öğrenmesi ve Derin Öğrenme İlişkisi

Üzerinde anlaşılan ortak bir tanımı bulunmamakla birlikte,⁶ insana özgü akılcı hareketlerin makine tarafından taklit edilmesi,⁷ "...zeki bir şekilde hareket eden makinelerin bilimi ve mühendisliği..."⁸, "...zekâ davranışının otomasyonu ile ilgilenen

⁶ Nils J. Nilsson, *Yapay Zekâ Geçmişi ve Geleceği* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay., 2018), 13.; İnsan eliyle yapılmış suni olan, objektif gerçekleri algılayarak sonuç çıkarma yeteneği bulunan sistemler. Bkz. Necip Fazıl Akburakçı, *Kamu Düzeni Açısından Yapay Zekâ* (Ankara: Adalet Yay., 2023), 23.

⁷ Vasif Nabiyev, *Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme* (Ankara: Seçkin Yay., 2021), 27.

⁸ New Scientist, *Düşünen Makineler Yaklaşan Yapay Zekâ Çağı ve İnsanlığın Geleceği* (İstanbul: Say Yay., 2017), 11.

bilgisayar bilimi..."⁹, "...makinelere zekâ kazandırmaya adanmış etkinlikler..."¹⁰ şeklinde ifade edilen yapay zekânın¹¹ temel hedefi, insanın düşünme sistematığının daha üstün versiyonlarını ortaya koymaktır.¹² Nitekim bu paralelde ele alınan bir tanımda yapay zekâ¹³, doğal sistemlerin yapabildiği bilişsel eylemleri, yapay sistemlerin daha yüksek ve daha etkin düzeyde nasıl gerçekleştirebileceğini inceleyen bilim dalı¹⁴ olarak açıklanırken, bir diğer tanımda ise, insan ve bazı canlılara özgü olan öğrenme, elde edilen deneyim ve bilgi sayesinde karar verme, anlam çıkarma, genelleme yapma gibi zihinsel olguların yazılımlarla gerçekleştirilmesi olarak da ifade edilmektedir.¹⁵

⁹ George F. Luger, *Artificial Intelligence Structures and Strategies for Complex Problem Solving* (Boston: Pearson Education, 2009), 1.

¹⁰ Nilsson, *Yapay Zekâ Geçmişi ve Geleceği*, 13; Atınç Yılmaz, *Yapay Zekâ* (İstanbul: Kodlab Yay., 2022), 1.

¹¹ "Son beş yılda yapay zekâ Go, Poker ve Dota 2 adlı video oyununda insan şampiyonları yendi ve satranç dört saatte öğrenip insanları yenebilecek kadar güçlü hale geldi. Yapay zekânın becerileri sadece oyunlarla sınırlı değil. 2020'de yapay zekâ, biyolojinin elli yıldan beri çözmeye çalıştığı protein katlama (protein folding) bilmesini çözdü. Konuşma ve cisim tanıma becerisinde insanları geçti; görünüş ve konuşma açısından gerçeğinden ayırt edilemeyecek "dijital insanlar" yaratmayı başardı; üniversiteye giriş ve tıpta uzmanlık sınavlarında geçer notlar aldı. Yapay zekâ adil ve tutarlı yargılamada hâkimlerden, akciğer kanserini teşhis etmede radyologlardan daha üstün performans sergiliyor; insansız hava araçlarına kattığı güçlü nakliye, tarım ve savaş alanlarının geleceğini değiştirme potansiyeli taşıyor. Son olarak yapay zekâ otoyollarda insanlardan daha güvenli seyreden otonom araçların üretimini mümkün kıldı." Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 14.

¹² Ali Rıza Büyükuslu, *Koronavirüs Sonrası Yenidünya Düzeni Ekonomi-Devlet-Yapay Zekâ*, 57.

¹³ Cem Say, *50 Soruda Yapay Zekâ*, (İstanbul: 7 renk Yay., 2018), 83.

¹⁴ "İnsanların yapıp makinelerin yapamayacağı şeyler var mıdır?" sorusuna Cem Say, insan özü gerektirmeyen işlerin tamamının makineler tarafından yapılabileceği yanıtını vermektedir. Bkz. Say, *50 Soruda Yapay Zekâ*, 14.

¹⁵ Çetin Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, (Ankara: Seçkin Yay., 2021), 26.

Yapay zekâ, insana özgü özellikler olarak değerlendirilen yaratıcılık¹⁶, empati¹⁷ ve el becerisi¹⁸ yeteneğinden yoksunken, insana kıyasla en büyük avantajı, büyük miktardaki veri içerisinde mevcut ve fark edilmesi zor kalıp ve örüntüleri tespit etme becerisidir.¹⁹

Yapay zekâ, doktrinde farklı sınıflandırmalara²⁰ tabi tutulmakla birlikte temelde²¹, öğrenen/öğrenmeye ihtiyaç duyan teknikler (algoritmalar²²) ve öğrenme olmaksızın çalışan

¹⁶ Yapay zekâ, yaratıcılık ve sağduyudan yoksundur. Bkz. Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 405.

¹⁷ “Yapay zekâ empati ve şefkat gibi duyguları hissedemez veya böyle duygulara karşılık veremez. Bu yüzden yapay zekâ karşısındaki kişiye anlaşıldığını ve umursandığını hissettirmez. Yapay zekâ bu alanda kendini geliştirse bile kişilerin “insan dokunuşu” adını verdiğimiz ilgi ve empati gerektiren durumlarda robotlarla rahatlıkla etkileşime girebilmelerini sağlayacak bir teknolojinin gelişmesi oldukça zor görünüyor.” Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 405.

¹⁸ Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 405.

¹⁹ Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 399.

²⁰ Makinelerin belirli bir amaca yönelik olarak faaliyet göstermesinde rol oynayan zayıf yapay zekâ ve insana özgü bilgi, beceri ve hislere yakın özelliklere sahip güçlü yapay zekâ şeklinde ayırım da yapılmaktadır. bkz. Şebnem Akipek Öcal, “Yapay Zekâ ve Hukuki Niteliği” *Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ* içinde (İstanbul: Onikilevha Yay., 2022), 14.; “Yapay zekâ gelişmişlik ve otonom düzeyine göre; dar, genel ve süper zekâ olarak üçe ayrılırken, fonksiyonlarına göre; reaktif/tepki veren, sınırlı hafızalı, zihin kuramı ve bilinçli yapay zekâ olarak dörde ayrılmaktadır.”. Erdem Doğan, *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu* (Ankara: Seçkin Yay., 2022), 37; Belirlenen sınırlar içerisinde insan gibi veya insana yakın performans gösteren fakat sebep sonuç ilişkisi kuramayan dar yapay zekâ, sebep sonuç ilişkisi kurabilen insan zekâsına yakın, öğrendiklerini aktarabilen, iş birliğine açık genel yapay zekâ, ağ tabanlıları sayesinde insan beynini ve onun düşünme yetilerini taklit ederek çözümler ortaya koyabilen yüksek IQ’lu süper yapay zekâ olarak üçe ayrılmaktadır. bkz. Nabyev, *Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme*, 64-65.

²¹ Utku Köse, *Yapay Zekâ Felsefesi*, (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2022), 18.

²² Algoritma kavramı, bir probleme yönelik uygulanabilen çözümler olarak tanımlanırken, algoritmanın daha gelişmiş hali yapay zekâ olarak adlandırılmaktadır. bkz. Köse, *Yapay Zekâ Felsefesi*, 19-20.; “Algoritma, girdiyi

teknikler (algoritmalar) şeklinde ikiye ayrılabilir.²³ Tek bir algoritmadan oluşmayan yapay zekâ, çeşitli problemleri ortaya koymak ve çözüm üretmek için kullanılan bir grup yöntemdir. Yapay zekâyı öğrenme yaklaşımları açısından ele alacak olursak, 1950'li yıllarda başlayan yapay zekâ sistemleri, 1980'lerde makine öğrenmesinin etkisiyle etki alanını genişletirken, 2020'ler sonrasında etki alanını genişletmesinin yanı sıra, öğrenme becerisini ve sorun çözme kabiliyetini de her geçen gün daha da artırmaktadır.²⁴

Bir veri kümesi toplayarak, bu veri kümesine dayalı istatistiksel bir modeli algoritmik olarak oluşturarak bir sorunu çözme süreci şeklinde tanımlayabileceğimiz²⁵ makine öğrenmesi, bilgisayarların deneyimlerle performanslarını iyileştirmelerini sağlama işidir. Diğer bir tanıma göre makine öğrenmesi, algoritmik, istatistiksel öğrenme ve optimizasyon teorisinin²⁶ kesiştiği noktada, bir problemin çözümü için (görüntüler, sensör kayıtları, metin vb.) bir dizi örnekten bilgi çıkararak (sınıflandırma, tanıma, oluşturma vb.) bir dizi matematiksel teknik oluşturulmasıdır.²⁷ Verileri yinelemeli

---

çıkıya dönüştürmek için yürütülen bir komut dizisidir" bkz. Ethem Alpaydın, *Makine Öğrenmesi*, (İstanbul: Tellekt Yay., 2019), 26; Algoritma, ilk bilgi girişinden bir sonuç elde etmeyi mümkün kılan kuralların (mantıksal işlemler ve talimatlar) sonlu dizisidir. bkz. European Commission for The Efficiency of Justice (CEPEJ), *European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*. (Strasbourg, 2018), 69.

²³ Nabyev, Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme, 64-65.

²⁴ Enamul Haque, *The Ultimate Modern Guide to Artificial Intelligence*, (London: Enel Publication, 2020), 13.

²⁵ Adry Burkov, *The Hundred-Page Machine Learning Book*, (USA, 2019), 1.

²⁶ Optimizasyon, bir olay, durum veya problemin sonucuna ulaşmada en iyi performans veren uygun çözüm yollarının belirlenmesi yönelik süreçtir. Bkz. Gebraül Bekdaş. vd., *Metasezgisel Optimizasyon Algoritmaları Mühendislik Uygulamaları, Kavram-Uygulama-Kodlama*, (Ankara: Seçkin Yay., 2021), 13.

²⁷ Ronan Hamon, Henrik Junklewitz and Ignacio Sanchez. *Robustness and Explainability of Artificial Intelligence From Technical to Policy Solution*, (Luxembourg: Publications Office of European Union, 2020), 10.

olarak yakalayarak öğrenen yapay zekâ alanı olan makine öğrenimi, tümevarımın bilişimdeki halidir ve iki ana türü²⁸ bulunmaktadır. Arzulanan çıktıyı belirtecek biçimde önce girdinin etiketlendiği durumda gözetimli makine öğrenmesi gerçekleşirken, aksi durumda verilerdeki örüntüleri olduğu gibi çözümleyen makine öğrenmesi ise gözetimsiz öğrenmedir.²⁹ Makine öğrenmesi, geniş veri setleri ve gelişen donanım sistemleri sayesinde hayatımızı kolaylaştıran gelişmiş uygulamaları mümkün kılmıştır.³⁰

Yapay zekâ ile insana daha fazla benzer ve üstün zekâ yaratmak için insan nörotransmitter (nöral ağlar) devresine benzer yapıya sahip program oluşturmaya yönelik bir yöntem olan derin öğrenme³¹, bir yığın girdi-çıkı çifti üzerinde çalışarak bir dönüşümü çıkarsamakta ve bu dönüşümün daha önce görmediği bir girdiyle karşılaştığında ona uygun çıktıyı vermektedir.³² Bir başka tanıma göre, “*nesne tanıma, doğal dil işleme*³³ gibi alanlarda çok katmanlı yapay sinir ağlarını kullanan bir yapay zekâ yöntemi olup, makine öğrenmesinin çeşitlerinden biridir.” Bu öğrenme modeli, belirli kodlarla oluşturulmuş öğrenmenin aksine, resim, video, ses ve metinlere ait verilerin simgelerinden otomatik olarak öğrenilmesidir.³⁴

²⁸ Makine öğrenmesinin, gözetimli ve gözetimsiz öğrenmeyle harmanlanmış üçüncü bir şekli ise, takviyeli öğrenmedir. Bu öğrenmede, sisteme ait sadece giriş bilgileri verilmekte, çıkış bilgileri verilirse de çıkışın doğru hesaplanması adına danışman tarafından takviye yapılan yöntemdir. bkz. Atınç Yılmaz, *Yapay Zekâ*, 57.

²⁹ Erik Larson, *Yapay Zekâ Miti Bilgisayarlar Neden Bizim Gibi Düşünemez*, (Ankara, 2022), 177.

³⁰ M. Ümit Aksoylu. *Projelerle Yapay Zekâ ve Bilgisayarlı Görü*, (İstanbul, 2021), 26.

³¹ Haque, *The Ultimate Modern Guide to Artificial Intelligence*, 13.

³² Say, 50 Soruda Yapay Zekâ, 105.

³³ Doğal dil işleme, insan dillerini araştıran, yapay zekânın alt dalı olan bilim alanıdır. Bkz. Betül Güvenç, *Machine Learning in Natural Language Processing*, Graduate Program in Computational Science and Engineering, Bogazici University, (2016), 1.

³⁴ Atınç Yılmaz ve Umut Kaya, *Derin Öğrenme*. (İstanbul: Kodlab Yay., 2022), 1.

Yapay zekâ, makine öğrenmesi ve derin öğrenme kavramlarını kapsayan bir sistemdir.³⁵ Yapay zekâ için bir gereklilik olan (yapay) öğrenme,³⁶ ilgilendiğimiz gözlemler arasında bir ilişki olduğunu düşündüğümüz ancak bunu tam olarak ortaya koyamadığımız durumlarda verileri analiz ederek öğrenme sırasında görülmemiş durumları tahmin etmemizi herhangi bir programlamaya gerek duymadan sağlamaktadır.³⁷ Algoritma ve verinin oluşturduğu yapay zekâ uygulamalarında³⁸ yapay öğrenmenin gerçekleşmesi adına bir veri tabanına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu veri tabanındaki verilerden ihtiyaç duyulan kısımlar seçilerek daha küçük bir veri tabanı oluşturulur ve elde edilen verilerden sınıflandırma, öbekleme ve regresyon gibi yöntemlerle bir model oluşturularak sistem eğitilerek öğrenme süreci gerçekleştirilmektedir.³⁹

B. Yapay Zekâ Yöntemleri

Günümüzde kullanılan akıllı uygulamalar, otonomi özellikleri sınırlı olan ve derin öğrenme-makine öğrenmesi yoluyla insan zekâsını taklit ederek topladıkları verileri analiz eden deneyimlerini oluşturan yapay zekâ sistemleri⁴⁰ olarak farklılaşmaktadır. Bu sistemlerin oluşturulmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlere baktığımızda:⁴¹

³⁵ Haque, *The Ultimate Modern Guide to Artificial Intelligence*, 32.

³⁶ “Yapay öğrenmenin merkezinde olan da bu, yani gözlenen veriden saklı bir modelin – altta yatan etkenlerin ve onların veriyi oluşturmadaki etkileşiminin- çıkarılmasıdır” Ethem Alpaydın, *Yapay Öğrenme: Yapay Zekâ*. Çev. Aylin Açar (İstanbul: Tellekt Yay., 2022), 13.

³⁷ Alpaydın, *Yapay Öğrenme: Yapay Zekâ*, 44.

³⁸ Ömer Faruk Erol, *Algoritmik Regülasyon – Yapay Zekâ ve İdarenin Regülasyon Faaliyeti*. (İstanbul: Onikilevha Yay., 2023), 10.

³⁹ Alpaydın, *Yapay Öğrenme: Yapay Zekâ*, 122.

⁴⁰ Doğan, *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu*, 290.

⁴¹ Yapay zekâ: Uzmanlık sistemleri, Bulanık mantık, Genetik Algoritma ve Yapay sinir ağları gibi alt dallara ayrılmaktadır. bkz. Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, 26.; Atınç Yılmaz, *Yapay Zekâ*, 18.

yapay sinir ağları, bulanık mantık, sinirsel bulanık mantık, genetik algoritmalar ve uzman sistemler olduğunu görmekteyiz.

1. Yapay Sinir Ağları

İnsan beyninin öğrenme yöntemini kopyalayarak kendisine sunulan veya oluşturulan verilerden yeni veriler üreten ve yapay zekâ sistemlerinin çalışabilmesini sağlayan altyapı niteliğindeki yazılım⁴² olan yapay sinir ağları, karmaşık veya kesin olmayan verilerden karmaşık kalıpları ve eğilimleri tespit ederek çıkarma konusunda dikkate değer bir yeteneğe sahiptir.⁴³ Bu özelliği sebebiyle yapay sinir ağları; uzay (uçuş simülasyonları, otomatik pilot uygulamaları), otomotiv (otomatik yol takibi, yol koşullarına göre sürüş, yol rehberi vb.), bankacılık-finans (pazar/müşteri analizi, bütçe tahmini, kredi değerlendirmesi), savunma (radar, sensör sistemleri ve hedef seçme), eğlence (animasyon ve efektler), sağlık (teşhis ve tedavi, EEG-ECG-MR üzerinde kalite artırımı, ilaç analizi), robotik (uzaktan kumandalı sistemler, forklift robotları, yörünge kontrolü), telekomünikasyon (veri karşılaştırma, filtreleme, ses işleme, örüntü tanıma-işleme⁴⁴, trafik yoğunluğu kontrolü), güvenlik (retina – parmak izi tarama, yüz tanıma) ve dil (sözcük tanıma, yazıyı sese çevirme, sesi yazıya çevirme, dil tercümesi) alanlarında kullanılmaktadır.⁴⁵ Yapay sinir ağları, makine öğrenmesi gerçekleştirerek benzer problemler karşısında mantıklı karar verebilmektedir. Hücrelerin eş zamanlı çalışması,

⁴² Seda Yağmur Sümer, "Ceza Yargılamasının Geleceği: Robot Hâkim", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2021), 1550.

⁴³ Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, 29.

⁴⁴ Görme olayında, nesnelere ne olduğunun belirlenmesi sürecine örüntü tanıma denmektedir. Sistemde kayıtlı veriler doğrultusunda, örüntü tanımlanmasına göre, sınıflandırma yapan sistemdir. Nabyev, *Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme*, 421.; Örüntü tanıma, görüntü işleme ve bilgisayarlı görü olarak da adlandırılmaktadır. bkz. Aksoylu. *Projelerle Yapay Zekâ ve Bilgisayarlı Görü*, 30.

⁴⁵ Yılmaz, *Yapay Zekâ*, 19-20; Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, 39.

karmaşık işlemlerin yapılabilmesine olanak sağlamakta ve hücrelerin birinin çalışmasında sorun olsa bile, sistemin güvenli bir şekilde çalışmaya devam etmesi bu yöntemin güçlü yönlerindedir. Bu modelde, çevrimiçi öğrenme söz konusuken daha önce karşılaşmadığı örnekleri ve örüntüleri modelin kendisi bilgi üreterek tamamlayabilmektedir. Yapay sinir ağları, sayısal bilgiler ile hesaplama yaptığından problemlerin sunulmadan önce örneklerin sayısal değerlere çevrilmesi zorunluluğu, bu problemlere ürettiği çözümlerin yöntemini ve gerekçesini açıklayamaması negatif yönleri arasındadır.⁴⁶

2. Bulanık Mantık

Bir insanın algı ve muhakeme yeteneğini taklit etmek üzerine kurulmuş yapay zekâ mekanizmasına bulanık mantık denilmektedir. Evet ile hayır arasındaki tüm olasılıkları içeren yapay zekâ modeli olan bulanık mantık, doğal dil işleme⁴⁷, araçlarda hız kontrolünde, akıllı otonom sistemlerde⁴⁸ ve havacılık kontrol sistemlerinde kullanılmaktadır.⁴⁹ Günlük hayatta karşılaşılan karmaşık, belirsiz, zamanla farklılaşan ve tanımlanmasında eksiklikler bulunan sistemlerin çözümünü kolaylaştıran sistemlerdir. Japonya'da bulanık mantık özellikle metro gibi ulaşım araçlarında, bulaşık ve çamaşır makinelerinde ve elektrikli süpürgelerde uygulanırken⁵⁰ benzer örnekleri Türkiye'de de görmekteyiz.

⁴⁶ Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, 39.

⁴⁷ Dilin anlaşılması, yorumlanması, çözümlenmesi noktasında yazılımlar oluşturulması üzerine çalışan mühendislik alanı. Nabyev, *Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme*, 421.

⁴⁸ Pişirilecek yemeğin niteliğine göre ısıyı ayarlayan fırınlar, kirlilik düzeyine ve giysilerin niteliğine, ağırlığına göre yıkama tercihinde bulunan çamaşır makineleri bulanık mantığın günlük hayatımızdaki uygulamalarındandır. Detaylı bilgi için bkz. Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*; Aksoylu, *Projelerle Yapay Zekâ ve Bilgisayarlı Görü*.

⁴⁹ Aksoylu, *Projelerle Yapay Zekâ ve Bilgisayarlı Görü*, 33.

⁵⁰ Yılmaz, *Yapay Zekâ*, 21.

3. Sinirsel Bulanık Mantık

Yapay zekâ yöntemlerinin hepsinin kendine özgü güçlü yanları bulunurken, diğer taraftan yetersiz kaldığı noktalar da bulunmaktadır. Yapay sinir ağlarının öğrenme ve örnekleri tanımlama süreçlerindeki yeterlilikleri, kararların alınma yeterliliklerinden daha üstündür. Benzer şekilde, bulanık mantık tekniği, karar alma süreçlerinde kendiliğinden kural oluşturamazken, sunduğu sonuçlarda yeterliliği iyidir. Bu kapsamda sinirsel bulanık mantık, yapay sinir ağlarının öğrenme ve en uygunu bulma yeteneği ile bulanık mantığın insan gibi karar verme ve uzman bilgisi sağlama gibi güçlü yönlerinin birleşimidir.⁵¹

4. Genetik Algoritmalar

Genetik algoritmalar, doğada genetik olarak iyi veya kötü durumda olan canlıların yaşamlarını sürdürürken veya sona ererken ki süreçleri referans almaktadır. Matematiksel modellemelerin yapılamadığı, kesin bir çözümün ortaya konulmadığı meselelerde bu yöntemden yararlanır. Bu teknik, sorunlara yeni çözümler üretmek adına çaprazlama ve değiştirme gibi yöntemlerle, bir grup üzerinde oluşacak çözümlerin en iyisini seçmektedir.⁵² Genetik algoritmalar; optimizasyon (eniyileme) (zor, süresiz ve gürültü içeren fonksiyonları çözmeye ve/veya yerleşim tasarımı, araç yön bulma, iş atölyesi çizelgeleme gibi sınırlı kaynakların etkin tahsis edilmesinde), otomatik programlama ve bilgi sistemleri (belirli ve özel programlar için bilgisayar programları oluşturma, bilgisayar çiplerinin tasarımı, ders programı hazırlama gibi diğer hesaplama gerektiren çizelgelerde), mekanik öğrenme (sınıflama sistemlerinde kural bulma mekanizması, sinir ağlarında ve

⁵¹ Elmas, Yapay Zekâ Uygulamaları, 375.

⁵² Elmas, Yapay Zekâ Uygulamaları, 435.

proteinin yapısal analizinde) ve finans alanlarında (finansal modellemeler ve veri madenciliğinde⁵³) kullanılmaktadır.⁵⁴

5. Veri Tabanlı Uzman Sistemler

Veri tabanlı uzman sistemler, yapay zekâ algoritmaları yaygınlaşmadan önce, insanlara karar vermelerinde yardımcı olan, bilgi tabanı üzerine inşa edilen ve bir çıkarım motorundan oluşan sistemlerdir. Bu sistemler, verilerden öğrenme olmaması ve bilgi tabanının uzman insanlar tarafından elle oluşturulmasının zahmetli olması sebebiyle çok başarılı olamamışlardır.⁵⁵ Bu sistemler, uzman bulmanın zor olduğu problemleri daha verimli çözmek amacıyla kullanılmaktadır.⁵⁶

C. Yapay Zekâ Kullanımında İlkeler

Yapay zekâ, iş modellerini zaman, maliyet ve verimlilik unsurları açısından olumlu etkilerken, çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu riskler⁵⁷; ölümcül otonom silahlar,

---

⁵³ “Veri madenciliği, büyük veri tabanlarından arzu edilen faydalı bilginin çekilmesidir.” bkz. Nilsson, *Yapay Zekâ Geçmişi ve Geleceği*; “Veri madenciliği, bir tür yapay öğrenmedir. Müşteri davranışlarını açıklayan kuralları bilmiyoruz ve bu yüzden doğrudan bir program yazamayız fakat bilgisayar veriden böylesi kuralları çıkararak öğrenebilir” Alpaydın, *Yapay Öğrenme: Yapay Zekâ*, 26.

⁵⁴ Elmas, *Yapay Zekâ Uygulamaları*, 435.

⁵⁵ Alpaydın, *Makine Öğrenmesi*, 51.

⁵⁶ Yılmaz, *Yapay Zekâ*, 8.

⁵⁷ Yapay zekâ sistemlerinin yaşam döngüsü içerisindeki faaliyetleri, insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü korumak ve geliştirmek için eşsiz fırsatlar sunabileceği gibi, bazı faaliyetleri, insan onurunu ve bireysel özerkliği, insan haklarını, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü zedeleyebilir. Council of Europe, *Council of Europe Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law Explanatory Report*, erişim 19 Mayıs, 2024, [Result details \(coe.int\)](#).

gözetim⁵⁸- ikna, ön yargılı karar verme⁵⁹, istihdam üzerine etkisi, güvenlik açısından kritik uygulamalar -siber güvenlik⁶⁰, şeffaflık, bağlantı kaybından kaynaklanan riskler ve yapay zekânın işlevselliğinden kaynaklanan riskler olarak ifade edilebilir.⁶¹ Avrupa Komisyonu, yapay zekânın oluşturacağı risk ve durumların yasal çerçeveye çözülebileceğini ortaya koyarken, yapılacak düzenlemelerin yapay zekânın yaratacağı olumlu durumların etkisini sınırlandırmamak adına risk temelli bir yaklaşım önermektedir. Komisyon, yapay zekâ kullanımının temel haklar, tüketici hakları ve güvenlik hususları açısından yüksek riskli alanlar olarak değerlendirilmesi ve bu alanlarda mevcut mevzuatın yanında orantılı ek düzenleyici müdahaleler olması gerektiği görüşündedir. Avrupa Komisyonu⁶², yüksek riskli alanlar olarak tanımladığı alanlarda yapay zekâ kullanımında şu unsurların göz önünde bulundurularak uyulması gerektiği görüşündedir:

- Yapay zekâ sistemlerini eğitmek için kullanılan unsurların (özellikle güvenlik ve temel hakların korunmasına yönelik) AB değerlerine ve kurallarına saygılı olması adına gerekli önlemler alınmalıdır.
- Sorunlu eylem veya kararların geriye doğru izlenmesi ve doğrulanmasını mümkün kılmak adına kayıtlar ve veriler saklanmalıdır.
- Güven oluşturmak, yapay zekânın sorumlu kullanımını teşvik etmek ve gerektiğinde telafisini

⁵⁸ Çin uygulamaya koyduğu “Sosyal Kredi Sistemi” ile vatandaşlarını izleyerek onlara, aldıkları hizmetlerde avantajlı veya dezavantajlı olmalarını sağlayan bir puanlama sistemi oluşturmuştur. Bkz. Say, 50 Soruda Yapay Zekâ, 155.

⁵⁹ Yapay zekâ teknolojileri, öğrenme süreci içerisinde veri setlerine ihtiyaç duymaktadır. Bu veri setlerinin olası içerdiği önyargılar ayrımcılığa neden olabilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Say, 50 Soruda Yapay Zekâ, 153.

⁶⁰ Stuart J. Russell ve Peter Norvig, *Yapay Zekâ Modern Bir Yaklaşım* Çev. Ed. Cemil Öz (Ankara: Palme Yay., 2020), 31-32.

⁶¹ European Commission, White Paper On Artificial Intelligence A European Approach to Excellence and Trust (Brussels, 2020).

⁶² European Commission, *White Paper*, 18.

---

kolaylaştırmak adına bilgi şeffaf bir şekilde sağlanmalıdır.

- Yapay zekâ sistemlerinin (özellikle de yüksek riskli) teknik açıdan sağlam ve güvenilir olması için risklerin öngörülerek geliştirilmesi gerekmektedir.
- Bir yapay zekâ sisteminin insan özerkliğini zayıflatmaması veya başka olumsuz etkilere neden olmaması adına insan gözetimi gereklidir.
- Uzaktan biyometrik tanımlamaların temel haklar açısından, kullanım amacına, bağlamına ve kapsamına bağlı olarak riskler oluşturmaması adına önlemler alınmalıdır.

Avrupa Komisyonu bu unsurlara ek olarak yakın bir zaman önce 17 Mayıs 2024 tarihinde, yapay zekâ sistemlerinin yaşam döngüsü içerisindeki faaliyetlerinin, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün korunması ve desteklenmesine önemli katkılar vereceğini kabul etmiştir. Diğer taraftan, bu sistemlerin insan onuruna, insan haklarına, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne zarar verebileceği, kadınlara ve hassas durumdaki bireylere kültürel, sosyal, siyasal ve insan hakları gibi meselelerde ayrımcılık ve eşitsizlik yaratabileceğinden hareketle, yapay zekâ faaliyetlerini düzenleyen, ortak değer ve ilkeleri koruyan ama yapay zekânın sunacağı faydalardan da yararlanan küresel bir çerçeve oluşturmanın gerekli olduğuna inanarak “Yapay Zekâ, İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçevesi”ni kabul etmiştir.⁶³ 13 Haziran 2024 tarihinde ise, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 2024/1689

---

⁶³ “Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law”, Council of Europe, erişim 19 Mayıs 2024, CM(2024)52-final (coe.int).

sayılı düzenleme ile dünyanın ilk Yapay Zekâ Yasası'nı⁶⁴ oluşturmuştur.⁶⁵

Diğer taraftan, farklı ülkeler ve kuruluşlar, benzer kaygular sebebiyle mevcut düzenlemelere ek olarak yapay zekâyla ilgili ilke kararları açıklamışlardır. Bu kapsamda, Amerika Birleşik Devletleri Federal Hükümeti'nin yapay zekâ kullanımına dair belirlediği ilkelere baktığımızda; (1) Yasalara ve değerlere uygunluk, (2) Performans odaklı ve amaca yönelik olma, (3) Doğru, güvenilir ve etkili olması, (4) Güvenli, emniyetli ve sağlam olması, (5) Anlaşılabilirlik, (6) Sorumluluk ve izlenebilirlik, (7) Düzenli şekilde kontrol edilebilirlik, (8) Şeffaflık, (9) Hesap verilebilirlik kavramlarını görmekteyiz.⁶⁶

Yapay zekânın geliştirilmesine yönelik olarak, Future of Life Enstitüsü tarafından 2017 yılında ortaya konan Asilomar ilkelerine baktığımızda, yapay zekâ kullanımındaki ilkelerin şu şekilde olduğunu görmekteyiz:⁶⁷ (1) Güvenlik (yapay zekâ güvenli bir şekilde kullanılmalıdır), (2) Hata şeffaflığı (yapay zekâ zarara sebep olursa nedenini bulmak mümkün olmalıdır), (3) Yargı şeffaflığı (yargılamada otonom bir karar sürecine dahil olacak bir yapay zekânın açıklaması, insan tarafından denetlenebilecek olmalıdır), (4) Sorumluluk (yapay zekâ yaptıklarından sorumlu tutulmalıdır), (5) İnsan değerleri (yapay zekâ sistemleri, insan onuru, haklar, özgürlükler ve kültürel çeşitlilikle uyumlu şekilde tasarlanmalıdır), (6) Özgürlük ve

⁶⁴ AB Yapay Zekâ Yasası, AB Resmî Gazetesinde, 12.07.2024 tarihinde yayınlanmış ve yayımlandıktan yirmi gün sonra yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın "Genel Hükümler" ve "Yasaklanmış Yapay Zekâ Uygulamaları" bölümleri, 2 Şubat 2025' te yürürlüğe girecektir. Detaylı bilgi için bkz. Official Journal of The European Union, "Regulation(EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council", erişim 12 Temmuz, 2024, Regulation - EU - 2024/1689 - EN - EUR-Lex (europa.eu), 123.

⁶⁵ Official Journal of The European Union, "Regulation(EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council"

⁶⁶ Executive Order, *Presidential Documents* (Federal Register, 2020), 78940.

⁶⁷ Future Of Life Institute, *Asilomar AI Principles*, erişim 03 Mayıs, 2024, Asilomar AI Principles - Future of Life Institute.

gizlilik ilkesi (insan özgürlük ve gizliliklerini ortadan kaldıracak seviyede yapay zekâ kullanımı olmamalıdır), (7) Kişisel gizlilik (kişisel verilerin işlenmesi, veri mahremiyetini ihlal etmemelidir).

Yapay zekâ kullanımında Türkiye ise, OECD, G20 ülkeleri, AB ve UNESCO tarafından belirlenen insan odaklı yapay zekâ ilkelerinin paydaşı konumunda olup, “*güvenilir ve sorumlu yapay zekâ*” değer ve ilkelerini benimsemiştir. Bu kapsamda, OECD⁶⁸, G20⁶⁹ ülkeleri, AB⁷⁰ ve UNESCO⁷¹'nin yapay zekâ değer ve ilkeleri referans alan Türkiye, yapay zekâ değerlerini⁷²;

- İnsan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygı: Yapay zekâ (YZ) sistemleri, insan hakları, demokratik değerler ve hukukun üstünlüğünü önceliklendirilerek, ulusal etik değerlerle uyumlu şekilde oluşturulmalıdır.
- Çevreyi ve biyolojik ekosistemi geliştirmek: YZ sistemleri, çevre ekosistemi ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgili düzenleme ve standartlara uygun olmalıdır.
- Çeşitliliğin ve kapsayıcılığın sağlanması: YZ sistemlerinin tasarımı ve kullanımında yaşam tarzı, inanç, fikir ve kişisel deneyimler noktasında çeşitli kısıtlamalar oluşturulmamalıdır.
- Barışçı, adil ve birbirine bağlı toplumlarda yaşamak: YZ sistemleri, tüm canlıların sosyal ve doğal çevreyle

⁶⁸ Detaylı bilgi için bkz. OECD, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, (2019), 4.

⁶⁹ Detaylı bilgi için bkz. G20 Ministerial Statement on Trade and Digital Economy, 2019.

⁷⁰ Detaylı bilgi için bkz. Tambiama Madiaga. “EU Guidelines on Ethics in Artificial Intelligence: Context and Implementation.” *European Parliamentary Research Services* (2019), 3-4-5.

⁷¹ Detaylı bilgi için bkz. UNESCO, *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence* (2021, 23 November).

⁷² Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, *Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025*, (2021), 59.

uyum içerisinde ve bağlantılı yaşamasına katkı sunmalıdır şeklinde belirlemişken,

Yapay zekâ ilkelerini⁷³ ise;

1. Ölçülülük: YZ sistemlerinde meşru amaçların ve sistemlerin dışına çıkılmamalı, bağlamla uyumlu olunmalıdır.
2. Emniyet ve Güvenlik: İnsan, çevre ve biyolojik ekosistemin korunması adına, zarar ve saldırılara karşı riskler değerlendirilerek yönetilmelidir.
3. Tarafsızlık: Hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlükler esas alınarak eşit ve adil hizmet sunulmalıdır.
4. Mahremiyet: Kişisel ve toplumsal düzeyde mahremiyete uygun şekilde verilerin işlenmesi sağlanmalıdır.
5. Şeffaflık ve Açıklanabilirlik: YZ sistemleri, şeffaf ve açıklanabilir olmalıdır. İnsanlar, YZ sistemlerine dayanarak alınan bir karardan haberdar olmalı ve açıklayıcı bilgi talep etme hakkına sahip olmalıdır.
6. Sorumluluk ve Hesap Verebilirlik: YZ sistemlerinde yer alan kişi ve kurumlar, sistemin etik ilke ve kurallara uygun şekilde işleyişinden sorumludurlar.
7. Veri Egemenliği: Veriler, uluslararası kurallara uygun ve egemenlik haklarına saygılı olarak kullanılmalıdır.
8. Çok Paydaşlı Yönetişim: Yapay zekânın teknolojik ilerleme ve kalkınmaya katkı sağlaması için kapsayıcı bir yönetim oluşturulmalıdır diyerek açıklamıştır.

Bu gelişmeleri takiben, Türkiye’de henüz yasal bir zemini olmayan yapay zekâ ile ilgili, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne 28. Dönemin 2. yasama yılında 24.06.2024 tarih ve 2/2234 esas

---

⁷³ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 60-61.

numaralı sekiz maddeden oluşan “Yapay Zekâ Kanun Teklifi” sunulmuştur. Bu kanunun amacı teklif özetinde şu şekilde ortaya konulmuştur: “*Teklif ile; yapay zekâ teknolojilerinin güvenli, etik ve adil bir şekilde kullanılmasının sağlanması, kişisel verilerin korunmasının temin edilmesi, gizlilik haklarının ihlal edilmesinin önlenmesi ile yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımına yönelik düzenleyici bir çerçevenin oluşturulması amaçlanmaktadır.*”⁷⁴

II. YAPAY ZEKÂNIN YARGI SÜREÇLERİNDE KULLANILMASI

Toplumun hızla gelişmesi ve hukukun üstünlüğünün popülerleşmesi ile birlikte insanların adalet, hakkaniyet ve sosyal güvenliğe yönelik talepleri artmaktadır. Bu noktada mahkemelerin temel amaçları, halk için adaleti sağlamak, toplumsal kaygılara ve halkın taleplerine etkin bir şekilde yanıt verirken adli ihtiyaçlarını karşılamaktır.⁷⁵ Zira hukukun sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik gelişmeleri takip ederek bu ihtiyaçları karşılarken⁷⁶, diğer taraftan toplumun ekonomisini, kültürünü, çevresini ve gelecek kuşaklarını geliştirici bir sorumluluğu bulunmaktadır.⁷⁷

Tegmark’ın ifadesiyle⁷⁸ “*Adalet sistemini düşündüğünüzde aklınıza ilk gelen şey nedir?...Uzun ertelemeler, yüksek maliyetler ve ara sıra yaşanan adaletsizlikler... İlk aklınıza gelen şeyler ‘adil’ ya da ‘verimli’ olsaydı*” dediği kamu hizmetlerinin temel unsurlarından

⁷⁴ “Kanun Teklifi”, erişim 12 Temmuz, 2024, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (tbmm.gov.tr).

⁷⁵ Jianfeng Xu, Fuhui Sun and Qiwei Chen, Introduction to the Smart Court System-of-Systems Engineering Project of China. (Springer, 2022), 4.

⁷⁶ Emre Mumcuoğlu, Ceyhan E. Öztürk, Haldun M. Özaktas and Aykut Koç, “Natural Language Processing in Law: Prediction of Outcomes in the Higher Courts of Turkey”, *Information Processing and Management* 58 (2021): 1.

⁷⁷ Rona Serozan, *Hukukta Yöntem*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015): 67.

⁷⁸ Max Tegmark, *Yaşam 3.0 Yapay Zekâ Çağında İnsan Olmak*, (İstanbul: Pegasus Yay., 2017): 142.

olan adalet hizmetleri ve onun parçası olan mahkeme süreçleri, istenildiği şekilde yerine getirilemez hale gelmiştir.

Bu durumun sebebi olarak yargısal işlemlerin benzer ve nispeten basit olanlarının da aynı prosedürlerden geçmesi, uyumsuzluklarda görev alacak personelin eğitiminin uzun sürmesi ve mali kısıtlılıklar sayılabilir. Yaşanan bu problemler sebebiyle karmaşık ve farklı muhteviyattaki işlemlere hâkim ve savcıların ayırdıkları zaman da azalmaktadır. Bu durum netice olarak yargılamaların uzamasına, maliyetin artmasına, verimliliğin düşmesine ve sonuç olarak adaletin sekteye uğramasına neden olmaktadır.⁷⁹

Hukukun dijitalleşmesi, idari prosedürleri etkileyerek yargılamanın paydaşları için bu süreçleri daha erişilebilir, şeffaf ve verimli hale getirmiştir.⁸⁰ Şöyle ki, devlet temelli uyumsuzluk çözüm yöntemleri fiziksel mahkeme salonlarıyla sınırlıyken, dijitalleşme sanal duruşmalar ve çevrimiçi mahkemeleri mümkün kılarak⁸¹ taraflara belgelerini elektronik ortama sunma, diğer mahkemeler ve adli mercilerle güvenli elektronik iletişim sağlama, idari başvuru ve şikayetler gerçekleştirme, e-formlar kullanarak çevrimiçi işlemler yapma ve elektronik bildirim sistemleriyle iş takibi yapma imkanı oluşturmuştur.⁸² Suskind, teknolojinin mahkeme süreçlerinde kullanımının daha da

---

⁷⁹ Oğuzhan Sapan, *Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı*, (Ankara: Adalet Yay., 2024): 38.

⁸⁰ Peter Parycek, Verena Schmid and Anna-Sophie Novak. "Artificial Intelligence (AI) and Automation in Administrative Procedures: Potential, Limitation, and Framework Conditions" *Journal of the Knowledge Economy*, (2023), 4.

⁸¹ Richard Suskind, *Online Courts and Future of Justice*, (Oxford, 2019), 254.

⁸² Hikmet Bilgin. "Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2022), 407.

artacağı ve nesillerin “telepresence”⁸³ avantajlarından yararlandıkça sanal duruşmaların artırılmış gerçeklik teknolojisi ile daha gerçekçi olacağını, akabinde de mahkeme hizmetlerinde sanal gerçeklik uygulamalarının kullanılacağı görüşündedir. Kanaatimizce, teknolojik gelişmelerin rollerine ve seyrine baktığımızda yakın gelecek bu savı doğrulayacaktır.

Dijital teknolojilerin adalet alanında yerine getirdiği görevlere baktığımızda, birincil ve ikincil görevler olarak sınıflandırmak mümkündür. Bu kapsamda birincil görevleri; bilgi toplama (teknoloji, tarafların yasal hakları ve sorumlulukları ile bunların nasıl uygulanabileceği hakkında genel bilgi toplanmasına yardımcı olmaktadır), tavsiye alma (taraflara kendi özel durumlarına göre uyarlanmış hukuki danışmanlık sağlanmasına yardımcı olmakta ve süreçte nasıl ilerlenmesi konusunda rehberlik sağlamaktadır), doğrudan müzakere sürecinde yer alma (anlaşmazlığın, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüme ulaşmak amacıyla doğrudan müzakere edilmesine yardımcı olmak), desteklenmiş müzakere süreçlerinde kullanılma (anlaşmazlığın, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözümünü çerçeveleme, çıkarların belirlenmesi gibi bir dizi teknikle taraflara yardımcı olan bir taraf aracılığıyla müzakerelerde tarafların desteklenmesine yardımcı olmak) ve hüküm aşamasındaki görevleri (teknoloji, taraflara ve üçüncü tarafa, antlaşmanın kontrolünü üstlenen ve anlaşmazlığı sonuçlandıran nihai, bağlayıcı ve yetkili bir karar verenin kararının iletilmesine yardımcı olmaktadır) olarak sıralayabiliriz. Teknolojinin ikincil görevine baktığımızda ise, uyuşmazlık ve süreç yönetimi (teknoloji, tarafların uyuşmazlık çözüm sürecini başlatmasına, ilgili bilgileri sağlamasına, önemli belgeleri sunmasına ve lojistiği yönetmesine yardımcı

---

⁸³ Telepresence (uzabulunum): kişinin fiziksel olarak bulunmadığı bir ortamda oradaymış gibi görünmesi veya uzaktaki alanı etkilemesini sağlayan teknoloji. Detaylı bilgi için bkz. Ahmet İlker Akbaba ve Çağla Gündoğdu. “Bir Servis Robotu Olarak Telepresence (Uzabulunum) Robotlar”, *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, (2021).

olmaktadır), kanıt yönetimi-destek sistemi (tarafların anlaşmazlıkla ilgili kanıtları sunmalarına, yönetmelerine, erişmelerine ve paylaşmalarına yardımcı olmaktadır) ve kurumsal dürüstlük-sorumluluk sistemleri (teknoloji, bir bütün olarak uyuşmazlık çözümünde bütünlüğünü ve hesap verilebilirliğini sağlamaya, sistem içindeki çeşitli yönlerin performansına ilişkin verileri toplayıp analiz etmesine, taraflarla, yöneticilerle ve yargı görevlileriyle bilgi paylaşmasına yardımcı olmaktadır) olarak görmekteyiz.⁸⁴

Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak hukukun dijitalleşmesi, yukarıda da belirtildiği üzere yargılama süreçlerine katılacak paydaşlara kolaylıklar⁸⁵ sunmuş ve sunmaya da devam etmektedir. Dijitalleşen yargı süreçlerinde zaman, mekân ve iletişim engelleri azalırken, yargı bileşenlerinin ve süjelerinin esnek çalışma imkanlarının artması etkinlik ve verimlilik artışına zemin hazırlamıştır.⁸⁶ Bu bağlamda dördüncü sanayi devrimi olarak adlandırılan dönemin baş aktörü konumunda olan yapay zekâ, teknolojinin oluşturduğu bu katkıları çok daha ileriye götürebilecek bir potansiyele sahiptir.

---

⁸⁴ Felicity Bell, Michael Legg, Joe McIntyre and Anna Olijnyk, *The Use of Technology (And Other Measures) to Increase Court Capacity: A View from Australia*, (UNSW Law Research, 2020): 7-8.

⁸⁵ Çin, adalete erişimi kolaylaştırmak, yargıda şeffaflığı artırmak için adalet sistemine yönelik bir dizi teknoloji getirmiştir. Çin mahkemeleri, merkezi hükümetin “akıllı mahkeme” sistemi oluşturma noktasındaki yaklaşımı nedeniyle teknolojiyi yüksek düzeyde benimsemiştir. Büyük veri kullanımı, block zinciri oluşumuna ve yapay hukuki zekânın tavsiye niteliğinde ve belirleyici biçimlere olanak tanıyan bilgisayar teknolojilerine dayanan akıllı mahkeme sistemi, bir dereceye kadar adalete erişimi teşvik etmekte, anlaşmazlıkların daha hızlı çözülmesine imkân vermekte ve yargı sürecinin internet ortamına taşınarak kararların infaz edilmesinin maliyet tasarrufu sağladığı da ileri sürülebilir. bkz. Changing Shi, Tania Sourdin and Bin Li. “The Smart Court-A New Pathway to Justice in China?”. *International Journal for Court Administration*, (2021), 1.

⁸⁶ Muhammet Özkes, “Dijital Çağda Yargılama, Adalete Erişim ve Yargılama İlkelerine Genel Bakış” içinde, *Dijital Çağda Medeni Yargı (2022'den Bakış)* Ed. Muhammet Özkes (Ankara: Adalet Yay., 2022), 24.

Halihazırda bireylere, davacıya/davalıya, hâkimlere, savcılara ve avukatlara bilgiyi organize etme konusunda yardımcı olan⁸⁷ yapay zekânın ülkemiz özelinde hukuk sistemimizdeki mevzuatın genişliği, sürekli değişmesi ve neden olduğu uygulama sorunları (kişi, zaman ve yer bakımından) sebebiyle baş etmenin kolay olmadığı düşünüldüğünde, yargılamanın sùjelerine yol gösterici ve işlerini kolaylaştırıcı bir unsur olması mümkündür.⁸⁸ Adli İstatistik ve Sicil Genel Müdürlüğü'nün 2023 yılı dosyaların ortalama görülme gün sayılarına baktığımızda, Cumhuriyet Başsavcılıklarında 157 gün, Ceza Mahkemelerinde 265 gün, Hukuk Mahkemelerinde 251 gün, İdare Mahkemelerinde 173 gün, Vergi Mahkemelerinde 152 gün, Bölge İdare Mahkemelerinde 168 gün, Bölge Adliye Mahkemelerinde (ceza-hukuk) 228-368 gün, Danıştay 377 gün, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Daireleri 674 gün, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 203 gün, Anayasa Mahkemesi 318 gün, Uyuşmazlık Mahkeme'sinde ise 85 gün olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸⁹ Yapay zekâ, sunacağı fırsatlarla birlikte mevcut teknolojilerin ve iş yapış şekillerinin hızlanmasını sağlayarak dava dosyası görülme sürelerini kısaltırken, davanın detaylı olarak değerlendirilmesine farklı açılardan katkı da verebilecektir.

Zira, modern yaşamı etkilemesinin yanında yapay zekâ sistemleri mahkemelerde ve mahkemelerin idarelerinde karar almayı desteklemek adına; teknoloji destekli inceleme, otomatik çevrimiçi uyuşmazlıkların çözümü, dava sonuçlarının tahmini, ceza ve risk değerlendirme araçlarında otomatik karar destek-karar verici olarak, otomatik e-dosyalama, konuların

⁸⁷ A. Dory Reiling, "Courts and Artificial Intelligence", *International Journal for Court Administration*. (2020), 1-2.

⁸⁸ Özeker, "Dijital Çağda Yargılama, Adalet Erişim ve Yargılama İlkelerine Genel Bakış", 27.

⁸⁹ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, *Adalet İstatistikleri 2023* (Resmi İstatistik Programı Yayını, 2023).

önceliklendirilmesi ve tahsisi, doğal dil işleme ve yapay zekâ destekli araştırma süreçlerinde yer almaktadır.⁹⁰

Ülke örnekleri açısından baktığımızda, yapay zekâ uygulamalarının farklı şekillerde kullanıldığını görmek mümkündür. ABD’de mahkemelerde yapay zekâ; büyük hacimli dosyaları, yasaları ve delilleri taramak, duruşmaları ve davaları planlamak, jüri üyeleri grubunu ve işlevlerini yönetmek için kullanılmaktadır. Ayrıca, veri kümelerinden hukuki görüşleri bulma, hüküm önerilerini analiz etme, destekleme ve keşif uygulamalarında öngörücü olarak da kullanılmaktadır. Fas örneğinde ise yapay zekânın yargıçların kararlarını doğal dil işleme yoluyla yazıya dökme noktasında kullanıldığı görülmektedir.⁹¹ Brezilya’da “VICTOR” ve “ATHOS” denilen sistemler, hâkimin kararını destekleyici sistemler olarak kullanılırken,⁹² Arjantin’de “Prometea” isimli yapay zekâ sistemi, yargı kararlarının araştırılması, raporlar ve mütalaalar oluşturma, oluşturduğu belgeleri sınırlı insan müdahalesi ile gönderme, dil çevirisi yapma gibi mahkeme süreçlerinin farklı aşamalarında kullanılmaktadır.⁹³ Çin’de adli uygulamalarda⁹⁴ kullanılan yapay zekâ uygulamalarına baktığımızda ise dört tip yapay zekâ görülmektedir. Bunlar⁹⁵: (1) Temel olarak,

⁹⁰ Felicity Bell, Lyria Bennett Moses, Michael Legg, Jake Silove and Monika Zalnieriute, *AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators*, (The Australasian Institute of Judicial Administration Inc., 2022), 5-6.

⁹¹ “Morocco Uses AI in Its Courts”, AA, Erişim 13 Ekim, 2024. Morocco uses AI in its courts (aa.com.tr).

⁹² Campos, Eduardo Villa Coimbra, “Artificial Intelligence, the Brazilian Judiciary and Some Conundrums”, Erişim 13 Ekim, 2024. [ARTICLE] Artificial Intelligence, the Brazilian judiciary and some conundrums – Sciences Po Chair Digital, Governance and Sovereignty.

⁹³ Juan Gustavo Corvalán, “Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations”, *International Journal of Digital an Data Law*, (2020), 93.

⁹⁴ Xu, Sun and Chen, Introduction to the Smart Court System-of-Systems Engineering Project of China, 61.

⁹⁵ Cui, Artificial Intelligence and Judicial Modernization, 25.

konuşmayı anlama, görsel tanıma ve hatta duygu tanımayı da kapsayan *algısal zekâ* (örneğin, sorgulama veya duruşma tutanaklarının oluşturulmasında kalite ve verimliliği artırmak adına ülke genelinde adli, savcılık ve kamu güvenlik sistemlerine çok sayıda konuşma tanıma sistemi eklenmiştir), (2) Bilgi haritalarının ve doğal dil işleme yeteneklerinin kullanımını içeren *bilişsel zekâ* (kamu güvenliği organları tarafından kamu güvenliği yönetimi, trafik yönetimi ve büyük ölçekli güvenlik alanlarında kullanılmaktadır), (3) Büyük verilere dayanan bulut bilişim ve veri bilişim uygulamalarının kullanımını geliştirmek için kullanılan *hesaplamalı zekâ* (örneğin, yargı organları sosyal risk değerlendirmesi ve cezalandırma referansı sağlamak adına yapay zekâyı kullanmaktadır), (4) Uygulamadaki problemleri veri modellerine dönüştürerek optimal algoritmalarla çözen *karar verici zekâdır* (örneğin, kamu güvenliği, kolluk kuvvetlerindeki mevcut sorunları analiz ederek özel yönetim modelleri oluşturarak erken uyarı çizgisi oluşturmaktadır. Ayrıca yargı veri tabanını kullanarak, yargılama işlemi kuralının ve eğiliminin ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır). Yapay zekânın yargıdaki uygulamasında, yukarıda da bahsedildiği üzere, hâkim yardımcısı gibi işleyen nispeten basit sistemlerden, karar taslakları hazırlayan, kararları tahmin eden veya doğrudan karar veren sistemleri çeşitli seviyelerde görmek mümkündür.⁹⁶

A. Olumlu-Olumsuz Yönleriyle Yapay Zekânın Hukuk Uyuşmazlıklarında Kullanımı

1. Hukuk Uyuşmazlıklarında Yapay Zekânın Kullanımı

Modern toplumların yargılama süreçlerinden beklentileri, hakkaniyete uygun, makul bir süre içerisinde⁹⁷ var olan uyuşmazlıkların çözülmesidir. Bu kapsamda ülkeler, yargı

⁹⁶ Bilgin, "Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler", 407.

⁹⁷ Gökhan Erdoğan, "Yapay Zekâ ve Hukukuna Genel Bir Bakış", *Adalet Dergisi* 66, (2021), 144.

süreçlerine gelişen teknolojiyi adapte ederek uyumsuzluk çözümlerinde iyileşmeyi hedeflemektedir. Yargılamanın tarafları açısından zaman yönetimi ve çalışma verimliliği sağlama hedefiyle kullanılan yapay zekâ, çeşitli aktörler arasındaki performansı ve ilişkileri iyileştirerek mahkeme tıkanıklığı sorunlarının çözümüne katkı sunması amacıyla ülkeler tarafından tercih edilmektedir. Bu sebeple, yasal prosedür işlemlerinin hızlanmasını sağlayan ve davalarda karar verilmesini kolaylaştırmaya⁹⁸ olanak tanıyan yapay zekâ teknolojileri, Avustralya, Çin, ABD, Birleşik Krallık, Estonya, Meksika ve Brezilya gibi dünya çapında pek çok ülke yargı bölgelerindeki davalarda ve mahkeme salonlarında giderek daha fazla kullanılmaktadır.⁹⁹

Yapay zekâ, bilim ve teknolojinin birçok dalını kapsayan bir şemsiye terimdir ve genellikle kararların alınmasını ve sonuçların belirlenmesini sağlamak için karmaşık algoritmaların oluşturulmasını içermektedir. Bu nedenle yapay zekânın büyük bir kısmı, genellikle hâkimlerin üstlendiği birincil faaliyet olarak algılanan değerlendirme ve karar verme konusuna odaklanmaktadır.¹⁰⁰ Fakat yapay zekâ, gelişmiş içtihat arama motorlarında¹⁰¹ (De Jure AI, Hukuk Work, Sinerji), çevrimiçi anlaşmazlık çözümlerinde, sözleşmelerin hazırlanması ve sınıflandırılması ile bu sözleşmelerdeki uyumsuz hükümlerin tespitinde, dava taraflarını bilgilendirmek veya destek olmak

---

⁹⁸ Saliha Yassine, Mustapha Esghir ve Ouafaa Ibrihich. "Using Artificial Intelligence Tools in the Judicial Domain and the Evaluation of Their Impact on the Prediction of Judgments", *Procedia Computer*, (2023), 1021.

⁹⁹ Felicity Bell vd. AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators, (2022), 15.

¹⁰⁰ Tania Sourdin and Richard Cornes, "Do Judges Need to Be Human? The Implications of Technology for Responsive Judging", *The Responsive Judge* (2018), 89.

¹⁰¹ Yapay zekâ, arama motorlarını bilgiye ulaşmayı kolaylaştırırken, kullanıcı deneyimlerini de iyileştirmektedir. Bkz. Dilan Sarıtaç, "Dijital Arama Motorlarında Yapay Zekâ Etkisi ve İşlevsellik Analizi", *Journal of Communication Science Researches*, (2024), 29.

adına “chatbot (sohbet robotu)” uygulamalarında da görülmektedir.¹⁰² Teorik olarak, yapay zekânın yargıda kullanımını; bilgi organizasyonu/yönetimine ilişkin sistemler, tavsiye veren/destekleyen sistemler ve tahmin sistemleri¹⁰³ olarak üçe ayırmak mümkünse de,¹⁰⁴ bu çalışmada hukukun öznelininin yapay zekâ kullanımı açısından bir sistematik izlenmektedir.

2. Olumlu Yönleriyle Hukuk Uyuşmazlıklarında Yapay Zekâ Kullanımı

İlk olarak yargılamanın savunma ayağını oluşturan avukatlar açısından yapay zekâ kullanımına baktığımızda, karar arama, hukuki metinler ve sözleşmeler oluşturmaya yardımcı, yargılama sürelerini hatırlatıcı olarak görev alan yapay zekâ teknolojilerini görmekteyiz. Bu kapsamda yapay zekâlı arama motorları olarak, Doctrine.fr, JurisData Analytics (Fransa), analiz yapmak üzere Predictive (Fransa), Case Law Analytics (Fransa), Luminance (İngiltere), Watson/Ross (ABD), HART (İngiltere), Lex Machina (ABD), Kanada’da Alexsei, Blue J Legal and Kromos, ABD’ de COMPAS, Case Text, FastCase, Judicata ve LexisNexis, Hindistan’da hukuk araştırma uygulamaları olarak

---

¹⁰² CEPEJ., 17-18.; Yassine, Esgիր ve Ibrihich. “Using Artificial Intelligence Tools in the Judicial Domain and the Evaluation of Their Impact on the Prediction of Judgments”, 1023.

¹⁰³ Londra’da, kredi kartı usulsüzlüğü konusunda ombudsmana yapılmış başvuru dosyalarının kabul edilip edilmeyeceğini hususunda avukatların doğru tahmin yüzdesi %66,3’ te kalırken, yapay zekâ ise %86,6 oranında isabet sağlamıştır. Bkz. Say, 50 Soruda Yapay Zekâ, 115.

¹⁰⁴ Sümer, “Ceza Yargılamasının Geleceği: Robot Hâkim”, 1559.; Cansu Büşra Ölmez. “Yapay Zekâ Uygulamalarının Yargıda Kullanılmasının Anayasal Bir Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi” içinde *Dijital Çağda Hukuk*, (Ankara: Adalet Yay., 2023), 13.

Case Mine ve Mike Legal,¹⁰⁵ Türkiye’de ise HukukWork, De Jure AI, Adalet Hanım ve HukukChat gibi yazılımlar görmekteyiz.

Avukatlar açısından yapay zekâli hukuk teknolojileri, avukatların yaptığı işlerin bugün için bir kısmını yapabilme imkanına sahiptir. Spesifik olarak bir alanda araştırma yapma, karar bulma, sözleşme hazırlama gibi pek çok görevi yapay zekâ, avukatlardan çok daha hızlı, daha dikkatli ve yorulmadan gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca veri yığını içerisindeki örüntüleri keşfedebilme yeteneği de yapay zekânın önemini arttıran bir diğer husustur.

Örneğin, ABD’de şirketlerin geleneksel hukuk firmalarına yaptığı ödemeler yıldan yıla sabit kalırken, şirket içi hukuk departmanlarına ve diğer hukuk hizmeti sağlayıcılarına yapılan ödemeler hızla artmaktadır. Hem şirket içi danışmanlar hem de bu yeni hukuki hizmet sağlayıcıları (sınırlı ölçüde hukuk firmaları) giderek yapay zekâyı daha fazla hem hukuki danışmanlık sağlamak hem de temsil/tavsiye için geleneksel olarak başvurdukları hukuk firmalarını kontrol etme amaçlı şu hususlarda kullanıyorlar:¹⁰⁶

- Belge Keşfi: Avukatlar veya ilgili ekipler tarafından yapılan araştırma, yapay zekâ tarafından çok kısa sürede ve daha az maliyetle yapılabilmektedir.
- Uzmanlık Otomasyonu: Yasal bilgiye ulaşmak adına bir zamanlar avukatlara ulaşma zorunluluğu bulunurken, geliştirilen yazılımlarla sorulara yanıt bulunması, yani yasal bilginin metalaşması durumu ortaya çıkmıştır.
- Yasal Araştırma: Yayıncılık şirketleri yasa, düzenleme ve içtihatlarla ilişkin devasa veri

¹⁰⁵ CEPEJ., 17-18.; Yassine, Esgիր ve Ibrihich. “Using Artificial Intelligence Tools in the Judicial Domain and the Evaluation of Their Impact on the Prediction of Judgments”, 1023.

¹⁰⁶ Anthony E. Davis, “The Future of Law Firms (and Lawyers) in the Age of Artificial Intelligence”, *Revista Direito GV* 16 (1) (2020), 1-7.

tabanlarına sahiptir. Uzun zaman alacak araştırmaları hızlı, ucuz ve doğru yapan yazılımlar geliştirilmiş, bazılarının yazılımı kullanarak soruları yanıtlama ve dışarıdan bir avukatın müdahalesi olmadan çözümleri doğrudan müvekkillerin hukuk departmanlarına sunma işini yapacak hizmetleri bile bulunmaktadır.

- Doküman Yönetimi: Şirketler, genellikle tutarlılık ve uygulama için yönetilmesi gereken sözleşmeler gibi binlerce belgeye sahiptir. Yapay zekâ yazılımları, bu belgeleri organize etmektedir. JP Morgan 2017 yılında, avukatların 360.000 saatte yaptığı işi yazılımın saniyede yaptığını belirterek bu gelişmeyi ortaya koymuştur.
- Sözleşme ve Dava Belgesi Analizi-Oluşturma: Avukatlara hem işlem hem de dava alanında emsal verileri veri tabanlarından bularak tutarlı, güncel ve uygun belgeler hazırlaması konusunda yapay zekâ teknolojileri yardımcı olurken, hukuk firmalarının kendi ihtiyaçlarına uygun yapay zekâlı programlar da oluşturulabilmesi mümkündür.
- Tahmin Analizleri: Belirli bir alandaki tüm kararları analiz ederek, hâkimin kararını tahmin etmeye yardımcı analizler ve şirketlerin karşı karşıya olduğu davaların olası çıktıları üzerinden şirket değerlemelerinin belirlenmesi için kullanılmaktadır.

Yapay zekâ, hukuk mesleklerini ve mesleklerin içerisindeki yeterlilikleri ve becerileri de değiştirmeye başlamıştır. Buradan hareketle, hukuk eğitiminde yapay zekâlı teknolojilerin kullanımı, becerilerin artırılması açısından kanaatimizce yerinde bir karar olacaktır. Zira, dünya örneklerine baktığımızda örneğin, 2016 yılında New York'taki Baker Hostetler hukuk firması, IBM'ın Watson yapay zekâ altyapısıyla oluşturulan ROSS platformunu iflas davalarına bakmak üzere istihdam

etmiştir.¹⁰⁷ Bir diğer örneğe baktığımızda ise, İngiltere'de dünyanın ilk yapay zekâ avukatı olarak adlandırılan "DoNotPay", Londra ve New York'ta ücretsiz olarak trafik cezalarına itiraz hizmetinde, yirmi bir ay içinde aldığı 250 bin davadan 160 bininde başarı sağlamıştır.¹⁰⁸ Bugün için avukatların açtığı dava sonucu bu faaliyetine devam edememekle birlikte, gelecekte bu tip uygulamalara izin verilmek durumunda kalınması kaçınılmazdır. Aksi durumda, yaşamın hızına yargının yetişebilmesi mümkün değildir.

Türkiye açısından durumu değerlendirdiğimizde, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 63. maddesi gereğince hukuki iş ve işlemlerin sadece avukatlar tarafından yapılabiliyor olması, en azından bazı iş ve işlemler açısından gelecekte değişebileceği düşüncesiyle bizi karşı karşıya bırakmaktadır. Bu noktada, kanaatimizce teknolojinin getireceği işlem hızı ve kolaylık karşısında, sulh hukuk hâkimliğinin yetki alanına giren çekişmesiz yargı işlemlerinin yapılabileceği, "DoNotPay" örneğinde olduğu gibi yapay zekâlı bir uygulama Barolar nezdinde oluşturulabilir. Bu uygulama, çekişmesiz yargılama işlemlerinde vatandaşlara rehberlik ederek, onların açısından maliyetin düşük olmasını ve uygulama üzerinden yargıya erişimin kolaylaşmasını mümkün kılacaktır. Kanaatimizce baroların buradan elde edilecek geliri, hukuki altyapısı oluşturularak mesleki kıdemle ters orantılı şekilde genç avukatların desteklenmesinde (eğitim ve finansal amaçlı) kullanması söz konusu edilebilecek maddi kayıptan ziyade kazanca dönüşecektir.

Yapay zekâ teknolojilerinin mahkeme süreçlerinde kullanımı açısından olumlu katkılarına baktığımızda, dünyadan

---

¹⁰⁷ Cem Say, *50 Soruda Yapay Zekâ*, 115; Murat Volkan Dülger, "Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor mu?", *Hukuk ve Daha Fazla Dergisi* 5 (2021): 8.

¹⁰⁸ "Chatbot Lawyer", *The Guardian*, Erişim 28 Mayıs, 2024. Chatbot lawyer overturns 160,000 parking tickets in London and New York | Chatbots | *The Guardian*.

pek çok örnekle karşılaşmak mümkündür. Bu kapsamda, Çin mahkeme sisteminde kullanılan yapay zekâ algoritmalarına baktığımızda şu alanlarda kullanıldığını görmekteyiz¹⁰⁹:

- Belge işleme yardımcı olarak: Mahkemede ses transkripsiyonu (duruşma esnasında beyanların tutanaklara işlenmesi), hüküm oluşturma vb. gibi yasal belgeler yapay zekâ ile oluşturulabilmektedir. Hangzhou internet mahkemesi gibi bazı mahkemelerde iddianameyi ve kararı otomatik olarak oluşturmak için yapay zekâ kullanılmakta ve bu hâkimlerin verimliliğini artırmaktadır.
- Duruşma transkripsiyonunu desteklemek için: Katiplerin yargılama sürecinde yazılı kayıt tutması sebebiyle iş yükleri, akıllı ses dönüştürücü sistemlerin uygulanmasıyla azalmaktadır.
- Vakaların ele alınmasına yardımcı olmak için: Büyük verilere, makine öğrenimine ve diğer teknolojilere dayanarak, çok sayıda vakayı öğrenip delil bilgilerini çıkararak, dava kararının sonuçlarını tahmin etmeyi öğrenerek hâkimin kararına referans sağlamaktadır.
- Adli hizmetlere yardımcı olarak: Mahkemeler, akıllı hizmet robotları, yapay zekâ ve diğer kurumlar aracılığıyla halka hukuki danışmanlık vermektedir.

Benzer bir örnek olarak, Buenos Aires Üniversitesi Hukuk Fakültesi İnovasyon ve Yapay Zekâ Laboratuvarı ile Buenos Aires Savcılığı'nın Arjantin'de oluşturduğu "Prometea"¹¹⁰ adlı yapay zekâ sistemi, *akıllı asistan* (belirli bir model uygulamak, belirli bir yasayı getirmek, belirli vakalara ilişkin emsallerin araştırılması, raporlar oluşturmak, karşılaştırmalı grafikler oluşturmak, çözüm arayışında rehberlik sağlamak, süreleri

¹⁰⁹ Cui, Artificial Intelligence and Judicial Modernization, 25-26.

¹¹⁰ Corvalán, "Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations", 93.

ölçmek ve dönemleri hesaplamak, kullanıcıyı yanlış veri girişi konusunda uyarmak, bildirim göndermek, birden fazla sekme açmadan internet sitelerine başvurmak), *otomasyon* (algoritmaların verilere ve bilgilere göre, herhangi bir insan müdahalesi olmadan veya sınırlı bir insan müdahalesiyle belge oluşturması), *akıllı tespit ve sınıflandırma* (belgelerin akıllı şekilde algılanması ve sınıflandırılması makine öğrenmesiyle yapılmaktadır) ve *tahmin*¹¹¹ (bir veya birkaç algoritma, bazı istatistiksel kriterlere dayalı tahminlere dönüşen modeller oluşturur) görevlerinde bulunmaktadır.¹¹² Prometea¹¹³, konut, eğitim ve çalışma haklarına ilişkin davaların ne şekilde sonuçlanacağını yirmi saniyeden kısa sürede %96 oranıyla bilmiştir. Günümüzde bir kişinin 2 saat 40 dakikasını alan 14 belgeyi, 16 dakikada oluşturabilmiştir. Burada sağladığı verimlilik artışı %937'dir. Prometea, Amerikalılar arası İnsan Hakları Mahkemesi'nde bildirimlerin oluşturulması için sanal asistan görevi görmektedir. Mahkemenin dört resmi dilinde, farklı devletlerin büyükelçilerine ve yetkililerine yüzden fazla bildirimini iki dakikadan kısa sürede gönderebilmektedir. Ayrıca, yazım hatalarının %99 oranında azalmasını da sağlamıştır.

Yapay zekâ teknolojilerinin mahkeme süreçlerine pozitif katkılarında bir diğeri, doğal dil işleme ve makine öğrenmesiyle duruşmalarda ses transkripsiyonuyla kayıt tutulmasıdır. Dil işleme, insan dillerinin anlaşılmasında bilgisayar destekli önemli bir teknoloji ve yapay zekânın bir dalıdır. Doğal dil işleme sistemleri, yazım hatalarını düzeltme, diller arası çeviri yapma ve var olan bilgilerden özetler çıkarma

¹¹¹ Detaylı bilgi için bkz. Dülger, "Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor mu?", 9.

¹¹² Corvalán, "Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations", 93.

¹¹³ Corvalán, "Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations", 93.

gibi hukuk profesyonellerine imkanlar sunmaktadır.¹¹⁴ Avustralya’da “Auscript, Transcription Australia ve Epiq” yazılımları mahkemelere transkripsiyon hizmetleri sağlamaktadır.¹¹⁵ Çin’de, mahkeme konuşmalarını tanımak ve tutanak altına almak için yapay zekâ ürünlerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında önemli adımlar atılmaktadır.¹¹⁶ Yapay zekâ ve doğal dil işleme teknolojisi, mahkeme süreçlerinde mahkeme kararlarının yazılması, gerekçeli olması, zaman ve maliyet gibi taraflara kolaylık sunmaktadır. Fakat bu kolaylıkların etkin ve verimli şekilde kullanılması, yasaların açık olmasına, çelişkili olmamasına ve hatalı ifadeler içermemesine bağlıdır.¹¹⁷

Yapay zekâ teknolojileri, belgelerin e-dosyalanması, belge oluşturulması ve gönderilmesi, belgelerin tasnif edilmesi¹¹⁸ noktasında da mahkeme süreçlerinde kolaylıklar sağlamaktadır. Örneğin, Arjantin’de Prometea, konut hakkıyla ilgili 174 günde geleneksel olarak hazırlanan 1000 hukuki mütalaayı 45 günde oluşturmuş, günde 2700 davanın geldiği Kolombiya Anayasa Mahkemesi’nde, acil davaların seçimine ayrılan süreyi 96 günden makine öğrenmesi yoluyla iki dakikaya düşürmüştür.

---

¹¹⁴ Murat Önder ve Halil Saygılı, “Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları”, *Türk İdare Dergisi* 487, (2018): 637.

¹¹⁵ Felicity Bell, Michael Legg, Joe McIntyre and Anna Olijnyk, *The Use of Technology (And Other Measures) to Increase Court Capacity: A View from Australia*, 28.

¹¹⁶ Xu, Sun and Chen, *Introduction to the Smart Court System-of-Systems Engineering Project of China*, 61.

¹¹⁷ Buse Dişel, “Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar” icinde *Dijital Çağda Medeni Yargı* (2022’den Bakış) Ed. Muhammet Özkes (Ankara: Adalet Yay., 2022): 260.

¹¹⁸ Literatürde, teknoloji destekli inceleme adı altında, sınıflandırma ve kümeleme olarak ifade edilmektedir. Sınıflandırma, insan kodlama kararlarının sisteme girildikten sonra, sistem belgeleri sıralar ve ilgili olduğunu tahmin ettiği ek belgeleri incelemek üzere insana geri sunmasıdır. Kümeleme ise, herhangi bir gruptaki belgelerin diğer gruptakilere göre daha benzer olmasını sağlayacak şekilde kategorileşmesidir. Felicity Bell vd. *AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators*, (2022), 15-16.

Sistem aynı zamanda birden fazla belge oluşturabilmektedir.¹¹⁹ Çin mahkemelerinde ise dava hizmeti rehberliği, otomatik dosya kataloglama, belge asistanı oluşturma, mahkeme konuşmalarını tanıma, benzer referans davalar ve mahkemelerin akıllı denetimi gibi adli yapay zekâ ürünlerinin geliştirilerek uygulandığını görmekteyiz.¹²⁰

Otomatik e-dosyalama sistemleri, kurallara dayalı olarak oluşturulan sistemler olmasına rağmen, yapay zekâ sistemleri dosyalama süreçlerini hızlandırmasının yanında, kâğıt belgelerin kullanımının azaltılmasını hatta kaldırılmasını da mümkün kılabilir.¹²¹ İngiltere ve Galler’de, 2015-2019 yılları arasındaki dört yıllık süreçte yüz milyon sayfalık kâğıt tasarrufu sağlanmıştır. Dijital ortamlarda belgelerin oluşturulması, iş birliği ve verimliliği artıran bir unsur olurken, adalet sisteminin zaman ve paradan tasarruf etmesini sağlamıştır.¹²²

Otomatik çevrimiçi uyuşmazlık çözümünde karar ağaçları ve uzman sistemler¹²³ ile hukuki sorunun çözüm yolu hakkında yol haritası ve sonuç tahmini sunabilecek yapay zekâ teknolojileri, muhakemenin iddia makamı açısından bakıldığında, iddianamenin hazırlanması uygulamalarında da görülmektedir.¹²⁴ Bu kapsamda, Çin’de Hangzhou internet mahkemesi gibi bazı mahkemelerde, iddianameyi ve mahkeme kararını otomatik olarak oluşturmak için yapay zekâ

¹¹⁹ Corvalán, “Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations”, 93.

¹²⁰ Xu, Sun and Chen, Introduction to the Smart Court System-of-Systems Engineering Project of China, 61.

¹²¹ Felicity Bell vd. AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators, (2022), 25.

¹²² “Digital Court System” GOV.UK. Erişim 29 Mayıs, 2024. Digital court system saves enough paper to cover central park twice - GOV.UK (www.gov.uk).

¹²³ Felicity Bell vd. AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators, (2022), 15-16.

¹²⁴ Detaylı bilgi için bkz. Oğuz Gökhan Yılmaz. “Yargı Uygulamasında Yapay Zekâ Kullanımı – Yapay Zekâ Hâkim Cübbesi Giyebilecek mi?” *Adalet Dergisi*, (2021).

kullanılmakta ve bu durum hâkimlerin verimliliğini artırmaktadır.¹²⁵

Yapay zekânın yargı makamı açısından kullanımına baktığımızda, hâkimin kararlarına yardımcı¹²⁶, karar taslağı hazırlayabilen ve karar verici¹²⁷ rolünde olduğu uygulamalar görülmektedir. Yapay zekâ araçları, insan yargısı ve muhakemesinin doğasında bulunan önyargıları ve zihinsel kısayolları ortadan kaldırabilir.¹²⁸ Yapay zekâlı sistemlerin duygularının olmaması, kararlarının önceden oluşturulan bir sistem takip edilerek gerçekleşmesi, her zaman her duruma insanın aksine aynı tepkiyi vermesi, insanın dinlenme gibi fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarının aksine yapay zekânın bu ihtiyaçlarının olmaması ve objektif olması önemli bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.¹²⁹ Zira, İsrail’de yürütülen bir çalışmada, hâkimlerin yemek molalarından sonra verdikleri kararların %65 oranında olumlu olduğu ve bu oranların diğer yemek molasına kadar azaldığı tespit edilmiştir.¹³⁰

¹²⁵ Cui, *Artificial Intelligence and Judicial Modernization*, 25-26.

¹²⁶ “Yapay zekânın yardımcı araç olarak faaliyette bulunması ile anlatılmak istenen, nihai kararın bir idari makam tarafından verildiği, bu kararın alınmasında YZ’nin bir öneri olarak ortaya koyduğu sonuçlardan istifade edilmesidir.” Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, 160.

¹²⁷ “Yapay zekânın tek başına işlem ya da eylem yapması ile belirtmek istenen, yetkili idari makamın yapay zekâyı belirli bir konuda işlem ya da eylemler yapmak üzere alıştırmaya ya da izin vermesidir. Böylece YZ ard arda işlem ve eylemler yapmaya başlayacak, bu işlem ya da eylemlerde başkaca herhangi bir idari makamın katkısı olmayacaktır.” Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, 161; Buse Dişel, “Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar”, 254.

¹²⁸ Aleš Završnik, “Criminal Justice, Artificial Intelligence Systems, and Human Rights”, *ERA Forum* 20 (2020): 580.

¹²⁹ Dülger, “Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor mu?”, 7.

¹³⁰ Shai Danziger, Jonathan Levav and Liora Avnaim-Pesso, “Extraneous Factors in Judicial Decisions”, *Proceedings of National Academy of Sciences*, 108 (2011): 6889.

Makine öğrenimi teknikleri geliştikçe yapay zekâ sistemleri her alanda kullanılmaya ve karar vericilere yardımcı olmaya devam edecektir. Bu teknolojiler kararlara yardımcı olma konusunda daha iyi hale geldikçe onlara daha fazla kontrol ve sorumluluk aktarılacaktır.¹³¹ Çünkü yapay zekâ destekli sistemler yargılama sürecini standartlaştırmakta, kararların tutarlılığını artırmakta, insanların haksız, hatalı ve yanlış bir şekilde suçlandığı veya mahkûm edildiği davaların ortaya çıkmasını azaltmakta ve yargının kamuoyundaki güvenilirliğini artırmaktadır.¹³²

Türkiye özelinde hukuk uyuşmazlıklarında yargılama açısından yapay zekâ, kararları destekleyici unsur olarak kullanılabilir. Şöyle ki, 7413 sayılı kanunla 1/1/2023 tarihinde hâkim ve savcı yardımcılığı müessesesi getirilmiştir. Hâkim yardımcılarının görev ve yetkilerini ele aldığımızda, yapay zekâ teknolojilerinin bu görevleri kısmen veya tamamen yapması mümkündür.¹³³ 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu madde 10/A uyarınca; yazı işleri tarafından hazırlanan evrakı kontrol etme, tensip ve gerekçeli karar hazırlama, ara kararların icrasına dair iş ve işlemleri yapma, hâkimin istediği konularda hukuki araştırmalar yapma görevlerini yerine getirme konusunda yapay zekâ, dünya uygulamalarında görüldüğü üzere her geçen gün daha da gelişme sağlamaktadır. Mevcut durumda bile davaya ilişkin olarak yapay zekâ, tensip ve karar taslağı hazırlayarak hâkime sunabilecektir. Hâkime yardımcı olacak bu yapay zekâ yazılımlarıyla, hızlı, verimli ve

¹³¹ Stanley Greenstein. "Preserving the Rule of Law in the Era of Artificial Intelligence.", *Artificial Intelligence and Law*, (2021), 318.

¹³² Yadong Cui, *Artificial Intelligence and Judicial Modernization*. (Springer, 2020), 25-26.; Yapay zekânın mahkeme kararlarında kullanımı, nesnellik, erişilebilirlik ve verimlilik sağlamaktadır. Bkz. Hikmet Bilgin, "Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2022), 407.

¹³³ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 255.

hatanın minimize edildiği yargılama süreçleri oluşturulabilir.¹³⁴ Meksika'da "Expertius", hâkim ve katiplerden mesleklerinde yeni olanlara, davacının mali durumunun emekli maaşı bağlanmasına uygun olup olmadığı hususunda tavsiyelerde bulunan bir destek sistemidir. Tarafların gerçek ihtiyaç ve olanakları dikkate alan bazı sosyo-ekonomik kriterlere göre emekli maaşının nasıl belirleneceği konusunda kullanıcıya yardım sağlayan bir modüldür.¹³⁵ Bu ve benzeri modül ve karar destek sistemlerinin ortaya koyacağı çıktılar, yapay zekânın entegre olabileceği sistemlerle ve öğrenme kapasitesiyle son derece nitelikli hale gelecektir. Kanaatimizce bu şekilde oluşturulan bir yapay zekâ destek teknolojisi, hâkimin bilirkişiden görüş ve görüşler alınması sebebiyle ortaya çıkabilecek zaman kaybını, maliyeti azaltan ve hâkimin isabetli karar vermesini kolaylaştıran hususlar arasındadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.119 ve m.129 uyarınca, dava ve cevap dilekçelerinde bulunması gerekenlerin bulunup bulunmadığı hususunda ve ayrıca harç, gider avansı vb. hesaplamalı işlerde yapay zekâdan destek alınması söz konusu olabilecektir.¹³⁶ Muhakemenin karar ve hüküm aşamalarında, ilgili hukuki sebep, taraf beyanları, bilirkişi raporu gibi dosya içerisindeki metinlerden karar ve hüküm aşamalarında doğal dil işleme yoluyla yapay zekânın kararın gerekçelendirilmesinde, karara dayanak olacak beyan ve görüşleri özetleyerek hâkime yardımcı olması mümkündür.¹³⁷

---

¹³⁴ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 256.

¹³⁵ Enrique Cáceres, "EXPERTIUS: A Mexican Judicial Decision-Support System in the Field of Family Law", in *Legal Knowledge and Information Systems*, Edited by Enrico Francesconi, Giovanni Sartor and Daniela Tiscornia,(2008): 79.

¹³⁶ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 271.

¹³⁷ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 270.

Kıyak, “Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)”nin otomasyon sistemi içinde, muhakeme süreçlerinin her aşamasının modellenerek oluşturulmuş yapay zekâlı bir UYAP sistemi önermektedir. Hukuki ve Adli yargılama süreçlerinde, yapay zekâ kullanımına imkân vereceği düşünülen yukarıda belirtilen hususların UYAP aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Burada modellemeden kastedilen, davaların kendine has özellikleri dikkate alınarak, usul işlemlerinin eksiksiz yapılmasını sağlayacak, davayı uzatma niyetlerini ortadan kaldıracak, tutarlı ve usul ekonomisine uygun şekilde oluşturulan ve gerektiğinde insan müdahalesine de izin veren bir modeldir.¹³⁸ Kanaatimizce, yargılama süreçlerindeki kararların ve belgelerin burada yüklü olması ve buraya yüklenmeye devam edileceği düşünüldüğünde yapay zekâ teknolojisini kullanmak için doğru bir platform olabilir. Fakat burada, gözden kaçırılmaması ve üzerinde ehemmiyetle durulması gereken husus, mevzuat-içtihat değişiklikleri sebebiyle veri tabanında güncel kararların yanı sıra mevzuat-içtihat değişikliği nedeniyle güncelliğini yitirmiş kararların bulunmasıdır; bu durum yapay zekânın vereceği kararları olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, veri tabanının sınırlı şekilde seçilerek kullanılmasının yerinde olacağını düşünmekteyiz.

3. Olumsuz Yönleriyle Hukuk Uyuşmazlıklarında Yapay Zekânın Kullanımı

Görüldüğü üzere, mahkeme süreçlerine ciddi katkılar sunabilecek olan yapay zekâ teknolojilerinin özellikleri sebebiyle hukuk profesyonelleri tarafından aşırı güven duyulması, bu teknolojilere karşı sorgulama ve eleştirel düşünmenin bırakılmasına neden olabilir. Bu husus, hukukun ve yapay zekâ teknolojilerinin yerinde saymasına, toplum nezdinde

---

¹³⁸ Emre Kıyak, “Büyük Veri ve Yapay Zekâ Teknolojileri ile Adım Adım Zeki Uyap (Ulusal Yargı Ağı Projesi) Ekosistemine Doğru”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2020): 91.

kararlarının tartışmalı hale gelmesine ve toplumsal tepki toplamasına sebebiyet verecektir. Bu nedenle kanaatimizce, insan olgusu ve denetiminin yapay zekâ süreçlerinde bulunması mühimdir.

Yapay zekânın barındırdığı riskleri; belirsizlik (yapay zekâ tahminler oluşturarak çalıştığı için belirsizlik ve hata barındırır), önyargı (kullanılan verilerdeki eğilim nedeniyle), opaklık (anlaşılamayan araçlarla çalışması) ve güvenlik (yapay zekânın hızı ve ölçeğinin getirdiği çözüm ve riskler) şeklinde dört başlıkta açıklamak mümkündür.¹³⁹ Yapay zekâ mahkeme süreçlerinde kullanıldığında bu risklerin görünümünün şu şekilde tezahür etmesi olasıdır: şeffaflık eksikliği, kararların meşruiyeti, kararlardan sorumluluğun kime ait olacağı,¹⁴⁰ değerlendirmelerin birey temelli yapılamaması,¹⁴¹ otomatik yargılamalar, dijital bölünme sorunları¹⁴² ve yargı bağımsızlığı, veri mahremiyeti¹⁴³, sistemin yaratacağı hata ve sorunlar ile

---

¹³⁹ American Association for the Advancement of Science, “*Artificial Intelligence and the Courts: Materials for Judges*”, (September, 2022), 26-27.

¹⁴⁰ “...Yapay zekânın işleyişi sırasında öngörülemez olması ve kendisini yaratanların iradesinden bağımsız hareket edebilmesi nedeniyle öngörülemezlik alanı bakımından idareye kusur atfetmek pek mümkün görünmemektedir. Öngörülemezlik alanı ile anlatmak istediğimiz, özellikle makine öğrenmesine dayanan YZ sistemlerinin yapısal özelliği olarak ortaya çıkan ve işleyişte “yaratıcısından” ya da “kullanıcısından” bağımsız olma özelliğidir.” Ahmet Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, (Ankara: Seçkin Yay., 2023), 164.

¹⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. Bilgin, “Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler”, 407.

¹⁴² Shi, Sourdin and Li. “The Smart Court-A New Pathway to Justice in China?”, 1.

¹⁴³ Yapay zekâ teknolojilerinin, daha verimli çıktılar elde edebilmesi için büyük veriye ihtiyaç bulunmaktadır. Verilerin daha fazla öğrenme-analizle yeni veriler türetmesi, türetilen bu verilerin başlangıçta belirtilmeyen amaçlar için kullanılması, veri mahremiyeti noktasında endişe yaratan bir husustur. Ayrıca, yapay zekâ teknolojilerinin öngörülemezlik özelliği dikkate alındığında, daha

sebepl olma ihtimali olan ayrımcılık¹⁴⁴ gibi pek çok sorun ortaya çıkabilecektir.¹⁴⁵

Yapay zekânın ortaya koyduğu ve koyması muhtemel faydaları değerlendirildiğinde, risklerine rağmen yargı süreçlerinde belirli ilke ve değerler ışığında kullanılması faydalı olacaktır. Bu hususta Avrupa Komisyonu, yapay zekânın bu risklerini minimize ederek olumlu katkılarından faydalanmak adına “Yargılama Sisteminde Yapay Zekâ Kullanımı Avrupa Etik Şartı”nı açıklamıştır. Bu şarta göre yargılama süreçlerinde yapay zekâ kullanımının beş temel prensibi bulunmaktadır ve yargıda yapay zekâ kullanımı bu ilkeler ışığında dizayn edilmelidir. Bunlar¹⁴⁶:

1. Temel Haklara Saygı ilkesi: Yapay zekâ araç ve hizmetlerinin tasarımı ve uygulaması, temel haklarla uyumlu olmalıdır.
2. Ayrımcılık Yasağı ilkesi: Bireyler arasında veya grupların bireyleri arasında herhangi bir ayrımcılığın gelişmesini ve/veya yoğunlaşmasını önlemek.
3. Kalite ve Güvenlik ilkesi: Yargı kararları ve verilerin işlenmesinde, güvenli teknolojik ortamda çok boyutlu şekilde tasarlanmış sertifikalı kaynaklar ve gayri maddi verilerin kullanılması.

fazla otomatik karar alma mekanizmalarında bu bilgilerin kullanılması da şeffaflığı ortadan kalkmasına sebebiyet verecektir. bkz. Murat Volkan Dülger, “Yapay Zekâ Teknolojileri ve Veri Koruma Hukuku”. (<https://ssrn.com/abstract=3792333>, 2021), 3.; Ş. Barış Özçelik, “Yapay Zekânın Veri Koruma, Sorumluluk ve Fikri Mülkiyet Açısından Ortaya Çıkardığı Hukuki Gereksinimler”, *Adalet Dergisi* (2021), 110.

¹⁴⁴ Veri kullanarak oluşturulan sistemler aynı zamanda ilgili geçmiş dönemlerin tercih ve önyargılarını barındırmaktadır. Bkz. Cathy O’Neil, *Matematiksel İmha Silahları Büyük Veri, Eşitsizliği Nasıl Artırıp Demokrasiyi Tehdit Ediyor?* (İstanbul: Tellekt Yay., 2020), 15.

¹⁴⁵ Bilgin, “Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler”, 407.

¹⁴⁶ CEPEJ, 7.

4. Şeffaflık, Tarafsızlık ve Adillik ilkesi: Veri işleme süreçlerinin dış denetime açık, anlaşılabilir ve erişilebilir hale getirilmesi.
5. Kullanıcı Kontrolü Altında Olma İlkesi: Kuralcı, kullanıcının kontrolü altında olmayan bir yaklaşım engellenmelidir.

Yapay zekânın hâkimin karar vermesine yardımcı olarak süreçte yer alması, hâkimin gözetiminde ve son kararı yine hâkimin verecek olması nedeniyle yapay zekânın yargı süreçlerinde kullanımı üzerindeki kaygıları ciddi oranda azalmaktadır. Fakat, yapay zekânın hâkimin yerine geçerek karar vermesi hususunda ise, yapay zekânın önyargılı davranma ihtimali¹⁴⁷, vicdani kanaatten uzak oluşu, şeffaf olmayan kararlar¹⁴⁸, normlar hiyerarşisine ve yorum ilkelerine uygun karar verebilme noktasındaki şüpheler¹⁴⁹, mevzuat güncellemelerindeki sıklık, yargı içtihatlarındaki farklılık sebebiyle yapay öğrenmenin gerçekleşmesi adına istikrarlı bir veri tabanının oluşmaması nedeniyle yaşanabilecek aksaklıklar, bugün için yapay zekânın hâkim yerine geçerek karar vermesini engelleyici unsurlar olarak değerlendirilebilmektedir. Yapay zekânın karar verici noktada yer almasını değerlendirirken

---

¹⁴⁷ "Yapay zekâ kararlarını tamamen veri ve sonucun optimize edilmesi üzerine kurar ve bu yöntem çeşitli önyargılardan etkilenen insanların alacağı kararlardan daha adil olabilir. Ama yine de yapay zekânın önyargılı olmasına yol açan sebeplerde ortaya çıkabilir." Lee ve Qiufan, *Yapay Zekâ 2041 Geleceğimiz İçin On Vizyon*, 61.

¹⁴⁸ Yapay zekâ teknolojileri, hâkim yerine geçerek karar aldığını noktalarda, bu kararları önceki kararlardan oluşturulan verilerle oluşturacaktır. Bu kapsamda veri havuzunda bulunmayan bir somut olayda, doğru bir karar verme ihtimali zayıflayacaktır. Ayrıca, veri havuzundaki kararlar sebebiyle ön yargılı kararlar verilmesi ve verilen bu kararların sistematik olarak süregitmesi adalet algısını zayıflatacaktır. Detaylı bilgi için bkz. Sümer, "Ceza Yargılamasının Geleceği: Robot Hâkim", 1570.

¹⁴⁹ Detaylı bilgi için bkz. Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, 126; Cemal Başar, "İdari Yargıda Yapay Zekânın Kullanımı" *Uluslararası Dijital Çağda Hukuk Sempozyumu*, (2022), 88.

hâkimlerin yalnızca uyuşmazlık çözümü tasarımıdaki ilkelerine¹⁵⁰ değil, toplumdaki rollerine de bakmak gerekmektedir. Bir mahkemenin veya yargı sisteminin, uyuşmazlıkların karara bağlanmasındaki temeli, bilişsel becerilere sahip olan insan unsuruna, yani hâkimlere dayanmaktadır. Bir yargıcın bilinçdışı zihninin katkıları, takdir yetkisinin kullanılması ve yapıcı yargı farklılığı, insanın yargısal karar verme sürecini davacılar için¹⁵¹ kabul edilebilir hale getiren ve toplum içinde meşru kılan faktörlerdendir.¹⁵² Bu becerilerden biri de unutma ve öğrenme kapasitesidir. Bu unutma ve öğrenme kapasitesi, insanın evriminin anahtarı olmuştur. Zamanının önyargılarını¹⁵³ ve sosyo-normatif standartlarını unutma veya unutma kapasitesinden yoksun bir hâkim, cinsiyet

---

¹⁵⁰ Haklı ve adil yargı kararı, hukuk metodolojisi ile hukuk bilgisini uygulanmasıyla ortaya çıkar. Bkz. O. Gökhan Antalya, "Hâkimin Yargı Kararı Oluşturma Metodu, Bu Metodun Aşamaları ve Metoda Hâkim Olan Metodolojik On İki Temel İlke", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (2022), 906.

¹⁵¹ "Duruşmalı yargılamalarda tarafların kendisini sözlü olarak daha rahat ifade edebilmeleri sağlanabildiği gibi mahkemenin taraflara yönelik doğrudan soruları ile ihtilafın çözümüne yönelik pozitif etki sağlamaktadır. Robot yargıç uygulamalarında bu durum söz konusu olmayacağı için, robot yargıç uygulamasının dezavantajları arasındadır". Yasin Aydoğdu, *Hukuk Devletinin Dijital Çağdaki Görünümü Riskler, Önlemler ve Bir Öneri Olarak Robot Yargıçlar*, (Ankara: Seçkin Yay., 2023), 133.

¹⁵² Sourdin and Cornes, "Do Judges Need to Be Human? The Implications of Technology for Responsive Judging", 113.

¹⁵³ "Fakat insanların aldıkları kararlar sık sık hatalı olsa da temel bir fazilete sahiptir. Evrilebilirler. İnsanlar öğrendikçe ve uyum sağladıkça bizler değişiriz. Böylece süreçlerimiz de değişir. Buna karşılık otomatik sistemler, mühendisler onlar değiştirmeye girişinceye dek sabit kalır. Eğer üniversite alımlarında kullanılan Büyük Veri modeli 1960'ların başında tesis edilmiş olsaydı kadınlar hala üniversitelere gidemiyor olacaktı; çünkü büyük oranda başarılı erkekler dikkate alınarak kurgulanmıştı. Aynı dönemin müzeleri büyük sanatla ilgili hâkim görüşleri kodlara aktarılmış olsaydı, şimdi sanat yapımları için zengin hamilerden para alan ve neredeyse tamamını beyazların oluşturduğu kişilerin eserlerine bakardık. Alabama Üniversitesi futbol takımının hala beyazlardan ibaret olacağını söylemeye bile gerek yoktur". O'Neil, *Matematsel İmha Silahları Büyük Veri, Eşitsizliği Nasıl Artırıp Demokrasiyi Tehdit Ediyor?*, 218.

ayrımcılığına ve insanlık tarihine musallat olan birçok toplumsal hastalığa karşı karar veremezdi. Buradan hareketle, unutmaya veya öğrenme kapasitesi tartışmalı olan otomatik bir mahkeme veya yapay zekâ hâkiminin olması, insan hayatını etkileyebilecek daha fazla risk barındırması sebebiyle yargının gelecekte yeniden tanımlanmaması durumunda endişe verici bir husus olarak durmaktadır.¹⁵⁴ Ayrıca, yapay zekânın tahminleri yüksek doğrulukla çıksa bile, sınırlı bir dönemin verileriyle eğitilen algoritmaların, yargısal karar verme süreçlerinin katı bir parçası haline getirilmesi, toplumun ilerlemesine de engel olma sonucunu doğurabilecektir.¹⁵⁵

Hâkimler, ne kadar insani önyargılarla veya yozlaşma eğilimleriyle dolu olsalar da yargısal rollerinin sorumluluğunu kamu hukuk sistemi aracılığıyla kazanırlar. Fakat, yapay zekâli teknolojik sistemleri tasarlayanlar kamuya karşı hesap verme sorumluluğuyla bağlı değildirler. Bu durum, yapay zekâ teknolojilerini kullanan yargı sistemlerinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından soru işaretleri yaratmaktadır.¹⁵⁶ Ayrıca, yapay zekâ algoritmalarının kara kutu ve şeffaflık sorunları, veri mahremiyeti üzerindeki kaygılar¹⁵⁷, kişilik haklarına ne ölçüde müdahale edeceği¹⁵⁸, kararlarının sorumluluğunun kime ait olacağı¹⁵⁹ ve temel verisi sebebiyle oluşturabileceği

¹⁵⁴ Paula C. Arias. "Artificial Intelligence & Machine Learning: A Model for a New Judicial System", *Revista International Juridica y. Empresarial*, (2020): 82.

¹⁵⁵ Say, 50 Soruda Yapay Zekâ, 153.

¹⁵⁶ Monika Zalnieriute and Felicity Bell, "Technology and the Judicial Role", in *The Judge, The Judiciary and The Court*, edited by Gabrielle Appleby and Andrew Lynch, (UK: Cambridge University Press, 2021): 117.

¹⁵⁷ Yiliyaer Abudureyimu ve Yücel Oğurlu, "Yapay Zekâ Uygulamalarının Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Doğurabileceği Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20(41), (2021): 766.

¹⁵⁸ Gizem Yılmaz, "Yapay Zekânın Yargı Sistemlerinde Kullanılmasına İlişkin Avrupa Etik Şartı", *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi* 28, (2020): 49.

¹⁵⁹ Mutlu Kağıtçıoğlu, "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku (Bugünden Geleceğe Yönelik Bir Değerlendirme)", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11(1), (2021): 159.

önyargılardan kaynaklanabilecek sorunlar, doktrinin üzerinde ciddi şekilde tartıştığı konular olarak görülmektedir.

Diğer taraftan doktrinde, herhangi bir uyuşmazlığın söz konusu olmadığı çekişmesiz yargı işlerinde yapay zekâ tarafından karar verilmesinde bir sakınca olmadığı yönünde görüş bulunurken¹⁶⁰, online alışveriş, hizmet ve finansal kredilerle ilgili sözleşmelerden doğan düşük değerli, benzer, küçük ve toplu davalarda insan kontrolünün sınırlı olarak kullanılıp denenebileceği yönünde görüşler¹⁶¹ bulunmaktadır.

Muhakeme süreçlerinde engel oluşturabilecek olan kişinin yargılama dilini bilmemesi¹⁶², farklı ülke kanunları uygulanacaksa bu kanunların yargılama dilinde çevirisinin bulunmaması ihtimalinde büyük miktardaki çeviriyi kısa sürede ve düşük maliyetle yapabilirken, metnin kültürel bağlamını ve nüanslarını, yetkin bir insan gibi algılayamama durumu söz konusu olabilmesi¹⁶³, yapay zekâ teknolojilerinin şu an için olumsuz bir yönü olarak değerlendirilebilecektir.

Diğer taraftan, yapay zekâ teknolojilerinin hukuk profesyonellerine sağladığı kolaylıklar, teknolojiye aşırı bağımlılık yaratma ihtimaliyle beraber, geleneksel araştırma sürecinde nispeten fazla zaman harcanmasına rağmen, ilgili konunun araştırılması sürecinde yapılabilecek yan okumalar sebebiyle edinilebilecek hukuksal bilgidен mahrum kalma ihtimali de söz konusudur. Tabii ki zamanın değerli, sonucun

¹⁶⁰ bkz. Hakan Hasırcı, “Medeni Usul Hukukunda Yapay Zekâ” icinde *Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ*. (İstanbul: Onikilevha Yay., 2022), 400.

¹⁶¹ Nóra Chronowski, Kinga Kálmán and Boldizsár Szentgáli-Tóth. “Artificial Intelligence, Justice and Certain Aspects of Rights to a Fair Trial”, *Acta Univ. Sapientiae Legal Studies*, (2021), 183.

¹⁶² Özkes, “Dijital Çağda Yargılama, Adalet Erişim ve Yargılama İlkelerine Genel Bakış”, 48.

¹⁶³ Ahmed Mohammed Moneus and Yousef Sahari, “Artificial Intelligence and Human Translation: A Contrastive Study Based on Legal Texts”, *Heliyon 10* (2024), 11.

daha önemli ve tercih edilebilir olduğu bir süreçte bu husus uygulayıcılar tarafından göz ardı edilecektir.

Yapay zekânın yargıda karar verici olduğu noktada yaratacağı yukarıda bahsedilen risklerin yanı sıra¹⁶⁴ Türkiye açısından durumu değerlendirdiğimizde, Anayasa'nın "mahkemelerin bağımsızlığı" başlıklı 138. maddesi uyarınca hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Mevzuata, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre karar vermesi gerekliliği, yargıda yapay zekânın karar verici noktada olmasına imkân vermemektedir. Anayasa'nın 140. maddesi uyarınca hâkimlik ve savcılık görevlerinin meslekten hâkim ve savcılar eliyle yürütüleceği ifadesi de yine yapay zekânın karar verici noktada bulunmasına hukuki bir engel olarak karşımızda durmaktadır. Ayrıca, davanın sevk-idaresi açısından yapay zekânın işitsel-görsel sinyalleri görme, duyma ve algılama yeteneğine ihtiyaç duyması, tanık delili açısından beyanların tutarlılığını ve güvenilirliğini anlayacak hayat tecrübesine sahip olmaması,¹⁶⁵ yapay zekânın karar verici noktasında olması durumunda hukuk alanında önemli bir eksiklik olacaktır. Zira yargısal tecrübe, yargılamada hâkimin takdir yetkisinin temelini oluşturan, haksız, hatalı ve yanlış kararlara karşı önemli bir güvencedir.¹⁶⁶ Takdir yetkisi açısından durumu değerlendirdiğimizde ise yapay zekânın yargıda karar veren noktada bulunması, hukukta önemli bir yer tutan takdir

---

¹⁶⁴ Yapay zekâ sistemleri, makine öğrenmesi, derin öğrenme ve dil işleme yöntemlerini kullanarak açık, anlaşılır mahkeme kararlarının sisteme yüklenmesi ve yapay zekâ öğrenmesinin gerçekleşmesi gerekmektedir. İçtihat farklılıkları, mahkeme kararlarının gerekçesiz olması veya gerekçenin sınırlı olması, kararların anlaşılır olmaması, istikrarlı olmaması gibi hususlarda idari yargıda yapay zekânın karar verici noktada olmasını engelleyici bir başka unsurdur. Detaylı bilgi için bkz. Ekin Cansu Kamacı, "Medeni Yargılamada Yapay Zekâ Kullanılabilir mi?" *Dijital Çağda Hukuk*, (2023).

¹⁶⁵ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 258-260.

¹⁶⁶ Meirong Go, "Internet Court's Challenges and Future in China", *Computer Law & Security*, 40 (2021), 6.

yetkisinin olmaması veya bugün için sınırlı olması sebebiyle henüz mümkün görünmemektedir.¹⁶⁷

B. Olumlu-Olumsuz Yönleriyle Yapay Zekânın Ceza Davalarında Kullanılması

1. Ceza Davalarında Yapay Zekânın Kullanımı

Yapay zekâ, bilginin organize edilmesi, tavsiye, tahmin, değerlendirme yapılması, dava yönetimi ve yargı işlevinin yerine getirilmesi açısından hukuk uyumsuzluklarında olduğu gibi ceza yargılamasının süjeleri tarafından da kullanılabilir. ¹⁶⁸ Bu kapsamda, hukuk uyumsuzluklarında yapay zekânın yargılamanın süjeleri tarafından kullanılabilirliğini belirttiğimiz durumlar ve kullanımın getireceği olası riskler, ceza yargılaması açısından da geçerlidir. Bu durumların ve risklerin dışında kalan hususlardan bahsetmenin tekrara düşmemek adına daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

2. Olumlu Yönleriyle Ceza Davalarında Yapay Zekânın Kullanımı

Yapay zekâ, ceza muhakemesi açısından suçların önlenmesinde; suçlu olma riski olan kişileri tahmin etmek, profil çıkarmak, coğrafi konumlarda meydana gelebilecek suçların profilini çıkarmak-tahmin etmek, gözetlemek, sorgulamak, tutuklamak, kovuşturma kararlarını etkilemek-yardımcı olmak ayrıca cezalandırma ve salıverme süreçlerinde yani yargılama

¹⁶⁷ Murat Volkan Dülger, "Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor mu?", 9.

¹⁶⁸ Sapan, Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı, 291.

öncesi, yargılama aşamalarında ve delillerin değerlendirilmesi süreçlerinde kullanılabilir. ¹⁶⁹

Yapay zekânın kullanım alanlarından biri olarak kişiye yönelik tahmin, profil oluşturma ve risk değerlendirmesi yapan sistemlerin dünyadaki örneklerine baktığımızda, bu sistemlerin kullanımının yaygınlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. ProKid-Dutch Polisi (Hollanda - 2011- risk değerlendirmesi), Top 600 (Hollanda - 2012- Amsterdam Belediyesi – polis ve sosyal hizmetler), Top 400 (Hollanda-2015- Amsterdam Belediyesi – risk modellemesi ve profil oluşturma), The National Data Analytics Solution (NDAS) (Birleşik Krallık-2016- risk değerlendirme ve profil oluşturma), The Sensing Project-Roermond polisi (Holland-2018- risk değerlendirme ve profil oluşturma) şeklinde görürken, ¹⁷⁰ belirli alanlara yönelik öngörülü polislik yani suçların ne zaman kimler tarafından işlenebileceğine yönelik olarak; Crime Anticipation System (CAS) (2017 yılında Hollanda’da kurulan coğrafik suç önleme sistemi), Dynamic Evolving Learning Integrated Algorithm (Delia) (İtalya, Milan’da 2008 yılında kurulan coğrafik ve bireysel suç tahmini yapan algoritma), State Office of Criminal Investigation in North Rhine Westphalia (SKALA) (Almanya’da 2015 yılında oluşturulan coğrafik suç tahmini yapan algoritma) algoritmalarını görmekteyiz. ¹⁷¹ Kişinin gelecekte tekrar suç

---

¹⁶⁹ Fair Trials, Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe, (tarih bulunmuyor), 8; Irmak Erdoğan, Yapay Zekâ ve Profilleme Teknolojilerinin Ceza Muhakemesinde Kişisel Veri İşlenmesine Etkileri, (Ankara: Seçkin Yay., 2022): 43.; Sapan, Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı, 52.; Mikhail S. Spiridonov, “Artificial Intelligence Technologies in Criminal Procedural Proving”, Journal of Digital Technologies and Law 1 (2), (2023): 481.

¹⁷⁰ Fair Trials, Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe, (tarih bulunmuyor), 8.

¹⁷¹ Fair Trials, Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe, (tarih bulunmuyor), 8.

işleyip işlemeyeceğine ilişkin risk profili çıkarmak ve değerlendirmek, söz konusu kişinin kovuşturulup kovuşturulmamasını belirlemek üzere kullanılan sistemlere HART (Harm Assessment Risk Tool- Durham Polisi) örnek olarak verilebilir.¹⁷² Makine öğrenmesine dayalı olarak Cambridge Üniversitesi'nde geliştirilen HART, yapay zekâ sistemidir. Durham Polis merkezinin 2008-2012 yılları arasındaki arşivini kullanarak eğitilen yapay zekânın, bu dönemdeki polis tarafından alınan kararlardan belirli şüphelilerin tekrar suç işleyip işlemeyeceklerini değerlendirmesi beklenildiği süreçte, 2013 yılında suçun işlenmesinden sonraki iki yıllık süreç içerisinde düşük suç işleme riskini tahmin etmede %98, yüksek suç işleme riskini tahmin etmede %88 başarı sağlamıştır. Bu deneysel süreçte HART, hâkim için tavsiye niteliğinde bir değere sahipken, HART'ın işleyişi ve güvenilirliğinin denetimi de polisler tarafından düzenli olarak gerçekleştirilmiştir.¹⁷³

Öngörücü polislik kapsamında da kullanılan yapay zekâ algoritmaları, suç işlenmeden suç korelasyonları çerçevesinde bir sonraki suçluyu tespit etmek amacıyla profil oluşturmaya izin vermektedir. Bu kapsamda şüphe oluşturma, neden belirleme ve kanıt değerlendirmede önemli olan risk değerlendirmesinin geniş ve çeşitli veri setlerinin anlık sistematik analizi sonucu etkinliğini artıran yapay zekâ, daha yüksek risk altındaki bölgelere devriyeleri yönlendirmektedir. "ShotSpotter" öngörücü polislik için kullanılan bir risk değerlendirme sistemidir. Bu sistem, yaklaşmakta olan devriye vardiyasında suçun en muhtemel nerede meydana geleceğini belirlemek amacıyla 250 metrekarelik alan başına suç verilerini analiz etmektedir. Bu bilgilerle görevliler belirlenen bölgelere gönderilerek oluşması muhtemel suç türleri ve etkili olabilecek taktik müdahaleler konusunda rehberlik yapmaktadır. Program

¹⁷² Fair Trials, Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe, 8.

¹⁷³ CEPEJ, 52.

ayrıca, polislerin etkileşimlerini de takip ederek denetimde aşırılığın önüne geçerek başarıları sayılan devriyeleri belirlemektedir. Bu risk değerlendirmelerinin doğru olması durumunda, güvenliğin artırılması ve suçun önlenmesine olanak sağlanmaktadır.¹⁷⁴

Cezalandırma ve şartlı tahliye kararlarında destek unsuru olarak da kullanılabilen yapay zekâ, bireylerin gelecekte suç işleme olasılığını tahmin etmek, profil oluşturmak ve değerlendirmek için kullanılmaktadır. Buna örnek olarak; OAS (Offender Assessment System) ve OGRS (Offender Group Reconviction Scale- Hapishane ve Şartlı Tahliye İşlemleri) risk değerlendirme ve tekrar suç işleme tahmini yapan yapay zekâ teknolojilerine örnek verilebilir. Yine benzer şekilde İspanya'da bulunan RisCanvi ve ABD'de COMPAS (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions) risk değerlendirmesi yapan yapay zekâ algoritmalarına örnek verilebilir.¹⁷⁵ ABD'de COMPAS gibi risk değerlendirme araçları, mahkeme tarafından duruşma süresince sanığın kefaletle serbest bırakılması veya hapis cezası yerine ertelenmiş bir cezaya tabi tutulmasının gerekip gerekmediğine karar vermek için kullanılmaktadır. Bu araçlar, suç teşkil eden bir eylemle suçlanan veya bir suçtan hüküm giyerek hapsedilen kişilerin gelecekteki davranışlarını tahmin etmektedir.¹⁷⁶ Özel bir şirket tarafından geliştirilen ve Amerika'nın bazı federal eyaletlerindeki hâkimlerin kullanması zorunlu olan bu algoritma, sanığın yanıtladığı veya sabıka kayıtlarından elde edilen bilgilerden oluşan 137 soru içermektedir. Evde telefon olup olmadığından; fatura ödeme güçlüğü, aile geçmişi, sanığın sabıka geçmişi gibi konuları kapsayan oldukça çeşitli sorular içermektedir.

¹⁷⁴ Kelly Blount, "Using Artificial Intelligence to Prevent Crime: Implications for Due Process and Criminal Justice", *AI & Society* 39 (2024): 361.

¹⁷⁵ Fair Trials, *Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe*, 8.

¹⁷⁶ Bell vd. *AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators*, (2022), 22.

Algoritma, kişiyi 1'den (düşük risk) 10'a kadar (yüksek risk) derecelendirmektedir. Bu, yargısal karar verme sürecine yardımcı olmaktadır. Bu sistemin sonuçları, yargıcın cezaya karar verirken dikkate aldığı değişkenlerden yalnızca birisidir.¹⁷⁷

Türk ceza muhakemesi açısından yapay zekâ teknolojilerini değerlendirdiğimizde ise, hâkim kararını destekleyici unsur olarak yapay zekânın kullanılması mümkündür. Şöyle ki, Türk Ceza Kanunu (TCK) m.50/1 uyarınca *“kısa süreli hapis cezaları, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun özelliklerine göre...”* hapis cezasının seçenek yaptırımlarına dönüşmesinde, TCK m.51/1-a bendi uyarınca *“Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması...”*, TCK m.62/2 uyarınca takdiri indirimi belirlemek adına *“Takdiri indirimi nedeni olarak failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurulabilir.”* yine Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) 121/5 uyarınca, *“Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir...”* hususlarında yapay zekâ¹⁷⁸, sanıklar hakkında (yaş, medeni durum, gelir ve eğitim durumu, mesleki durum, çalışma, ikametgah durumu ve diğer bilgilerle oluşturacağı yeni bilgiler) oluşturacağı raporlarla mahkemelerin kararlarında daha isabetli olmaları noktasında yardımcı olabilecektir. Fakat, çeşitli verileri kullanarak kişilerin yeniden suç işleme olasılıklarını ortaya koyan yapay zekâ, Türk Ceza Muhakemesi'nde maddi gerçeğe ulaşma açısından

¹⁷⁷ European Commission for The Efficiency of Justice (CEPEJ), European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment, (Strasbourg, 2018), 52.

¹⁷⁸ Sapan, Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı, 261.

mahkemenin kararını etkileyici bir delil olarak kullanılamayacaktır.¹⁷⁹

Yapay zekânın hukuk uyumsuzluklarında kullanılabileceğine değindiğimiz hususlar dışında, Türk ceza uyumsuzluklarında kullanılabileceği bir diğer husus ise Cumhuriyet savcılarının yapacağı görev açısından sunacağı katkılardır. 7413 sayılı kanunla 1/1/2023 tarihinde savcı yardımcılığı müessesesi getirilmiş ve savcı yardımcılarının Cumhuriyet başsavcılıklarındaki görev ve yetkilerini ele aldığımızda, yapay zekâ teknolojilerinin bu görevleri kısmen veya tamamen yapması, önceki kısımda bahsettiğimiz hâkim yardımcılığı örneğindeki gibi mümkündür.¹⁸⁰ 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu madde 10/A uyarınca; yazı işlerince hazırlanan evrakı savcıya sunmadan önce kontrol etme, soruşturma evrakına ilişkin karar taslakları ile soruşturma ve kovuşturma aşamasında kanun yollarına başvuru için taslaklar hazırlama, her türlü yazışma taslağını hazırlama ve savcının istediği konularda hukuki araştırmalar yapma görevleri konusunda yapay zekâ, dünya uygulamalarında görüldüğü gibi yargılamanın iddia makamına görev ve kararlarında yardımcı olabilecektir.

3. Olumsuz Yönleriyle Ceza Davalarında Yapay Zekânın Kullanımı

Ceza adalet sisteminde yapay zekânın kullanılmasının, yargılama süreçlerine¹⁸¹ yukarıda belirtilen olumlu katkıları bulunmaktadır. Diğer taraftan, masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı (adli işlemlerde silahların eşitliği, tanıkların çapraz sorgusu dahil), bağımsız ve tarafsız bir mahkeme hakkı,

¹⁷⁹ Sapan, Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı, 261.

¹⁸⁰ Dişel, "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar", 255.

¹⁸¹ Nesrin Singil, "Yapay Zekâ ve İnsan Hakları", *Public and Private International Law Bulletin*, (2022): 32.

ayrımcılık yasağı, eşitlik ilkesi, yasallık ilkesi ve insan haklarını ihlal etmekte¹⁸² ve mevcut ispat standartlarının sınırlarını bulanıklaştırmaktadır.¹⁸³ Bireylerin özgürlüklerini sınırlayan devlet müdahaleleri, daha üstün bir hakkı koruması durumunda meşru olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, bir trafik düzenlemesi bireysel özgürlüklere sınırlama getirdiği ölçüde, trafik kazalarının en aza indirilmesine hizmet etmekte ve sonuç olarak devletin insan hayatını koruma görevinden kaynaklanmaktadır.¹⁸⁴ Gelişmiş yapay zekânın kullanıldığı akıllı şehirlerden toplanan veriler analiz edilerek, şehirde çevresel etkiler en aza indirilip şehirleri daha verimli hale getirmek mümkündür. Hollanda'nın Eindhoven şehrinde, insanların hareketlerini ve gerçek gürültü seviyesini analiz ederek bir kavganın patlak vereceğini tahmin edebilen kamera ve mikrofonlarla donatılmış sokak lambaları kurulmuştur. Los Angeles'ta trafik ışıklarına farklı yönetim uygulanarak, araçlarda seyahat süresinin %15 azaltılması meşru görülebilirken, diğer taraftan Çin hükümetinin nüfusu kontrol altında tutmak adına veri tabanı oluşturup vatandaşlarını bu veri tabanına kaydeden teknolojileri kullanması insan hakları ihlallerine yol açmaktadır.¹⁸⁵

Yapay zekâ teknolojileri, kolluk faaliyetleri için risk değerlendirmelerinde kullanılmaktadır. Risk değerlendirmelerinin hatalı olması durumunda ciddi sıkıntılar oluşmaktadır.¹⁸⁶ Bu sistemler için oluşturulacak verilerin geçmiş

---

¹⁸² Dilara Yüzer Eltimur, "İnsan Hakları Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamaları", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (2022): 559.

¹⁸³ Završnik, "Criminal Justice, Artificial Intelligence Systems, and Human Rights", 579.

¹⁸⁴ Alexander Kriebitz and Cristoph Lütge, "Artificial Intelligence and Human Rights: A Business Ethical Assessment", *Business and Human Rights Journal*, (2020): 4.

¹⁸⁵ Cataleta and Cataleta, "Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle", 57.

¹⁸⁶ Blount, "Using Artificial Intelligence to Prevent Crime: Implications for Due Process and Criminal Justice", 361.

dönemdeki tutuklama gibi polis kayıtları ve onlardan türetilen verilerden oluşması, masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir.¹⁸⁷ Örneğin, Amerikan adalet sisteminde uzun bir geçmişi bulunan risk değerlendirmeleri, yapay zekâ sistemleriyle birlikte insan önyargısını ortadan kaldırarak daha adil, tutarlı ve objektif hale gelebilecektir. Ancak diğer taraftan yapay zekâ, var olan önyargıları daha da artırabilir.¹⁸⁸ Zira ABD’de yapılan araştırmalarda, siyah tenli sanıkların gerçekte olduğundan daha yüksek suç tekrarlama riski altında, beyaz tenli sanıkların ise genellikle olduklarından daha az suç tekrarlama riski sınıfında görüldüğü ortaya konmuştur.¹⁸⁹ Yazılımın temelinde ayrımcılık olmadığını belirten COMPAS yetkililerinin açıklamalarına rağmen, kişinin tekrar suç işleme riskini değerlendirmede hâkimin kararında etkili olan COMPAS yazılımında ayrımcılığın ortaya çıkması, bu yazılımlara olan güvenin sorgulanmasına neden olmaktadır.¹⁹⁰

Derin öğrenme yoluyla ortaya çıkan algoritmik önyargının¹⁹¹ bulunduğu veri tabanlarının genişletilmesi, hatayı otomatikleştirip standartlaştırmaktadır.¹⁹² Veriye dayalı çıkarım yapan risk değerlendirme araçlarının eğitim verilerinde bulunabilecek önyargılar, bu tip programların kararlarını olumsuz etkileyebilmektedir.¹⁹³ Bu nedenle denetlenebilir, şeffaf

---

¹⁸⁷ Blount, “Using Artificial Intelligence to Prevent Crime: Implications for Due Process and Criminal Justice”, 366.

¹⁸⁸ John Villasenor and Virginia Foggo, “Artificial Intelligence, Due Process, and Criminal Sentencing”, *Michigan State Law Review*, (2020): 354.

¹⁸⁹ “Machine Bias”, ProPublica, erişim 1 Haziran, 2024, Machine Bias — ProPublica.

¹⁹⁰ CEPEJ, 52.

¹⁹¹ Government Office for Science, *Artificial Intelligence Opportunities and Implications for the Future of Decision Making*, 2016: 14.

¹⁹² Cataleta and Cataleta, “Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle”, 46.

¹⁹³ Bell vd. *AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators*, (2022), 24.

ve tutarlı bir yapay zekâ oluşturulmalıdır.¹⁹⁴ Yapay zekânın insanlığa oluşturduğu tehditlerin önlenmesi ve fırsatların değerlendirilmesi açısından bir denge oluşturmak için, evrensel olarak kabul edilen temel insan haklarıyla uyumlu yapay zekâ teknolojilerinin oluşturulması önem arz etmektedir.¹⁹⁵ Zira yapay zekânın en sorunlu özellikleri açıklanamazlık, hesap verilebilirliğin olmaması, ayrımcılık ve önyargıdır.¹⁹⁶

Bu ve benzer durumlar, yapay zekânın gelişim süreci düşünüldüğünde daha da derinleşerek artabilme potansiyeline sahiptir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 13 Haziran 2024 tarihli 2024/1689 sayılı düzenleme ile AB Resmî Gazetesi'nde 12.07.2024 tarihinde yayınlanmış ve yayımlandıktan yirmi gün sonra yürürlüğe girmiş olan Yapay Zekâ Yasası'nın 2 Şubat 2025'te yürürlüğe girecek olan "Yasaklanmış Yapay Zekâ Uygulamaları" bölümü uyarınca, kişilerin profillerinin çıkarılması veya kişilik özelliklerinin değerlendirilmesine dayanan suç işleme riskini değerlendirmek/tahmin etmek aracılığıyla gerçek kişilerin risk değerlendirmesi yapmak için yapay zekâ kullanımını ve piyasaya sürülmesini yasaklayarak bu hususta önlem almaktadır.¹⁹⁷

İnsan refahını ve kalkınmayı destekleyen yapay zekânın¹⁹⁸ işlerlik kazanabilmesi, verilerin oluşturulması ve öğrenmenin gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu aşamada göz ardı edilen ve gerekli özenin gösterilmediği hususlar, insan hakları

---

¹⁹⁴ John Villasenor and Virginia Foggo, "Artificial Intelligence, Due Process, and Criminal Sentencing", 354.

¹⁹⁵ Noémi, Nagy, "'Humanity's new Frontier': Human Rights Implications of Artificial Intelligence and New Technologies", 261.

¹⁹⁶ Eftychia Bampasika, "Artificial Intelligence as Evidence in Criminal Trial", *Workshops of the 11th EETN Conference on Artificial Intelligence*, (Athens, 2020), 135.

¹⁹⁷ Official Journal of The European Union, "Regulation(EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council", 51.

¹⁹⁸ Noémi, Nagy, "'Humanity's new Frontier': Human Rights Implications of Artificial Intelligence and New Technologies", *Hungarian Journal of Legal Studies* 64 (2023): 236.

ihlallerine yol açmaktadır.¹⁹⁹ Yapay zekâ ile ilgili insan hakları ihlallerini dörde ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki, yapay zekâ girdilerinin yani kişilerin açık iradesi dışında ve buna aykırı olarak verilerinin kullanılması, kişilerin özel ve kişisel verilerinin kamu kurumları tarafından orantısız kullanımının yarattığı ihlallerdir. Bir diğer ihlal türü ise, yapay zekâ çıktılarının insan hakları ihlallerine yol açmasıdır. Yapay zekânın veri yığınlarındaki önyargı sebebiyle oluşturması muhtemel ayrımcılığın yaratacağı ihlallerdir. İş başvurularında etnik kökene dayalı ayrımcılık, kamu sağlık sisteminde kadınlara yönelik yasa dışı ayrımcılık bu hususa örnek olarak verilebilir. Üçüncü ihlal türü olarak ise, sosyal medyada aşırı algoritma kullanımı nedeniyle fikir edinme hakkının ihlali, demokratik kararların yapay zekâ kararlarıyla değiştirilmesi (robotokrasi) gibi yapay zekânın belirli alanlarda kullanılmasından kaynaklı ayrımcılık söylenebilir. Son olarak ise, hükümeti eleştiren vatandaşları ve kişileri izlemek, etnik azınlıkları bastırma gibi amaçlarla insan hakları ihlalcisi olarak yapay zekânın kullanılmasıdır.²⁰⁰

Yapay zekânın insan haklarını ihlal eden kullanımına örnek olarak “sosyal izleme” verilebilir. Hükümetler teröristleri izlemek için yapay zekâ, video gözetimi ve biyometrik teknikler kullanmaktadır. Bu bilgisayar sistemleri, ilgilenilen kişileri tespit ve takip etmek üzerine eğitilmiştir. Ancak bu teknoloji, sıradan vatandaşlar üzerinde kullanıldığında özel hayatın gizliliğinin açık ihlali anlamına gelecektir.²⁰¹

Bu hususun yaratacağı problemleri sınırlandırmak adına AB Yapay Zekâ Yasası, kanun yaptırımı amaçları doğrultusunda

---

¹⁹⁹ Singil, “Yapay Zekâ ve İnsan Hakları”, 31.

²⁰⁰ Alexander Kriebitz and Cristoph Lütge, “Artificial Intelligence and Human Rights: A Business Ethical Assessment”, *Business and Human Rights Journal*, (2020): 12.

²⁰¹ Maria Stefania Cataleta and Anna Cataleta, “Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle”, *CIFILE Journal of International Law* Vol 1 No.2 (2020): 45.

kamuya açık alanlarda “gerçek zamanlı” uzaktan biyometrik tanımlama sistemlerinin kullanımını; i) belirli kaçırılma, insan ticareti veya cinsel istismar mağdurlarının hedefli olarak aranması ve kayıp kişilerin aranması, ii) gerçek kişilerin hayatına veya fiziksel güvenliğine yönelik belirli, önemli ve yakın bir tehdidin veya gerçek, mevcut ve öngörülebilir bir terör saldırısı tehdidinin önlenmesi, iii) cezai bir soruşturma ve kovuşturma yürütmek ve ilgili üye devlette en az dört yıla kadar hapis cezası veya gözaltı kararı ile cezalandırılabilen suçların cezasının infazı amacıyla, ceza işlediğinden şüphelenilen bir kişinin yerinin belirlenmesi veya kimliğinin tespit edilmesi durumlarında yasal olarak²⁰² kabul etmektedir.²⁰³

Yapay zekâ, gelişmiş yüz tanıma sistemleri ve veri tabanlarında yer almaya başladıkça bu sistemlerin gelişimi hızlanmış ve kullanılan teknolojiyle birlikte, suç faillerini kısa sürede tespit edebilme yeteneğinin yanı sıra, suç işlenmesini önleyici bir yönü de ortaya çıkmıştır. Fakat bu yüz tanıma teknolojileri, riski hatalı vermeleri durumunda ayrımcılık, mahremiyet ve kişisel verilerin ihlali nedeniyle masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı gibi güvenceleri de ihlal edebilmektedir.²⁰⁴ Nitekim, IBM Watson, Microsoft Cognitive Services ve Face++ gibi yüz tanıma sistemleri üzerinde yürütülen araştırmalar, bazı etnik kökenli kişilere yönelik yüz tanıma sistemlerinin isabetinin düşük olduğunu ve bu durumun kişilerin haksız davranışlara maruz kalmasına yol açtığını göstermiştir. Özellikle, beyaz erkeklerde kesin tanımlama %99

²⁰² Yapay Zekâ Yasası'nın ilgili bölümü 2 Şubat 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

²⁰³ AİHM *Glukhin v. Russia* kararında, barışçıl amaçlı bir gösteri gerçekleştiren başvuruçunun kimliğinin ve mevcut konumunun belirlenmesinde biyometrik kişisel verilerin yüz tanıma teknolojisiyle analiz edilmesinin “*acil bir sosyal ihtiyaca*” karşılık gelmediğini ve “*demokratik bir toplumda gerekli*” olarak kabul edilemeyeceğini belirterek özel hayatının ihlal edildiğine karar vermiştir.

²⁰⁴ Ante Novokmet, Zvonimir Tomićić and Ivan Vidaković, “Facial Recognition Technology in EU Criminal Justice-Human Rights Implications and Challenges”, *Digitalization and Green Transformation of the EU* Vol.7 (2023): 563.

iken, koyu tenli kadınlarda bu oran %34 olarak ortaya konulmuştur. Bu durumun nedeni ise, bu algoritmaların çoğunlukla erkek ve açık renkli kişilerin veri girişlerine dayanmasıdır. Programlama algoritmalarında hata yapılması aşikâr olmasına rağmen, veri miktarının katlanarak artması sebebiyle yapay nöron katmanlarının derinliklerine gömülen bu verileri düzeltmek kolay olmamaktadır.²⁰⁵

2018 yılında, sivil hakları savunan bir Amerikan derneği (A.C.L.U.) tarafından, "Rekognition" isimli yapay zekâ kullanılarak yaklaşık yirmi beş bin görselden oluşan bir veri tabanında Amerikan parlamenterlerin fotoğrafları analiz edildi ve bunların %5'inde milletvekilleri ile suçlular arasında var olmayan yazışmalar ortaya çıkarıldı. Ancak bu kişilerin koyu renkli olması durumu daha da kaygı verici hale getirmiştir. Benzer şekilde, Amazon şirketinin çalışanlarına yönelik işe alma yazılımında kadınların yerine erkekleri işe almayı tercih ettiği ortaya çıkmıştır.²⁰⁶ AB, yapay zekâ kullanımını düzenlemek adına oluşturduğu AB Yapay Zekâ Yasası'nda bu sorunları ortadan kaldırmak veya en aza indirmek amacıyla, yüz görüntülerinin hedefsiz bir şekilde alınması ve ayıklanması yoluyla yüz tanıma veri tabanları oluşturan veya genişleten yapay zekâ sistemlerinin özel amaçlar için piyasaya sürülmesini, hizmete sunulmasını ve kullanılmasını yasaklamaktadır.²⁰⁷

Yapay zekâ teknolojileri ceza yargılamasında bir başka kullanım alanı, davaların sonuçlarının tahmin edilmesidir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin örnek kararları üzerinden gelecekteki kararlarını tahmin etmek için doğal dil işleme araçlarını kullanarak yapılan çalışmada, Avrupa İnsan

---

²⁰⁵ Cataleta and Cataleta, "Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle", 46.

²⁰⁶ Cataleta and Cataleta, "Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle", 46.

²⁰⁷ İlgili yasak 2 Şubat 2025 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Detaylı bilgi için bkz. Official Journal of The European Union, "Regulation(EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council".

Hakları Sözleşmesi'nin "Din ve Vicdan Özgürlüğü" başlıklı 9. maddesinin ihlalini tahmin etmede % 75 başarı göstermiştir.²⁰⁸ Mahkeme kararlarına yönelik tahminlerin güvenilirliğinin artması, kişilerin sürecin sonunda mahkemeden gelecek sonucu önceden öngörebilecek olmaları sebebiyle, ceza muhakemesinde kanunların izin vermesi durumunda tarafların uzlaşmaya gitmesinde destekleyici bir unsur olabilir. Bu durum dolaylı olarak da mahkemelerin iş yükünün azalmasına katkı sunabilir. Fakat, dava sonuçlarının önceden tahmini kişilerin yargılama sürecini uzatma gibi etik dışı davranışlar sergilemelerine hatta yargılamadan kaçmalarına da zemin hazırlaması beklenebilecek olumsuzluklar arasındadır.

III. YAPAY ZEKÂ VE İDARİ YARGI

A. İdari Yargıda Yapay Zekâyâ Duyulan İhtiyaç

Dünyada insan popülasyonunun artması, iktisadi ve sosyal gelişmelerin hızlanmasıyla beraber insanların bilinçlenerek hak arama arzusunun artmasına, adli vakaların ve dolayısıyla mahkemelerin iş yükünün artmasına, yargılamaların da etkinliğinin azalmasına neden olmuştur.²⁰⁹ Yargılamaların amacı, taraflar arasındaki uyuşmazlığın toplumsal barışı sağlayacak ve tarafları tatmin edecek şekilde çözüme kavuşturulmasıdır.²¹⁰ Fakat, ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözümlmek için gerekli inceleme süresi, uzmanlığın yeterli seviyede olmadığı durumlarda ortalamanın üzerinde sürmektedir. Ayrıca, dava sayısının artış hızının hâkim-savcı sayısının artışından fazla olması, eğitim süresi ve kaynak

²⁰⁸ Masha Medvedeva, Michel Vols and Martijn Wieling, "Using Machine Learning to Predict Decisions of the European Court of Human Rights", *Artificial Intelligence and Law* 28 (2020): 237.

²⁰⁹ İbrahim Çetin, "Yargılamada Etkinlik Arayışları: Medeni Usul Hukukunda Usul Ekonomisi", *Sayıştay Dergisi* 78 (2010): 86.

²¹⁰ Ejder Yılmaz, "Usul Ekonomisi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57 (2008): 248.

kısıntısı sebebiyle adalet personeli sayısının artırılmaması nedenleriyle adalete erişim azalmaktadır;²¹¹ bu durum usul ekonomisi ve adil yargılanma hakkı ihlali riskini doğurabilmektedir.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2023 yılı istatistiklerine göre, 2023 yılında idare mahkemelerinde görülmekte olan 498.627 dosyanın 174.546'sı gelecek yıla devredilmiştir. Vergi mahkemeleri açısından duruma baktığımızda, 139.329 dosyanın 31.004'ü gelecek yıla devredilirken, Bölge idare mahkemeleri açısından Türkiye genelinde 465.701 dosyanın 139.122'si gelecek yıla devredilmiştir. Tabii ki bu davaların bir kısmı yıl sonuna doğru açılan davalar olması sebebiyle gelecek yıla ertelenmiş olabilir. Fakat idare mahkemelerinde bir davanın görülme süresi olarak duruma baktığımızda, 2022 yılında 173 gün olarak ortaya çıkan sürenin, 2023 yılında da sabit kalarak 173 gün olduğunu görmekteyiz. 2015 yılından 2023 yılına kadar geçen süreçte, idari davaların görülme sürelerinin 167 gün ile 214 gün arasında yıllara göre dalgalandığı görülmektedir. Bu süre Danıştay'da 2023 yılı itibarıyla 377 gündür. Devreden dosyaların elden çıkarılma süresi idare mahkemelerinde 197 gün, Bölge idare mahkemelerinde ise bu süre 155 gündür.²¹²

Anayasa m. 141/4 uyarınca, "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) uyarınca, "*Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.*" diyerek usul ekonomisini açıklamaktadır. Bu hususta Danıştay ise, "*Anayasa'nın 141. maddesinde; davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu belirtilmiş ve*

²¹¹ Sevda Bora Çınar, "Dava Yönetimi ve Yapay Zekâ Üzerine Düşünceler", *Legal Hukuk Dergisi* 20, (2022): 2099.

²¹² Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, *Adalet İstatistikleri 2023* (Resmi İstatistik Programı Yayını, 2023).

bu kural 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesinde; hâkimin, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlü olduğu şeklinde tanımlanan 'Usul ekonomisi ilkesi' olarak vücut bulmuştur. Anılan ilke aynı zamanda yargılama hukukunun genel bir ilkesi olup idari yargılama usulünde de uygulanması gerekir.”²¹³ değerlendirmesini yapmaktadır.

Usul ekonomisi ilkesi yargılamada, basitlik (sadelik), çabukluk (makul süre) ve ucuzluk (gereksiz harcamalardan kaçınılması) ilkesi olarak bilinmektedir. Burada basitlikten kasıt; hâkimin mevcut düzeni zorlaştırmaması, yani öngörülme-yen bir hareketle yargılamanın güç ilerlemesine sebep olmaması ve yoruma müsait işlerde kolay olan işlerin tercih edilmesidir.²¹⁴ Hızlılık ise, AİHM'in adil yargılanma hakkının kapsamında yer alan davanın karmaşıklığı, başvuru-cunun tutumu, yetkili mahkemenin tutumu kıstaslarıyla belirlenen makul süre kavramıdır. Ucuzluktan kasıt ise, hâkimin gereksiz gider yapılmasına izin vermeyerek adaleti ekonomik olarak ulaşılabilir kılmasıdır.²¹⁵ Tabii ki, usul ekonomisi ile kastedilen yargılamanın maddi gerçeği ortaya çıkarırken etkinliğinin de artırılmasıdır. Bu hususta, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi “...Adalet bir olup bittiye getirilmemeli, davaların süratle ve ekonomik yollarla çabuk bitirilmesi kuralı yanında da davada esas olan adaletin gerçeğe en uygun sağlanması amacı hiçbir zaman ihmal ve göz ardı edilmemeli, adaletin şekil hukukuna tercih edilmesi üstün görülmemelidir...”²¹⁶ görüşünü ifade etmiştir.

²¹³ Dan. İDDK, E. 2021/4933, K. 2022/191, 26.1.2022 (Lexpera).; Dan. 6. D. E .2022/3672, K. 2022/12213, 28.12.2022 (Lexpera).; Dan. 6. D. E. 2022/751, K. 2022/4390, 7.4.2022 (Lexpera).; Dan. 2. D. E. 2021/4933, K. 2022/64, 19.1.2022 (Lexpera).

²¹⁴ Çetin, “Yargılamada Etkinlik Arayışları: Medeni Usul Hukukunda Usul Ekonomisi”, 85; Yılmaz, “Usul Ekonomisi”, 252.

²¹⁵ Çetin, “Yargılamada Etkinlik Arayışları: Medeni Usul Hukukunda Usul Ekonomisi”, 87; Yılmaz, “Usul Ekonomisi”, 243.

²¹⁶ Yar. 13. HD, 2432/2924, 26.3.1992 (Lexpera).

İdari yargıda yargılama işlemleri açısından durumu değerlendirdiğimizde ise, ortaya çıkan uyuşmazlığın güçlü tarafı olan idari kurumlar karşısında bireylerin haklarının korunması ve idarenin hukuka uygun davranmaya zorlanması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek, sağlanan adaletin kalitesini artırmak, yeni mahkemelerin ve hâkimlerin desteklenmesi, toplum ile idari makamlar arasındaki farkındalık ve anlayışın artırılması ile mümkün olabilecektir.²¹⁷ Davaların uzamasına sebep olan pek çok neden bulunmakla beraber, makul sürede yargılamanın tamamlanmasının çözümü olarak hâkim sayısının artırılıp²¹⁸ dosya yoğunluğunun azaltılması hedeflenmiştir.

Mahkemelerin iş yükünü azaltmak adına adli süreçlerde yazışmaların ve işlemlerin yarattığı zaman ve maliyet kayıplarını en aza indirmek için UYAP sistemi hayata geçirilmesi, idari yargı uygulamalarında zamansal avantaj sağlayan çeşitli modüller²¹⁹ kullanılması ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin yaygınlaştırılması başarılı girişimler olarak değerlendirilebilecekse de sistemdeki soruna çare olmadığı, mevcut istatistiklerle geçmiş istatistikler karşılaştırıldığında görülmektedir. Bu noktada klasik yöntemle başvurarak hâkimlerin, savcılarının ve adliye personelinin sayısını artırmak, kaynakları aktardığınız durumda pek tabii mümkündür. Fakat kanaatimizce yirmi birinci yüzyılın üretimde anahtar kavramı olan verimlilik için başvuru bu yöntem uygun değildir.

Verimliliği artırmanın yolu, işi yapan sayısını çoğaltmaktan değil, iş süreçlerini tasarlayarak yapılan işin daha az kişiyle,

---

²¹⁷ OSCE and ODIHR, Handbook for Monitoring Administrative Justice, (Poland, 2013), 14.

²¹⁸ Ejder Yılmaz, "Hukuk Davaları Bakımından Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi İhtiyacı ve Yapılması Gerekenler", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Prof. Dr.Şakir Berkî'ye Armağan (1996): 66.

²¹⁹ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Ömür Kadri Sarı, *İdare Hukuku Bağlamında E-Devlet Dönüşümü ve UYAP*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 168.

teknolojiden destek olarak niteliği düşürmeden, birim üretim süresini azaltıp karar verme sürelerindeki kayıpları minimum seviyeye indirmekten geçmektedir. Devletlerin sunduğu hizmetlerin kalitesinin artması ve bundan hizmet alan vatandaşların memnuniyetinin doğması da kaynakların etkin kullanılmasına, yani verimliliğe bağlıdır. Bu kapsamda verimliliği çok daha artıracak unsur olarak yapay zekâ, karar verme süreçlerindeki süreyi daha da kısaltarak her alanda ülkelere katkı sağlayacaktır.

Devletlerin sunduğu hizmetlerden biri olan adalet hizmetlerinde de ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümünde iş yükü, mevzuatın sürekli değişimi vb. nedenlerle hâkimlerin davaya yeterince hazırlanamaması, adalet hizmetlerinden memnuniyetsizliği ortaya çıkarmaktadır. Taraflardan birinin idare olduğu uyuşmazlıklarda, kişilerin bu memnuniyetsizliği daha da artmaktadır. Bu kapsamda pek çok alanın yanı sıra yargıda da kullanılmaya başlayan yapay zekâ, yargılama süreçlerinde taraflar açısından olumlu etkiler²²⁰ doğuracaktır.

Gün geçtikçe yapay zekânın gelişimi ve farklı açılımlar sunması kaçınılmaz olacaktır. Diğer alanlarda olduğu gibi hukuk alanı da yapay zekânın faaliyet sahasının genişleyebileceği bir alan olarak durmaktadır. Şüphesiz idari yargı da bundan etkilenecek ve yapay zekâ, idari yargının çeşitli safhalarında yıllar içerisinde kendine yer edinecektir. İdari yargılama açısından yapay zekâyı ele aldığımızda, karar verici ve karar vermeye yardımcı rollerinin yanı sıra mahkeme süreçlerine hazırlık aşaması, mahkeme süreci ve hüküm

²²⁰ Doktrinde teknolojik işsizliğe sebep olacağını belirten görüş için bkz. "Yapay zekâ teknolojileri, kurumların daha az işçi çalıştırarak daha az vergi ödemelerine yani teknolojik bir işsizliğe sebep olacaktır. Bu nedenle, devletin gerçek kişi istihdamını koruyabilmesi için kurumlara yönelik robot vergisi düzenlemesi yapması gereklidir." Gülşen Gedik, "Robotlara Karşı Gerçek Kişilerin Korunması Açısından Robot Vergisi Önerisi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 26 (2020): 24.

aşamalarında etkin rol alması, taraflar arasında özellikle de idare karşısında daha zayıf konumda bulunan kişiler açısından adaleti daha ulaşılabilir ve etkin kılacaktır.

Örneğin yapay zekâ idare mahkemesi hâkimi yerine geçerek karar taslakları sunabileceği gibi, gelecekte muhtemelen nihai karar da verebilecektir. Ayrıca yapay zekâ araçları veri tabanlarına ulaşma, içtihat ve literatür taraması yapma, öneri sunma, bilirkişi raporu yazma gibi hususlarda da davanın isabetli ve adil bir şekilde hükme bağlanması noktasında mahkemeye destek olabilecektir.

B. Mevcut Durum

Yapay zekâ, devletler açısından idari görevlerin yapılmasında, sürelerin kısaltılmasında ve çalışanların verimlerinin artırılması²²¹ adına veri kümelerinin oluşturulmasında, uzmanları desteklemek, durum tahmini yapmak ve görsel, işitsel, dilsel bilgiler içeren verilerin oluşturulmasında kullanılmaktadır. Vatandaşlar açısından ise; soruları yanıtlama, belgeleri arama ve doldurma, taleplerin yönlendirilmesi (algoritmalar yoluyla taleplerin sınıflandırılması ve yönlendirilmesi), çeviri ve belgelerin hazırlanmasında kullanılmaktadır.²²²

Yargı sistemleri açısından yapay zekâyı ele alırsak, “Yapay Zekânın Yargı Sistemlerinde ve Ortamlarında Kullanılmasına İlişkin Avrupa Şartı”na baktığımızda yapay zekâ; yargı sistemlerinde yani gelişmiş içtihat arama motorlarında, çevrimiçi uyuşmazlık çözümlerinde, karar taslakları hazırlamada, tahmine dayalı analiz sistemlerinde, farklı

²²¹ Yücel Oğurlu, “Yapay Zekânın İdare Hukuku ve İdari Yargıda Doğuracağı Tartışmalar”, *İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu*, 24-26 Mayıs, (2021): 62.

²²² Hila Mehr, *Artificial Intelligence for Citizen Services and Government*, Harvard Kennedy School ASH Center for Democratic Governance and Innovation (2017): 8.

kriterlere göre sözleşmelerin sınıflandırılmasında ve sözleşmeyle uyumsuz veya farklı maddelerin tespitinde, dava taraflarını bilgilendirmede veya onlara hukuki işlemlerde desteklemek amacıyla botlarda kullanılmaktadır.²²³

Avrupa Birliği Adalet Divanı “Yapay Zekâ Strateji” belgesinde, yapay zekânın eğitim süreçlerinde daha büyük veri kümelerinin kullanılabilirliği ve artan hesaplama kabiliyeti sebebiyle son yıllarda daha hızlı bir gelişim gösterdiği ve bu gelişimin gelecekte daha da hızlanacağı belirtilmiştir. Bu gelişimin hem yargısal hem de idari alanlarda basit görevlerin otomasyonunu sağlayarak, diğer yandan hukuki araştırma, çeviri, yorumlama, erişilebilirliği artırma ve bilgiye erişim noktasında yeni olanaklar sunması, Avrupa Adalet Divanı için de önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. Divan, yapay zekâ yoluyla idari ve adli süreçlerin verimliliğini ve etkinliğini, adli kararların kalitesini ve tutarlılığını ve AB vatandaşları için erişim ve şeffaflığı artırmayı amaçlamaktadır.²²⁴

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise yapay zekâyı yargı süreçlerine dahil etme konusunda henüz bir rapor/bülten yayınlamamasına rağmen, 2020-2022 yılları arasında dönemin başkanı Spano tarafından birkaç kez bu hususa değinilmiştir. Mahkemenin yüksek dava yükü ve tekrarlayan davaların yüksek sayısı göz önüne alındığında, dava sürecine yapay zekâ teknolojisinin dahil edilme motivasyonu açıkça görülmektedir.²²⁵

Ülkemizde ise yapay zekânın yargı sistemimizde kullanılması konusunda yenilikçi adımlar atılmaktadır.

²²³ CEPEJ, European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment, 17.

²²⁴ Court of Justice of the European Union, “Artificial Intelligence Strategy”, erişim 23 Ekim, 2024. [cjeu_ai_strategy.pdf](#).

²²⁵ Helga Molbæk-Steensig, “AI at the European Court of Human Rights: Technological Improvement or Leaving Justice by the Wayside?”, *Ordine Internazionale e Diritti Umani*, Vol.5 (2022), 1266.

Halihazırda e-duruşma, e-görüş, e-adalet, UYAP²²⁶ vatandaş portalı, CELSE, e-noter gibi uygulamalar kullanılmaktadır.

Türkiye’de hukuk profesyonellerine hizmet veren yapay zekâ destekli teknolojiler: Lawyer Team²²⁷, DeJure AI, Full & Egal, Sinerji, Adalet Hanım²²⁸, HukukChat²²⁹, Sonkarar²³⁰ özel girişimleri ve Yargıtay’ın içtihatların bilinirliğini ve erişilebilirliğini arttırmak üzere oluşturulan yapay zekâ tabanlı Yargıtay İctihat Merkezi (YİM)²³¹ uygulamasını da kamu girişimi olarak görmekteyiz. Ağırlıklı olarak karar arama üzerine işlem gerçekleştiren bu uygulamalar, kanaatimizce zamanla daha da gelişecektir. Bunların dışında hukuk ofislerindeki iş ve işleyiş kolaylaştırıcı sistemler kullanılmaktadır. Diğer taraftan yurtdışı örneklerinde görüldüğü üzere Türkiye’de, mahkeme süreçlerinde doğal dil işleme yöntemini kullanarak mahkemede beyanları tutanağa geçiren, yüz tanıma ve/veya ses tanıma yoluyla kimlik doğrulaması yapan, yargılamanın iddia makamı

²²⁶ UYAP bilişim sistemi projesi AB’ye uyum sürecinde adil yargılanma ve hukukun üstünlüğü ilkelerinde iyileşme sağlama kapsamında geliştirilen bir projedir. Sarı, *İdare Hukuku Bağlamında E-Devlet Dönüşümü ve UYAP*, 145.

²²⁷ Uyap ile uyumlu olarak çalıştığı belirtilen sistem, verilerin işlenmesinin yanında bu verilerin hukukçular için bilgi haline getirdiğini belirtiyor. “Lawyer Team”, erişim 05 Haziran, 2024, Lawyer Team.

²²⁸ DeJure, Full & Egal, Sinerji, Adalet Hanım, hukukçular için yapay zekâ teknolojisine sahip arama motorlarıdır.

²²⁹ “HukukChat olarak sunduğumuz AI tabanlı çözümler, hukuk alanında devrim yaratmaktadır. Anında hukuki yanıtlar, mevzuat içinden arama, otomatik dilekçe ve sözleşme oluşturma gibi özelliklerle, hukuk profesyonellerinin iş yükünü hafifletiyor, süreçlerini hızlandırıyoruz. Ayrıca, gelişmiş yapay zekâ teknolojilerimizle, müşterilerimize kritik hukuki bilgilere hızla erişim sağlamaktayız.”, “HukukChat”, erişim 05 Haziran, 2024, Hakkımızda | HukukChat AI Yapay Zekâ Destekli Hukuk Asistanı.

²³⁰ Karar arama, Uyap ile entegreli dava-cevap dilekçesi hazırlama, sözleşme hazırlama ve hukuki destek verme hizmetleri veren yapay zekâ teknolojisi destekli yazılım. “Sonkarar”, erişim 05 Haziran, 2024, Karar Arama (sonkarar.com).

²³¹ Yargıtay İctihat Merkezi, erişim 05 Haziran, 2024, Yargıtay Başkanı Akarca: Dünyadaki yüksek mahkemeler arasında Yargıtay ilk kez yapay zekâ tabanlı merkez kurmuştur (aa.com.tr).

açısından iddianame hazırlayan, yargılama makamı açısından kararlarına destek veren, karar taslağı hazırlayan veya karar veren bir yapay zekâ henüz bulunmamaktadır. Bu noktada Türkiye, gelişme arzusunu resmî belgelerde ortaya koymaktadır.

Gelişen teknolojilerin getirdiğı yeniliklere olan toplumun talebi, kamu hizmetlerinin çağın gerekliliklerine uygun olarak sunulma arzusu neticesinde ortaya çıkan dijital dönüşümü tek bir merkezden koordine ederek düzenlemek adına 10 Temmuz 2018 tarihli 30474 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve ona bağlı olarak Büyük Veri ve Yapay Zekâ Uygulamaları Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.²³² Daha sonra Türkiye'nin yapay zekâ gelişimini planlayarak ve ondan yararlanırken, yapay zekâ risklerini sınırlandırmak amacıyla "Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025" hazırlanmış ve 2021/18 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile uygulamaya konulmuştur. Bu strateji belgesi, yapay zekâ alanında yapılacak araştırma, girişim ve yenilikleri desteklemek, uluslararası iş birliklerini güçlendirmek, kaliteli veriye ve teknik altyapıya erişim imkanlarını artırırken sosyo-ekonomik uyumu hızlandıracak düzenlemeler yapmak ve uzmanları yetiştirerek bu alanda istihdamı artırmak üzerine stratejisini belirlemiştir. Bu kapsamda, içinde bulunduğumuz dijital çağın önemli bir parçası olan yapay zekânın yargılama sürecinin maliyetlerini ve iş gücünü azaltması, verilere kolay ulaşım sağlaması, mahkeme süreçlerine sunduğı katkı, hâkimlere, savcılara ve avukatlara işlerinde ve kararlarında sağladığı destek gibi pozitif katkıları sebebiyle genelde yargı süreçlerinde, özelde ise idari yargıda kendisine çok daha fazla

---

²³² Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (TCCDDO), erişim 05 Haziran, 2024, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi- Hakkımızda (cbddo.gov.tr).

yer bulacaktır. Zira bu kanaate ulaşmamızı sağlayan olgular bulunmaktadır.

31 Ekim 2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisin tarafından kabul edilen On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), 1 Kasım 2023 tarihinde Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kalkınma planının "Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim" başlığı altında 906. maddede "*Dijital dönüşüm kapsamında adalet hizmetlerinin sunumunda bilgi ve iletişim teknolojileri ve yapay zekânın kullanılması önemli görülmektedir.*" denilirken, "Adalet hizmetleri" isimli alt başlıkta ise sırasıyla²³³;

"Yargıda dijital dönüşüm sürdürülecek, adalet hizmetleri alanında yapay zekânın kullanımı arttırılacaktır."

"Yapay zekânın getirdiği imkanların dikkate alınması suretiyle karar destek sistemleri güçlendirilecektir."

"Yapay zekâ uygulamalarının etik ve hukuki çerçevesi oluşturulacaktır."

şeklinde hedefler ortaya konulduğu görülmektedir. Bu durum, yakın gelecekte Türkiye özelinde yargılama süreçlerinde çeşitli noktalarda yapay zekâlı teknolojileri göreceğimize dair kuvvetli bir niyetin olduğunu göstermektedir.

C. Öneriler

1. İlk İnceleme Aşaması Açısından:

Yapay zekâ, hâkim kararlarına yardımcı ve mahkeme süreçlerinde destekleyici/kolaylaştırıcı olarak, iptal ve tam yargı davalarında, ilk incelemenin yapılmasından nihai kararın verilmesine kadar geçen süreçte kullanılabilir.²³⁴ Şöyle ki, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) uyarınca açılacak

²³³ On İkinci Kalkınma Planı, erişim 05 Haziran, 2004, On İkinci Kalkınma Planı Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylandı – On İkinci Kalkınma Planı (sbb.gov.tr).

²³⁴ Başar, "İdari Yargıda Yapay Zekânın Kullanımı", 89.

olan iptal ve tam yargı davalarında idari davaya bakacak olan makamların ellerine gelen dilekçeler kayıtları yapıldıktan sonra Danıştay'da evrak müdürlüğü, idare ve vergi mahkemelerinde evrak bürosunca kaydedilerek ilgili mahkemelere havale edildikten sonra ilk inceleme aşaması başlamaktadır. "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" başlıklı İYUK m.14/3 uyarınca, tetkik hâkimi ve ilgili hâkim tarafından dilekçeler ilk inceleme yapıldıktan sonra rapor düzenlenmektedir. Eğer dilekçede ara karar niteliğinde karar verilmesini gerektirecek bir talep bulunmuyorsa (yürütmeyi durdurma, adli yardım talebi vb.), dava dilekçesinin tebligata çıkarılması yönünde rapor yazılırken, eğer böyle bir talep varsa, dosya dava dairesine veya mahkemesine sunulur ve heyet halinde karar verilir.

Tek hâkim sınırına giren davalarda ise bu şekilde bir rapor hazırlanmasına gerek yoktur.²³⁵ İdari yargılamanın ilk inceleme aşamasını oluşturan bu kısımda, yapay zekâya dayanan makine öğrenmesi ve derin öğrenme sistemleriyle oluşturulacak yazılımlarla bu ilk inceleme aşaması İYUK m.14/3'teki sırasıyla gerçekleştirilerek rapor halinde ilgili heyete, tek hâkim sınırına giren davalarda ise ilgili hâkime sunulmasıyla yapay zekânın sağlayacağı avantajlardan faydalanılabilir. Ayrıca, dilekçede ara karar niteliğinde karar verilmesini gerektiren bir talep (yürütmenin durdurulması, adli yardım talebi vb.) bulunmaması ve heyetin/hâkimin ilk inceleme raporunu inceleyerek onay vermesi halinde, yapay zekâ belge oluşturarak UYAP ve/veya entegre posta sistemiyle mahkemenin dilekçeyi tebligata çıkarması da usul ekonomisine daha uygun ve yargılama sürecini daha da kısaltan bir süreci ortaya çıkaracaktır.

---

²³⁵ Hüseyin Bilgin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları* (Ankara, Seçkin Yay., 2023), 259.

2. İptal Davaları Açısından:

İdarenin iradesinin hukuk düzeninde veya kişilerin hukuksal durumu üzerinde ortaya çıkardığı hukuka aykırılıkları ortadan kaldırmayı amaçlayan iptal davaları²³⁶, Anayasa ve 2577 sayılı İYUK ile yargı yetkisi sınırlandırılan idari yargı mercisinin dava konusu işlemin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden hukuka uygun olup olmadığının belirlendiği dava türüdür.²³⁷ İdarenin işlemleri hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaktadır. Fakat ilgili idari işlemin unsurlarından birinin veya birkaçının hukuka aykırı olduğu durumlarda, menfaati ihlal edilenler tarafından İYUK m. 2 uyarınca iptal davası açılabilir.

Bu kapsamda, idarenin yapmış olduğu işlemlerinin hukukilik incelemesinde işlemin bakılan ilk unsuru yetki unsurudur. İdari işlemi gerçekleştiren makamın o işlemi yapmaya ehil olması, o işlemi gerçekleştirmeye hukuka uygun olarak haiz olmasını ifade etmektedir.²³⁸ Yetkinin kaynağı mevzuattır ve idare hukukunda yetkisizlik asıl, yetkili olmak istisnadır. Anayasa, Kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri uyarınca yetkilendirilmemiş bir makamın yapacağı işlemler, yetki yönünden hukuka aykırı olacaktır.²³⁹ Bu noktada yapay zekânın idari işlemin unsurlarından olan yetki açısından olası bir hukuka aykırılığı tespit edebilecek mi sorusunun cevabı bu noktada olumludur. Zira, yetkinin meşru kaynağı mevzuat olması ve yetkinin dar yorumlanması ilkesi sebebiyle yapay zekâ, öğrenme sürecinden sonra bu hukuka aykırılıkları rahatlıkla tespit edebilecektir.

²³⁶ Onur Karahanoğulları, *İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2019): 224.

²³⁷ Nazım Taha Koçak, *Tam Yargı Davaları*, (Ankara: Seçkin Yay., 2022): 17.

²³⁸ Ali Ulusoy, *Türk İdare Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yay., 2022), 403.

²³⁹ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yay., 2023), 406.

İdari işlemin bir diğer bileşeni ise şekil unsurudur. İdarenin bir tasarrufu gerçekleştirirken uyması gereken usul, merasim ve işlemlere uymaması, o işlemin hukuka aykırı hale gelmesine zemin hazırlamaktadır. İdare hukukunda yazılılık ve mevzuatta belirtilen usul kurallarına uymak esastır. Bu durum ilgililer açısından bir güvence oluştururken, idareyi de alacağı kararlarda dikkatli olmaya yöneltmektedir. Örneğin, Anayasa m. 125/3 uyarınca, idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden itibaren başlaması ve Anayasa m. 40/3 uyarınca, idarenin yapacağı işlemlerde kanun yollarını, başvurulacak mercileri ve süreleri belirtme zorunluluğu şekil unsuruna örnek verilebilecek hususlardır.²⁴⁰ Yapay zekânın idari işlemin şekil unsurunda oluşabilecek hukuka aykırılıkları tespit etmesi, idare hukukunun yazılılık özelliği ve yapılacak işlemlerin usulünün de mevzuatta belirtilmesi sebebiyle mümkün gözükmektedir. Bu kapsamda idari işlemin iş akış sürecini (şemalarını) öğrenen yapay zekâ, şekil yönünden hukuka aykırı olan idari işlemi tespit ederek ortaya koyabilecektir.

İdari işlemin unsurlarından bir diğeri, sebep unsurudur. Sebep unsuru, idareyi karar almaya, işlem tesis etmeye yönelten saiktir.²⁴¹ İdari işlemler, mevzuatta açıkça gösterilen (objektif bir şekilde belirtilen), belirsiz kavramlarla (milli güvenlik, genel ahlak, görülen lüzum vb. belirsiz yorumlanmaya elverişli kavramlar) gösterilen veya mevzuatta gösterilmeyen bir sebebe dayanmak zorundadır. Burada yapay zekânın idari işlemin sebep unsurundaki hukuka aykırılıkları tespit edebilmesinde kanaatimizce, sebebi mevzuatta açıkça gösterilen işlemler yönünden bir tartışma söz konusu olmayacak ve yapay zekâ bu

---

²⁴⁰ Oğuz Sancakdar, Lale Burcu Önüt, Eser Us Doğan, Mine Kasapoğlu Turhan ve Serkan Seyhan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, (Ankara: Seçkin Yay., 2022), 333.

²⁴¹ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *Türk İdare Hukuku*, 447.; Sancakdar, Önüt, Doğan, Kasapoğlu Turhan ve Seyhan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 338.; Ulusoy, *Türk İdare Hukuku*, 403.

tespiti mevzuatın açık olması halinde başarılı bir şekilde gerçekleştirebilecektir. Burada değerlendirilmesi gereken hususlar, sebebi mevzuatta belirsiz kavramlarla gösterilen ve sebebi mevzuatta gösterilmeyen işlemlerle ilgili hususlardır.²⁴² Belirsiz kavramlar, yürütme ve yargı organlarınca süregelen uygulamalar sonucu objektif bir alana (yeni bir kavram değilse) süreç içerisinde kavuşturulmuştur. İdarenin işlemlerinin hukuka uygunluğu ilkesi gereği, idare işlemlerinde sebep göstermese bile işlemleri hukuka uygun kabul edilmektedir. Ancak idarenin işlemlerinde tanınan bu takdir yetkisi kullanımı mutlak olmayıp²⁴³, kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden sınırlıdır ve bu açıdan yargı denetimine tabidir.²⁴⁴ İdari işlemlerin sebebi mevzuatta belirsiz olan ve gösterilmeyen işlemler açısından içtihatlar önem taşımaktadır. Bu noktada istikrar kazanmış içtihatlardan yapay zekânın öğrenmesinin gerçekleştiği durumlarda da yapay zekâ, idari işlemin sebep unsuru yönünden varsa hukuka aykırılıkları tespit edebilecektir (istikrar kazanmamış içtihatlar veya içtihat farklılığında yapay zekânın öğrenme ve kullanılma sürecine dair ilerleyen kısımda açıklamalar sunulmuştur).

Yapay zekâ, kanaatimizce idari işlemin konu unsuru yönünden de hukuka aykırılıkları tespit etmede başarı sağlayabilecektir. Zira idari işlemlerin konusunun hukuka uygun olması beklenir. İdari işlemlerin konusunun hukuka uygun olmasıyla kastedilen, idari işlemlerin ölçülü olması, konusunun imkânsız olmaması ve doğurduğu hukuksal etki ve sonuçların kanuna aykırı olmamasıdır.²⁴⁵ Mevzuatı ve ilgili istikrar kazanmış içtihatları öğrenen yapay zekâ, idari işlemlerin konu unsuru yönünden hukuka aykırılıklarını tespit edebilecektir.

²⁴² Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, Türk İdare Hukuku, 448.

²⁴³ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, Türk İdare Hukuku, 450.

²⁴⁴ Dan. İDDK., E. 2023/1867 K. 2024/128 T. 29.1.2024; Dan. İDDK., E.1998/579 K. 1999/1247 T. 17.12.199. (Lexpera)

²⁴⁵ Ulusoy, Türk İdare Hukuku, 403.

İdari işlemin amaç unsuru açısından yapay zekânın hukuka aykırılığı tespit etmesi, idari işlemin diğer unsurlarına göre daha zor olabilecektir. Ayrıca, tespit ettiği durumda vereceği kararların sorgulanması ve eleştirilmesi daha muhtemeldir. Zira idari işlemin amaç unsuruyla kastedilen kamu yararadır. Kamu yararı dışında bir amaçla hareket edilmesi, idari işlemi amaç yönünden hukuka aykırı kılacaktır. İdari makamın iç dünyasıyla ilgili olan amaç unsurunun keşfi zor olsa bile, dış dünyadaki olaylara ve akışlara bakılarak bu tespit edilebilir. Yapılan bir idari işlemin politik motivasyon, başkalarına çıkar sağlama, işlemin muhatabına zarar verme veya yargı yerinden verilen kararın etkisiz kılınması gibi amaçlarla mı yapıldığı yoksa kamu yararı amacıyla mı yapıldığını tespit etmek²⁴⁶, öğrenme ve muhakeme yeteneği gelişmeye devam eden yapay zekâ teknolojileri için uzak bir gelecek gibi görülmemektedir.

Yapay zekânın öğrenmesi bir modelle oluşmaktadır. Bu modelin tasarımında kullanılacak unsurlar ise veri kümeleridir. Yapay zekâ modelinin tasarımı için üç farklı veri kümesi gerekmektedir. Bu veri kümelerinden ilki eğitim verileridir. Eğitim verileri, gelecekte istenen tahminleri üretmek için bir yapay zekâ modeline mantığı ve desen tanımayı öğretmek ve geliştirmek için kullanılan geçmiş verilerdir. İkinci aşamada kullanılacak veriler ise test verileridir. Bu veriler, eğitilmiş bir modelin oluşturulup yayınlanmadan önce ne kadar iyi performans gösterdiğini değerlendirmek için kullanılan verilerdir. Yapay zekâ modeli için kullanılacak son veriler ise üretim verileridir. Üretim verileri, modelin operasyonel veya ticari kullanım için kullandığı verilerdir.²⁴⁷

Yapay zekânın öğrenme sürecinde, yukarıdaki öğrenme modeli baz alınarak oluşturulacak bir öğrenme modeliyle idari

²⁴⁶ Turgut Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, (Ankara: Yetkin Yay., 2022): 268.

²⁴⁷ American Association for the Advancement of Science, "Artificial Intelligence and the Courts: Materials for Judges", 17-18.

yargının güncel mevzuatı sistem tarafından öğrenilip kullanılabilir. Fakat istikrar kazanmamış ve çelişkili içtihatlar sebebiyle yapay zekâ içtihatları öğrense bile vereceği kararlar istikrarlı olmayacaktır. Bu noktada mevzuatın açık olduğu ve içtihatların istikrar kazandığı alanlarla sınırlı olarak öğrenme modelindeki sürece uygun şekilde mevzuat ve ilgili istikrar kazanmış içtihatları öğrenen yapay zekâ, iptal davaları açısından hâkimin karar vermesinde daha güçlü bir destekleyici olarak kullanılabilir.

İptal davalarının objektif nitelikli davalar olması sebebiyle, idari yargı alanında iptal davalarında yapay zekâ teknolojilerinin karar verici olarak da kullanılması tam yargı davalarına oranla daha olanaklıdır. Zira, niteliği itibarıyla idari işlemlerin objektif, sınırlarının belli olması ve neticesinde iptal ya da ret kararı verilmesi nedeniyle daha olasıdır. İchtihatların çelişkili olduğu noktalarda ise, yapay zekâ veriler içerisindeki örüntüleri tespit edebilmesi, analiz ortaya koyabilmesi ve ileride bahsedeceğimiz diğer olumlu yönleri sebebiyle hâkim kararlarını destekleyici olarak kullanılabilir. Model oluşturularak öğrenen yapay zekâ, mahkemeye gelen iptal davası başvurularını ön inceleme aşamasından esastan inceleme aşamasına kadar idari işlemin unsurlarının hukuka uygun olup olmadığının tespitinde mahkemeye/hâkime yardımcı olması adına bir rapor oluşturabilir. Oluşan bu rapor ve dosyanın durumuna göre hâkim kararını verebilir.

3. Tam Yargı Davaları Açısından:

İYUK m.2 uyarınca, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan ihlal edilenler tarafından açılan davalar tam yargı davalarıdır.²⁴⁸ İdari işlemlerden dolayı açılan tam yargı davalarında, idari işlemin unsurları açısından hukuka aykırılıkları yapay zekânın tespit etmesi üzerine görüşlerimizi

²⁴⁸ Ulusoy, Türk İdare Hukuku, 755.

“İptal Davaları Açısından” başlığı altında ortaya koymaya çalıştık. İlgili görüşlerimiz tam yargı davaları açısından da geçerlidir. Bu sebeple burada idari işlemlerin hukuka aykırı olmasından kaynaklanan tazminat talebi ve idari eylemlerden kaynaklı tazminat taleplerinde yapay zekânın kullanımını ele almanın uygun olacağı görüşündeyiz.

İdari makamların verdiği zararlardan ötürü kişiler, Anayasa m.125/7 fıkrasında yer alan, “*idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlüdür*” uyarınca, idari yargı yerlerinde tam yargı davası açarak zararının tazmin edilmesi talebinde bulunabilirler. Bu yönüyle tam yargı davaları, özel hukuktaki edim davalarıyla benzerlik göstermektedir.²⁴⁹ İdari işlem ve eylemlerden ötürü hakkı ihlal edilenlerin tam yargı davasına başvurma sebepleri büyük oranda tazmin talebidir.²⁵⁰

Hukukun herhangi bir dalında kişinin veya idare hukukunda da devletin sorumluluğuna gidebilmek için fiil, zarar, kusur ve illiyet bağı gerekmektedir. İdarenin sorumluluğundan bahsedebilmek için, idarenin işlem (idarenin düzenleyici ve/veya bireysel işlemleri) ve/veya eyleminin (idarenin bir şeyi yapma veya yapmama yönünde maddi fiilleri) olması gerekmektedir.²⁵¹ Kusur, idare hukuku açısından kamu hizmetinin kuruluş veya işleyişindeki eksiklik iken, zarar hukuken korunan bir menfaate yönelik parayla ölçülebilen maddi veya manevi ihlaldir. Sorumluluğun son şartı olan illiyet bağı ise, idarenin sorumluluğuna gitmek için ortaya çıkan zararın idarenin fiilinden kaynaklanmış olmasıdır.²⁵²

Maddi tazminat taleplerinde, o konudaki uzman ve teknik bilgiye sahip kişiler tarafından hesaplamalar yapılmaktadır. Bu

²⁴⁹ Ulusoy, Türk İdare Hukuku, 755.

²⁵⁰ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku* (Ankara, Seçkin Yay., 2023), 136.

²⁵¹ Kemal Gözler, *İdare Hukuku II*, (Bursa: Ekin Yayınevi, 2019), 1295.

²⁵² Sancakdar, Önüt, Doğan, Kasapoğlu Turhan ve Seyhan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 838.

hesaplamlarda olayın özelliğine göre, kişinin destekten yoksun kalması, gelir kaybı durumu ve mal kaybının hesaplanması durumunda bilirkişiler görev yapmaktadır.²⁵³ Diğer taraftan manevi tazminat durumlarında ise, olayın özelliğine, mağdurun yaşı, ekonomik durumu ve sosyal çevresine göre, kişinin malvarlığında zenginleşme yaratmayacak, hukuka aykırılığı özendirilmeyecek caydırıcı şekilde tazminata mahkeme tarafından hükmedilmektedir.²⁵⁴ Bu noktada ilgili hesaplamaların yapılmasında yapay zekâ, tam yargı davalarında özellikle maddi tazminat bedelinin hesaplanmasında mahkemeye yol gösterici olabilir.²⁵⁵ Ayrıca, kusur sorumluluğunda idarenin kusurunu azaltan ve ortadan kaldıran hallerde kusurun tespiti açısından da yapay zekâ kullanılabilir. Örneğin, içtihatlarla sabit olan bir eylemin varlığına dair dosya üzerinden inceleme yaparak ilgili eylemin oluşup oluşmadığı yönünde hâkime rapor sunabilir. Çelişkili içtihatların olduğu alanlarda da bu çelişkilere göre raporlar oluşturarak hâkimin dikkatini çelişkiler açısından da çekerek karar vermesine yardımcı olabilecektir.

4. Delillerin Değerlendirilmesi Açısından:

İdari yargıda davacının dava konusu olayla ilgili olarak lehine olan tüm delilleri dilekçesinde belirtmesi ve elinde bulunan delilleri dava dosyasına sunması, davanın görünümünü ve çözümünü kolaylaştırmaktadır. Fakat davacı, dilekçesinde gösterdiği delilleri dosyaya kısmen sunduğu veya sunmadığı durumlarda bile resen araştırma ilkesi gereğince mahkeme tüm delilleri toplamalıdır.²⁵⁶ Bu noktada yapay zekâ algoritmaları, davacı tarafından dilekçede belirtilen ama dosyaya sunulmayan delilleri ilgili kurumlardan talep

²⁵³ Bilgin, İdari Davalar ve Çözüm Yolları, 100.

²⁵⁴ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, Türk İdari Yargılama Hukuku, 639.; Bilgin, İdari Davalar ve Çözüm Yolları, 101.

²⁵⁵ Başar, "İdari Yargıda Yapay Zekânın Kullanımı", 89.

²⁵⁶ Bilgin, İdari Davalar ve Çözüm Yolları, 121.

edebileceği gibi, dilekçede belirtilmeyen ama davanın çözümüne katkı sunacak bilgi ve belgeleri kamu kurum ve kuruluşlarından talep etme noktasında gerekli belgeleri otomatik olarak oluşturarak elektronik ortamda ilgili kurumlara talep yazısı gönderebilmesi, yargılama süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir.

İYUK m. 31'den atıfla HMK m. 401 uyarınca idari yargıda dava açıldığı durumda delillerin tespiti idari yargıda istenir; ancak, dava açmadan istenmesi durumunda (keşif ya da bilirkişi incelemesi yapacak yer) sulh mahkemesinden istenmektedir. Delillerin tespiti isteminin İYUK m. 58 uyarınca idari yargı yerlerinden istenmesi durumunda bu talepler ivedilikle incelenerek karara bağlanmaktadır.²⁵⁷ Bu noktada yapay zekâ, yargı yerlerine gelen bu delil tespit dilekçelerinin idari yargıda delil tespit istemini sağlayıp sağlamadığına göre ret veya ivedilikle görüşülmesi gereken işler olarak ilgili mahkemeye gönderilmesini sağlayabilir.

İdari davalarda uyuşmazlıkların, her ikisinin de idari yargıda çözülmesi gereken maddi ve hukuki olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Hukuk uyuşmazlıkları açısından hâkim, almış olduğu hukuk eğitimi yoluyla edindiği tecrübeyle uyuşmazlığın hukuki boyutunu çözebilecekken, maddi uyuşmazlığın çözümü farklı uzmanlık gerektiren bilgiler gerektirebilir.²⁵⁸ Böyle bir durumda, İYUK m. 31 atıfla HMK m.266 uyarınca bilirkişinin oy ve görüşüne başvurabilmektedir. Örneğin, idari yargılama hukuku açısından tam yargı davalarında tazminat hesaplanması hususu bilirkişiye en çok gidilen husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada yapay zekâ destekli oluşturulacak bir yazılım yoluyla bu hesaplamaların yapılabilmesi, yargılama sürelerinin kısalmasına ortam hazırlayacaktır.

²⁵⁷ Candan, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1184.

²⁵⁸ Candan, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1186.

İdari faaliyetlerde bilişim teknolojilerinin kullanımının artması sonucu, olası uyuşmazlıkların ortaya çıktığı durumlarda elektronik delillerin tespiti, muhafazası ve yargı mercilerine sunulması önem arz etmektedir.²⁵⁹ Bu hususta Anayasa Mahkemesi²⁶⁰ bir kararında durumu “*Sorumluluğun tespiti, sınırları ve kapsamına yönelik değerlendirme bilgiye ve yapay zekâya dayanan teknolojilerin kullanılmaya başlandığı günümüzde gittikçe daha karmaşık bir hal almaya başlamıştır*” diyerek ifade etmiştir. Çünkü, fotoğraflar, videolar, elektronik imzalı belgeler, ses-yazı-görüntü içeren dosyalar, internet siteleri ve yazılımlar elektronik delil olarak değerlendirilmektedir.²⁶¹ Elektronik kayıtlar, internet servis sağlayıcıları veya elektronik imzada sertifika hizmet sağlayıcıları örneklerinde görülebileceği üzere üçüncü kişiler tarafından tutulduğu için bu bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulması durumunda, elektronik delil niteliği taşıyan verilere sahip cihazların yerinde incelenmesi gerekebilir. Bu durumda, keşif gündeme gelecektir. Keşif, hâkimin uyuşmazlık konusunu oluşturan maddi olay ve/veya somut eşyayı yerinde inceleyerek bilgi edinmesidir.²⁶² HMK’da ispat araçları arasında değerlendirilen keşifle hâkimin elde edeceği kişisel bilgiyle davanın çözümlenmesi amaçlanmaktadır.²⁶³ Elektronik deliller elle tutulabilen deliller olmadıkları için, bu delillerin toplanması ve kullanılabilir hale getirilmesi için çoğu zaman bir uzman yardımına ihtiyaç vardır.²⁶⁴ Yapay zekâ teknolojileri bu noktada, büyük veri setlerinin hızlıca toplanarak dijital delillerin sınıflandırılması ve değerlendirilmesinde yararlanan insan

²⁵⁹ Cemal Başar, “İdari Yargıda İspat Aracı Olarak Elektronik Delillerin Kullanımı”, *İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Yargı Sempozyumu*, 16-18 Mayıs, (2024): 46.

²⁶⁰ AYM, E. 2015/1570 K. 07.03.2019 R. G. Tarih 11.4.2019-30742.

²⁶¹ Başar, “İdari Yargıda İspat Aracı Olarak Elektronik Delillerin Kullanımı”, 46.

²⁶² Selamet İlday, *Hukuk Muhakemesinde İspat ve Deliller*, (Ankara: Yetkin Yay., 2020): 469.

²⁶³ Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, 1215.

²⁶⁴ Mustafa Göksu, “Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil”, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010), 3.

kaynaklı hataları en aza indirebilir.²⁶⁵ Ayrıca, elektronik delillerin delil niteliğinin korunması ve yargılamada kullanılabilmesi veri bütünlüğünün ve özneliklerinin korunmasına bağlıdır.²⁶⁶ Çekişmeli üretken ağlar (Generative Adversarial Networks) olarak Türkçeleştirilen yapay zekâ yazılımları, ağın bir tarafı rastgele verilerden bir çıktı üretmeye çalışırken ağın diğer tarafı ise üretilen ürünü gerçek olanıyla kıyaslayarak dönüt verip, gerçeğinden ayırt edilemeyecek ürünler üretmektedir. Bu durumun sonucu olarak delil değeri yüksek olan medyaların güvenilirliği tartışmalı hale gelecektir. “Discriminator” adı verilen yapay zekâ yazılımı bu mantığı tersten işleterek sahte içerikleri tespit etmektedir. Deepfake²⁶⁷ teknolojisi ile üretilen test amaçlı içeriklerin sahte olduğunu %60 ila %80 oranında yapay zekâ tespit etmiştir. Bu başarı, önceden

²⁶⁵ Murat Osman Kandır, “Yapay Zekânın Dijital Delillere Etkisi”, Hukuk ve Bilişim Dergisi, erişim 03 Haziran, 2024, Yapay Zekânın Dijital Delillere Etkisi-Hukuk ve Bilişim Dergisi (hukukvebilisim.org).

²⁶⁶ Cemal Başar, “İdari Yargıda İspat Aracı Olarak Elektronik Delillerin Kullanımı”, 47; Yusuf Başlar, “Elektronik Delilin Toplanması ve Muhafazası”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10(1) (2020): 77.

²⁶⁷ Deepfake: Makine öğrenimi ve derin öğrenmede dahil olmak üzere yapay zekâ teknikleri kullanılarak üretilen, insanların hiç söylemediği veya yapmadığı bir şeyi söylüyor veya yapıyor gibi görünen, gerçek gibi görünmesi adına manipüle edilmiş veya sentetik işitsel veya görsel medya olarak tanımlanmaktadır. Yapay zekâdaki gelişmeler, bir kişinin daha önce söylemediği veya yapmadığı bir şeyi söylediği veya yaptığını gösteren gerçekçi sahte videoların üretilmesine olanak sağlamıştır. Deepfake olarak adlandırılan bu yöntemle, temel teknolojinin aynı zamanda ses, görüntü ve metinleri oluşturmak için kullanılması endişeleri arttırmaktadır. Deepfake’ ın yaratabileceği psikolojik (gasp, hakaret, zorbalık, güveni baltalamak), finansal (gasp, kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık, borsa manipülasyonları, marka hasarı, itibar kaybı), toplumsal (haber manipülasyonu, ekonomik istikrara vereceği zarar) ve sistem (güven erozyonu, demokrasiye verebileceği zarar, seçimlerin manipüle edilmesi, uluslararası ilişkilerin zarar görmesi, ulusal güvenliğe zarar vermesi) zararları kaygılanmanın gerekliliği ortaya koymaktadır. Bkz. European Parliamentary Research Service. *Tackling Deepfakes in European Policy*. Panel for the Future of Science and Technology, (2021), 1-4.

test amaçlı oluşturulan verilerle yapıldığında başarı oranı %82'ye ulaşmıştır.²⁶⁸

5. Adli Yardım Açısından:

Yapay zekâ uygulamasının vücut bulacağını düşündüğümüz bir başka durum ise, İYUK m. 31'den atıfla HMK m. 334 uyarınca adli yardımdır. İdari yargıda kişi/kişiler adli yardım talebini dilekçelerinde ve/veya sonrasında görülebilecek ödeme gücünden yoksunluk durumunda ise, yargılama sürecinde belirtebilirler. Dava dilekçesinde veya sonrasında gelen bu talep karşısında, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından kişinin ekonomik durumu hakkında yapay zekâ bilgi talep edebilir veya ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla entegre sistemler bu bilgilere ulaşarak kişinin ekonomik durumunu (sosyal güvenlik kayıtları, tapu kayıtları, banka hesapları) ilgili heyete/hâkime rapor²⁶⁹ olarak sunabilir. Sunulacak bu raporların kişisel verileri ihlal etmemesi önemlidir.

Almanya'da tüketici kredi notu sağlayıcısı Schufa isimli şirketin yapay zekâyla oluşturduğu kredi puanına dayanarak kredi başvurusu reddedilen kişi, ilgili şirkete başvurarak kayıtlı kişisel verilerinin kendisine gönderilmesini ve bazı yanlış bilgilerin silinmesini istemiştir. İlgili şirket, ticari sır sebebiyle kredi puan hesaplamasına dair ağırlıkları ve detayları paylaşmamıştır (AB Genel Veri Koruma Tüzüğü m. 15'te düzenlenen veri sahibinin erişim hakkına aykırı olarak). Burada Schufa'nın profilleme dahil otomatik işleme kullanarak kredi oluşturma kararını verenin kendisi değil, üçüncü bir firma olmasının "otomatik karar" oluşturup oluşturmadığı ile ilgili

²⁶⁸ Murat Osman Kandır, "Deepfake, Yapay Zekâ ve Sahte Deliller", Hukuk ve Bilişim Dergisi, erişim 03 Haziran, 2024, Deep Fake, Yapay Zekâ ve Sahte Deliller- Hukuk ve Bilişim Dergisi (hukukvebilisim.org).

²⁶⁹ UYAP dış entegrasyonu (TAKBİS, SGK, POL-NET gibi) olan bilişim sistemleri aracılığıyla bilgi-belge alışverişi bu durumun başlangıç seviyesindeki bir örneği olarak değerlendirilebilir. Bkz. Sarı, *İdare Hukuku Bağlamında E-Devlet Dönüşümü ve UYAP*, 158.

Wiesbaden İdare Mahkemesi bireylere özellikle otomatik karar alma ve profillemeye karşı sağlanan haklar ve korumalarla ilgili Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü hükümlerinin uygulanması noktasında Avrupa Adalet Divanı'ndan ön karar talep etmiştir. Avrupa Adalet Divanı'nın kararına göre, her ne kadar tüketici kredilerini kendisi sağlamıyor olsa da Schufa'nın uygulamaları Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 22. Maddesinde belirtilen kişinin kendisiyle ilgili hukuki sonuçlar doğuran veya kendisini kayda değer şekilde etkileyen otomatik işlemeye dayalı (profilleme de dahil) bir karara tabi olmama hakkını ihlal etmektedir. İhlalin oluşmaması, veri öznesinin açık rızası, veri öznesiyle veri sorumlusunun arasında sözleşmenin olması ve birlik veya üye devletler tarafından verilen yetkiye dayanılması durumlarında mümkün olmasına rağmen, burada bu şartların herhangi birisi oluşmadığı için ihlal gerçekleşmiştir.²⁷⁰

Adli yardımı kamuya yararlı dernek ve vakıflar açısından ele alırsak, kamuya yararlı dernek ve vakıflar, iddia ve savunmalarında haklı göründükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden bu giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde adli yardımdan faydalanabilirler. Bu hususta giderlerin ne kadar olacağını ortaya konulması, dernek/vakfın mali durumunu gösteren bilgi ve belgelerin ilgili kurumlardan istenmesi adına otomatik belge oluşturup gönderme görevini veya entegre bir yazılımla bu mali kayıtlara erişim imkânı sağlayarak, heyete/hâkime bu konuda karar vermesi adına yardımcı olabilecektir. Ayrıca bu husus, zaman ve maliyet açısından yarar sağlarken, insanın gözden kaçırdığı bir olgunun var olma durumuna karşı yapay zekânın ilgili bilgileri eksiksiz ortaya koyabilme imkanına sahip olması da bu faydayı artırmaktadır.

---

²⁷⁰ William Fry, "ECJ Says No in SCHUFA Case: New Decision on Automated Decision Making", erişim 22 Ekim, 2024, ECJ Says No in SCHUFA Case: New Decision on Automated Decision Making - WILLIAM FRY.

6. Yürütmenin Durdurulması Açısından:

İYUK m. 27 uyarınca idari yargılamada dava konusu edilen işlem hakkında yürütmenin durdurulması istenebilmektedir. Davacı, yürütmenin durdurulması kararını istediğinde, işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç ve imkânsız zararların neler olacağını dilekçesinde ilgili mahkemeye sunacaktır. Bu kapsamda yine yapay zekâ, yürütmeyi durdurma kararı verilmesi/verilmemesi²⁷¹ yönünde mahkeme heyetine/hâkimine sunulmak üzere, telafisi güç ve imkânsız zararların oluşup oluşmayacağı hususunda rapor ve/veya mütalaa oluşturabilir.

7. Dosyaların Tasnifi Açısından:

İYUK “Dosyaların incelenmesi” başlıklı 20. maddenin 5.fıkrası, İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer kanunlarda öngörülen öncelik veya ivedilik durumlarına göre yayınlanan öncelikli işleri uyarınca yapay zekâ, gelen dilekçeleri tasnif ederek öncelik sırasına göre ilgili birime göndermesi, uzun yargılama süreçlerini kısaltırken daha adil bir yargılama süreci oluşturacaktır.

SONUÇ

Her alanda farklı kademelerde görülebilen, görüldüğü alanlarda pek çok dönüşüm gerçekleştiren ve gerçekleştirmeye devam eden yapay zekânın kullanım alanlarından biri de yargı kollarıdır. Yapay zekâ destekli hukuk teknolojileri, uyumsuzluğu ve uyumsuzluğa uygulanacak normları tespit ederek, yargısal faaliyetlerin makul sürede ve etkin bir biçimde sunulmasına destek verebilir.²⁷² Bu kapsamda idari yargıda yapay zekâ kullanımını olarak isimlendirilen bu çalışmada, dünyada yargı kollarında yapay zekânın mevcut durumda hangi amaçlarla kullanıldığını ortaya koyarak, idari yargıda yapay zekânın kullanılmasına dair tespitler ve öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

²⁷¹ Bu hususta bkz. Prometea'nın verdiği mütalaalar.

²⁷² Başar, “İdari Yargıda Yapay Zekânın Kullanımı”, 88.

İdari yargı süreçlerinde yapay zekânın hâkimin yerine geçerek, yani karar verici olarak kullanılması, yapay zekânın kararlarının üzerindeki çeşitli tartışmalar ve risklerin azaldığı/kalktığı durumda, idari yargıda objektif nitelikli dava olan iptal davalarında öncelikle olması daha muhtemeldir. Burada yapay zekânın öğrenme sürecinde mevzuatın açık, güncel ve sınırlarının belirgin olması önem arz etmektedir. İdari yargının içtihadî bir hukuk dalı olmasının getirdiği içtihat farklılıkları, yapay zekânın idari yargıda kullanılmasını zorlaştırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple, çelişkili içtihatların olduğu alanlarda yapay zekâ, hâkim kararını destekleyici unsur olarak kullanılabilirken, içtihatların istikrar kazandığı alanlarla sınırlı olarak iptal davaları açısından yapay zekâ, hâkim kararını daha güçlü destekleyici bir unsur olarak kullanılabilir.

Hâkimin karar vermesinde yardımcı ve mahkeme süreçlerini destekleyici olarak yapay zekâ kullanımı, dünya örneklerinden de görüldüğü üzere mümkündür. İdari yargı özelinde bu durumu ele aldığımızda, iptal ve tam yargı davalarında, İYUK m.14 uyarınca yapılacak olan ilk inceleme aşamasında yapay zekâ tetkik hâkimi yerine, hâkime/heyete sunulmak üzere rapor hazırlayabilir. Hazırlanan bu raporun üzerinde hâkimin denetim yetkisi bulunduğundan dolayı kanaatimizce bu aşamada yapay zekâ kullanılması faydalı olacaktır. Çünkü, yapay zekânın getireceği avantajların yanında, yapay zekâdan kaynaklanabilecek olası riskler de en aza indirgenmiş olacaktır. Ayrıca, İYUK ve diğer kanunlarda öngörülen öncelik ve ivedi yargılama durumlarına göre dosyaların tasnifi ve ilgililerine ulaştırılması sürecinde yapay zekâ kullanımı yargılama sürecini hızlandırma adına katkı sunacaktır.

Yapay zekânın ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla entegre bir sistem altyapısının oluşturulması sonucu, kişinin nüfus bilgileri, eğitim bilgileri, gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik durumunu (tapu kayıtları-banka hesapları vb.) raporlaştırılarak

mahkemeye rapor halinde sunulmasında, kusur ve tazminat miktarının hesaplanmasında, mahkemeye varsa sunulan delillerin analiz edilerek değerlendirilmesinde, varsa elektronik delillerin analizinde -korunmasında- keşfinde, talep ediliyorsa adli yardımın verilmesi hususunun karara bağlanmasında hâkime yardımcı olabilecektir. Yapay zekânın idari yargıda duruşma süreçlerinde kimlik doğrulaması, beyanların tutanağa geçirilmesi ve yazım esnasındaki hataları düzeltici olarak kullanılması üzerinde tartışmasız olan yetenekleri arasında değerlendirilebilir.

Tüm bu süreçlerde yapay zekâ kullanımında evrensel etik ilke ve esaslara dikkat edilmesi elzemdır. Aksi halde, yapay zekâ taşıdığı riskler itibariyle bir problem yumağı oluşturmaya uygun bir yapıdadır. Etik ilke ve değerlere uygun olarak oluşturulan yapay zekâlı hukuk teknolojilerinde en önemli unsur veri ve verinin toplanmasıdır. Veri toplama, güçlü bir yapay zekâ oluşturmak için gerekli bir adımdır.²⁷³

Hâkim kararını destekleyici ve mahkeme süreçlerini destekleyici yapay zekâ algoritmalarındaki verileri, idari yargıda mevzuat ve içtihatlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapay zekânın öğrenmesinin gerçekleşmesi adına seçilecek olan kararların istikrarlı, hukukun evrensel ilke ve esaslarına uygun, idare ve idari yargılama hukuku kurallarını evrensel yorum kuralları çerçevesinde yorumlayan kararlar olması, yapay zekânın kullanımının faydalı olması ve geliştirilerek yaygınlaştırılması adına önemli olacaktır.

---

²⁷³ Xu, Sun and Chen, Introduction to the Smart Court System-of-Systems Engineering Project of China, 485.

KAYNAKÇA

- Abudureyimu, Yiliyaer ve Yücel Oğurlu. "Yapay Zekâ Uygulamalarının Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Doğurabileceği Sorunlar ve Çözüm Önerileri". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 20(41), (2021): 765-782.
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. *Adalet İstatistikleri 2023*. Resmi İstatistik Programı Yayını, 2023.
- Akbaba, Ahmet İlker ve Çağla Gündoğdu. "Bir Servis Robotu Olarak Telepresence (Uzabulunum) Robotlar". *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi* 8, sy.2, (2021): 649-667.
- Akburakcı, Necip Fazıl. *Kamu Düzeni Açısından Yapay Zekâ*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Akipek Öcal, Şebnem. "Yapay Zekâ ve Hukuki Niteliği". *Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ* içinde Der. Erdem Büyüksağış. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Aksoylu, M. Ümit. *Projelerle Yapay Zekâ ve Bilgisayarlı Görü*. İstanbul: Kodlab Yayın Dağ., 2021.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*. 17.baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Alpaydın, Ethem. *Makine Öğrenmesi*. Çeviren: Aylin Ağar. İstanbul: Tellekt Ufuk Açan Yayınları, 2019.
- American Association for the Advancement of Science. *Artificial Intelligence and the Courts: Materials for Judges*. September, 2022.
- Antalya, O. Gökhan. "Hâkimin Yargı Kararı Oluşturma Metodu, Bu Metodun Aşamaları ve Metoda Hâkim Olan Metodolojik On Temel İlke". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 28 (2022): 905-961.

- Arias, Paula C. "Artificial Intelligence & Machine Learning: A Model for a New Judicial System". *Revista International Juridica y. Empresarial*, Num. 3 (2020): 81-91.
- Alpaydın, Ethem. *Yapay Öğrenme: Yeni Yapay Zekâ*. Çeviren: Aylin Açar. 3.baskı. İstanbul: Tellekt Yayınları, 2022.
- Aydoğdu, Yasin. *Hukuk Devletin Dijital Çağdaki Görünümü - Riskler, Önlemler ve Bir Öneri Olarak Robot Yargıçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Bampasika, Eftychia. "Artificial Intelligence as Evidence in Criminal Trial". *Workshops of the 11th EETN Conference on Artificial Intelligence*, (Athens, 2020), 133-138.
- Başar, Cemal. "İdari Yargıda Yapay Zekâ Kullanımı". *Uluslararası Dijital Çağda Hukuk Sempozyumu*. 15-16 Aralık, İzmir: (2022): 88-91.
- Başar, Cemal. "İdari Yargıda İspat Aracı Olarak Elektronik Delillerin Kullanımı". *İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Yargı Sempozyumu*, 16-18 Mayıs, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2024): 46-48.
- Başlar, Yusuf. "Elektronik Delilin Toplanması ve Muhafazası". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10(1) (2020): 77-107.
- Bekdaş, Gebrail, Sinan Melih Nigdeli, Melda Yücel ve Aylin Ece Kayabekir. *Metasezgisel Optimizasyon Algoritmaları Mühendislik Uygulamaları Kavram-Uygulama-Kodlama*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Bell, Felicity, Lyria Bennett Moses, Michael Legg, Jake Silove and Monika Zalnieriute. *AI Decision-Making and the Courts A Guide for Judges, Tribunal Members and Court Administrators*. The Australasian Institute of Judicial Administration Inc., 2022.
- Bell, Felicity, Michael Legg, Joe McIntyre and Anna Olijnyk. *The Use of Technology (And Other Measures) to Increase Court Capacity: A View from Australia*. UNSW Law Research, 2020.

- Blount, Kelly. "Using Artificial Intelligence to Prevent Crime: Implications for Due Process and Criminal Justice", *AI & Society* 39 (2024): 359-368.
- Bilgin, Hikmet. "Yapay Zekânın Mahkeme Kararlarında Kullanımına Uluslararası Bir Bakış ve Robot Hâkimler Üzerine Düşünceler". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2022): 405-419.
- Bilgin, Hüseyin. *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Burkov, Andriy. *The Hundred-Page Machine Learning Book*. USA, 2019.
- Bora Çınar, Sevdâ. "Dava Yönetimi ve Yapay Zekâ Üzerine Düşünceler". *Legal Hukuk Dergisi* 20, (2022): 2089-2130.
- Büyüksulu, Ali Rıza. *Coronavirus Sonrası Yeni Dünya Düzeni Ekonomi -Devlet- Yapay Zekâ*. İstanbul: Der Kitabevi, 2020.
- Campos, Eduardo Villa Coimbra. "Artificial Intelligence, the Brazilian Judiciary and Some Conundrums", Erişim 13 Ekim, 2024. [ARTICLE] Artificial Intelligence, the Brazilian judiciary and some conundrums – Sciences Po Chair Digital, Governance and Sovereignty
- Candan, Turgut. *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Cataleta, Maria Stefania and Anna Cataleta. "Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle". *CIFILE Journal of International Law*, vol.1 no.2 (2020): 40-63.
- CBDDO. *Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi*. Erişim 04 Mayıs, 2024. Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (UYZS) 2021-2025 (cbddo.gov.tr).
- Chronowski, Nóra, Kinga Kálmán and Boldizsár Szentgáli-Tóth. "Artificial Intelligence, Justice and Certain Aspects of Rights to a Fair Trial". *Acta Univ. Sapientiae Legal Studies*, 10. (2021): 169-189.

- Corvalán, Juan Gustavo. "Prometea: Artificial Intelligence to Transform Justice and Public Organizations". *International Journal of Digital on Data Law*, Vol.6 (2020): 89-101.
- Cui, Yadong. *Artificial Intelligence and Judicial Modernization*. Springer, 2020.
- Council of Europe. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and Rule of Law Explanatory Report. 133^d Session of the Committee of Ministers. 17 May. Result details (coe.int) Strasbourg, 2024. Erişim 19.05.2024.
- Court of Justice of the European Union, "*Artificial Intelligence Strategy*", erişim 23 Ekim, 2024. cjeu_ai_strategy.pdf.
- Çetin, İbrahim. "Yargılamada Etkinlik Arayışları: Medeni Usul Hukukunda Usul Ekonomisi". *Sayıştay Dergisi* 78 (2010): 81-109.
- Çoban Atik, Ayşegül. "Disiplin Soruşturmalarında Yapay Zekânın Kullanılabilirliği". *Dijital Çağda Hukuk* Editör: Prof. Dr. Kerem Batır vd. Ankara: Adalet Yayınevi, (2023): 167-188.
- Ćaceres, Enrique. "EXPERTIUS: A Mexican Judicial Decision-Support System in the Field of Family Law", in *Legal Knowledge and Information Systems*. Edited by Enrico Francesconi, Giovanni Sartor and Daniela Tiscornia,(2008): 78-87.
- Danziger, Shai, Jonathan Levav and Liora Avnaim-Pesso. "Extraneous Factors in Judicial Decisions", *Proceedings of National Academy of Sciences*, 108 (2011): 6889-6892
- Davis, Anthony E. "The Future of Law Firms (and Lawyers) in the Age of Artificial Intelligence", *Revista Direito GV* 16 (1) (2020), 1-12.
- Dişel, Buse. "Medeni Yargıda Yapay Zekâ ve Yenilikçi Yöntemlerle Uygulamalar" içinde *Dijital Çağda Medeni Yargı* (2022'den Bakış) Ed. Muhammet Özkes (Ankara: Adalet Yay., 2022): 243-274.

- Doğan, Erdem. *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Dülger, Murat Volkan. "Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor mu?". *Hukuk ve Daha Fazla Dergisi* 5, (2021): 4-9.
- Dülger, Murat Volkan. "Yapay Zekâ Teknolojileri ve Veri Koruma Hukuku". Erişim 20 Mart, 2024 <https://ssrn.com/abstract=3792333> (2021).
- Elmas, Çetin. *Yapay Zekâ Uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Erdoğan, Gökhan. "Yapay Zekâ ve Hukukuna Genel Bir Bakış". *Adalet Dergisi* 66, (2021): 117-192.
- Erdoğan, Irmak. *Yapay Zekâ ve Profilleme Teknolojilerinin Ceza Muhakemesinde Kişisel Veri İşlenmesine Etkileri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Erol, Ömer Faruk. *Algoritmik Regülasyon- Yapay Zekâ ve İdarenin Regülasyon Faaliyeti*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2023.
- European Commission. *White Paper On Artificial Intelligence A European Approach to Excellence and Trust*. Brussels, 2020.
- European Commission for The Efficiency of Justice. *European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*. Strasbourg: Council of Europe, 2018.
- European Parliamentary Research Service. *Tackling Deepfakes in European Policy*. Panel for the Future of Science and Technology, 2021.
- European Union Agency For Fundamental Rights. *Getting the Future Right- Artificial Intelligence and Fundamental Rights*. Luxembourg: Publication Office of European Union, 2020.
- Executive Order. *Presidential Documents 13960 of December*. Federal Register, Vol.85 No.236 p.78939-78943, 2020.

- Fair Trials. Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-Making Systems in Criminal Justice in Europe, (tarih bulunmuyor).
- Fry, William. "ECJ Says No in SCHUFA Case: New Decision on Automated Decision Making", Erişim 22 Ekim, 2024, ECJ Says No in SCHUFA Case: New Decision on Automated Decision Making - WILLIAM FRY.
- Future Of Life Institute. *Asilomar AI Principles*. Asilomar AI Principles - Future of Life Institute, 2017. Erişim Tarihi: 03.05.2024
- Gedik, Gülşen. "Robotlara Karşı Gerçek Kişilerin Korunması Açısından Robot Vergisi Önerisi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 26 (2020): 24-48.
- Go, Meirong. "Internet Court's Challenges and Future in China". *Computer Law & Security Review*, 40 (2021): 1-13.
- Government Office for Science. Artificial Intelligence Opportunities and Implications for the Future of Decision Making, 2016.
- GOV.UK. "Digital Court System". Erişim 29 Mayıs, 2024. Digital court system saves enough paper to cover central park twice - GOV.UK (www.gov.uk).
- Göksu, Mustafa. "Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil". Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku II*. Üçüncü Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi, 2019.
- Greenstein, Stanley. "Preserving the Rule of Law in the Era of Artificial Intelligence". *Artificial Intelligence and Law* 30 (2021): 291-323.
- Güvenç, Betül. Machine Learning in Natural Language Processing. Thesis Supervisor: Assist Prof. Fatih Ecevit. Graduate Program in Computational Science and Engineering, Bogazici University, 2016.

- G20 Ministerial Statement on Trade and Digital Economy. Erişim 04 Mayıs, 2024. 20190609 Ministerial Statement on Trade and Digital Economy (annex) (mofa.go.jp)
- Hamon, Ronan, Henrik Junklewitz and Ignacio Sanchez. *Robustness and Explainability of Artificial Intelligence - From Technical to Policy Solution*. Luxembourg: Publications Office of European Union, 2020.
- Hasırcı, Hakan. "Medeni Usul Hukukunda Yapay Zekâ". *Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ*. Derleyen Erdem Büyüksağış. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, (2022): 399-440.
- Haque, Enamul. *The Ultimate Modern Guide to Artificial Intelligence*. London: Enel Publications, 2020.
- "HukukChat". Erişim 05 Haziran, 2024. Hakkımızda | HukukChat AI Yapay Zekâ Destekli Hukuk Asistanı.
- İlday, Selamet. *Hukuk Muhakemesinde İspat ve Deliller*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Kağıtcıoğlu, Mutlu. "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku (Bugünden Geleceğe Yönelik Bir Değerlendirme)". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11(1), (2021): 118-168.
- Kamacı, Ekin Cansu (2023). Medeni Yargılamada Yapay Zekâ Kullanılabilir mi?. *Dijital Çağda Hukuk*. Editör: Prof. Dr. Kerem Batır vd. Ankara: Adalet Yayınevi (2023): 389-409.
- Kandır, Murat Osman. "Yapay Zekânın Dijital Delillere Etkisi". *Hukuk ve Bilişim Dergisi*. Erişim 03 Haziran, 2024. Yapay Zekânın Dijital Delillere Etkisi- Hukuk ve Bilişim Dergisi (hukukvebilisim.org).
- Kandır, Murat Osman. "Deepfake, Yapay Zekâ ve Sahte Deliller". *Hukuk ve Bilişim Dergisi*. Erişim 03 Haziran, 2024. Deep Fake, Yapay Zekâ ve Sahte Deliller- Hukuk ve Bilişim Dergisi (hukukvebilisim.org).
- "Kanun Teklifi". Erişim 12 Temmuz, 2024. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (tbmm.gov.tr).

- Karahanoğulları, Onur. İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme. Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.
- Kıyak, Emre. "Büyük Veri ve Yapay Zekâ Teknolojileri ile Adım Adım Zeki Uyap (Ulusal Yargı Ağı Projesi) Ekosistemine Doğru". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2020): 79-121.
- Koçak, Nazım Taha. *Tam Yargı Davaları*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Köse, Utku. *Yapay Zekâ Felsefesi*. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2022.
- Kriebitz, Alexander and Cristoph Lütge. "Artificial Intelligence and Human Rights: A Business Ethical Assessment". *Business and Human Rights Journal*, (2020): 1-12.
- Larson, Erik J. *Yapay Zekâ Miti. Bilgisayarlar Neden Bizim Gibi Düşünemez*. Çeviren: Kadir Yiğit Us. Ankara: Fol Yayınları, 2022.
- "Lawyer Team". Erişim 05 Haziran, 2024. Lawyer Team.
- Lee, Kai-Fu ve Chen Qiufan. *Yapay Zekâ Geleceğimiz İçin On Vizyon 2041*. Çev. İclal Büyükdevrim Özçelik. İstanbul: Optimist Yayın, 2021.
- Luger, George F. *Artificial Intelligence Structures and Strategies for Complex Problem Solving*. Sixth Edition. Boston: Pearson Education, 2009.
- Madiega, Tambiama. "EU Guidelines on Ethics in Artificial Intelligence: Context and Implementation." European Parliamentary Research Service, 2019.
- Medvedeva, Masha, Michel Vols and Martijn Wieling. "Using Machine Learning to Predict Decisions of the European Court of Human Rights". *Artificial Intelligence and Law* 28 (2020): 237-266.
- Mehr, Hila. *Artificial Intelligence for Citizen Services and Government*. Harvard Kennedy School ASH Center for Democratic Governance and Innovation 2017.

- Molbæk-Steensig, Helga. "AI at the European Court of Human Rights: Technological Improvement or Leaving Justice by the Wayside?", *Ordine Internazionale e Diritti Umani*, Vol. 5, 2022. 1254-1267.
- Moneus, Ahmed Mohammed and Yousef Sahari. "Artificial Intelligence and Human Translation: A Contrastive Study Based on Legal Texts". *Heliyon* 10 (2024): 1-14.
- "Morocco Uses AI in Its Courts", AA, Erişim 13 Ekim, 2024. Morocco uses AI in its courts (aa.com.tr).
- Mumcuoğlu, Emre, Ceyhan E. Öztürk, Haldun M. Özaktas and Aykut Koç, "Natural Language Processing in Law: Prediction of Outcomes in the Higher Courts of Turkey", *Information Processing and Management* 58 (2021): 1-16.
- Nabiyev, Vasif. *Yapay Zekâ Derin Öğrenme – Stratejik Oyunlar-Örüntü Tanıma-Doğal Dil İşleme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Nagy, Noémi. "'Humanity's new Frontier': Human Rights Implications of Artificial Intelligence and New Technologies". *Hungarian Journal of Legal Studies* 64 (2023): 236-267.
- New Scientist (2017). *Düşünen Makineler Yaklaşan Yapay Zekâ Çağı ve İnsanlığın Geleceği*. Çeviren: Samet Öksüz. İstanbul: Say Yayınları, 2017.
- Nilsson, Nill J. *Yapay Zekâ Geçmişi ve Geleceği*. Çev. Mehmet Doğan. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2018.
- Novokmet, Ante, Zvonimir Tomičić and Ivan Vidaković. "Facial Recognition Technology in EU Criminal Justice-Human Rights Implications and Challenges". *Digitalization and Green Transformation of the EU* Vol.7 (2023): 525-570.
- OECD. *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence*. OECD Legal Instruments, 2019. Erişim 25 Nisan, 2024. oecd-recommendation-on-ai-en.pdf (fsmb.org).

- Official Journal of The European Union. *Regulation(EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council*. Erişim 12 Temmuz, 2024 Regulation - EU - 2024/1689 - EN - EUR-Lex (europa.eu).
- Oğurlu, Yücel. "Yapay Zekânın İdare Hukuku ve İdari Yargıda Doğuracağı Tartışmalar". *İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu*, 24-26 Mayıs, (2021): 59-91.
- On İkinci Kalkınma Planı. Erişim 05 Haziran, 2004, On İkinci Kalkınma Planı Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylandı – On İkinci Kalkınma Planı (sbb.gov.tr).
- OSCE and ODIHR. *Handbook for Monitoring Administrative Justice*. Poland: Folke Bernadotte Academy and Office Democratic Institutions and Human Rights, 2013.
- O'Neil, Cathy. Matematiksel İmha Silahları Büyük Veri, Eşitsizliği Nasıl Artırıp Demokrasiyi Tehdit Ediyor?. İstanbul: Tellekt Yayınları, 2020.
- Ölmez, Cansu Büşra. "Yapay Zekâ Uygulamalarının Yargıda Kullanılmasının Anayasal Bir Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi". *Dijital Çağda Hukuk*. Editör: Prof. Kerem Batır vd. Ankara: Adalet Yayınevi, (2023): 11-29.
- Önder, Murat ve Halil Saygılı, "Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları", *Türk İdare Dergisi* 487, (2018): 629-670.
- Özçelik, Ş. Barış. "Yapay Zekânın Veri Koruma, Sorumluluk ve Fikri Mülkiyet Açısından Ortaya Çıkardığı Hukuki Gereksinimler". *Adalet Dergisi* 66 (2021): 87-116.
- Özekes, Muhammet. "Dijital Çağda Yargılama, Adalete Erişim ve Yargılama İlkelerine Genel Bakış" icinde, *Dijital Çağda Medeni Yargı (2022'den Bakış)* Ed. Muhammet Özekes. Ankara: Adalet Yay., 2022, 13-54.
- Parycek, Peter, Verena Schmid and Anna-Sophie Novak. "Artificial Intelligence (AI) and Automation in Administrative Procedures: Potential, Limitations and

- Framework Conditions". *Journal of the Knowledge Economy*, 2023. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01433-3>.
- ProPublica. "Machine Bias". Erişim 1 Haziran, 2024, Machine Bias – ProPublica.
- Reiling, A. Dory. "Courts and Artificial Intelligence". *International Journal for Court Administration* 11(2), (2020): 1-10.
- Russell, Stuart J. ve Peter Norvig. *Yapay Zekâ Modern Bir Yaklaşım*. Çeviren: Ed. Cemil Öz. Ankara: Palme Yayınevi, 2020.
- Sancakdar, Oğuz, Lale Burcu Önüt, Eser Us Doğan, Mine Kasapoğlu Turhan ve Serkan Seyhan. *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Sapan, Oğuzhan. *Ceza Muhakemesinde Yapay Zekâ Kullanımı*. Ankara: Adalet Yayınları, 2024.
- Sarı, Ömür Kadri. *İdare Hukuku Bağlamında E-Devlet Dönüşümü ve UYAP*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Sarıtaç, Dilan (2024). "Dijital Arama Motorlarında Yapay Zekâ Etkisi ve İşlevsellik Analizi". *Journal of Communication Science Researches*, 4 Issue 1 (2024): 17-31.
- Say, Cem. *50 Soruda Yapay Zekâ*. İstanbul: 7 Renk Basım Yayın, 2018.
- Serozan, Rona. *Hukukta Yöntem*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- Shi, Changging, Tania Sourdin and Bin Li. "The Smart Court – A New Pathway to Justice in China?". *International Journal for Court Administration* 4, (2021): 1-19.
- Singil, Nesrin. "Yapay Zekâ ve İnsan Hakları". *Public and Private International Law Bulletin* (2022): 1-38.
- "Sonkarar". Erişim 05 Haziran, 2024. Karar Arama (sonkarar.com).
- Sourdin, Tania and Richard Cornes. "Do Judges Need to Be Human? The Implications of Technology for Responsive Judging". Edited by T. Sourdin and A. Zariski. *The*

-
- Responsive Judge. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law*, 2018.
- Spiridonov, Mikhail S. "Artificial Intelligence Technologies in Criminal Procedural Proving", *Journal of Digital Technologies and Law* 1 (2), (2023): 481-497.
- Susskind, Richard. *Online Courts and Future of Justice*. Oxford University Press, 2019.
- Sümer, Seda Yağmur. "Ceza Yargılamasının Geleceği: Robot Hâkim". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı.2 (2021): 1543-1591.
- Tegmark, Max. *Yaşam 3.0 Yapay Zekâ Çağında İnsan Olmak. İngilizceden Çeviren: Ekin Can Göksoy*. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2017.
- The Guardian. "Chatbot Lawyer", Erişim 28 Mayıs, 2024. Chatbot lawyer overturns 160,000 parking tickets in London and New York | Chatbots | The Guardian.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (TCCDDO), Erişim 05 Haziran, 2024. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi - Hakkımızda (cbddo.gov.tr).
- Ulusoy, Ali D.. *Türk İdare Hukuku*. 5. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. 23 November, 2021.
- Villasenor, John and Virginia Foggo. "Artificial Intelligence, Due Process, and Criminal Sentencing". *Michigan State Law Review*, (2020): 295-354.
- Yargıtay İçtihat Merkezi. Erişim 05 Haziran, 2024, Yargıtay Başkanı Akarca: Dünyadaki yüksek mahkemeler arasında Yargıtay ilk kez yapay zekâ tabanlı merkez kurmuştur (aa.com.tr).
- Yassine, Saliha, Mustapha Esghir ve Ouafaa Ibrihich. "Using Artificial Intelligence Tools in the Judicial Domain and the

- Evaluation of Their Impact on the Prediction of Judgments". *Procedia Computer Science* Vol 220, (2023): 1021-1026.
- Yayla, Ahmet. *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Yılmaz, Atınc. *Yapay Zekâ*. 11.Baskı. İstanbul: Kodlab Yayın Dağıtım, 2022.
- Yılmaz, Atınc ve Umut Kaya. *Derin Öğrenme*. 4.Baskı. İstanbul: Kodlab Yayın Dağ., 2022.
- Yılmaz, Ejder. "Usul Ekonomisi". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57 (2008): 243-274.
- Yılmaz, Ejder. "Hukuk Davaları Bakımından Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi İhtiyacı ve Yapılması Gerekenler". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Prof. Dr.Şakir Berki'ye Armağan (1996): 55-76.
- Yılmaz, Gizem. "Yapay Zekânın Yargı Sistemlerinde Kullanılmasına İlişkin Avrupa Etik Şartı". *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi* 28, (2020): 27-55.
- Yılmaz, Oğuz Gökhan. "Yargı Uygulamasında Yapay Zekâ Kullanımı – Yapay Zekâ Hâkim Cübbesi Giyebilecek mi?". *Adalet Dergisi*, 66. (2021): 379-415.
- Yüzer Eltimur, Dilara. "İnsan Hakları Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamaları". *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2022): 559-594.
- Xu, Jianfeng, Fuhui Sun and Qiwei Chen. *Introduction to the Smart Court System-of-System Engineering Project of China*. Springer, 2022.
- Zalnieriute, Monika and Felicity Bell. "Technology and the Judicial Role", in *The Judge, The Judiciary and The Court*. edited by Gabrielle Appleby and Andrew Lynch, UK: Cambridge University Press, (2021): 116-142.
- Završnik, Aleř. "Criminal Justice, Artificial Intelligence Systems, and Human Rights". *ERA Forum* 20 (2020): 567-583.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ KOLLUK UYGULAMALARINDA İDARENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

*Legal Responsibility of the Administration in
Artificial Intelligence Supported Law Enforcement
Practices*

Aytaç ÇETİNKAYA*

Öz

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de genel kolluk kuvvetleri (*polis, jandarma, sahil güvenliği*) tarafından kolluk faaliyetlerin yerine getirilmesi maksadıyla yapay zekâ sistemleri kullanılmaktadır. Bu sistemlerin faydalarının yanında bazı problemlere yol açacağı aşikârdır. Otonom hareket eden insansız hava aracının verdiği bir zarar, yüz tanıma sisteminin hatalı çalışması sebebiyle masum bir kişinin gözaltına alınması gibi problemlere yol açarak yaşam hakkı, ifade özgürlüğü, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, masumiyet karinesi, eşitlik vb. evrensel hakkı/ilkeyi ihlal edebilecektir. Yapay zekâ destekli kolluk uygulamaları sebebiyle meydana gelen

* Bilişim ve Teknoloji Hukuku Doktora Öğrencisi, J. Hukuk Binbaşı, Jandarma Genel Komutanlığı Hukuk Hizmetleri Başkanlığı Disiplin Kurulları Şube Müdürü, Ankara, Türkiye, aytaç.cetinkaya@student.asbu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0592-0952.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 23.06.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 09.12.2024

Atıf/Citation: Çetinkaya, Aytaç. "Yapay Zekâ Destekli Kolluk Uygulamalarında İdarenin Hukuki Sorumluluğu." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 508-548.

zararlarda idarenin sorumluluğu hizmet kusuru ve bu teknolojinin risklerinin öngörülememesi sebebiyle kusursuz sorumluluk hali kapsamında değerlendirilebilecektir. Yapay zekâ sistemlerinin insan hakkı ihlaline yol açabileceği alanların başında kolluk uygulamaları gelmektedir. Bu sebeple bu sistemlerin kullanımı karar destek seviyesinde kalmalı ve kullanımına gerekli dikkat ve özen gösterilmelidir. Yapay zekâ ile ilgili ülke olarak mevzuat düzenlemesi yapılması, hangi alanlarda ve hangi konularda bu sistemlerin kullanılıp kullanılmayacağı ve kullanım şartları ile etişinin belirlenmesi azami önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Tahmine Dayalı Polislik, İdarenin Sorumluluğu, Büyük Veri, Masumiyet Karinesi

Abstract

As in many countries worldwide, artificial intelligence systems are used by law enforcement agencies (such as the police, gendarmerie, and coast guard) in our country to support their activities. It is obvious that these systems will cause some problems as well as their benefits. For example, an error caused by an autonomous unmanned aerial vehicle might result in the detention of an innocent person due to a malfunction in facial recognition technology, thereby infringing upon universal rights and principles, including the right to life, freedom of expression, personal liberty and security, privacy, presumption of innocence, and equality. The responsibility of the administration for the damages caused by artificial intelligence-supported law enforcement applications can be evaluated within the scope of service defect and the state of strict liability due to the unpredictability of the risks of this technology. Law enforcement practices are among the areas where artificial intelligence systems may lead to human rights violations. For this reason, the use of these systems should be limited to decision-support role, with due diligence to their deployment. It is of utmost importance for the country to establish legislation on artificial

intelligence, delineating the areas and issues in which these systems may or may not be employed, and setting out the conditions and ethical standards governing their use.

Keywords: Artificial Intelligence, Predictive Policy, Responsibility of the Administration, Big Data, Presumption of Innocence

GİRİŞ

İnsanlar tarafından yapılabilecek işlerin yapay zekâ ile daha hızlı ve daha az maliyetle yapılabilmesi sebebiyle özel sektörde olduğu gibi yapay zekâ kamu sektöründe de kullanılmaya başlanmıştır. Bu sistemler dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi sağlık, finans, güvenlik gibi sektörlerde ülkemizde de kullanılmaktadır.

Kamu düzenini sağlamakla görevli genel kolluk kuvvetleri tarafından gelişmiş bazı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yapay zekâ destekli uygulamalar kullanılmaktadır. Kolluk kuvvetleri suç işlenmesinin önüne geçmek, istihbarat toplamak, trafik düzenini sağlamak, terörle mücadele etmek veya işlenmiş suçun şüphelilerini tespit etmek amacıyla teknolojiden ve doğal olarak yapay zekâdan destek almaktadır. Bu uygulamaların tercihi; yukarıda dile getirildiği gibi yapılacak işlerin daha hızlı ve az maliyetle yapılması olduğu gibi yapay zekânın eşitlikçi ve yansız olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Bu sistemleri kullanmanın zaman, maliyet gibi birçok faydası olduğu bir gerçek olmakla birlikte sistemin otonom olması, öngörülememesi, karar verme sürecinde bağımsız hareket edebiliyor olması, internet üzerinden çalışıyor olması, uzaktan müdahale edilebilme riski barındırması gibi nedenlerden ötürü bazı sorunlar doğuracağı da bir gerçektir. Özel veya kamu sektöründe bazı kullanım alanlarında bu sorunlar tolere edilebilir düzeyde kalabilecekken kolluk uygulamalarında geri dönüşü mümkün olmayan sonuçlar

doğurabilecektir. Yaşam hakkını ihlal edebileceği gibi, adil yargılanma, kişi hürriyet ve güvenliği vb. bazı hakları da ihlal edebilecektir. Çalışmanın temel problemini de bu husus oluşturmaktadır.

Çalışmada yapay zekâ kullanımı kaynaklı verilmiş olan zararlardan idarenin sorumluluğunun ne olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapay zekâyı idareden bağımsız düşünebilir miyiz? Yapay zekânın otonom hareket etmesi idareyi sorumluluktan kurtarabilecek midir? Bu sorulara cevap aranacaktır.

Çalışmada ilk olarak yapay zekâ kavramı açıklanacak ve yapay zekânın hukuki kişiliğinden bahsedilecektir. Akabinde kolluk alanında kullanılan yapay zekâ sistemleri ele alınarak yapay zekâ kullanımından kaynaklı karşılaşılabilecek hukuki problemler açıklanacak ve son olarak bu hukuki problemler neticesinde idarenin sorumluluğunun ne olduğu tartışılacaktır.

I.YAPAY ZEKA KAVRAMI

Yapay zekâ (AI) kavramı ilk olarak 1955 yılında matematik öğretmeni olarak görev yapan John McCarthy tarafından kullanılmıştır.¹ McCarthy ürettiği bilgisayar için burs başvurusunda bulunmak amacıyla bu kelimeyi kullanmıştır.

Yapay zekâ standart bir şekilde tasvir edilmemekle birlikte² doktrinde genel olarak öğrenme, yorumlama ve karar verme gibi insana özgü özellikleri kullanabilen sistemler olarak tanımlanmaktadır.³ Bu sistemler bilgisayar programları gibi çalışmakta olup bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi akıllı cihazlar bünyesinde kullanılmaktadır.

¹ Hazal Gülel, *Hukuki Açından Yapay Zekâ*, (Ankara: Adalet Yayınları 2023), 25.

² Ahu Karabal, "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri", *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 122.

³ Cemil Güner, "Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2020), 231.

Avrupa Konseyi Yapay Zekâ Tüzük Taslak Sözleşmesi'ne⁴ göre ise yapay zekâ derin öğrenme, tümevarım, istatistiksel yaklaşım gibi teknik ve yaklaşımları kullanarak insan tarafından belirlenen amaçlar için içerik, öneri ve tahmin gibi çıktılar hazırlayan ve buldukları ortama göre karar üretebilen yazılımlardır.⁵ 2023 tarihinde komisyona sunulan metinde⁶ ise yapay zekâ *“belirlenen amaçlar yönünde, fiziki ve farazi ortamları niteleyen, öneri ve karar üretebilen otonom (özerk) çalışabilmesi amacıyla üretilmiş makine eksenli bir sistem”* şeklinde tarif edilmiştir.⁷

Yapay zekâ sistemlerinin yaratıcı olma, öngörülemez olma, bağımsız (özerk) olma, rasyonel olma, sürekli gelişim gösterme, veri toplama ve analiz yeteneğine sahip olma, verimlilik ve alternatif seçenekler içinden özgürce seçim yapabilme gibi bazı özelliklere sahip olduğu kabul görmektedir.⁸

Yapay zekânın insandan ilham alan, insansı ve analitik olmak üzere üç farklı türü olduğunu belirten yazarlar vardır.⁹ Analitik yapay zekâ geçmişte kullandığı verileri gelecekte karar almak için makine öğrenmesi metoduyla öğrenerek otonom

⁴ Europarl. “Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law” Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>

⁵ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifine Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13/51 (Temmuz 2022), 21.

⁶ Europarl. “Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law” Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>

⁷ Süleyman Dost, “Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü”, *DÜHFD* 28/49 (Aralık 2023), 284.

⁸ Shlomit Yanisky Ravid - Xiaoqiong (Jackie) Liu, “When Artificial Intelligence Systems Produce Inventions: The 3A Era and An Alternative Model For Patent Law” *Cardozo Law Review*, (2018), 2223.

⁹ Michael Haeinlein- Andreas Kaplan, “A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence”, *California Management Review* 61/4 (July 2019), 6.

kullanabilen yapay zekâ türüdür.¹⁰ İnsandan ilham alan yapay zekâ bilişsel zekânın (IQ) yanında, duygusal zekâ (EQ) ile de karar verebilen otonom sistemdir.¹¹ İnsansı yapay zekâ ise bilişsel ve duygusal zekânın yanı sıra otonom olarak sosyal yönünü de kullanarak etkileşim yaratabilen sistemlerdir.¹²

Yapay zekâyı dar, genel ve süper yapay zekâ olarak kategorize eden yazarlar da mevcuttur.¹³ Dar yapay zekâ sadece belirli bir görevi yapabilen yapay zekâ türüdür.¹⁴ Genel yapay zekâ insan beynini örnek alan ve hâlâ gelişmekte olan akıl yürütebilme becerisine sahip olması amaçlanan yapay zekâ türüdür.¹⁵ Süper yapay zekâ ise insan beyninden daha karmaşık ve/veya kapsamlı olup, eş zamanlı olarak birden fazla işi/görevi yapabilen, kontrol edebilen türdür. Gelecekte tüm insanoğlunu kontrol edebileceği farz edilen yapay zekâ türüdür.¹⁶ Bu türe bilim kurgu filmi veya animasyonlarda sıkça rastlanılmaktadır.

Yapay zekâ dört tür olarak kategorize edilebilir.¹⁷ İlki çevreye karşı reaksiyon gösterebilen ve tek bir alanda uzmanlık

¹⁰ Sinan Sami Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (Haziran 2019), 41.

¹¹ Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 43; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 39.

¹² Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 43; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 40.

¹³ Mesut Hakkı Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", *Ankara Barosu Dergisi* 79/1 (Haziran 2021), 12-14; Gülel, *Hukuki Açıdan Yapay Zekâ*, 43.

¹⁴ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 12.

¹⁵ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 13.

¹⁶ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 14; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 40-41.

¹⁷ Enes Köken, "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/47 (Temmuz 2021), 256.

gösteren, ikinci tür yapay zekâ geçmiş bilgi ve programlanmış yetenekleri ile sınırlı konuda karar alıp uygulayabilen, üçüncü tür yapay zekâ daha geniş yeteneklere sahip olan robotik özelliklere sahip olan türdür.¹⁸ Dördüncü tür ise bilinçli, kendisinin farkında olan ve etrafına duygu ve düşüncelerini açıklayabilen süper yapay zekâ olarak da adlandırılacak ancak henüz üretilmemiş olan türdür. Bu dört kategoriyi teknik anlamda reaktif makineler, sınırlı bellek, zihin teorisi ve öz farkındalık olarak da ifade etmek mümkündür.¹⁹ İlk türe Deep Blue²⁰, ikinci türe otomatik pilot sistemleri, üçüncü türe Sophia²¹ örnek gösterilebilir.

Dünyanın ilk yapay zekâ düzenlemesi²² olan Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasına göre ise yapay zekâ sistemleri risk tabanlı kategorize edilmiştir. Bu yasaya göre yapay zekâ sistemleri yasaklı (kabul edilemez riskli), yüksek riskli, sınırlı riskli ve minimize (asgari) riskli olarak sınıflandırılmıştır.²³ Avrupa Birliği bu şekilde sınıflandırma yaparak üretilmesini istemediği sistemlerin yasaklanması ile üreticilerin ve kullanıcıların sorumluluğunun belirlenmesini amaç edinmiştir.

¹⁸ Köken, "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", 257.

¹⁹ Başak Bak, "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9/35 (Temmuz 2018), 213-215.

²⁰ "IBM tarafından geliştirilen, satranç oynayabilen bir bilgisayar programıdır.", Wikipedia (Wikipedia), "Deep Blue" (Erişim 24 Mart 2024).

²¹ "Hanson Robotics şirketi tarafından geliştirilen sosyal insansı bir robottur.", Wikipedia (Wikipedia), "Sophia" (Erişim 24 Mart 2024).

²² Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024
<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

²³ Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024
<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

Yapay zekânın geleceğini şu an tahmin etmek çok zordur. Ancak ülkemizde de yıl yıl birçok sektörde kullanımın artacağını ön görmek zor olmayacaktır. Özel sektörde olduğu kadar kamu sektörü de bu kullanım konusunda geri kalmayacaktır.

II. YAPAY ZEKANIN HUKUKİ KİŞİLİĞİ

Ülkemizde bu sistemler ile ilgili herhangi bir hukuki düzenleme mevcut değildir. Türk hukukundaki meri mevzuat ile yapay zekânın kişiliği üzerinde farklı yaklaşımlar, fikirler mevcuttur. Doktrinde yapay zekânın hukuki kişiliği için eşya, köle, tüzel kişi ve elektronik kişi gibi farklı fikirler ortaya atılmıştır.²⁴ Yapay zekânın hukuki kişiliğini konumlandırmak sorumluluk hukuku açısından büyük önem taşımaktadır. Hukuk sistemimizde kölelik ile ilgili bir düzenleme olmadığı için bu hususa değinilmeyecektir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 8 ve devamında gerçek kişiler m. 47 ve devamında tüzel kişiler ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. Gerçek kişiler insanlardan oluşurken, tüzel kişiler kendisini oluşturan gerçek kişilerden bağımsız kişilikleri olan mal veya kişi topluluklarıdır.²⁵ Tüzel kişilik kavramı Roma Hukuku kadar eskiye dayanmaktadır. Bazen belirli bir amacın gerçekleşmesi insan ömrünün çok üstünde olduğu için bu amacı gerçekleştirmek için gerçek kişilerden bağımsız tüzel kişilikler oluşturulmaktadır.²⁶ Yapay zekânın özellikleri gereği kişi olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunanlar eşya olabildiğini reddetmektedirler. Yapay zekânın gerçek kişi olamayacağı apaçık ortada olup tüzel kişi olabileceğini yapay zekânın bilişsel özellikleri ve potansiyelinin buna uygun olduğunu iddia

²⁴ Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 44; Gülel, Hukuki Açından Yapay Zekâ, 69.

²⁵ Şaban Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 19.

²⁶ M. Kemal Oğuzman vd., *Kişiler Hukuku*, (İstanbul: Filiz Yayıncılık 2024), 213.

etmektedirler.²⁷ Kanımızca bu görüş yerinde değildir. Tüzel kişiliğin zorunlu iki unsuru bulunmalıdır. İlk unsur örgütlenme unsuru, ikinci unsur ise belirli bir amaca yönelme unsurudur.²⁸ Yapay zekâ kendisini oluşturan gerçek kişi ile birlikte örgütlenmenin bir parçası olamayacaktır. Kaldı ki üretici ile yapay zekâ arasında da ortak amaçtan bahsedilemeyeceği bir gerçektir.²⁹

Avrupa Parlamentosu tarafından 2017 yılında Robotik Tavsiye Raporu yayınlanmıştır. Bu rapora göre bu sistemlere elektronik kişilik (*electronic personality*) yaklaşımı getirilmiştir.³⁰ Yapay zekâ sistemlerine otonom hareket etme seviyelerine göre kişilik atfetme ihtiyacı gündeme gelmiştir.³¹ Ancak 12 Şubat 2024 de kabul edilen taslak çerçeve sözleşme de ise yapay zekâ “açık veya örtülü hedefler için, aldığı girdilerden, öneri, içerik, varsayım veya etkileyebilecek kararlar gibi sonuçların ne şekilde istihsal edileceğini öngören makine bazlı bir ağıdır. Farklı yapay zekâ sistemleri, konuşlandırıldıktan sonra özerklik ve uyarlanabilirlik düzeylerine göre farklılık gösterir” ifadelerine yer verilerek elektronik kişilik yaklaşımından şu an için vazgeçilmiştir.³²

Eşya maddi varlığı bulunan ve üzerinde hâkimiyet kurulabilen, ekonomik değeri olan ve kişilik değeri olmayan

²⁷ Bak, “Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, 219.

²⁸ Kayıhan, Kişiler Hukuku, 112.

²⁹ Akkurt, “Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk”, 44; Gülel, Hukuki Açıda Yapay Zekâ, 45.

³⁰ European Parliament, “European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL))”, Erişim Tarihi 11 Mart 2024.

³¹ Gizem Özkan Şahin – Çağatay Şahin, “Yapay Zekâlı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Haziran 2022), 120.

³² Abdurrahim Altun, *Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2023), 198.

varlıklara denilmektedir.³³ 4721 sayılı Kanun m. 683’de mülkiyet hakkı düzenlenmiştir. Bu hükme göre malik hukuk düzenine bağlı kalmak şartıyla malik olduğu eşya üzerinde usus, fructus ve abusus hakkına sahiptir. Bir başka ifadeyle sahip olduğu eşyayı kullanma, ondan yararlanma ve tasarruf yetkilerine sahiptir. Yapay zekâyı eşya olarak nitelendirmek mümkündür.³⁴ Ancak yapay zekâyı eşya hukuku kurallarına tabi tutmanın sorumluluk hukuku açısından eksik kalacağı düşünülmektedir.³⁵ Haklı olarak yapay zekâ basit bir cihaz olmayıp yüksek donanıma sahip, öğrenme yeteneği ve otonom hareket etme özelliği olan bir unsur olarak kendisini kullanan veya kendini üreten (yaratan, geliştiren, yazılımını yapan) kişilere dahi zarar verebilme ihtimali olması nedeniyle eleştirilmektedir³⁶.

Uygulanan hukuki rejim ve icra ettiği görevin niteliği gözetilmeksizin kamuda görev yapan herkes kamu görevlisidir.³⁷ Ancak belirtmek gerekir ki kamu da çalışmayıp kamu görevi icra edenler de kamu görevlisi hukukuna tabi olabilmektedir. Kamu malları ise idarenin faaliyetlerini icra ederken kullandığı kamu hizmetlerinin yürütülmesine tahsis edilmiş taşınır, taşınmaz malların tümüdür.³⁸ İdare hukuku bakımından da yapay zekânın kişiliğini açıklamak sorumluluğun tespitinde önem arz etmektedir. İdare tarafından icra edilen bir kamu hizmetinde kullanılan yapay zekânın

³³ A. Dilşad Keskin- Huriye Reyhan Demircioğlu, *Medeni Hukuk II*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 30.

³⁴ Merve Ayşegül Kulular İbrahim, *Hukuki Açıdan Planlı Eskitme*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2021), 287.

³⁵ Bak, “Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, 217-218.

³⁶ Kulular İbrahim, *Hukuki Açıdan Planlı Eskitme*, 287-288; Bak, “Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, 217.

³⁷ Çınar Can Evren- İsmail Uçar, *Kamu Görevlileri Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 18.

³⁸ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları 2022), 430.

hukuki statüsü (kişiliği) ne olacaktır? Bu sorunun cevabı idarenin sorumluluğunun hangi ilkeye göre tespit edilmesi gerektiğine de cevap olacaktır.

Gerek idare (kamu) hukuku açısından gerekse medeni (özel) hukuk açısından yapay zekânın mevcut gelişimi göz önüne alındığında eşya (mal) olarak kabul etmek isabetli görünmektedir. Anayasa m.128'e göre kamu hizmetlerinin gereği olan asli ve sürekli görevler memurlar ve kamu görevlileri tarafından yerine getirilmektedir. Gerçek kişi olmayan (dolayısıyla Türk vatandaşı da olmayan) yapay zekâyı ne kamu görevlisi ne işçi veya yardımcı kişi olarak kabul etmek mümkün değildir. Ancak şunu da kabul etmek gerekir ki yapay zekâ hukuku konusunda hukuk, teknolojinin gerisinden gelmektedir. Önümüzdeki yıllarda ülkelerin iç hukuklarında yapay zekâyı tüzel kişilik veya elektronik kişilik gibi bir kişilik verilebileceği tahmin edilmektedir. Şu an yürürlükteki mevzuat ve yapay zekânın gelişimi birlikte değerlendirildiğinde idare tarafından kullanılan yapay zekâ teknolojisi ister bireysel karar versin isterse karar destek sistemi olarak bir kamu görevlisi tarafından kullanılсын bireysel bir kişiliği olmayacak ve yapay zekâ idarenin iş ve işlemlerinde kullanılan bir araç (kamu malı) olarak değerlendirilecektir.

III. KOLLUK ALANINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Anayasa m. 5'e göre devlet; milletin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, kişilerin ve toplumun huzur, refah ve mutluluğunu sağlamak ile görevlidir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için başta kamu düzeninin sağlanması gerekmektedir.³⁹ Kamu düzeni kişilerin can ve malının her türlü tehlikeden korunması olarak ifade edilebilir. Bir başka deyişle toplumda insanların beraber yaşaması için gereken, yazılı

³⁹ Ramazan Çağlayan, *Kolluk ve Özel Güvenlik Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 28.

olmayan ancak uyulması gereken kurallar bütünüdür.⁴⁰ Kamu düzeni; kamu güvenlik ve sağlığı ile dirlik ve esenliğin sağlanması ile mümkün olmaktadır.⁴¹ Ülkemizde dar anlamda kamu güvenliği polis, jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarından oluşan genel kolluk birimleri tarafından sağlanmaktadır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu m.7, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu m.2, 2692 sayılı Sahil Güvenlik komutanlığı Kanunu m.4'e göre bu üç genel kolluk teşkilatı kamu düzenini sağlamakla görevlidir. Kamu düzenini sağlamak kavramı içine suç işlenmesini önlemek, istihbarat toplamak, trafik düzenini sağlamak, terörle mücadele etmek gibi kavramlar dâhil edilebilir.⁴² Kolluk bu görevini icra ederken zaman ve personel tasarrufu sağlamak, kamuoyuna yansımış ve infial yaratmış bir olayı ivedi sonuçlandırma gibi sebeplerle teknik araçlar kullanmaktadır. İç güvenliğin bir başka ifadeyle kamu düzeninin sağlanması maksadıyla birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yapay zekâ teknolojileri kullanılmaktadır. Yapay zekânın karmaşık bir hedefe ulaşabilme, problem çözme, anlama ve kendini geliştirebilme özelliğine sahip olması kolluk alanında da kullanılmasını cazip kılan bir kuvvet çarpanı olarak ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

Dünyada hedef seçme, radar sistemleri, retina-parmak izi-yüz tanıma, insansız hava araç sistemleri, arama kurtarma faaliyetleri, silah sistemleri vb. gibi birçok alanda yapay zekâ sistemleri kullanılmaktadır.⁴³ Ülkemizde de kolluk alanında benzer uygulamalar mevcuttur.

⁴⁰ Feridun Yenisey, *Kolluk Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık 2009), 9.

⁴¹ Hülya Çelik Şeşen, *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2018), 19.

⁴² Yenisey, *Kolluk Hukuku*, 53-56.

⁴³ Tark Ak, "Yapay Zekâ Teknolojileri, Güvenlik ve Kolluk Kuvvetinin Suç Önleme Faaliyetleri", *SDE Akademi Dergisi* 1/1(Ocak 2021), 127.

Askeri amaçlı kullanılan sistemlerin haricinde özellikle sırf kolluğun kamu düzenini sağlamasını kolaylaştıran sistemlerde mevcuttur. İngiltere’de kullanılan ve tahmine dayalı polislik (*predictive policy*) veya öngörücü polislik olarak adlandırılan, makine öğrenimini kullanan yapay zekâ destekli kolluk uygulaması bunlardan biridir. Bu uygulamanın çalışmasıyla ilgili hazırlanan raporda⁴⁴ söz konusu uygulamanın kişilerin yeniden suç işleme olasılığı, mağduriyet ve savunmasızlık olasılığı, kayıp olarak bildirilme olasılığı, ciddi aile içi şiddet veya cinsel şiddet suçu işleme olasılığı veya mağduru olma olasılığı, hırsızlık suçu işleme olasılığı ve takip ve taciz suçunu işleme ihtimali veya mağduru olma ihtimali gibi tahminlerde bulunduğu belirtilmiştir.

İngiltere haricinde Amerika’da da benzer uygulamalar mevcuttur. Özellikle DNA analizi, kafatası taraması, terörizm ve hırsızlık suçlarına karşı güvenlik kameralarının yapay zekâ tabanlı çalışması, tahmine dayalı polislik gibi uygulamalar kullanılmaktadır.⁴⁵ Amerika’da uygulanan ve önleyici polislik olarak da adlandırılan bir yapay zekâ sistemi dört farklı aşamada çalışmaktadır. Birinci aşama tüm verilerin sisteme girilmesi, ikinci aşama seçilen büyük veri kümesi (rutin aktivite), üçüncü aşama seçilmiş küçük veri kümeleri (seçilmiş teori veya aksiyon), son aşama ise kural tabanlı çalışma sistemi olarak derecelendirilmiştir.⁴⁶ Bir başka ifadeyle polis tüm suçları sisteme girmekte, bu suçların nerede, kim tarafından hangi saatlerde ve ne tür nesnelere karşı işlenebileceğini bu sistem sayesinde önlemektedir. Polisin uyguladığı bu sistem “*suçlunun bildiği belirli bir kalıp var. Ama artık bu modeli de biliyoruz çünkü izi daha önce görmüştük*” ifadesini kullanarak yapay zekâ sayesinde

⁴⁴ Hannah Couchman, “Policing by Machine”, *Liberty*, (January 2019), 46-47.

⁴⁵ Nelson Walter, “Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders”, *Law Enforcement Management Institute of Texas(LEMIT)* (June 2021), 3.

⁴⁶ Mareile Kaufmann vd., “Predictive Policing and The Politics of Patterns”, *The British Journal of Criminology*, 59/3 (May 2019), 681.

kamu düzenini sağlamada öngörüyü kullanabildiğini belirtmiştir.⁴⁷

Avrupa Polisi (Europol), büyük veriyi kolluk/polislik faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliğini artırmak amacıyla kullanılan bir araç olarak kabul etmektedir.⁴⁸ Büyük verinin; bilginin depolanması, aranması, görüntülenmesi ve analiz edilmesi için hızlı yetenekleri kolaylaştırması nedeniyle, organize suçların önlenmesi, mücadele edilmesi ve yakalanmasında faydalı olabileceğini değerlendirmektedir.⁴⁹ Bu sistem Amerika ve diğer ülkelerde olduğu gibi suç tahmini, kitlesel gözetim ve DNA veri tabanları gibi verilerden oluşmakta olup suçların meydana gelmesini tahmin etmeyi amaçlayan kolluk faaliyetlerini içermektedir.⁵⁰

Özellikle yüz tanıma, nesne tanıma ve parmak izi eşleştirme gibi yapay zekâ uygulamaları ülkemizde uzun yıllardır mevcuttur. Yüz tanıma (FR) sistemleri dünyada⁵¹ ve ülkemizde özellikle sınır güvenliği, önleyici kolluk hizmetleri, terör olayları gibi güvenlik hizmetlerinde kullanılmaktadır.⁵² Yüz hizalama,

---

⁴⁷ Kaufmann vd., "Predictive Policing and The Politics of Patterns", 682.

⁴⁸ Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", *Policing and Society* 32/10 (January 2022), 1167.

⁴⁹ 2015 yılında Fransa'da meydana gelen terör saldırısı Fransız kolluk kuvvetlerinin, çevrimiçi verileri yapay zekâ sistemi sayesinde kolay ulaşabileceği bir sistem kurmaya zorlamıştır.

⁵⁰ Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", 1168.

⁵¹ Jennifer Lynch, "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology", *Electronic Frontier Foundation* (September 2021), 2.

⁵² Muhtahir O. Oloyede vd., "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges", *Multimedia Tools and Applications* 79/1 (July 2020), 27892-27893.

ağız, göz, çene ve burun gibi referans noktalarının referans alınmasıyla çalışan bir sistemdir.⁵³

Yakın zamanda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Eyeminer⁵⁴, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından da Kâhin⁵⁵ yapay zekâ projeleri hayata geçirilmiştir. Havelsan tarafından geliştirilen ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından kullanılan Eyeminer⁵⁶ yapay zekâyı kullanarak (Makine Öğrenmesi ile Eğitilmiş Modellerle Analiz) video çözümlene, durağan olmayan nesnelerin takip edilmesi, araç plakası ve ihlal tespitleri, kişi eşkâl bilgilerinin tespiti, ortam yoğunluğunun tespiti, şüpheli cisim ve kişi tespit ve takibi, yangın, kavga, toplumsal olay gibi asayiş olaylarının tespit ve takiplerini yapmakta veya yapılırken yardım etmektedir.

Data Boss firması tarafından geliştirilmekte olan Kâhin Projesi⁵⁷ ile Jandarma Genel Komutanlığı kendi sorumluluk alanında hırsızlık, uyuşturucu, trafik, göç, terör gibi suçlar ile mücadele etmek amacıyla yapay zekâ tabanlı karar destek sistemini kullanabilecektir.

Yukarıda ülke/bölge örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de terör, göçmen kaçakçılığı, mal varlığına karşı işlenen suçlar gibi suçlarda proaktif kolluk anlayışına sahip yapay zekâ sistemleri kullanılabilecektir. Yine suç işlendikten sonra da suçluların yakalanması ve adli işlemlerin sağlıklı yürütülmesi için bu

⁵³ M. Hassaballah- Saleh Aly, "Face Recognition: Challenges, Achievements and Future Directions", *IET Computer Vision* 9/4 (August 2015), 614; Muhtahir O. Oloyede vd., "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges", 27893.

⁵⁴ Emin Karakuş, "Yerli Yapay Zekâ Suç ile Mücadele Ediyor", *TRT Haber* (24 Nisan 2023), 1.

⁵⁵ Erhan Cihan Ünal- Uğur Aslanhan, "SSB'den Yeni Yapay Destekli Proje", *Anadolu Ajansı* (26 Temmuz 2023), 1.

⁵⁶ Hava Elektronik Sanayi (Havelsan), "Eyeminer Yapay Zekâ Tabanlı Video Analiz Sistemi" (18 Mart 2024).

⁵⁷ *Defence Turkey*, "Jandarma Genel Komutanlığı için Yapay Zekâ Destekli Yeni Proje", (31 Ekim 2023), 1.

sistemlerin kullanılması gerekmektedir. Ancak belirtilmelidir ki ister makine öğrenmesine sahip isterse derin öğrenmeye sahip olan yapay zekâ teknolojisinin kolluk uygulamalarında kullanılması insan hakları ihlalleri başta olmak üzere birçok hukuki soruna yol açabilecek ve insanları mağdur edebilecektir; dolayısıyla bu teknolojinin kullanılmasında dikkatli olunması gerekmektedir.⁵⁸

IV. YAPAY ZEKÂ KULLANIMINDAN KAYNAKLI OLUŞABİLECEK BAZI HUKUKİ SORUNLAR

Yapay zekânın kullanımı birçok faydasının yanında bazı problemleri de beraberinde getirecektir. Sistemin otonom çalışması, karar verme süreçlerinde bağımsız hareket edebiliyor olması, güvenlik ihlali gibi sorunları oluşturabilecektir. Bu teknolojinin kullanılması diğer birçok sektörde yukarıda bahsedilen sorun alanlarını gündeme getirecektir; ancak kolluk uygulamalarında dönüşü mümkün olmayan daha kapsamlı problemlere yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu problemler; toplum tarafından hissedilecek adalete duyulan güven duygusunda azalma, şeffaflığın olmaması gibi genel nitelikteki sorunlar ile masumiyet karinesi, yaşam hakkı ihlali, kişileri hürriyetinden yoksun kılma gibi bizzat kişileri etkileyen hak ihlalleri olarak sınıflandırılabilir.

Bu hak ihlalleri aşağıda farklı başlıklar altında açıklanacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki karşılaşılabilecek ihlaller/sorunlar bu sayılanlar ile sınırlı değildir. Yapay zekâ konusunda mevzuat ve hukuki kaidelerin şu an eksik oluşu⁵⁹, idari işlemin unsurlarında sakatlık (örneğin yetki unsurunda),

⁵⁸ Annette Vestby- Jonas Vestby, "Machine Learning and the Police: Asking The Right Questions", *Policing: A Journal of Policy and Practice* 15/1(March 2021), 55.

⁵⁹ Oleksandr M. Striltsiv- Oksana A. Fedorenko, "Problems of Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence Technologies by the National Police of Ukraine", *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs* 27/1 (February 2022), 30-39.

şeffaflık ilkesinin ihlali⁶⁰, yaşam hakkı ihlali, ifade özgürlüğü ihlali, adalete ve demokrasiye güven duygusunda azalma gibi aşağıda açıklanmayan toplumu ve kişileri etkileyebilecek başka sorunlar da doğurabilecektir. Bunların önemli görülenleri aşağıda başlıklar halinde incelenecektir.

A. Kişisel Veri İhlali/ Özel Hayatın Gizliliği

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 3'e göre kişisel veri; gerçek kişiye ilişkin kimliğini belirleyen veya belirlemeyen yarayan her türlü bilgidir. Bu tanımdan hareketle kişisel veri gerçek bir kişiye ait olan, kişinin kimliğinin açıkça belirlenmesine yarayan veyahut kimliği belirlenmese de diğer bilgilerle birlikte değerlendirilip analiz edildiğinde kişiye belirli veya belirlenebilir kılan her türlü bilgiye denilmektedir.⁶¹ Bir başka ifadeyle kişisel verilerin net ve sınırları belirli bir yanıtı olmayıp, belirli veya belirlenebilir nitelikte kişilere ilişkin her çeşit bilgiye denilebilmektedir.⁶² Kişilerin kimlik bilgileri, iletişim bilgileri, finansal bilgileri, eğitim öğretim bilgileri, aile fert bilgileri kişisel verilerin en somut örnekleridir.

Yapay zekâ teknolojisi nihayetinde bir bilgisayar programıdır. Bu teknoloji sayesinde kolluk ile işi olan tüm kişilerin bütün bilgileri bir şekilde depolanacak ve lazım olduğunda kullanılacaktır. Bu bilgiler isim, soy isim gibi sıradan kişisel bilgiler olabileceği gibi kişilerin, kılık ve kıyafeti, sendika üyeliği, biyometrik ve genetik veriler gibi özel nitelikli (hassas) kişisel verileri de olabilecektir. Sosyal medya üzerinden paylaşılan ve anonim olduğu varsayılan birçok kişisel veri yapay zekâ sistemleri tarafından elde edilmekte ve veri olarak

⁶⁰ Altun, Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması, 59.

⁶¹ Serdar Çelikel: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 52.

⁶² Murat Volkan Dülger: "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5/1 (Nisan 2018), 73.

işlenmektedir.⁶³ Bu süreçte algoritmanın kullanılması avantajların yanında risk barındırdığı da bir gerçek olup ihlale yol açabilecektir.⁶⁴

Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası görüşmelerinde bu husus gündeme gelmiş ve bireylerin gizlilik hakları ve kişisel verileri, yürürlükteki ulusal ve uluslararası kanunlar, standartlar ve çerçeveler de dâhil olmak üzere yapay zekâ sistemlerine karşı korunması hususunda görüş birliği sağlanmıştır. Bir başka yaklaşımla yapay zekâ kullanımı kaynaklı kişisel verilerin ihlal edilebileceği gerçeği Avrupa Birliği tarafından da göz ardı edilmemiş ve çekinceler gündeme getirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilen ve dünyanın ilk robot avukatı olan *Donatpay* bu ihlale örnek gösterilebilir.⁶⁵

Hassas ve benzersiz verileri toplayan, saklayan, paylaşan ve birleştiren diğer biyometri programları gibi, yüz tanıma teknolojisi de mahremiyet ve kişisel hakları ihlal için tehdit oluşturmaktadır.⁶⁶ Biyometri bilgileri her biriye özel ve değiştirilemez olmasına karşın bu verilerin bu sistemler sayesinde otomatik işlenmesi ve çoğu zaman kolaylıkla erişilebilir olması sorun oluşturmaktadır.⁶⁷ Anayasa'da kişisel veri ihlali m.20'de özel hayatın gizliliği başlığı altında incelenmiştir. Kişisel verilerin ihlali sebebiyle özel hayatın gizliliği ihlal edilebileceği gibi kişisel veri ihlali haricinde de

---

⁶³ Serkan Seyhan, *Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023), 185.

⁶⁴ Hüseyin Can Aksoy, "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 4/2 (Aralık 2022), 73.

⁶⁵ Zeynep Ebrar Kaya, "Dünyanın İlk Robot Avukatı", *Hukuk ve Bilişim* (Erişim 25 Mart 2024); Ahu Karabal, "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri", *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 129.

⁶⁶ Lynch, "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology", 11.

⁶⁷ Sertel Şıracı, "Yüz Tanıma Teknolojilerinin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 5/1 (Haziran 2023), 28.

yapay zekâ kullanımı sebebiyle kişilerin özel hayatının gizliliği ihlal edilebilecektir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Google kararında kişilerin geçmişlerine ilişkin bilgilerin, daha yüksek bir yarar içermediği durumda, üçüncü kişiler tarafından devamlı surette bulunabiliyor olmasını engelleme, unutulma hakkı olarak tanımlamıştır.⁶⁸ Her ne kadar kolluk faaliyetleri kapsamında kişilerin bilgilerinin işlenmesi, Mobese kameraları ile izleme veya yüz tanıma sistemleri hukuka uygunsu da bireysel özgürlükler ile kamu güvenliği arasında da adil bir dengenin kurulması gerekmektedir.⁶⁹ Anayasa m.13'e göre temel hak ve özgürlükler ancak Anayasa'da belirtilen sebeplere, kanunla, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmayacak şekilde kısıtlanabilecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bir kararında güvenlik kameralarının özel hayatın gizliliğine müdahalesi hususunda genel ilkeleri belirlemiştir.

Karara göre mahkeme ölçülü, belirli ve caydırma maksadıyla izleme yapılabileceği ancak kişilerin görüntülerinin sistematik bir şekilde kalıcı olarak depolanmasının özel hayatın gizliliğini ihlal edeceğini belirtmiştir.⁷⁰ Yapay zekâ destekli bir yüz tanıma sisteminin açık kaynaktan almış olduğu ve kişilerin sadece yakın çevresiyle paylaştığı bir fotoğraf üzerinden eşleştirme yapması veya bu fotoğrafları depolaması aynı minvalde bir ihlal oluşturacaktır.

B. Masumiyet Karinesi/Adil Yargılanma

Anayasa m.36-38 arasında adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesi düzenlenmiştir. AİHS. m.6'da da aynı

⁶⁸ Dost, "Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü", 288.

⁶⁹ Mahmut Furkan Balaban, Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması, (Ankara: Adalet Yayınevi 2023), 227-233.

⁷⁰ AİHM, BN.61838/10, 18.01.2017.

şekilde bu iki hak düzenlenmiştir. Kolluk tarafından icra edilen gerek adli gerek idari gerekse önleyici hizmetlerin tamamında masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı ilkeleri uygulanacaktır. Bir başka ifadeyle bu hakların ceza muhakemesi hukuku kapsamında dar yorumlanmayıp kolluğun uygulayacağı bir idari para cezasında dahi uygulanması (aranması) gerekmektedir. Kolluk suç ve suçlu ile mücadele kapsamında teknolojiden yararlanmaktadır. Avrupa da özellikle büyük veri olarak adlandırılan algoritma kullanarak suç işlenmeden önce kimlerin işleyebileceği veya suç işlendikten sonra kimin işlemiş olduğu ile ilgili bazı tahminlerde bulunan sistemler kullanılmaktadır.⁷¹ Büyük Verinin kolluk kuvvetlerinde kullanımına ilişkin tartışma, onun potansiyel yararlarına dikkat çekerken aynı zamanda doğasında olan risklere ve tehditlere de işaret etmektedir.⁷² Kolluk uygulamalarında hizmet kalitesinin artması, suçun azalması ve daha az personel ile kamu düzenini sağlamak için en genel tabirle teknolojiden faydalanmak gerekmektedir.⁷³ Bu teknolojinin içine yapay zekâ da eklenebilir. Bir adli soruşturmada delillerin değerlendirilmesi, günler sürebilecek kamera çözümlenmeleri gibi olumsuzlukları bertaraf etmek üzere dijital delilleri algoritma sayesinde otomatik olarak inceleyen ve tespit yapabilen yapay zekâ teknolojileri kullanılmalıdır. Ancak bu kullanım bazı riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Yapay zekânın insan unsurundan tamamen uzak algoritmik hareket etmesi yanlış karar verebilmesine yol açabilecektir. Amerika'da yaşanan bir olayda yüz tanıma sistemli yapay zekâ

⁷¹ Mesut Serdar Çekin- Ahmet Esad Berktaş- Furkan Akıncı, Veri Hukuku, (İstanbul: On İki Levha Yayınları 2023), 362.

⁷² Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", 1169.

⁷³ Walter, "Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders", 8.

teknolojisi genç bir kadına ait 8 yaşındaki fotoğrafını kullanarak kişilerin haksız gözüaltına alınmasına neden olmuştur.⁷⁴

Kolluğun önleyici ve adli görevini icra ederken uzman mütalaası gerektirecek veya bir olay tespiti yapacak iş ve işlemleri mevcuttur. Örnek vermek gerekirse bir kamerayı inceleme tutanağı tutulması veya bir trafik kazası sonrası olay yerinde mevcut araçların konumuna göre kaza tespit tutanağının tutulması gibi kolluğun cari yaptığı iş ve işlemler mevcuttur. Meydana gelmiş bir trafik kazasını kolluk personeli mevcut tecrübesine göre raporlamakta ve kaza yapanlara kusur oranı belirlemektedir. Re-animasyon yapan bir yapay zekâ teknolojisi kendi algoritması ile bu kazayı geçmişe yönelik canlandırabilecek ve sürücülere bir kusur oranı verebilecektir. Kolluk personelinin raporu ile yapay zekânın raporu arasında fark olabilecektir. Bir başka ifadeyle adli ve idari işlemlerde kimin raporu kullanılacaktır? Bu minvalde yapılan çalışmalar, yapay zekânın delil değerlendirmesi yapması ve bunun sonucunda bir rapor hazırlamasını tasvip etmemektedir.⁷⁵ Özellikle bilirkişilik veya uzmanlık gerektiren hususlarda yapay zekânın icra edilen faaliyete yardımcı unsur olarak kalması, karar veren değil karar destek olarak görev alması gerektiği düşünülmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 160'a göre Cumhuriyet Savcısı; suç işlendiğinden haberdar olduğu andan itibaren emrindeki kolluk görevlileri eliyle, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, adil yargılama yapılması için şüphelinin lehine ve aleyhine tüm delilleri toplamak ve toplatmakla görevlidir. Kolluğun bu görevi icra ederken kusurlu davranması adil yargılama hakkını ihlal edecektir. Yukarıda yapılan açıklamanın aksinin düşülmesi durumunda bu otonom sistem "*şüphelinin lehine ve aleyhine*" olabilecek delili/delilleri kendisi

⁷⁴ NTV Haber, "Yapay Zekâ 6 Kişiyi Suçsuz Yere Gözüaltına Aldırdı", (9 Ağustos 2023), 1.

⁷⁵ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 200.

üretecektir. Bu durum kişileri çok fazla mağdur edebilecektir. Yapay zekâ yapmış olduğu bir kusur ile tüm yargılamanın seyrini değiştirebilecektir.

C. Ayrımcılık

Anayasa m. 10'a göre kişisel farklılıklar gözetilmeksizin herkes yasalar önünde eşittir. Dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce vb. sebeplere dayanılarak kişiler arasında ayırım yapılamayacaktır. Benzer düzenleme ayrımcılık yasağı başlığı altında AİHS. m. 14'de hüküm altına alınmıştır.

Kamusal faaliyetler de dahi olmak üzere yapay zekâ kullanımını sayesinde ayrımcılık/kayırmacılık faaliyetlerinin azalacağı düşünülmüştür.⁷⁶ İnsanların aksine bu sistemin kör, önyargısız hareket ettiği ve özel bir saik gütmeyeceği değerlendirilmiştir. Ancak uygulamada bazı sorunlar ortaya çıkmıştır.⁷⁷ Çünkü bu sistem (makine) geçmişte kullandığı verileri gelecekte karar almak için "*makine öğrenmesi*" metoduyla geliştirerek otonom karar verebilmektedir. Bir başka ifadeyle insan zekâsını taklit ederek çalışmakta ve tıpkı insanlarda olduğu gibi çevreden aldığı veriyi makine öğrenmesi yaparak bir sonuç çıkarmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki aldığı veri sübjektif niteliktedir. Sübjektif veri de ister istemez ayrımcılığa neden olmaktadır.

İngiltere'de geliştirilen tahmine dayalı polislik hususu çok tartışılmış ve ayrımcı profillemeyi teşvik ettiği, polis memurları tarafından yeterince denetlenememesi ve bunlardan etkilenen kişiler tarafından etkili bir şekilde sorgulanamayan bir başka ifadeyle şeffaf olmayan karar alma süreçlerine yol açtığı için

⁷⁶ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 209.

⁷⁷ "Tahmine dayalı polisliğin birçok kullanımı, dışlanmış topluluklara yönelik adil olmayan muamele krizini daha da artırmaktadır. Dahası, bunların kullanımı, önceden var olan ayrımcı polislik uygulamalarına tarafsız bir teknolojik görünüm kazandırarak, sözde "tarafsız" istatistiksel kanıtların önünü açıyor." Couchman, "Policing by Machine", 15.

ciddi eleştirilmiştir.⁷⁸ Bir toplumsal olayda Londra’da genç siyah erkeklerin, beyazlara oranla daha yüksek polis uyarılarına uymama, toplumsal olay çıkarma oranının yüksek olması sebebiyle bir araya gelen siyahilere polis tarafından sebepsiz müdahale edilmesine yol açmıştır.⁷⁹

Yapay zekânın ayrımcı sonuçlar çıkarmasının altında birçok neden olabilecektir. Bunların başında makine öğrenmesi gelmektedir. Ancak sorun sadece burada değildir. Zira verileri yapay zekâyâ aktaran kişinin önyargısı veya gruplandırması, yapay zekâ üreticisinin önyargısı ve sistemin kendisinin ayrımcı bir ilişileşim (*korelasyon*) oluşturabilmesi de diğer sorunlardır.⁸⁰

Yapay Zekâ İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçeve Sözleşmesi m.10 da eşitlik ve ayrımcılık yapmama düzenlenmiştir. Yapay zekâ sistemlerinin yaşam döngüsü içerisinde faaliyetlerini sürdürürken bu ilke ile hareket etmesinin sağlanması bu sözleşme ile ilke edinilmiştir.⁸¹

Birçok ülkede olabileceği gibi ülkemizde de önleme ve suç sonrası tespit aşamasında yapay zekânın kullanımında kişilerin kıyafet, saç sakal şekli, etnik kökeni gibi ayırt edici özellikleri gündeme gelecek ve bu sistem ister istemez subjektif davranacaktır. Sistemin daha önce de ifade edildiği üzere karar verme aşamasında kararı destekleyen bir unsur olarak kullanılmasının ayrımcılığı önleme açısından daha sağlıklı olacağı değerlendirilmektedir.

V. İDARENİN SORUMLULUĞU

İdare kamusal faaliyetlerini yerine getirirken kişilere zarar verebilmektedir. Meydana gelmiş olan bu zararın idare

⁷⁸ Couchman, “Policing by Machine”, 36.

⁷⁹ Couchman, “Policing by Machine”, 59.

⁸⁰ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 219-221.

⁸¹ Sözleşme 17 Mayıs 2024 tarihinde kabul edilmiş olup 5 Eylül 2024 tarihinde üye ülkelere imzaya açılacaktır.

tarafından tazmin edilmesine genel anlamda idarenin sorumluluğu denilmektedir.⁸² İdarenin sorumluluğu kamusal faaliyetler sonucunda kişilerin bozulan ekonomik dengesinin giderilmesi, meydana gelen zararların idare tarafından tazmin edilmesine hizmet eden hukuksal bir kurum şeklinde de tanımlanabilir.⁸³

İdarenin sorumluluğunun kaynağı Anayasa m.125'dir.⁸⁴ Bu düzenlemeye göre idare, illiyet bağı kurulabilen, eylem ve işlemlerinden ötürü meydana gelen zararı gidermekle sorumludur.

Özel hukukta olduğu gibi idarenin sorumluluğunun kaynağı sözleşme veya sözleşme dışı işlemler de olabilir.⁸⁵ Sözleşme hükümlerine ilişkin sorumlulukta idare akdedilmiş bir sözleşmeye aykırı davranmaktadır. Bu sorumluluk özel hukukta olduğu gibi mevcut sözleşme hükümlerine göre çözümlenecektir. Sözleşme dışı sorumluluk hali ise idare tarafından icra edilen tek taraflı eylem ve işlemlerinden kaynaklı olarak kişilere verdiği zararları tazmin etme yükümlülüğüdür.⁸⁶

Sözleşme dışı sorumluluk kusur ve kusursuz sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. İdarenin sorumluluğu belli bir süre kusur sorumluluğu olarak algılanmış ve uygulanmış daha sonra hukuk devleti ve sosyal devlet gibi anayasal ilkelerin varlığı ile kusursuz olunan hallerde de idareye sorumluluk yüklenmiştir.⁸⁷

Kusur sorumluluğu "*hizmet kusuru ve görev kusuru*" olarak ikiye ayrılmaktadır. Kusursuz sorumluluk hali de yine "*risk*

---

⁸² Müzeyyen Eroğlu Durkal, "İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli", AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 23/1 (Mart 2019), 160.

⁸³ Danıştay 8. Daire, E. 2021/391, K.2022/4030, 10.06.2022.

⁸⁴ Halil Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri I*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023), 68.

⁸⁵ Atay, *İdare Hukuku*, 375.

⁸⁶ "Tek yanlı işlem ve eylemleriyle kişilere verdiği zararları tazmin etme yükümlülüğü..." Uyuşmazlık Mahkemesi, E. 2021/595, K. 2022/13, 31.01.2022.

⁸⁷ Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri*, 68.

(tehlike) ve kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesinden kaynaklanan sorumluluk" olarak ikiye ayrılmaktadır.⁸⁸

İdarenin kusur sorumluluğunu "hukuk devleti", kusursuz sorumluluğunu ise "sosyal devlet" ilkesi ile ilişkilendirmek mümkündür.⁸⁹ Kolluk uygulamaları bakımından yapay zekânın eylem veya işleminden ötürü gerçekleşen zararda oluşan zarar sonucu bu sorumluluğun kime, hangi sorumluluk kapsamında ve ne oranda paylaşılacağı gündeme gelecektir.

Bu açıklamalar ışığında asıl cevaplanması gereken soru yapay zekâ kullanımı kaynaklı verilmiş olan zararlardan idarenin sorumluluğunun ne olacağıdır. Yapay zekâ idareden bağımsız düşünülebilir mi? Yapay zekânın otonom hareket etmesi idareyi sorumluluktan kurtarabilir mi? Bir başka ifadeyle idarenin sorumluluğu meydana gelen zarar ile idari işlem veya eylem arasında illiyet bağının kurulması ile doğacaktır. Yapay zekânın meydana getirdiği işlem ile idarenin faaliyeti arasında illiyet bağının kurulmasıyla mümkün olacaktır.

İdarenin kusur sorumluluğu görev ve hizmet kusuru olarak ikiye ayrılmaktadır. Görev kusuru idare ajanı tarafından kamusal faaliyetten kaynaklı zarar doğurucu tutum veya davranıştan meydana gelmektedir. Bir başka deyişle bu kusurdan bahsedebilmek için kamu görevlisi, yapılan işin resmi yetkiye dayanması, idari işlem icra edilirken hukuka aykırı davranış ve zarar unsurlarının bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir.⁹⁰ Yapay zekâ kamu görevlisi olarak nitelendirilemeyeceğinden görev kusuru görüşünü baştan elemek gerekecektir. Bu sebeple yapay zekâdan kaynaklı

---

⁸⁸ Ramazan Yıldırım- Serkan Çınarlı, *Türk İdare Hukuku Dersleri II*, (Ankara: Astana Yayınları 2019), 294; Atay, *İdare Hukuku*, 406; Ramazan Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 654; Bahtiyar Akyılmaz-Murat Sezginer- Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 167.

⁸⁹ Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri I*, 341.

⁹⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri, E. 2010/2740, K.2012/194, 15.03.2012.

idarenin sorumluluğu hizmet kusuru kapsamında değerlendirilebilecektir.⁹¹

Yapay zekâ teknolojisinin öngörülemez faaliyetinden kaynaklı bir zarar meydana gelmesi halinde ise kusursuz sorumluluk ilkelerine başvurulabilecektir.⁹² İdarenin sorumluluğu nedensellik bağı kurulması ile mümkündür. İlliyyet bağının kurulmadığı hallerde idare sorumlu tutulamayacaktır. Bu sebeple yapay zekâ kullanımı kaynaklı idarenin sorumluluk halleri yapay zekânın kullanılma şekline bağılı olarak hizmet kusuru, kusursuz sorumluluk ve nedensellik bağı alt başlıklarında izah edilecektir.

A. Hizmet Kusuru

Anayasa m.125'e göre idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. Hukuk devletinin gerekliliği olarak idare, icra ettiği faaliyetler sırasında verdiği zararları tazminle yükümlüdür.⁹³

Yapay zekâ kullanan idarenin sorumluluğunun ne olacağını tespit için öncelikle idari işlem ve idari eylem kavramlarını açıklamak gerekecektir. İdari makamlar tarafından kamusal faaliyetler icra etmek için kullanılan hukuki araçlardan birisi idari işlemlerdir. Kamu gücünden yararlanılarak idare işlevine katkı sağlayan iradeye idari işlem denilmektedir.⁹⁴ İdari eylem⁹⁵

---

⁹¹ Ahmet Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023), 163-164.

⁹² Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, 168.

⁹³ Talha Erdoğmuş, *Salt idari Eylem Karşısında İdarenin Sorumluluğu*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 2.

⁹⁴ Onur Kaplan, *İdari İşlem Teorisi Açısından İdare Hukukunda Tespit Edici İşlemlerin Yeri*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 1.

⁹⁵ "İdari eylem; idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları" ifade etmektedir. Danıştay 10. Daire, E. 2015/4426, K. 2018/2369, 04.07.2018).

ise, karar alma veya işlem yapma olgusu olmadan idarenin hareketi, tutumu, davranışı veya hareketsiz kalışı olarak ifade edilebilir.

İdare tarafından bir işlem tesis edilmesi sırasında veya eylem icra edilmesi esnasında yapay zekâdan yararlanılması idari işlem teorisi bakımından idare mahkemelerinin yargısal denetimine tabi tutulacaktır.⁹⁶ 2016 yılında İtalya'da öğretmenlerin atamalarının yapay zekâ algoritması kullanarak yapılması üzerine mahkeme⁹⁷ kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini etkileyen, idari süreci yürütmek için yapay zekâ tarafından kullanılan algoritmayı idari bir belge olarak yorumlamış ve bu süreç icra edilirken algoritmanın açıklanması gerektiğine ve idari işlemlerin şeffaf olarak yürütülmesi gerektiğine karar vermiştir.⁹⁸

Yapay zekâ yazılımı, bir idari işlem olarak kabul edilebilir mi? İşlemin tamamının bu algoritma tarafından yapılması ile bir idari işlem prosedürünün bir parçası olarak görev alması idarenin sorumluluğuna etki doğurabilir mi? Yazılımı yapan program işletmecisinin sorumluluğu idarenin sorumluluğunu etkilemeli mi? Bu sorular uzun tartışma gerektirecektir. Ancak en genel anlatımla ister program tamamen otonom hareket ederek karar alsın, ister idari işlem veya eylemin bir parçası olarak hareket etsin bunu kullanan idare veya kolluk görevlisini sorumluluktan tamamen sarfınazar etmek mümkün değildir. Bir başka ifadeyle idare bu algoritmayı kullanıyorsa bunun verdiği zararları da karşılamak ile yükümlüdür.⁹⁹

⁹⁶ Mutlu Kağıtçıoğlu, "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 147.

⁹⁷ Kağıtçıoğlu, "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku", 148.

⁹⁸ Necip Fazıl Akburakçı, "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 20 (Temmuz 2022), 90.

⁹⁹ Aksoy, "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme", 83.

Hizmetin geç, eksik veya hiç işlememesi olarak adlandırılan ve hizmet kusuru olarak açıklanmış olan idarenin kusur sorumluluğunda idare, yapay zekâ kullanarak verdiği bir hizmet dolayısıyla bir zarar verdiği zaman bunu kusur sorumluluğu kapsamında (hizmet kusuru) gidermekle sorumludur. Örnek vermek gerekirse meydana gelmiş bir hırsızlık olayı sonucu kolluk personeli kullandığı yüz tanıma sistemi veya tahmini polisliğe dayanarak suçu işleyen kişiyi tespit ederken sistemdeki aksaklık veya yanlış değerlendirme sonucu masum bir insanı gözaltına alırsa sorumluluğun ne'ini hizmet kusuru olarak değerlendirmek mümkündür.

İdare tarafından yapay zekâ destekli otonom silah sistemleri kullanılabilir. Bu silah sisteminin olası bir hatası sonucu kişilerin vücut bütünlüğü ihlali meydana gelebilir. Bu durumda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuru kapsamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Çünkü idarenin icra etmekle yükümlü olduğu hizmetin kuruluşu, icrası ve işleyişinde meydana gelen bu kusur hizmet kusurudur.¹⁰⁰ İdare bu otonom silah sisteminin verdiği/verebileceği zararları önceden görmek, buna göre tedbir almak ve bu yönde sistem kurmakla yükümlüdür.

İllyet bağı (*Nedensellik*) hukuktaki tüm sorumluluk türleri için mutlak şarttır. Bu bağ hayatın olağan akışı ve tecrübelere göre meydana gelen zarar ile davranış arasındaki köprüdür. İdarenin sorumluluğunun kusur veyahut kusursuz sorumluluk kapsamında değerlendirilebilmesi için en temel şart illyet bağının kurulabilmesidir. Nedensellik bağının kurulamaması varsayımında idarenin sorumluluğu doğmayacaktır. Aynı durum nedensellik bağının kesilmesi halinde de geçerlidir. İllyet bağını kesen sebepler; mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin kusurudur. İllyet bağını kesme bile bu sorumluluğu azaltan diğer bir sebep, beklenmeyen haldir. Sorumluluğu azaltan veya kaldıran hallere; tazmini gerek

¹⁰⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri, E. 2010/2740, K.2012/194, 15.03.2012.

olmayan zarar halleri ile zarar görenin kendi rızası halleri de eklenebilmektedir.¹⁰¹

Yapay zekânın kolluk faaliyetlerinde idarenin öngöremeyeceği veya önleyemeyeceği bir sonuç doğuran olayın gerçekleşmesi halinde idarenin sorumluluğuna gidilemeyecek veya sorumluluğu azalacaktır. Bu durum beklenmeyen hal veya mücbir sebep olarak açıklanabilecektir.

Meydana gelen bu zarara yapay zekânın yanında üçüncü bir kişinin veya zarar görenin bir davranışı sebep olmuşsa da illiyet bağı kesilecektir. Ancak bu üçüncü kişinin eylemi ile zarar görenin eylemi bazen illiyet bağını kesen bir unsur, bazen de yardımcı bir unsur olabilecektir. Bir başka ifadeyle üçüncü kişi veya zarar görenin davranışları meydana gelen zararın artmasına neden olmuşsa bu kusur oranında idarenin sorumluluğu azalacaktır.

Yapay zekâ düzenlemeleri yapay zekânın türü, otonom çalışma seviyesi, işlevi, çevresel faktörler, insanla etkileşim seviyesi gibi birçok etkenin illiyet bağı üzerinde etkisi olup mevcut olaya ve duruma göre değerlendirme yapmanın sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

B. Kusursuz Sorumluluk

İdarenin kusur sorumluluğunun dayanağının hukuk devleti ilkesi, kusursuz sorumluluğunun temelini ise sosyal devlet ilkesi olduğu belirtilmiştir. İdarenin kusur sorumluluğunun doğmadığı hallerde¹⁰² sosyal hukuk devleti anlayışı ile risk ilkesi kapsamında değerlendirme yapılarak idarenin kusursuz sorumluluğuna gidilebilecektir. Farklı bir bakış açısıyla yapay

¹⁰¹ Çetinkaya- Yuvalı, "Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu", 375.

¹⁰² "Anayasa'nın öngördüğü sosyal hukuk devleti anlayışına uygun olarak ve bu temel üzerinden, kolektif sorumluluk anlayışı çerçevesinde bilimsel ve yargısal içtihatlar ile geliştirilen..." Danıştay İdari Dava Daireli Kurulu, E. 2013/1489, K. 2014/1219, 26.03.2014.

zekâyâ hukuki bir kişilik tanınmaması, kusur ispatının mümkün olmaması, zor olması ve yapay zekânın faaliyetlerinin öngörülememesi¹⁰³ sorumluluk açısından kusur sorumluluğu yerine kusursuz sorumluluk hallerinin uygulanmasını da gerektirebilir.¹⁰⁴

İdare hukukunun sunmuş olduğu bir avantaj içtihadı karakterinin olmasıdır. Somut olaya göre idari yargıda ilkesel sorumluluk çözümü getirilebilecektir. Yapay zekânın kolluk faaliyetlerinde patlayıcı maddeler (EYP), silahlar, risk içeren taşıtlar gibi tehlike yaratabilecek uygulamaları olduğu varsayımında risk ilkesine gidilebilecektir. Bu hallerde kusurlu bir davranış olmasa bile idareyi bu ilke kapsamında sorumlu tutmak mümkün olacaktır.¹⁰⁵

Günümüzde İnsansız Hava Araçları kullanılmaktadır. Otonom da hareket edebilen bu araçların vereceği zararlarda risk ilkesine başvurulabileceği düşünülmektedir. Nitekim daha önce bir askeri uçağın düşmesi sonucu verdiği zarar için Danıştay¹⁰⁶ olayın idari bir faaliyet kapsamında olduğu ve meydana gelen zarar ile idari eylem arasında illiyet bağı olduğuna bu nedenle de zararın idare tarafından tazminine

---

¹⁰³ Akburakçı, "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi", 80.

¹⁰⁴ Yapay zekâ türüne, uygulama şekline, karar verme iradesine göre sorumluluğun türünün değişebileceği düşünülmektedir. Cannur Ercan, "Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11/40 (Aralık 2019), 49; Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 54; Berrin Akbulut, "Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XXVII/4* (Ekim 2023), 314.

¹⁰⁵ Aytaç Çetinkaya- Ertuğrul Yuvalı, "Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu", *SDÜHFD*, 8/1 (Haziran 2023), 374.

¹⁰⁶ "İdari bir faaliyetten kaynaklanan ve nedensellik bağı açık olan zararın, kamu külfetinin dağıtılmasını amaçlayan idari risk kuramının bir sonucu olarak davalı idarece giderilmesi gerektiğine..." Danıştay 10. Daire, E. 1997/3198, K. 1999/4799, 12.10.1999.

karar vermiştir. İdarenin sorumluluğunu da “*risk ilkesi*” kapsamında değerlendirmiştir.

İdare tarafından yapay zekâ destekli otonom araçlar kullanılabilir. Bu aracın kullanımda olası bir algoritma hatasında yaşam hakkı ve kişilerin vücut bütünlüğü ihlali ile sonuçlanabilecek olaylar meydana gelebilir. Bu durumda da idarenin sorumluluğuna risk (tehlike) ilkesi kapsamında kusursuz sorumluluk hükümlerine göre başvurulabilir.

Kusur sorumluluğu bölümünde telaffuz ettiğimiz hususlar kusursuz sorumluluk hali için de geçerli olup illiyet bağının kurulmadığı hallerde idarenin sorumluluğu gündeme gelmeyecektir. Ancak tekrarlamakta fayda var yapay zekânın türü, otonom çalışma seviyesi, işlevi, çevresel faktörler, insanla etkileşim seviyesi gibi hususların illiyet bağı üzerinde etkisi olup mevcut olaya ve duruma göre idarenin sorumluluğunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Günlerce veya aylarca süren işlerin çok kısa sürede tamamlanması, daha az maliyetle iş ve işlemlerin bitmesi ve insan faktörü olmaması sebebiyle daha objektif olduğu düşünüldüğünde kamu ve özel sektörde yapay zekâ kullanılmaktadır. Kamu sektörünün bir parçası olarak genel kolluk kuvvetleri de bu teknolojiye faydalanmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de hedef seçme, radar sistemleri, parmak izi, göz ve yüz tanıma sistemleri, insansız hava araçları, arama kurtarma faaliyetleri, trafik hizmetleri, silah sistemleri, büyük veri, tahmini polislik gibi yapay zekâ sistemleri kolluk alanında kullanılmaktadır ve ilerleyen yıllarda geliştirilerek kullanılacaktır.

Makine öğrenmesi ve derin öğrenmeye sahip olan yapay zekâ teknolojisinin kolluk uygulamalarında kullanılması başta insan hakları ihlalleri olmak üzere birçok probleme yol açabilir. Bir başka ifadeyle şeffaflık ilkesinin ihlali, yaşam hakkı ihlali, ifade özgürlüğü ihlali, adalete ve demokrasiye

güven duygusunda azalma, kişi hürriyeti ve güvenliği ihlali, özel hayatın gizliliğini ihlal, masumiyet karinesi, eşitlik gibi birçok evrensel hakkı/ilkeyi ihlal edebilecektir.

Yapay zekâ kullanımı sebebiyle oluşacak hukuki problemlerde sorumluluğun nev'ini tespit etmek için bu sistemin hukuki niteliğinin tespiti önem arz etmektedir. Doktrinde yapay zekânın hukuki niteliği için eşya, köle, tüzel kişi ve elektronik kişi gibi farklı kavramlar tartışılmıştır. Mevcut hukuki düzenlemeler ve hukuki kaideler ile yapay zekâyı eşya (mal) olarak kabul etmek isabetli görünmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki yapay zekâ hukuku konusunda hukuk, teknolojinin gerisinde kalmıştır. Önümüzdeki yıllarda ülkelerin iç hukuklarında yapay zekâyı tüzel kişilik veya elektronik kişilik gibi bir kişilik verilebileceği tahmin edilmektedir. Meri mevzuatta idare tarafından kullanılan yapay zekâ teknolojisini otonom hareket etse dahi idarenin iş ve işlemlerinde kullanılan bir araç (kamu malı) olarak değerlendirilmek isabetli görünmektedir.

İdari işlem teorisi bakımından kolluk tarafından yapay zekâ kullanılarak bir işlem tesis edildiğinde idare mahkemelerinin yargısal denetimine tabi olacaktır. Mahkemeler yapay zekâ destekli kolluk uygulamaları sebebiyle meydana gelen zararlarda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuru kapsamında, bu teknolojinin öngörülemeyen faaliyetinden kaynaklı bir zarar meydana gelmesi halinde ise kusursuz sorumluluk ilkesi kapsamında değerlendirilebilecektir. Hizmetin geç, eksik veya hiç işlememesi hallerinde örnek vermek gerekirse yapay zekâ kullanılarak masum insanın gözaltına alınması halinde idarenin kusur sorumluluğuna gidilecektir. Yapay zekâ kullanılan kolluk faaliyetlerinde patlayıcı maddeler, ateşli silahlar, riskli taşıtlar gibi tehlike yaratan ve öngörülmesi ve engellenmesi zor zarar hallerinde ise risk ilkesine gidilebilecektir. Bu durumda kusurlu bir davranış olmasa bile idareyi bu ilke kapsamında sorumlu tutmak mümkün olabilecektir. Otonom hareket eden insansız

hava araçlarının verebileceği zararları bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Sorumluluk hukukunun temeli olduğu üzere idarenin sorumluluğu nedensellik bağının kurulması ile mümkün olacaktır. İlliyet bağının kurulmadığı hallerde idareyi sorumlu tutmak mümkün olmayacaktır.

Hukukumuzda illiyet bağını kesen sebepler “*mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin kusuru*” olarak belirlenmiştir. İdarenin sorumluluğunu kaldıran/azaltan hallere umulmayan hal, tazmini gerek olmayan zararlar ile zarar görenin kendi rızası da eklenebilir. Ancak belirtilmek gerekir vücut bütünlüğünü ihlal hallerinde zarar görenini rızasını sorumluluğu azaltan veya kaldıran hal olarak uygulamak mümkün değildir.

Yapay zekâ teknolojileri çok hızlı gelişmektedir. Yazılımları yapan kişilerin de insan olduğu unutulmamalıdır. Programların, her ne kadar insandan soyut olduğu değerlendirilerek daha adil, daha eşitlikçi veya objektif olduğu düşünülse de Avrupa Konseyi Yapay Zekâ Tüzük Taslak Sözleşmesi’nde de ifade edildiği üzere sistemin; derin öğrenme, tümevarım, istatistiksel yaklaşım gibi teknik ve yaklaşımları kullanarak insan tarafından belirlenen amaçlar için içerik, öneri ve tahmin gibi çıktılar hazırlayan ve buldukları ortama göre karar üretebilen yazılım olduğu unutulmamalıdır. Bir başka ifadeyle çevresel faktörler ile insan faktörü göz ardı edilmemelidir. Sistem öğrenme işini çevreden veya insandan yaptığı gibi sisteme istenen kriterler de yazılımcısı veya sistemi kullanacak insan tarafından girilmekte veya talep edilmekte; bu durum ise bu sistemlerin objektiflikten çıkması manasına gelmektedir. Bu sebeple insan hakkı ihlallerine yol açabilecek en önemli sektörlerden biri olan kolluk uygulamalarında bu sistem karar destek seviyesinde kalmalı ve bu sistemin kullanımına azami özen gösterilmelidir.

Bu sistemler ve kullanımıyla ilgili ülke olarak mevzuat düzenlemesi yapılması, hangi alanlarda, hangi konularda veya

---

sektörlerde bu sistemlerin kullanılıp kullanılmayacağı ve etkinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, Tarık. "Yapay Zekâ Teknolojileri, Güvenlik ve Kolluk Kuvvetinin Suç Önleme Faaliyetleri". *SDE Akademi Dergisi* 1/1 (Ocak 2021), 120-140.
- Akbulut, Berrin. "Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XXVII/4 (Ekim 2023), 267-319. <https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1339596>.
- Akburakcı, Necip Fazıl. "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi". *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 20 (Temmuz 2022), 77-97.
- Akkurt, Sinan Sami. "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (Haziran 2019), 39-59. <https://doi.org/10.18771/mdergi.581875>.
- Aksoy, Hüseyin Can. "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme". *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 4/2 (Aralık 2022), 69-87.
- Akyılmaz, Bahtiyar- Murat Sezginer- Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Altun, Abdurrahim. *Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması*. Ankara: Adalet Yayınevi 2023.
- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları 2022.
- Bak, Başak. "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9/35 (Temmuz 2018), 211-232.
- Balaban, Mahmut Furkan. *Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Adalet Yayınevi 2023.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. "Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifine Genel Bir Bakış". *Türkiye Adalet*

-
- Akademisi Dergisi* 13/51 (Temmuz 2022), 19-46.
<https://doi.org/10.54049/taad.1139330>.
- Çaşın, Mesut Hakkı vd. “Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu”. *Ankara Barosu Dergisi* 79/1 (Haziran 2021), 1-73.
<https://doi.org/10.30915/abd.931227>.
- Couchman, Hannah. “Policing by Machine”. *Liberty*, (January 2019), 1-83.
- Çağlayan, Ramazan *İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Çağlayan, Ramazan. *Kolluk ve Özel Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Çekin, Mesut Serdar - Berктаş, Ahmet Esad - Akıncı, Furkan Veri Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayınları 2023.
- Çelik Şeşen, Hülya. *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2018.
- Çelikel, Serdar. *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Çetinkaya, Aytaç- Yuvalı, Ertuğrul. “Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu”. *SDÜHFD*, 8/1 (Haziran 2023), 345-389.
- Defence Turkey*. “Jandarma Genel Komutanlığı için Yapay Zekâ Destekli Yeni Proje”. (31 Ekim 2023), 1.
<https://www.defenceturkey.com/en/content/ssb-den-17-yeni-ar-ge-projesi-3804>.
- Dost, Süleyman. “Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü”. *DÜHFD* 28/49 (Aralık 2023), 279-318.
- Durkal, Müzeyyen Eroğlu. “İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli”. *AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23/1 (Mart 2019), 159-189.
<https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.548483>.

- Dülger, Murat Volkan. "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1, (Nisan 2018), 71-144.
- Ercan, Cannur. "Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11/40 (Aralık 2019), 19-51.
- Erdoğan, Talha. *Salt idari Eylem Karşısında İdarenin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024 <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.
- Europarl. "Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law" Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>.
- Evren, Çınar Can- Uçar, İsmail. *Kamu Görevlileri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Günel, Hazal. *Hukuki Açıdan Yapay Zekâ*. Ankara: Adalet Yayınları, 2023.
- Güner, Cemil. "Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2020), 229-272. <https://doi.org/10.18771/mdergi.757376>.
- Haeinlein, Michael - Kaplan, Andreas . "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence". *California Management Review* 61/4 (July 2019), 5-14. <http://dx.doi.org/10.1177/0008125619864925>.

- Hassaballah, M. - Aly, Saleh, "Face Recognition: Challenges, Achievements and Future Directions". *IET Computer Vision* 9/4 (August 2015). 614-626. <https://doi.org/10.1049/iet-cvi.2014.0084>.
- Hava Elektronik Sanayi (Havelsan). "Eyeminer Yapay Zekâ Tabanlı Video Analiz Sistemi" (18 Mart 2024). <https://www.havelsan.com.tr/sektorler/bilgi-ve-iletisim/urunler/akilli-ve-guvenli-sehirler/havelsan-eyeminer#:~:text=EYEMINER%2C%20g%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BCleme%20sistemlerinden%20al%C4%B1nan%20veriler,zekâ%20destekli%20video%20analiz%20sistemidir>.
- Kağıtçıoğlu, Mutlu. "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 118-168. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.874993>.
- Kalabalık, Halil. *İdare Hukuku Dersleri I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023.
- Kaplan, Onur. *İdari İşlem Teorisi Açısından İdare Hukukunda Tespit Edici İşlemlerin Yeri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Karabal, Ahu. "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri". *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 119-147. <https://doi.org/10.51404/metazihin.1269258>.
- Karakuş, Emin. "Yerli Yapay Zekâ Suç ile Mücadele Ediyor". *TRT Haber* (24 Nisan 2023), 1. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yerli-yapay-zekâ-suc-ile-mucadele-ediyor-762573.html#:~:text=Havelsan'%C4%B1n%20geli%C5%9Ftirildi%C4%9Fi%20Eyeminer%20isimli,birim%20ekiplerini%20an%C4%B1nda%20harekete%20ge%C3%A7iriyor.&text=Ye rli%20ve%20milli%20kaynaklar%20ile,%C3%BCr%C3%BCn%C3%BC%20su%C3%A7%20oran%C4%B1n%C4%B1%20azaltmay%C4%B1%20hedefliyor>.

- Kaufmann, Mareile Kaufmann vd. "Predictive Policing and The Politics of Patterns". *The British Journal of Criminology*, 59/3 (May 2019), 674-692. <https://doi.org/10.1093/bjc/azy060>.
- Kaya, Zeynep Ebrar. "Dünyanın İlk Robot Avukatı". *Hukuk ve Bilişim* (Erişim 25 Mart 2024) <https://hukukvebilisim.org/dunyanin-ilk-robot-avukati/>.
- Kayıhan, Şaban. *Kişiler Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Keskin, A. Dilşad- Demircioğlu, Huriye Reyhan. *Medeni Hukuk II*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Köken, Enes. "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/47 (Temmuz 2021), 247-286.
- Kulular İbrahim, Merve Ayşegül. *Hukuki Açından Planlı Eskitme*. Ankara: Adalet Yayınevi 2021.
- Lynch, Jennifer. "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology". *Electronic Frontier Foundation* (September 2021), 1-39.
- Neiva, Laura vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union". *Policing and Society* 32/10 (January 2022), 1167- 1179. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2029433>.
- NTV Haber. "Yapay Zekâ 6 Kişiyi Şuçsuz Yere Gözaltına Aldırdı". (9 Ağustos 2023), 1. <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/yapay-zeka-6-kisiyi-sucsuz-yere-gozaltina-aldirdi,esHEhQopxE2ly3CJ8FTZKQ#:~:text=ABD'de%20polis%2C%20son%20d%C3%B6nemde,kullanarak%20haks%C4%B1z%20yere%20g%C3%B6zalt%C4%B1na%20ald%C4%B1.&text=ABD'de%20polis%20yapay%20zeka%C4%B1,ki%C5%9Filerin%20tamam%C4%B1n%C4%B1n%20siyah%20oldu%C4%9Fu%20aktar%C4%B1ld%C4%B1>.
- O. Oloyede, Muhtahir vd. "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges". *Multimedia Tools and Applications* 79/1 (July 2020), 27891-27922.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0008125619864925>.

Öğuzman, M. Kemal vd. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Yayıncılık, 2024.

Özkan Şahin, Gizem - Şahin, Çağatay. "Yapay Zekâlı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Haziran 2022), 110-128.

Seyhan, Serkan. *Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023.

Striltsiv, Oleksandr M. - Fedorenko, Oksana A. "Problems of Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence Technologies by the National Police of Ukraine". *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs* 27/1 (February 2022), 30-39. <https://doi.org/10.56215/0122271.30>.

Şıracı, Sertel. "Yüz Tanıma Teknolojilerinin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi". *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 5/1 (Haziran 2023), 23-46.

Ünal, Erhan Cihan - Aslanhan, Uğur. "SSB'den Yeni Yapay Destekli Proje". *Anadolu Ajansı* (26 Temmuz 2023), 1. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ssbden-yeni-yapay-zekâ-destekli-proje/2954755>.

Vestby, Annette – Vestby, Jonas. "Machine Learning and the Police: Asking The Right Questions". *Policing: A Journal of Policy and Practice* 15/1 (March 2021), 44-58. <https://doi.org/10.1093/police/paz035>.

Walter, Nelson. "Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders". *Law Enforcement Management Institute of Texas (LEMIT)* (June 2021), 1-14.

Yanisky Ravid, Shlomit - Liu, Xiaoqiong (Jackie). "When Artificial Intelligence Systems Produce Inventions: The 3A Era and An Alternative Model For Patent Law". *Cardozo Law*

-
- Review* (2018), 2215-2263.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2931828>.
- Yayla, Ahmet. *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023.
- Yenisey, Feridun. *Kolluk Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık 2009.
- Yıldırım, Ramazan- Çınarlı, Serkan. *Türk İdare Hukuku Dersleri II*. Ankara: Astana Yayınları 2019.
-
-

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

PERSONAL DATA BREACH ON THE INTERNET: A CASE STUDY ON GOOGLE FONT

İnternette Kişisel Veri İhlalleri: Google Font Üzerine Bir Örnek Çalışma

Kazım ATEŞ*

Asst. Prof. Dr Ersin ÇAĞLAR**

Abstract

Web pages have maintained their popularity from the moment the internet entered our lives becoming a social media catalogue for every sector. Websites facilitated and accelerated many processes such as reaching target audiences, advertising, or sales. Thus, the presence of every sector in the social environment was ensured. With the development of information technology, design opportunities have also developed and the visuality and attractiveness of web pages have gradually increased. Video and text effects are at the top of the design possibilities. Apart from the attractive possibilities of these

* European University of Lefke, PhD Student in Management Information Systems Department, E-mail: kazimates@yahoo.com; ORCID ID: 0009-0008-1383-676X.

** European University of Lefke, Asst. Prof. Dr. in Management Information Systems Department, E-mail: ecaglar@eul.edu.tr; ORCID ID: 0000-0002-2175-5141.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 05.07.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 12.12.2024

Atıf/Citation: Ateş, Kazım ve Çağlar, Ersin "Personal Data Breach on the Internet: A Case Study on Google Font." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 549-570.

developing design possibilities, they have also been used for malicious purposes such as stealing or damaging information. This study addresses how the use of Google Fonts conflicts with the European Union's General Data Protection Regulation (GDPR) and the ways to solve this problem. The GDPR has introduced strict rules on the protection and processing of personal data. However, Google Fonts, which is widely used by web developers and designers, sends users' IP addresses to Google's servers without explicitly stating how this data is processed. This is contrary to the GDPR principles of transparency and data minimization. This article elaborates on the privacy implications of using Google Fonts as well as the GDPR violations. As a solution, this study introduces alternatives such as local font hosting, open-source font libraries, and associated best practices. It also emphasizes the significance of the adoption of privacy-oriented design principles by web developers and designers and discusses the potential of these approaches to achieve GDPR compliance. In terms of theoretical and practical perspective, this study aims to provide a roadmap for harmonizing the use of Google Fonts and similar services with applicable privacy-related legislation.

Keywords: Personal Data Breach, Google Fonts, GDPR, Web Pages, Information Systems

Öz

Web sayfaları internetin hayatımıza girdiği andan itibaren popülerliğini korumuştur. Çünkü tartışmasız her sektörün sosyal medyada kataloğu olmuştur. Web sayfaları ile hedef kitlelere ulaşmak, reklam ya da satış yapmak gibi işlemler çok kolay ve hızlı olmuştur. Böylelikle her sektörün sosyal ortamda görünürlüğü sağlanmıştır. Bilişim teknolojisinin gelişmesiyle birlikte tasarım imkanları da gelişerek web sayfalarının görselliği ve çekiciliği giderek artmıştır. Tasarım imkanlarının başında video ve yazı efektleri gelmektedir. Gelişen tasarım olanaklarının sunduğu çekici imkanlar, kişisel bilgilerin çalması

veya bu bilgilere zarar verilmesi gibi kötü niyetli kullanımları da beraberinde getirmiştir. Bu çalışma, Google Fonts kullanımının Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile nasıl çatıştığını ve bu sorunun çözüm yollarını ele almaktadır. GDPR, bireylerin kişisel verilerinin korunması ve işlenmesi konusunda katı kurallar getirmiştir. Ancak, web geliştiricileri ve tasarımcıları tarafından yaygın olarak kullanılan Google Fonts, kullanıcıların IP adreslerini Google'ın sunucularına gönderirken, bu verilerin işleme şeklini açıkça belirtmemektedir. Bu durum, GDPR'ın şeffaflık ve veri minimizasyonu ilkelerine aykırıdır. Makale, GDPR ihlallerinin yanı sıra, Google Fonts kullanımının gizlilik üzerindeki etkilerini de detaylı bir şekilde incelemektedir. Çözüm olarak, yerel font barındırma, açık kaynaklı font kütüphaneleri gibi alternatifler ve bu yöntemlerin uygulanmasıyla ilgili en iyi pratikler sunulmaktadır. Ayrıca, web geliştiricileri ve tasarımcılarının gizlilik odaklı tasarım ilkelerini benimsemelerinin önemi vurgulanmakta ve bu yaklaşımların GDPR uyumunu sağlama potansiyeli tartışılmaktadır. Bu çalışma hem teorik hem de pratik açıdan, Google Fonts ve benzeri hizmetlerin kullanımının gizlilikle ilgili mevcut mevzuata uyumlu hale getirilmesi için bir yol haritası sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri İhlali, Google Fonts, GDPR, Web Sayfaları, Bilgi Sistemleri

I. Introduction

With the development of information systems, the advantages of the Internet are gradually improving. Since the first use of the Internet, web pages have entered our lives and have always enhanced their popularity.¹ Web pages with

---

¹ Angela Mottaeva and Bibigul Issayeva. 2023. "Features of Using Modern Information Technologies in Management Activities." *In E3S Web of Conferences*. Vol. 381. EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202338102010>.

increasing usage, contain very significant personal information in their memory.²

The GDPR is designed to ensure the protection of individuals' personal data. Personal data is highly significant and is often referred to as the "new oil" of the digital age. Possessing, processing, and utilizing personal information for specific purposes confers substantial power. Such information includes valuable resources like addresses, beliefs, interests, purchasing details, and behavioral tendencies.³ However, the use of third-party web services such as Google Fonts has led to allegations that such services violate GDPR principles by collecting and processing users' IP addresses.⁴ Substantially in Germany, the legal obligations for website owners have increased remarkably, and, in some cases, website owners have faced GDPR violation accusations in court due to their use of Google Fonts.⁵

Therefore, our study analyses the GDPR-related legal challenges faced by website owners and developers, with a particular focus on the cases filed in Germany and the outcomes of these cases. Existing academic literature and legal antecedents will also be considered when assessing the impact of GDPR implementation and court decisions in Germany on website operators.

---

² Chris Jay Hoofnagle, Bart van der Sloot, and Frederik Zuiderveen Borgesius. 2019. "The European Union General Data Protection Regulation: What It Is and What It Means." *Information and Communications Technology Law* 28 (1): 65–98. <https://doi.org/10.1080/13600834.2019.1573501>.

³ Syrine Ferjaoui. 2020. "Data: The New Form of Wealth and Power." *IEEE Potentials* 39 (6): 6–10. <https://doi.org/10.1109/MPOT.2020.3016359>.

⁴ Christian Kurtz, Martin Semmann, and Tilo Böhmman. 2018. "Privacy by Design to Comply with GDPR Privacy by Design to Comply with GDPR: A Review on Third-Party Data Processors Completed Research."

⁵ Garrett A. Johnson, Scott K. Shriver, and Samuel G. Goldberg. 2023. "Privacy and Market Concentration: Intended and Unintended Consequences of the GDPR." *Management Science* 69 (10): 5695–5721.

On the other hand, this study also introduces practical solutions and alternatives that can be implemented to overcome these legal challenges faced by website owners and developers and providing guidance for website design and operation in a way that protects user privacy and complies with the GDPR. The solutions will include the advantages of hosting fonts on local servers rather than using outsourced services such as Google Fonts.⁶ The implementation of this approach, potential challenges, and best practices to consider will also be discussed. The study aims to address the feasibility and effectiveness of these remedies by considering existing legal frameworks and court decisions.

II. Literature Review

In the existing literature, there is no academic study on the subject matter. However, similar to the practices of different countries regarding how typefaces should be protected, it is generally emphasized that typefaces are protected within the scope of copyright law or design law.

In American law, typefaces are protected under design law, not copyright law. In 1978 *EltraCorp. v. Ringer*,⁷ the court concluded that typefaces are industrial designs and are not works of fine art protected by copyright.⁸ However, in the 1992 *Adobe Systems Inc. v. Southern Software Inc.* decision,⁹ the court

---

⁶ Tobias Mueller, Daniel Klotzsche, Dominik Herrmann, and Hannes Federrath. 2019. "Dangers and Prevalence of Unprotected Web Fonts." <https://github.com/muelli/SansFingerprintSans>.

⁷ Aaron Perzanowski. 2018. "The Limits of Copyright Office Expertise." 734 *BERKELEY TECHNOLOGY LAW JOURNAL* 33:733. <https://doi.org/10.15779/Z38348GG7J>.

⁸ Jacqueline D Lipton, William Berkson, and Mr Ulrich Stiehl. 2009. "To © or Not to @? Copyright and Innovation in the Digital Typeface Industry."

⁹ Donald F. McGAHN II. 1995. "Copyright Infringement of Protected Computer Software: An Analytical Method to Determine Substantial Similarity' (1995)

held that digitized typefaces, in other words, "fonts", are protectable under copyright based on the conceptual distinction explained above. The findings indicate that the typeface Veracity of Southern Software Inc. is substantially similar to and infringes the typeface Utopia of Adobe Systems Inc.¹⁰

In the UK, typefaces are generally protected under copyright law as works of fine art.¹¹ The CPDA provides specific exceptions for copyright infringement concerning typefaces and, unlike other copyrights, classifies the term of protection of typefaces as 25 years.¹²

Similarly, in Germany, typefaces are protected as works of fine art under copyright law. Here, unlike in the UK, typefaces benefit from a 10-year protection but can be extended for a further 15 years upon payment of an additional fee.¹³ "Fonts", on the other hand, are classified as computer programs and are protected under German law with broader copyright protection than typefaces.¹⁴

However, although some argue that fonts/typefaces can also be protected under trademark law, it is widely accepted that only theirs can be trademarked.¹⁵

21(1) Rutgers Computer & Technology Law." *Rutgers Computer & Technology Law Journal*. Vol. 21. <https://heinonline.org/HOL/License>.

¹⁰ Charles Bigelow. 2020. "The Font Wars, Part 1." *IEEE Annals of the History of Computing* 42 (1): 7–24.

¹¹ Sri Hartini, and Rudi Hartono. 2023. "Civil Legal Protection Against Misuse of Free License of Copyright Works For Font Designs Provided For Personal Use." *Journal of Law and Sustainable Development* 11 (12): e2008.

¹² Elena Cooper. 2018. *Art and Modern Copyright*. Cambridge University Press.

¹³ Koray Güven. 2021. "Unities of Art: Reconciling Function and Copyright." *IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (9): 1161–89.

¹⁴ Klaus Lodigkeit. 2006. *Intellectual Property Rights in Computer Programs in the USA And Germany*. Peter Lang Publishing.

¹⁵ Jessica Gore. 2020. "A Type of Theft." *Available at SSRN 3792393*, December

III. Formation and Explanation of The Case

It emphasizes the potential privacy and data protection issues of outsourcing website resources.¹⁶ In particular, the transmission of the user's IP address to outsourcing servers and the recording of such information raise important issues in terms of data protection laws such as GDPR.¹⁷ Website owners and developers should act in a way to protect users' privacy rights in such outsourcing.

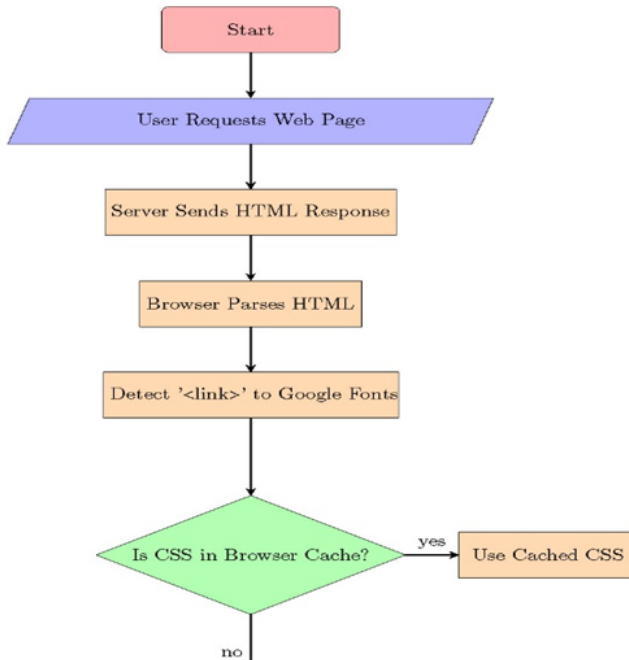

Figure 1.1. Example of how Google Fonts operates flowchart theoretically.

¹⁶ Pierangela Samarati, and Sabrina De Capitani di Vimercati. 2010. "Data Protection in Outsourcing Scenarios: Issues and Directions." *Proceedings of the 5th ACM Symposium on Information, Computer and Communications Security: 2010, Beijing, China, April 13-16, 2010*, 363.

¹⁷ Alessandra Bagnato, Paulo Silva, Ala Sarah Alaqra, and Orhan Ermis. 2020. "Workshop on Privacy Challenges in Public and Private Organizations." In *IFIP Advances in Information and Communication Technology*, 576 LNCS:82–89. Springer.

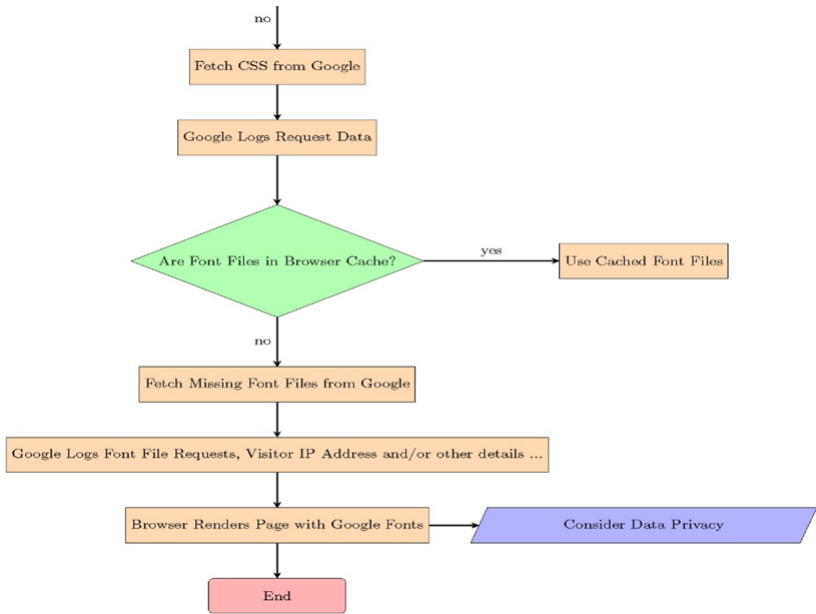

Figure 1.2. Example of how Google Fonts operates flowchart theoretically.

Figures 1.1 and 1.2 provide the flow of an example of how Google fonts are presented to the visitor from Google servers where both show a step-by-step flow diagram describing the transmission of the IP information of a web page visitor to Google servers and the scenario in which this visitor IP address is stored.

- User Visits Web Page: The user opens a web page in the browser.
- A request is made from the Web Page Server: The browser requests the server hosting the web page.
- HTML content is loaded into the browser: The HTML content of the web page is loaded into the browser.
- Google Fonts Link in HTML Recognized: The browser recognizes a reference to Google Fonts via the ``<link>`` tag in HTML or the CSS ``@import`` directive.

- The browser requests the Google Fonts API: The browser makes an HTTP request to the Google Fonts API. This request includes the user's IP address.
- Google Servers Receive and Process the Request: Google servers receive the request, record the user's IP address, and use it for statistical purposes.
- Font Files are Identified and Sent to the Browser: Google determines the desired font files and sends them to the browser.
- The browser loads fonts and displays them on the page: With the received font files, the browser displays text on the page in the specified fonts.

The process outlined in Figures 1.1 and 1.2 also highlights the potential privacy and data protection issues of outsourcing web pages. In particular, the transmission of the user's IP address to outsourcing servers and the recording of this information raises important issues in terms of data protection laws such as GDPR. Website owners and developers should act in a way to protect the privacy rights of users in such outsourcing.

Figure 2 shows an example of a site that brings the screenshot to the visitor by calling Google fonts from the Google server instead of its hosting panel.

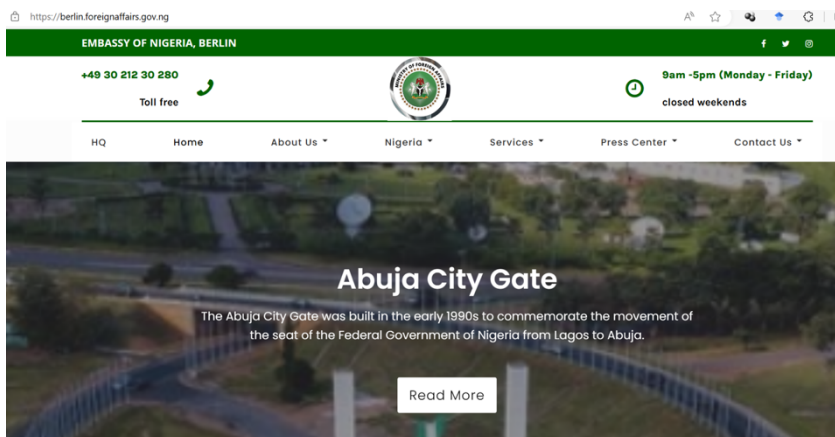

Figure 2. Sample website which uses google fonts.

```

1 /* latin-ext */
2 @font-face {
3   font-family: 'Bebas Neue';
4   font-style: normal;
5   font-weight: 480;
6   font-display: swap;
7   src: url(https://fonts.gstatic.com/s/bebasneue/v14/3TUSj1g9CK48gU7PKoo9ldhyzbl.woff2) format('woff2');
8   unicode-range: U+0100-02AF, U+0304, U+0308, U+0329, U+1E00-1E9F, U+1F2F-1EFF, U+2020, U+20A0-20AB, U+20AD-20C0, U+2
9 }
10 /* latin */
11 @font-face {
12   font-family: 'Bebas Neue';
13   font-style: normal;
14   font-weight: 480;
15   font-display: swap;
16   src: url(https://fonts.gstatic.com/s/bebasneue/v14/3TUSj1g9CK48gU7PKoo9ldhyzbl.woff2) format('woff2');
17   unicode-range: U+0000-00FF, U+0131, U+0152-0153, U+02BB-02BC, U+02C6, U+02DA, U+02DC, U+0304, U+0308, U+0329, U+200
18 }
19
({} Line 14, Column 20 Coverage: n/a

```

Figure 3. Example of a system that calls Google Fonts via Google Server.

According to Figure 3, where the source codes of the sample site are examined, the site brings the information from the Google Font server without the consent of the visitor, and in this case, it is seen that Google servers may have the address information of the end user. Based on this data, the end user data is shared to other servers other than the site itself, other than Google, without his consent. (Site address: <https://berlin.foreignaffairs.gov.ng/> - Date: 2024-04-30-20:39 GMT 00:00 - IP: 197.159.70.171 - Page Title: Embassy of Nigeria, Berlin, Germany – Ministry of Foreign Affairs, Nigeria)

IV. Case and Decision

In consideration of the literature review, there are no academic articles about the violation of personal data by sharing the IP address information of the page users of the sites using the Google font without permission.¹⁸ The first official case on this issue was filed in Germany.¹⁹

¹⁸ "Verletzung Des Persönlichkeitsrechts Durch Datenschutzverstoß." 2022. <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/Y-300-Z-GRURRS-B-2022-N-612?hl=true>.

¹⁹ Jonas Knetsch. 2022. "The Compensation of Non-Pecuniary Loss in GDPR Infringement Cases." *Journal of European Tort Law* 13 (2): 132–53.

The case states that a German court fined an unidentified website €100 (\$110, £84) for its unauthorized use of a web font hosted by Google. The court found that the website's use of the Google Fonts hosted font on its pages constituted an unauthorized transfer of the user's IP address to Google and ruled that this violated the European Union's GDPR.²⁰

The website's use of the user's browser to retrieve a font from Google Fonts caused the user's IP address to be transferred to Google, constituting a violation of the right to information autonomy according to section 823, 1 BGB. The court pointed out that IP addresses represent personal data, as theoretically IP addresses are considered to be personal data and it is possible to identify persons, regardless of whether the website or Google has carried this out.²¹

According to the ruling, the website must stop providing IP addresses to Google and be threatened with a fine of €250,000 per infringement or up to six months of imprisonment for the continued unauthorized use of Google Fonts. The ruling emphasized that despite the widespread use of Google Fonts, websites must comply with EU data protection laws and can reduce legal risks if they host the fonts themselves.²²

This ruling is in line with recent decisions by the Austrian data protection authority and another German court, emphasizing increased supervision over the transfer of personal data to companies outside the EU. These decisions emphasize that websites and practices must have a legitimate purpose to

---

²⁰ Ravie Lakshmanan. 2022. "German Court Rules Websites Embedding Google Fonts Violates GDPR."

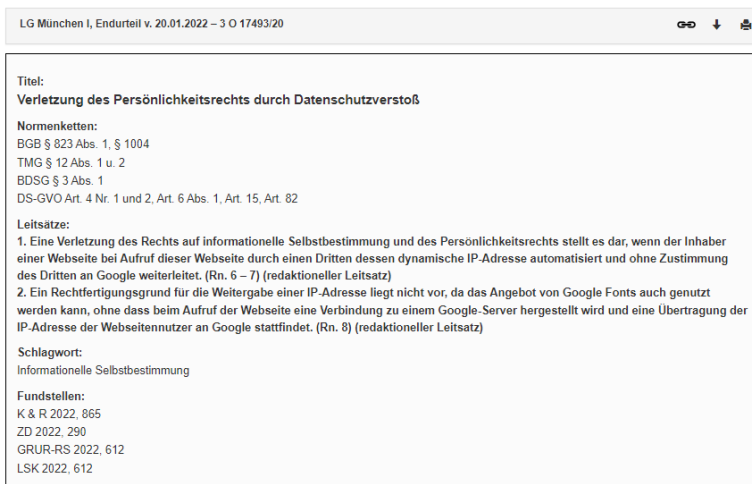
²¹ Ikeda Scott. 2022. "Leak of IP Address Via Google Fonts Prompts GDPR Fine - CPO Magazine." February 15, 2022.

²² Juri Kanub, and Jens Eckhardt. 2023. "The Year of 'Google Fonts' Warning Letters | International Network of Privacy Law Professionals." March 1, 2023. <https://inplp.com/latest-news/article/the-year-of-google-fonts-warning-letters/>.

integrate remotely hosted content or services, highlighting the need to ensure compliance with EU data protection regulations.²³

These decisions are part of the wider implications of the EU Court of Justice's decision to invalidate the Privacy Shield data protection framework in 2020. These legal developments highlight the evolving landscape in the data privacy space and the need for organizations to prioritize compliance with regulatory requirements to protect individuals' privacy rights.²⁴

Figure 4 shows the details of the lawsuit filed on 20 January 2022 regarding the Google font and the decision in the original language.²⁵

LG München I, Endurteil v. 20.01.2022 – 3 O 17493/20

Titel:
Verletzung des Persönlichkeitsrechts durch Datenschutzverstoß

Normenketten:
BGB § 823 Abs. 1, § 1004
TMG § 12 Abs. 1 u. 2
BDSG § 3 Abs. 1
DS-GVO Art. 4 Nr. 1 und 2, Art. 6 Abs. 1, Art. 15, Art. 82

Leitsätze:
1. Eine Verletzung des Rechts auf informationelle Selbstbestimmung und des Persönlichkeitsrechts stellt es dar, wenn der Inhaber einer Webseite bei Aufruf dieser Webseite durch einen Dritten dessen dynamische IP-Adresse automatisiert und ohne Zustimmung des Dritten an Google weiterleitet, (Rn. 6 – 7) (redaktioneller Leitsatz)
2. Ein Rechtfertigungsgrund für die Weitergabe einer IP-Adresse liegt nicht vor, da das Angebot von Google Fonts auch genutzt werden kann, ohne dass beim Aufruf der Webseite eine Verbindung zu einem Google-Server hergestellt wird und eine Übertragung der IP-Adresse der Webseitenutzer an Google stattfindet, (Rn. 8) (redaktioneller Leitsatz)

Schlagwort:
Informationelle Selbstbestimmung

Fundstellen:
K & R 2022, 865
ZD 2022, 290
GRUR-RS 2022, 612
LSK 2022, 612

Tenor

1. Die Beklagte wird verurteilt, es bei Meldung eines für jeden Fall der Zuwiderhandlung festzusetzenden Ordnungsgeldes bis zu 250.000,00 €, ersatzweise Ordnungshaft oder Ordnungshaft bis zu sechs Monaten zu unterlassen, bei einem Aufruf einer von der Beklagten betriebenen Internetseite durch den Kläger dessen IP-Adresse durch Bereitstellung einer Schriftart des Anbieters Google (Google Fonts) dem Anbieter dieser Schriftart offenzulegen.
2. Die Beklagte wird verurteilt, dem Kläger Auskunft zu erteilen, ob den Kläger betreffende personenbezogene Daten verarbeitet werden, sowie gegebenenfalls Auskunft zu erteilen, welche personenbezogenen Daten über den Kläger gespeichert werden.
3. Die Beklagte wird verurteilt, an den Kläger 100,00 € zuzüglich Zinsen hieraus in Höhe von 5 Prozentpunkten über dem Basiszinssatz seit dem 28.01.2021 zu bezahlen.

Figure 4. Official letter and decision (in original language)

²³ Thomas Claburn. 2022. "Website Fined by German Court for Leaking Visitor's IP Address via Google Fonts." January 31, 2022.

²⁴ Thomas Claburn. 2022. "Website Fined by German Court for Leaking Visitor's IP Address via Google Fonts." January 31, 2022.

²⁵ "Verletzung Des Persönlichkeitsrechts Durch Datenschutzverstoß." 2022.

During the preparation of the study, it is necessary to spend time to see where the fonts come from or whether they are hosted on localhost with web developer tools via the browser into a sample web page. To overcome this problem, an application has been developed in Python language to test whether a font is called to the screen with or without the consent of the visitor via the Google Fonts Server online within the web page entered, and the code example of this application is given in the appendix. When the application is run, if there are fonts brought from the Google server online on the site, what are these fonts and which fonts are used on which pages, and how many fonts are presented to the visitor from the site, the result of the output is reflected on the screen. A detailed screen view of the result is available in the appendix.

Consequently, for instance, 50 different Google fonts are presented to the visitor from the Google Fonts server without the consent of the visitor on a site belonging to a state institution outside the EU zone. In this case, while the use of this technique in a site outside the EU zone is not considered a crime under the laws of the relevant country, the visit of this site from a region within the EU zone may cause the site to be subject to litigation.

V. Results

In Germany, there is a notable case of a website operator being sued for breach of the GDPR due to the use of Google Fonts. A court in Munich ordered a website operator to pay €100 in damages for transferring users' data (i.e. IP addresses) to Google through Google's Fonts library without the user's consent. This was considered a violation of the user's privacy rights and the court stated that the website operator could identify "the people behind the IP address" by combining the collected information with third-party data.²⁶

---

²⁶ Ravie Lakshmanan. 2022. "German Court Rules Websites Embedding Google Fonts Violates GDPR."

The decision ordered the website to stop disclosing the IP address by embedding the Google Fonts library and encouraged the company to share information about the personal data stored and processed with the aggrieved party. This comes a few weeks after the Austrian Data Protection Authority ruled that the use of Google Analytics violates the GDPR and criticized the transfer of visitor data to Google servers in the US, opening the door to potential surveillance by US intelligence services.²⁷

These events complicate how websites and applications integrate remotely hosted content or services, requiring a legitimate purpose or obtaining legal consent in case personal data is transferred. This reflects the consequences of the EU Court of Justice's decision in 2020 to cancel the Privacy Shield data protection regulations, as well as the regulations allowing US companies to exchange data under the "Standard Contractual Clauses" allowing data exchange between EU and US companies.²⁸

Moreover, website owners need to find various solutions to remain GDPR compliant, such as hosting Google Fonts locally or switching to system fonts. Such a change can significantly alter the look and feel of your website and should therefore be handled carefully.²⁹

VI. Conclusion

This study discusses the challenges of website owners in the face of the European Union's GDPR and ways to overcome such challenges. In particular, the use of outsourced services such as

---

²⁷ Ravie Lakshmanan. 2022. "German Court Rules Websites Embedding Google Fonts Violates GDPR."

²⁸ Thomas Claburn. 2022. "Website Fined by German Court for Leaking Visitor's IP Address via Google Fonts." January 31, 2022.

²⁹ Daan van den Bergh. 2022. "Google Fonts Violates GDPR, German Court Rules. - Daan.Dev." February 1, 2022. <https://daan.dev/blog/gdpr/google-fonts-violates-gdpr-germany/>.

Google Fonts carries the risk of transmitting users' IP addresses to these service providers, which contradicts the principles of GDPR. In this context, the importance for website owners to ensure GDPR compliance and at the same time guarantee the protection of users' data was underlined.

Consequently, the use of outsourced services on websites, in particular services such as Google Fonts, should be carried out in compliance with data protection laws. To this end, it is recommended that website owners adopt solutions to host such fonts locally on their web servers and prevent the transfer of users' IP addresses to external providers. This approach both ensures GDPR compliance and is recognized as an effective method to protect user privacy. Therefore, website owners should reduce dependency on outsourced services by using their local resources in site design and content delivery, thereby optimizing both compliance with data protection standards and user experience.

This study aims to guide website owners on GDPR compliance and offers effective strategies for ensuring the protection of personal data by encouraging the use of local resources. These strategies should be considered as part of efforts to adapt to technological developments and changes in data protection laws.

Moreover, within the scope of the GDPR, there are different consequences for storing the IP address information of visitors in unwanted persons, institutions, sites, and similar places without their consent. The most important of these is that if the IP address information is not especially hidden or changed, it is possible to trace this information backward and thus there is a possibility of access to the physical location of individuals.

REFERENCES

- Bagnato, Alessandra, Paulo Silva, Ala Sarah Alaqra, and Orhan Ermis. 2020. "Workshop on Privacy Challenges in Public and Private Organizations." In *IFIP Advances in Information and Communication Technology*, 576 LNCS:82–89. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-42504-3_6.
- Bergh, Daan van den. 2022. "Google Fonts Violates GDPR, German Court Rules. - Daan.Dev." February 1, 2022. <https://daan.dev/blog/gdpr/google-fonts-violates-gdpr-germany/>.
- Bigelow, Charles. 2020. "The Font Wars, Part 1." *IEEE Annals of the History of Computing* 42 (1): 7–24. <https://doi.org/10.1109/MAHC.2020.2971202>.
- Claburn, Thomas. 2022. "Website Fined by German Court for Leaking Visitor's IP Address via Google Fonts." January 31, 2022. https://www.theregister.com/2022/01/31/website_fine_google_fonts_gdpr/.
- Cooper, Elena. 2018. *Art and Modern Copyright*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316840993>.
- Ferjaoui, Syrine. 2020. "Data: The New Form of Wealth and Power." *IEEE Potentials* 39 (6): 6–10. <https://doi.org/10.1109/MPOT.2020.3016359>.
- Ghafarian, Ahmad, and Deniz Keskin. 2022. "Using Memory Forensics to Investigate Security and Privacy of Facebook." In , 581–601. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10467-1_35.
- Gore, Jessica. 2020. "A Type of Theft." *Available at SSRN* 3792393, December.
- Güven, Koray. 2021. "Unities of Art: Reconciling Function and Copyright." *IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (9): 1161–89. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01117-y>.

-
- Hartini, Sri, and Rudi Hartono. 2023. "Civil Legal Protection Against Misuse of Free License of Copyright Works For Font Designs Provided For Personal Use." *Journal of Law and Sustainable Development* 11 (12): e2008. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i12.2008>.
- Hoofnagle, Chris Jay, Bart van der Sloot, and Frederik Zuiderveen Borgesius. 2019. "The European Union General Data Protection Regulation: What It Is and What It Means." *Information and Communications Technology Law* 28 (1): 65–98. <https://doi.org/10.1080/13600834.2019.1573501>.
- Johnson, Garrett A., Scott K. Shriver, and Samuel G. Goldberg. 2023. "Privacy and Market Concentration: Intended and Unintended Consequences of the GDPR." *Management Science* 69 (10): 5695–5721. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2023.4709>.
- Kanub, Juri, and Jens Eckhardt. 2023. "The Year of 'Google Fonts' Warning Letters | International Network of Privacy Law Professionals." March 1, 2023. <https://inplp.com/latest-news/article/the-year-of-google-fonts-warning-letters/>.
- Knetsch, Jonas. 2022. "The Compensation of Non-Pecuniary Loss in GDPR Infringement Cases." *Journal of European Tort Law* 13 (2): 132–53. <https://doi.org/10.1515/jetl-2022-0008>.
- Kurtz, Christian, Martin Semmann, and Tilo Böhmann. 2018. "Privacy by Design to Comply with GDPR Privacy by Design to Comply with GDPR: A Review on Third-Party Data Processors Completed Research."
- Lakshmanan, Ravie. 2022. "German Court Rules Websites Embedding Google Fonts Violates GDPR."
- Lipton, Jacqueline D, William Berkson, and Mr Ulrich Stiehl. 2009. "To © or Not to @? Copyright and Innovation in the Digital Typeface Industry."
- Lodigkeit, Klaus. 2006. *Intellectual Property Rights in Computer Programs in the USA And Germany*. Peter Lang Publishing.

- McGAHN II, Donald F. 1995. "Copyright Infringement of Protected Computer Software: An Analytical Method to Determine Substantial Similarity' (1995) 21(1) Rutgers Computer & Technology Law." *Rutgers Computer & Technology Law Journal*. Vol. 21. <https://heinonline.org/HOL/License>.
- Mottaeva, Angela, and Bibigul Issayeva. 2023. "Features of Using Modern Information Technologies in Management Activities." In *E3S Web of Conferences*. Vol. 381. EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202338102010>.
- Mueller, Tobias, Daniel Klotzsche, Dominik Herrmann, and Hannes Federrath. 2019. "Dangers and Prevalence of Unprotected Web Fonts." <https://github.com/muelli/SansFingerprintSans>.
- Perzanowski, Aaron. 2018. "The Limits of Copyright Office Expertise." 734 *BERKELEY TECHNOLOGY LAW JOURNAL* 33:733. <https://doi.org/10.15779/Z38348GG7J>.
- Samarati, Pierangela., and Sabrina De Capitani di Vimercati. 2010. "Data Protection in Outsourcing Scenarios: Issues and Directions." *Proceedings of the 5th ACM Symposium on Information, Computer and Communications Security: 2010, Beijing, China, April 13-16, 2010*, 363.
- Scott, Ikeda. 2022. "Leak of IP Address Via Google Fonts Prompts GDPR Fine - CPO Magazine." February 15, 2022. <https://www.cpomagazine.com/data-protection/leak-of-ip-address-via-google-fonts-prompts-gdpr-fine/>.
- Stach, Christoph. 2023. "Data Is the New Oil—Sort of: A View on Why This Comparison Is Misleading and Its Implications for Modern Data Administration." *Future Internet* 15 (2). <https://doi.org/10.3390/fi15020071>.
- "Verletzung Des Persönlichkeitsrechts Durch Datenschutzverstoß." 2022. <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/Y-300-Z-GRURRS-B-2022-N-612?hl=true>.

APPENDIX

```
"""
File: GoogleFontsChecker.py
Author: Kazim ATEŞ
Date: 2024-03-20 / 001
License: MIT
Description: This Python application is crafted to analyze the use of Google Fonts on a specified website.
It meticulously scans through each page of the website to identify
if Google Fonts are being served directly from Google's servers.
By fetching page contents with requests and parsing HTML with BeautifulSoup,
the application generates a comprehensive site map and lists all discovered Google Fonts
along with their usage across different web pages. This tool is particularly useful for web developers,
designers, and SEO experts who aim to audit or optimize font loading strategies for performance and consistency
across a website.
"""

import requests
from bs4 import BeautifulSoup
from urllib.parse import urljoin, unquote
import time
import urllib3

# Suppress SSL Warnings // SSL Uyarılarını bastır
urllib3.disable_warnings(urllib3.exceptions.InsecureRequestWarning)

def get_links_from_url(url, timeout=10):
    try:
        response = requests.get(url, timeout=timeout, verify=False) # Disable SSL Verification // SSL doğrulamasını
        devre dışı bırak
        soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
        links = soup.find_all('a', href=True)
        return [link['href'] for link in links]
    except Exception as e:
        print(f"Error fetching {url}: {e}")
        return []

def get_google_fonts_from_url(url, timeout=10):
    try:
        response = requests.get(url, timeout=timeout, verify=False) # Disable SSL Verification // SSL doğrulamasını
        devre dışı bırak
        soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
        style_tags = soup.find_all('link', rel='stylesheet')
        google_fonts = set()
        for tag in style_tags:
            href = tag.get('href', "")
            if 'fonts.googleapis.com' in href:
                font_params = href.split('?')[1].split('&')
                for param in font_params:
                    if param.startswith('family='):
                        fonts = param.split('=')[1].split(',')
                        decoded_fonts = [unquote(font).replace('+', ' ') for font in fonts]
                        google_fonts.update(decoded_fonts)
        return google_fonts
```

```
except Exception as e:
    print(f'Error processing fonts for {url}: {e}')
    return set()

def generate_site_map(base_url, max_pages=50, delay=1):
    site_map = set()
    queue = [base_url]
    visited = set()
    while queue and len(site_map) < max_pages:
        url = queue.pop(0)
        if url in visited:
            continue
        visited.add(url)
        site_map.add(url)
        links = get_links_from_url(url)
        for link in links:
            absolute_link = urljoin(base_url, link)
            if absolute_link.startswith(base_url) and absolute_link not in site_map:
                queue.append(absolute_link)
        time.sleep(delay) # Delay Between Requests // İstekler arası bekleme süresi
    return site_map

def main():
    url = input("Please enter the website address you want to visit: ")
    if not url.startswith(("http://", "https://")):
        url = "https://" + url
    site_map = generate_site_map(url)
    google_fonts_map = {}
    for page_url in site_map:
        google_fonts = get_google_fonts_from_url(page_url)
        if google_fonts:
            google_fonts_map[page_url] = google_fonts
    print("The following Google fonts are used on the visited sites:")
    total_fonts_count = 0
    for page_url, fonts in google_fonts_map.items():
        fonts_list = sorted(fonts)
        fonts_count = len(fonts_list)
        total_fonts_count += fonts_count
        print(f"- {' '.join(fonts_list)} ( {fonts_count} fonts)\n - {page_url}")
    print(f"Total number of unique fonts used across all pages: {total_fonts_count}")

if __name__ == "__main__":
    main()
```

A site report observed as a result of the execution of the relevant code is available below, and according to the report, it was observed that the relevant site brought 38 different fonts from Google servers without the knowledge of the visitors.


```
C:\Users\Kazim\PycharmProjects\GoogleFonts_pythonProject\env\Scripts\python.exe
C:\Users\Kazim\PycharmProjects\GoogleFonts_pythonProject\GoogleFontsChecker.py
Please enter the website address you want to visit: https://nurelconstruction.com/
The following Google fonts are used on the visited sites:
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-12/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/iletisim/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/+90548 892 90 90
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/kuzey-kibris/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/hakimizda/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/projeler/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-21-bee-tower/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/en/projects/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-6/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-7/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-11/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-33-apartmani/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-20-apartmani/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-templos-villalari/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-5/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-34-apartmani/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-9/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/the-phoenix-towers/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic, Roboto:400|Arvo:400|Barlow Condensed:500,600 (2 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/en/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-1/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-2/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic, Roboto:400|Arvo:400|Barlow Condensed:500,600 (2 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/ru/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/ru/projects/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-4/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-sevilva-sitesi/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-3/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-the-shark/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/floral-homes/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-melis-alsancak/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-8/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/project/nurel-10/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/hizmetlerimiz/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/en/about-us/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic (1 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/ru/about-us/
- Roboto:1,300,400,400italic,500,700,700italic|Lora:1,300,400,400italic,500,700,700italic, Roboto:400|Arvo:400|Barlow Condensed:500,600 (2 fonts):
  - https://nurelconstruction.com/
Total number of unique fonts used across all pages: 38

Process finished with exit code 0
```

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

YAPI BİLGİ MODELLEME (BIM) VERİLERİ VE SORUMSUZLUK ANLAŞMALARARI

*Limitation of Liability for Building Information
Modelling (BIM) Data*

Beyza DEVRAN*

Öz

Ülkelerin inşaat proje yönetim sürecinde yapı bilgi modelleme (BIM) sistemini benimsemesiyle kağıt tabanlı ve iki boyutlu çizimlerle yürütülen inşaat süreci dijitale evrilmiştir. İnşaat projesi verilerinin dijital ortama taşınması, veri güvenliğine yönelik birtakım endişeleri gündeme getirmiştir. Bu nedenle, veri aktarımı ve paylaşımı sırasında meydana gelebilecek veri kayıpları, bozulmaları ve hatalarından dolayı proje paydaşları ve yazılım firmaları sözleşmelerinde sorumluluğunu sınırlayan maddelere yer verebilmektedir. Hukukumuzda henüz verinin yönetimine yönelik özel bir kanun bulunmamaktadır. Bu nedenle sorumsuzluk anlaşmalarının ve klozlarının geçerliliği ve hukuki denetimine ilişkin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) genel hükümleri uygulanacaktır. TBK m.115 ve 116, sorumsuzluk anlaşmalarına ve klozlarına uygulanan genel hüküm niteliğindedir. Ancak

* Avukat, İstanbul Ticaret Üniversitesi Özel Hukuk Doktora Öğrencisi, beyza_devran@hotmail.com, ORCID: 0009-0005-3910-9948.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 06.09.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 09.12.2024

Atıf/Citation: Devran, Beyza. "Yapı Bilgi Modelleme (BIM) Verileri ve Sorumsuzluk Anlaşmaları." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 571-619.

proje paydaşlarının aralarında akdettiği sözleşmenin hukuki niteliğine göre özel hükümlerin uygulanması söz konusu olabilir.

Anahtar Kelimeler: BIM, Veri, Sorumsuzluk Anlaşması, İfa Yardımcısı, İnşaat Projesi

Abstract

As countries adopt Building Information Modeling (BIM) in the construction project management, the construction process, which was carried out with paper-based and two-dimensional drawings, has transitioned to a digital environment. The transfer of construction project data to a digital environment has raised some concerns about data security. Consequently, project stakeholders and software companies may include clauses in their contracts that limit their liability for data loss, corruption, or errors occurring during data transfer and sharing. Currently, there is no specific regulation in domestic law regarding data management. Therefore, the general provisions of the Turkish Code of Obligations (TCO, numbered 6098) concerning the validity and legal review of non-liability agreements and clauses will be applied. TCO Articles 115 and 116 provide general rules for non-liability agreements and clauses; however, specific provisions may be applied depending on the legal nature of the agreement between project stakeholders.

Keywords: BIM, Data, Disclaimer Agreements, The Auxiliary Person, Construction Project

GİRİŞ

Yapı bilgi modelleme (BIM), kâğıt bazlı geleneksel inşaat sürecini dijitale taşıyan evrimin bir süjesidir.¹ Bir inşaat projesinin yönetilmesinde kullanılan BIM'in odak noktası, belirli bir süreç boyunca dijital ortama aktarılan verilerdir. Yapı projesine ve projenin nihayetinde inşa edilmiş yapıya ilişkin veriler, BIM yazılımları aracılığıyla üretilir. BIM kullanımıyla elde edilen çıktı, bir inşaat projesinin fiziksel ve fonksiyonel

---

¹ May Winfield and Sarah Rock, *The Winfield Rock Report* (UK: UK BIM Alliance, February 2018), 18, [The-Winfield-Rock-Report.pdf](https://www.wearenima.im/) (wearenima.im); Jeri Adin Ardani et al., "Model Ownership and Intellectual Property Rights for Collaborative Sustainability on Building Information Modeling," *Buildings* 11, no. 8 (2021): 1-2, <https://doi.org/10.3390/buildings11080346>; Pirjo Silius-Miettinen and Kalle Kähkönen, "Contractual and ownership aspects for BIM," (International research conference 2017: Shaping tomorrow's built environment : conference proceedings, Salford, 11-12 September, 2017), 182; Oluwole A. Olatunji, "A preliminary review on the legal implications of BIM and model ownership," *ITcon 16*, Special issue Innovation in Construction e-Business (2011): 688-689, <https://www.itcon.org/2011/40>; Fie Schmidt Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties in Building Information Modelling," *Retsvidenskabeligt Tidsskrift (Rettid)* (2018): 15. Building Information Modelling (au.dk); Evelien Bruggeman M., *Legal implications of data exchange in the built environment: An exploration of the force field between technological and societal developments and law*, (Netherlands: Delft University of Technology, Faculteit Bouwkunde, 2022), 2-3, [Redeboekje-prof-Bruggeman.pdf](https://www.redeboekje-prof-bruggeman.nl/) (ibr.nl); Charles Eastman et al., *BIM Handbook: A Guide to Building Information Modeling for Owners, Managers, Designers, Engineers and Contractors* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2011), 17-18; Salih Ofluoğlu, "Yapı Bilgi Modelleme : Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik," *Mimarist*, Erişim Tarihi: 19.08.2024, [mimarist_ocak14-libre.pdf](https://www.mimarist.com.tr/ocak14-libre.pdf) (d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net); Birgül Kopuz, "İnşaat Projelerinde Etkin Bir BIM Uygulaması İçin Katılımcılar Arasındaki BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2015), 1; Beyza Devran, "Yapı Bilgi Modelleme Sistemi (BIM) ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2023), 1.

özelliklerini içinde barındıran dijital bir temsildir.² Bu bakımdan birçok sektör bakımından BIM'in bir bilgi kaynağı olduğu aşikardır.³

Bir inşaat proje süreci içinde mühendislik, mimarlık, inşaat sektörü içerisinde yer alan aktörler, proje hedeflerini gerçekleştirmek için çoğu zaman birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu nedenle, BIM'in kullanımından kaynaklı yaşanan sorunlar mühendislik, mimarlık, inşaat sektöründe çoğu zaman müşterektir.⁴ Ancak BIM'in yetenekleri farklı proje aşamalarında

² Winfield and Rock, *The Winfield Rock Report*, 18; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues Surrounding the Use of Digital Intellectual Property on Design and Construction Projects*, ed. Larry W. Thomas (Washington, DC: The National Academies Press, 2013), 3; Rizal Sebastian, "Changing roles of the clients, architects and contractors through BIM," *Engineering, Construction and Architectural Management* 18, no.2 (2011): 180-182, <https://doi.org/10.1108/09699981111111148>; Philip Wong and Justin Lai, "Building Information Modelling (BIM): insights from collaboration and legal perspectives," *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 1101, no. 5 (2022): 1-2, <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1101/5/052014/pdf>; Leslie Currie, "Building Information Modelling: Its Impact On Insurance, Intellectual Property Rights and Design Liability," *The Society of Construction Law* May 2014, 1, scl paper - published.pdf (apmv1liverstorage.blob.core.windows.net); Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 17; Ofluoğlu, "Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik.;" Howard W. Ashcraft, "Building Information Modeling: A Framework for Collaboration," *The Construction Lawyer* 28, no. 3 (2008), 1-2; Fatih Kaya, Aslı Akçamete, and Talat M. Birgönül, "An Investigation of Legal Aspects of BIM in Construction Contracts," *In International Civil Engineering & Architecture Conference*, ed. Volkan Kahya (Trabzon: Golden Light Publishing, 2019), 219; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 4-9.

³ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 17; Ashcraft, "Building Information Modelling," 1; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 29.

⁴ Wong and Lai, "Legal Perspectives," 1-2; Ofluoğlu, "Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik.;" Brodie Mcadam, "Building Information Modelling: The UK Legal Context," *International Journal of Law in the Built Environment* 2, no. 3 (October 2010), 247-248; Özge Uzun Kazmacı, "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Eser Sözleşmesinde Yüklenicinin ve Özellikle Mimari Projelerde Mimarın Ayıp

proje paydaşları arasında iş birliği yapılmaksızın bir araç olarak da sunulabilmektedir. Örneğin, her disiplin kendi faaliyetleri çerçevesinde BIM'den yararlanabilir.⁵ Tasarım aşamasında yalnızca mimarlar kendi aralarında veri paylaşımı yaparak yapının veya sistemin üç boyutlu modelini yapabilir⁶ veya yüklenici ve taşeronlar inşaat aşamasında maliyeti hesaplamak ya da iş akış programları oluşturmak için BIM'den faydalanabilir.⁷

BIM, veri alışverişinin yoğun olduğu bir veri platformu olduğu için uygulamada gerek teknolojik gerek yasal riskler gündeme gelebilmektedir.⁸ Paydaşların hukuki sorumluluğunun güvenceye alınması ve BIM kullanımından doğan risklerin bertaraf edilmesi, sözleşmelere farklı şekilde yansıtılabilmektedir. Öyle ki, uygulamada BIM'e özgü hükümler sözleşmelere iki şekilde entegre edilebilmektedir: Ana

---

Sebebiyle Sorumluluğu," *İç. İnşaat Sektöründe Mimari Haklar*, ed. Özge Uzun Kazmacı, Esra Hamamcıoğlu, Argun Karamanlioğlu (İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2014), 15.

⁵ Evelien M. Bruggeman, "Legal aspects of Building Information Modelling: The 'Dutch approach': An overview," (Paper presented at BIM, OffSite Manufacture & the future of the Construction Industry, London, United Kingdom, 2020), 5; Ashcraft, "Building Information Modelling," 1; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 12; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 87.

⁶ Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 56.

⁷ Eastman et al., *BIM Handbook*, 301.

⁸ Ardani et al., "Model Ownership," 1-2; Khalid Almarri, Moshabab Aljarman, and Halim Boussabaine, "Emerging contractual and legal risks from the application of building information modelling," *Engineering, Construction and Architectural Management* 26, no. 10, (2019): 2307-2308, <https://doi.org/10.1108/ECAM-06-2018-0224>; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 27; Su-Ling Fan, Intellectual Property Rights in Building Information Modeling Application in Taiwan, *Journal of Construction Engineering and Management* 40, no. 3 (2014): 1, [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)CO.1943-7862.0000808](https://doi.org/10.1061/(ASCE)CO.1943-7862.0000808); Olatunji, "BIM and model ownership," 688-689; Currie, "Design Liability," 2-3; Ashcraft, "Building Information Modelling," 4; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 48 vd.

sözleşmeye eklenen ek bir protokol yoluyla ya da ana sözleşmenin içinde yer alan BIM'e özgü hükümler ile.⁹ Sözleşmeye eklenen bu hükümlerde yer alan veri alışverişinden kaynaklı veri kayıplarına ve bozulmalarına yönelik sorumsuzluk maddelerine yer verilebilmektedir.¹⁰ Bu nedenle, yazılım firmalarının veya proje paydaşlarının veri hatalarından sorumlu olmayacağına yönelik eklediği maddelerin iç hukukumuzdaki geçerliliğinin tartışılması önem arz etmektedir.

I. YAPI BİLGİ MODELLEME (BIM) TANIMI

BIM'in herkes tarafından kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır. BIM süreci, BIM yaklaşımı yahut BIM sistemi gibi farklı tanımlamalara rastlamak mümkündür. Kullanım amaçlarına göre, farklı disiplinler tarafından yapılan muhtelif tanımların mevcut olduğu da söylenebilir.¹¹ Ancak genel olarak yapı bilgi modelleme (BIM), yapının yaşam döngüsü boyunca bir inşaat projesi kapsamında gereksinim duyulabilecek verilerin ortak bir veri ortamında oluşturulmasına, kullanılmasına, depo edilmesine ve proje paydaşları arasında paylaşılmasına zemin sağlayan dijital bir proje yönetim sistemidir.¹²

---

⁹ Salim Burak Tezgiden, "ISO 19650 Compliant Project Information Protocol Proposal For Collaborative Working And BIM Execution," (Master's Thesis, Istanbul Technical University), 2019, 4; Bruggeman, "Dutch Approach," 3; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 5; Bruggeman, *Legal implications*, 8-9; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 77.

¹⁰ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 27-28; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 15; Olatunji, "BIM and model ownership," 691; Ashcraft, "Building Information Modelling," 7-8; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 58-61.

¹¹ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 16-17; Eastman et al., *BIM Handbook*, 19; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 9; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 1.

¹² Winfield and Rock, *The Winfield Rock Report*, 18; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 3; Sebastian, "Changing roles

Bir yapının, altyapı sisteminin yahut bir akıllı şehrin inşa sürecinin dijital yönetimine katkı sağlayan BIM konsepti, fonksiyonlarını çeşitli yazılımlar aracılığıyla gerçekleştirir. Böylelikle, yapının veya sistemin fiziki bir ortamda inşasından önce sanal ortamda simülasyonu yapılır. Sistemin teşvik ettiği yaklaşım, paydaşların bir inşaat projesini iş birliğine dayalı olarak yönetmesidir.¹³ Birçok ülkenin ihale kurumları BIM kullanımını talep ederken sürecin iş birliği ile yönetilmesine vurgu yapar.¹⁴

BIM, yalnızca bir yapının ya da sistemin dijital ortamda modellenmesine katkı sağlamaz. Başka deyişle, üç boyutlu modellemeden ibaret değildir.¹⁵ Bilakis, proje kapsamında yer

---

of the clients," 180-182; Olatunji, "BIM and model ownership," 688-689; Currie, "Design Liability," 1; Olga Stepanenko, Vladimir Tatarnikov, and Larisa Cherdakova, "Legal protection of BIM products," *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 667, no. 1 (2019): 2, <http://iop.org/>; May Winfield, "Building Information Modelling: The Legal Frontier-Overcoming Legal and Contractual Obstacles," *The Society of Construction Law*, April 2015, 1, <https://www.scl.org.uk/papers/building-information-modelling-legal-frontier-overcoming-legal-and-contractual-obstacles>; Mcadam, "UK Legal Context," 246-247; Tezgiden, "Project Information Protocol Proposal," 2-3; UK BIM Framework, "ISO 19650 Guidance 1: Concepts," Accessed August 19, 2024, [ISO_19650_Guidance_1_Concepts_Edition_3.pdf](https://www.iso.org/standard/72431.html) (worktribe.com), 4; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 11-12; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 4.

¹³ National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 3; Ardani et al., "Model Ownership," 1-2; Olatunji, "BIM and model ownership," 688-689; Almarri, Aljarman, and Boussabaine, "Emerging contractual and legal risks," 2307-2308; Wong and Lai, "Legal Perspectives," 1-2; Currie, "Design Liability," 1; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 5; Eastman et al., *BIM Handbook*, 21-23. Ofluoğlu, "Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik."; Ashcraft, "Building Information Modelling," 1-2.; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 5.

¹⁴ Bruggeman, "Dutch Approach," 4; Currie, "Design Liability," 1; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 36 vd.

¹⁵ Silius-Miettinen and Kähkönen, "Contractual and ownership aspects," 182; Sebastian, "Changing roles of the clients," 180-182; Jensen, "Risk, Liabilities and

alan geometrik, alfasayısal ve dokümantasyon verilerini içeren bir sistemdir. Örneğin, parametrik modelleme fonksiyonu sayesinde bünyesinde yer alan tüm nesnelere birbiriyle etkileşim kurar. Böylelikle, bir nesnede yer alan geometrik veya alfasayısal verilerdeki bir değişiklik ilgili diğer nesnelere de değişim yaratabilir.¹⁶

Özetle, BIM bir yapının ya da sistemin tasarım, yapım, yıkım, işletme safhalarında proje paydaşlarının veya son kullanıcıların yahut tesis yöneticilerinin ihtiyacı olan geometrik, alfasayısal, dokümantasyon verilerinin oluşturulmasına zemin hazırlar. BIM'in odak noktası dijital verilerdir ve BIM kapsamında tasarlanan yapının üç boyutlu modeli de veri kavramının içine dahildir.

II. BIM VE BİRLİKTE ÇALIŞABİLİRLİKTEN KAYNAKLI VERİ DEFORMASYONLARI

A. Birlikte Çalışabilirlik ve Birlikte Hareket Etme Zorunluluğu

BIM, paydaşların projenin erken aşamasında projeye dahil olmasını teşvik eden bir yaklaşımdır. Bu şekilde bir inşaat projesinden elde edilebilecek azami verime ulaşabileceğini vaat etmektedir. Paydaşların iş birliği yapmasından elde edilecek verim, yazılım ve donanımların veri alışverişinde bulunabilme yeteneğiyle yakından ilişkilidir. BIM'in bu fonksiyonuna birlikte

---

Uncertainties," 16; Bruggeman, *Legal implications*, 4-5; Winfield, "Overcoming Legal and Contractual Obstacles," 14; Ashcraft, "Building Information Modelling," 1-2; Tezgiden, "Project Information Protocol Proposal," 38; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 6.

¹⁶ Winfield and Rock, *The Winfield Rock Report*, 14; Eastman et al., *BIM Handbook*, 17-19; Stepanenko, Tatarnikov, and Cherdakova, "Legal Protection," 2; Ofluoğlu, "Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik."; Ashcraft, "Building Information Modelling," 1-2; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 8; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 7.

çalışabilirlik (interoperability) denilmektedir.¹⁷ Teknik anlamda proje paydaşlarının iş birliği yapması, proje hedeflerinin gerçekleşmesi için önemlidir.

Bir inşaat projesi kapsamında, borç ilişkisine giren tarafların proje hedeflerine ulaşmak için iş birliği yapması gerekir. Bunun temel sebebi, borç ilişkisinin taraflara birtakım sorumluluklar yüklemesidir.¹⁸ Örneğin, bir inşaat projesinde iş birliği yapma zorunluluğu iş sahibi açısından bir borç¹⁹ ya da külfet²⁰ olarak nitelendirilebilir. Bu iki farklı nitelendirme, hukuki sonuçları yönünden birbirinden farklıdır.²¹ Birlikte hareket etme yükümlülüğü, Türk Öğreti ve Yargısı tarafından kurumsal ve sistematik bir çerçevede ele alınmamıştır²² ancak Alman doktrinde güncel ve baskın görüş²³, birlikte hareket etme zorunluluğunun borç olduğu yönündedir. Keza, İsviçre

---

¹⁷ National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 21; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 26; Ofluoğlu, "Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik."; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 20; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 7.

¹⁸ Azmi Ardıç, "Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2016), 39.

¹⁹ Alman öğretisinde borç olarak nitelendiren yazarlar hakkında bilgi için bkz. Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü", 41.

²⁰ Alman öğretisinde külfet olarak nitelendiren yazarlar hakkında bilgi için bkz. Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü", 51.

²¹ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 38 vd; Bilgehan Çetiner, Andreas Furrer ve Markus Muller-Chen. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 29; Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt V/1,1 (Ankara: Seçkin Yayınları. 2019), 57-68; Şaban Kayıhan ve Özcan Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2024), 17-19; Hüseyin Hatemi ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 7-25; Haluk Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta, 2023), 388; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 15-17; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 44-45.

²² Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 9-10.

²³ Alman Öğretisinde güncel ve ağırlıklı görüşün borç olduğu hakkında bkz. Ardıç, " Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü", 41-42.

öğretisinde de birtakım yazarlar borç olduğu görüşündedir.²⁴ Bu nedenle, bu çalışmada da borç kapsamında ele alınacaktır.

İnşaat sektörü çok fazla aktörün yer aldığı bir alan olduğu için paydaşlar çoğu zaman aynı aşamada projeye dahil olmaz. Başka deyişle, her projede projeyi yönetme stratejisi bakımından farklı proje teslim yöntemi benimsenebilir.²⁵ Bu nedenle paydaşların tek bir sözleşme çatısı altında toplanması çoğu zaman mümkün değildir. Proje boyunca birden fazla iki taraflı anlaşmalar söz konusu olabilmektedir.²⁶

Bir yapının inşası çoğu zaman interaktif bir çalışma gerektirdiği için birlikte hareket etme zorunluluğu söz konusu olabilir. Bu zorunluluk sözleşmeden kaynaklanabilir.²⁷ Örnek olarak, BIM kullanılarak yürütülen projelerde, verilerin proje paydaşlarıyla paylaşılması yükümlülüğünün sözleşmede düzenlenmesi verilebilir.²⁸ Bu proje verileri, model ya da çakışma, sürdürülebilirlik, ışık, ses analizine ilişkin veriler olabilir.²⁹

Bazen ise sözleşmede yer almasa bile birlikte hareket etme yükümlülüğü dürüstlük kuralına dayanan bir yükümlülük olarak karşımıza çıkar.³⁰ Örneğin, yapının projelendirilmesi ve detaylarının belirlenmesi,³¹ yapıya ilişkin proje, şartname ve

---

²⁴ Alman ve İsviçre Öğretisindeki yazarların görüşü için bkz. Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü", 53 vd.

²⁵ Eastman et al., *BIM Handbook*, 9-10; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 14 vd; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 39 vd.

²⁶ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 5; Kaya, Akçamete ve Birgönül, "Legal Aspects of BIM," 215; Uzun Kazmacı, "Mimarın Ayıp Sebebiyle Sorumluluğu," 15; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 103; Turgut Öz, *İnşaat Sözleşmesi İlgili Mevzuat* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021), 45.

²⁷ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 68-70.

²⁸ Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 91-92.

²⁹ Sebastian, "Changing roles of the clients," 180-182.

³⁰ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 72.

³¹ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 75 vd.

uygulama talimatlarının teslimi³² vs. birlikte hareket etme yükümlülüğü kapsamındaki edimlerdir.

Bu tür edimler çoğu zaman doğrudan sözleşmenin tarafı olmayan proje paydaşı tarafından yerine getirilecek olabilir. Örnek olarak, yüklenici ve iş sahibi arasında akdedilen eser sözleşmesinde yapının mimari, mekanik veya statik tasarımının yapılması birtakım uzmanlara bırakılmış olabilir. Bu uzmanlar mimar, mühendis vs. olabilir. Uzman da mesleki ve teknik bilgisiyle projeye katkı sağlayan bir proje paydaşıdır. Ancak bu örnekte uzman, yüklenici ve iş sahibi arasındaki sözleşmenin doğrudan tarafı değildir. Uzman, iş sahibi ile arasındaki iki taraflı sözleşmeye göre edimini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu nedenle, yükleniciye karşı TBK m.116 bağlamında iş sahibinin ifa yardımcısı sayılır.³³ Uzmanlar edimlerini yerine getirmezse, iş sahibi birlikte hareket etme yükümlülüğü kapsamında yükleniciye karşı sorumlu olur.³⁴

Bir inşaat projesi kapsamında borç altına giren taraflar, proje hedeflerini gerçekleştirmek için uzman kişilere başvurmak durumunda kalabilir. Hatta borçlu, sözleşmenin doğrudan tarafı olmayan bu uzman kişilerin edimlerini yerine getirmemesi nedeniyle kendi edimini ifa edemeyebilir. Bu sebeple, bir inşaat projesinde yapılan iş birliği akdi sorumluluk üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Öyle ki, TBK 116 uyarınca ifa yardımcılarının eylemlerinden dolayı sorumluluğu gündeme getirebilir.

³² Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 83 vd.

³³ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 85, 113; Nilgün Başalp, "Sorumluluk Anlaşmaları," (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009), 32; İbrahim Kaplan, *İnşaat Sözleşmeleri Hukuku ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2013), 122; Ayşe T. Akçura Karaman, "TBK m. 116 ve TBK M. 507/II'deki Sorumluluk Hükümlerinin Uygulama Kapsamı: "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 101, no.80 (2022), 1687; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 52.

³⁴ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 85, 113.

B. BIM ve Veri Deformasyonları

BIM kullanımından kaynaklı veri kayıpları, hataları ve bozulmaları projede iki farklı şekilde meydana gelebilir. İlki, proje boyunca projeye katılan paydaşların kullandığı yazılımların veya formatların birbiriyle uyumsuz olmasıdır.³⁵ İkincisi ise, proje hedeflerini gerçekleştirmek için paydaşlar arasındaki dijital ortamda yapılan veri alışverişi sırasında veri girdileri ve/veya çıktılarında yapılan hatalardır.³⁶ Ancak bu hatalar bazen salt olarak paydaşların kusurundan kaynaklanmayabilir. Kullanılan yazılımın ayıplı olması hataya sebep vermiş olabilir ya da hatanın meydana gelmesine katkı sağlamış olabilir³⁷.

Veri güvenliğine yönelik bu endişeler nedeniyle teknik şartnamelerde³⁸ ve sözleşmelerde sorumsuzluk kayıtları

---

³⁵ National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 22; Mohammad Haniff Baharom, Siti Nora Haryati Abdullah Habib, and Syuhaida Ismail, "Building Information Modelling (BIM): Contractual Issues of Intellectual Property Rights (IPR) in Construction Projects". *International Journal of Sustainable Construction Engineering and Technology* 12, no.1 (2021): 172, <https://publisher.uthm.edu.my/ojs/index.php/IJSCET/article/view/7415>; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 22; Winfield, "Overcoming Legal and Contractual Obstacles," 4-5; Ashcraft, "Building Information Modelling," 2; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 58-61.

³⁶ Baharom, Abdullah Habib, and Ismail, "Contractual Issues," 171; Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 23; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 14; Ashcraft, "Building Information Modelling," 2; Kaya, Akçamete ve Birgönül, "Legal Aspects of BIM," 216; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 58-61.

³⁷ Ashcraft, "Building Information Modelling," 4-5; Mcadam, "UK Legal Context," 248.

³⁸ Bkz. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, BIM Teknik Şartnamesi ve İhale Dokümanları, s. 11-12, Erişim Tarihi: 03.09.2024. YPP-UAB-SOZ-SRT-003-Kapak.

"Proje belgelerinin birbiri ile tutarlı olması için gerekli ön hazırlıkların yapılması, BIM sürecinde sistemin işler kılınarak belgelerin tutarlı üretilmesi

düzenlenebilmektedir.³⁹ Bununla birlikte, veri hataları doğrudan sözleşmenin tarafı olan proje paydaşından kaynaklı olmayabilir. Sözleşmenin tarafı olan kişinin çalışanı ya da TBK m.116'ya göre yardımcısı olduğu kabul edilen kişi de verideki hata ya da bozulmaya sebebiyet verebilir. Bu nedenle, yardımcı kişinin fiillerinden sorumlu olunmayacağına yönelik hükümlerin de sözleşmelerde yer alması muhtemeldir. Ayrıca veride oluşan kayıplar, bozulma ve hatalar yazılımdan kaynaklanabileceği için yazılım şirketleri sorumsuzluk hükümleri ile kendini güvenceye alabilmektedir.⁴⁰

III. Verilerin Korunmasına Yönelik Akdi Sorumluluk

A. Veri Kavramı

Veri, işlenebilen, yeniden yorumlanabilen, dijital ortamda temsil edilen ve makineler tarafından okunabilen değerler ve karakterler bütünü olarak tanımlanmaktadır.⁴¹ 6651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 2(k)'ya göre ise veri, bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değerdir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 3/1(a)'ya göre ise elektronik veri, elektronik, optik

---

Yüklenici sorumluluğundadır. Üretilen modele farklı açılardan bakarak türetilen farklı proje belgelerinin en güncel verileri içermesinin sağlanması yine Yüklenici sorumluluğundadır.”

“Verilerin korunması Yüklenicinin sorumluluğundadır. İdarenin uygun görmesi durumunda Proje Yönetim Sisteminin Yönetici yetkisi Danışman ya da başka bir kuruma verilebilir.”

³⁹ Jensen, “Risk, Liabilities and Uncertainties,” 27-28; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *Legal Issues*, 15.

⁴⁰ Jensen, “Risk, Liabilities and Uncertainties,” 26; Ashcraft, “Building Information Modelling,” 4-5; Devran, “BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu,” 59.

⁴¹ Bruggeman, *Legal implications*, 4-5; Osman Gazi Güçlütürk, *Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2022), 90-91.

veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan kayıtlardır.⁴²

Her ne kadar bazı kanunlarda genel bir tanıma yer verilse de verinin kullanımına yönelik genel bir kanun mevzuatımızda mevcut değildir. Bu ise taraflar arasında veri yönetimine ilişkin sözleşme akdedilmediğinde hangi kanun hükümlerine başvurulacağı sorununu gündeme getirir. Dijital veri üretiminin teknolojik gelişmelerle birlikte zamanla hayatımıza entegre olmasından dolayı kanun koyucu dijital veri yönetimine yönelik hususları önceden öngörememiştir. Bu sebeple, dijital veri yönetimine yönelik kanun boşluğu bulunmaktadır.⁴³

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m.1'de kanun boşluğu olduğu durumlarda örf ve adet hukukunun uygulanacağı düzenlenmiştir. Ancak veriye ilişkin gelişmelerin yakın zamanda ortaya çıkması ve sürekli değişen, kendini yenileyen, dinamik bir yapıya sahip olması nedeniyle örf ve adet hukukundan yararlanılamayacaktır. Bu nedenle, TMK m.1/2 uyarınca hakim, kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacaktı ise o şekilde karar verecektir. Hakim hukuk yaratırken TMK m.1/3'e göre öğreti ve yargı kararlarından faydalanacak fakat öncelikle kıyasa başvurması gerekecektir. Başka deyişle, veriye ilişkin uyuşmazlığın türüyle aynı veya benzer nitelikte hükümler varsa kıyasen somut olaya uygulayacaktır.⁴⁴

Türk Hukukunda, konusu verilerin kullanımı ve aktarımını içeren genel bir düzenleme yoktur. Ancak verinin niteliğine göre oluşturulan özel düzenlemeler mevcuttur. Örneğin, kişisel veriler 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında, Fikri Mülkiyet Hukuku kapsamında eser niteliği taşıyan veriler 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunmaktadır.⁴⁵ Verinin ticari sır olarak

⁴² Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 83-84.

⁴³ Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 84-88, 111.

⁴⁴ Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 109-117.

⁴⁵ Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 90-91.

nitelendirilmesi halinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan haksız rekabet hükümleri uygulama alanı bulabilir. Öte yandan, TBK, TMK gibi birtakım kanunlarda mevcut olan genel hükümler uygun düştüğü ölçüde konusu veri olan uyumsuzluklara uygulanabilir.⁴⁶

Verinin kullanımına ve paylaşılmasına yönelik genel bir düzenleme hukukumuzda mevcut olmasa bile sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği taraflar verileri konu edinen sözleşmeler akdedebilir. Böylelikle taraflar doğrudan kanundan kaynaklanan bir hak elde etmese bile sözleşmesel bir hak kazanımı elde edecektir.⁴⁷

B. BIM Verileri

Bir uluslararası standart olan ve küresel ölçekte kabul gören ISO 19650 standartları, sektörde BIM kullanan aktörler için veri yönetimi kurallarını içermektedir.⁴⁸ Bu amaçla, ISO 19650 standartları ve kılavuzlarında BIM terminolojisine yönelik açıklamalar yer almaktadır. ISO 19650 standardına göre veri, geometrik veri, alfasayısal veri ve dokümantasyondan oluşur.⁴⁹ Başka deyişle, BIM verileri yalnızca yapının tasarım modellerini içermemektedir. Maliyet, metraj, sürdürülebilirlik, personel,

⁴⁶ Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 85-87.

⁴⁷ Güçlütürk, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 90-91.

⁴⁸ Bruggeman, "Dutch Approach," 20; Winfield and Rock, *The Winfield Rock Report*, 20; Tezgiden, "Project Information Protocol Proposal," 7; UK BIM Framework. "ISO 19650 Guidance 1: Concepts," 3.

⁴⁹ UK BIM Framework, "Information Management According to BS EN ISO 19650: Guidance Part D Developing Information Requirements," Edition 2, Accessed August 19, 2024, [Guidance-Part-D_Developing-information-requirements_Edition-2.pdf](#) (ukbimframework.org), 15; UK BIM Framework. "ISO 19650 Guidance 1: Concepts," 11; UK BIM Framework, "Information management according to BS EN ISO 19650 Guidance Part 2: Processes for Project Delivery," Edition 3, Accessed August 19, 2024, [ISO_19650_Guidance_Part_2_Processes_for_Project_Delivery_ThirdEdition.pdf](#) (ukbimframework.org), 50; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 69.

programlama, çakışma tespiti, malzeme programı, üretim ve lojistik bilgileri ve uygulama sonrası belgeler vs. verileri de içerebilmektedir.⁵⁰

BIM yazılımları aracılığıyla elektronik ortamda üretilen proje verileri, geometrik ve geometrik olmayan veriler olarak tasnif edilebilir.⁵¹ Ancak bu veriler dijital ortamda üretilmekte ve bu sebeple birtakım risklerin muhatabı olabilmektedir. Dijital verilerin korunmasının hangi kanun hükümlerine göre gerçekleşeceği yasal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bahsedildiği üzere, veri korumasına yönelik Türk mevzuatında veri kullanımı, aktarımı ve paylaşımına yönelik genel bir düzenleme yoktur. Ancak verinin kullanımına yönelik kapsamına girdiği ölçüde FSEK, KVVK, TTK'da yer alan haksız rekabet hükümleri gibi özel hükümler ve TMK ya da TBK'da yer alan genel hükümler uygulama alanı bulabilir. TBK genel bir kanun olması sebebiyle konusu veri olan sözleşmelere de uygulanır.

C. BIM Verilerine Yönelik Sorumsuzluk Kayıtları

BIM kullanılarak yönetilen bir inşaat projesinde yer alan proje paydaşları sözleşmelerine veri kayıplarından, bozulmalarından ve hatalarından sorumlu olmayacağına yönelik maddeler ekleyebilmektedir. Veri güvenliği, BIM kullanımında dikkate alınması gereken önemli bir sorundur. Bu nedenle, birtakım meslek kuruluşları tarafından düzenlenen standart sözleşmelerde bu tür maddelere yer verilmiştir.⁵² Buna

---

⁵⁰ Silius-Miettinen and Kähkönen, "Contractual and ownership aspects," 182; Sebastian, "Changing roles of the clients," 180-182; Bruggeman, *Legal implications*, 12-13.

⁵¹ UK BIM Framework. "ISO 19650 Guidance 1: Concepts," 11; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 20.

⁵² Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 27-28; Almarri, Aljarman, and Boussabaine, "Emerging contractual and legal risks," 2311; Winfield, "

örnek olarak asıl sözleşmenin ekini oluşturacak şekilde hazırlanmış ISO 19650 Bilgi Protokolü verilebilir.⁵³

Protokolün 5.1 maddesinde yer alan sorumsuzluk kayıtlarında, proje paydaşlarının kullandığı ve içerisinde proje verilerinin yer aldığı yazılım formatları arasındaki uyumluluğun garanti edilmediği hükme alınmıştır. Protokolün 5.2 maddesinde ise, paydaşlar elektronik verileri paylaştıktan veya yayınladıktan sonra meydana gelen bozulma ya da gayri ihtiyari değişikliklerden dolayı birbirine karşı sorumlu olmayacağını taahhüt ederler. Ancak bu bozulma ve değişikliklerin yayınlayan ya da ileten tarafın protokol ya da ana sözleşme hükümlerine uymamasının sonucu olduğu durumlar hariç tutulmuştur.⁵⁴

Öte yandan proje için kullanılan yazılım ve donanımı sağlayan yazılım şirketleri de yazılım lisans sözleşmesinde sorumsuzluk kayıtlarına yer verebilmektedir.⁵⁵ Yazılım şirketleri, belirli bir pazardaki aktörlerin mesleki, ticari veya mesleki olmayan amaçlarına ulaşmaları için bir araç niteliğindeki yazılımı veya donanımı üreten uzmandır. Bir BIM projesinde, proje paydaşı olarak nitelendirilmese bile projenin amaçlarına ulaşması için önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, yazılım şirketleri, lisans sözleşmelerine ürettikleri

---

Overcoming Legal and Contractual Obstacles," 4; Kaya, Akçamete ve Birgönül, "Legal Aspects of BIM," 217; Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 101.

⁵³ Andrew Croft, May Winfield, and Simon Lewis, "Information Protocol to Support BS EN ISO 19650-2 the Delivery Phase of Assets," 1st ed. UK BIM Framework in association with the Construction Industry Council, Accessed August 19, 2023, Information-Protocol-to-support-BS-EN-ISO19650-2.pdf (ukbimframework.org).

Diğer protokol örnekleri için bkz. Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 51 vd; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 79-80.

⁵⁴ Croft, Winfield, and Lewis, "Information Protocol to Support BS EN ISO 19650-2.,"; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 69-70.

⁵⁵ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 26.

yazılımdan kaynaklı veri deformasyonlarından sorumlu olmayacağına yönelik hükümler koyabilmektedir.

IV. Veri Deformasyonlarından TBK Bağlamında Sorumluluk

A. Genel Olarak

BIM kullanımında veri güvenliğine yönelik konular bir risk faktörüdür. Bu nedenle, sözleşme belgesinde risk ve sorumluluklar tahsis edilirken değinilmesi gereken önemli bir konudur.⁵⁶ Veri güvenliğine yönelik hukukumuzda kanun boşluğu olduğu için bu alandaki uyuşmazlıklarda genel hükümler ve niteliğine uygun düştükçe özel hükümler kıyasen uygulanabilecektir. TBK m.115 ve m.116 hükümleri, sorumsuzluk anlaşmaları hakkında düzenlenen genel nitelikteki sınırlamalardır. Bu hükümler, sözleşmenin borçlar hukuku, ticaret hukuku veya iş hukuku sözleşmesi olmasına bakılmaksızın her türden sözleşmeye uygulanır.⁵⁷ Bu nedenle, proje paydaşlarının düzenlediği sorumsuzluk kayıtlarının denetimi TBK m.115 ve m.116 uyarınca yapılabilecektir.

Türk Borçlar Kanunu m.26'ya göre taraflar sözleşme yapma özgürlüğüne sahiptir. Ancak bunun sınırını TBK m.27 oluşturmaktadır.⁵⁸ Bu madde uyarınca, "*Kanunun emredici*

---

⁵⁶ Jensen, "Risk, Liabilities and Uncertainties," 27; Baharom, Abdullah Habib, and Ismail, "Contractual Issues," 171; Kaya, Akçamete ve Birgönül, "Legal Aspects of BIM," 216.

⁵⁷ Melih Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları ve Geçersizliği," (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2023), 41; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 250; Hakan Korkmaz, "Yardımcı Kişi Eylemlerine Yönelik Yapılan Sorumsuzluk Anlaşmaları," (Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2023), 60; Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt V/1,3 (Ankara: Seçkin Yayınları, 2019), 414.

⁵⁸ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 10-11; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 94; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 77-78;

hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin hükümsüzdür." Sözleşme özgürlüğü prensibine göre, BIM yaklaşımıyla bir inşaat projesini yöneten proje paydaşları akdettikleri sözleşmelere sorumluluğunu sınırlandıran maddeler koyabilir. Ancak bu sorumsuzluk anlaşmalarının sınırını TBK m.27 oluşturmaktadır. Bu nedenle, sorumsuzluk anlaşmasını sınırlandıran TBK m.115 ve 116'da yer alan emredici hükümlere aykırılık hükümsüzlük yaptırımına tabidir. Sorumsuzluk anlaşması veya kaydının kesin hükümsüzlüğü sözleşmenin tamamını geçersiz hale getirmez. Sözleşmenin geriye kalan kısmı kanuna uygun şekilde yapılmışsa geçerli kabul edilir.⁵⁹

B. TBK m.115 Kapsamında Veri Deformasyonlarından Sorumsuzluk

Türk Borçlar Kanunu m.115 borçlunun borca aykırı davranışından sorumluluğunu bertaraf etmesinin sınırlarını çizen emredici bir hükümdür. İlgili maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası ise belirli hukuki ilişkilerde sorumsuzluk anlaşması yapılmasını tamamen engelleyen hükümlerdir. TBK m.115/2 hizmet ilişkisinden doğan bir borç sebebiyle⁶⁰ alacaklı ve borçlu

---

Numan Tekelioğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarına İlişkin Bir Yargıtay Kararı İncelemesi," *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SDÜHFD)* 6, no. 1-2 (2016), 10-11; Mustafa M. Mehel, "Yardımcı Kişilerin Eylemlerine İlişkin Sorumsuzluk Anlaşmaları," (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021), 53; Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 832.

⁵⁹ Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 18; Eren, *Genel Hükümler*, 1230-1231; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 338; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 417; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 52

Kısmi hükümsüzlük ve Öğreti ile Yargıtay kararlarında benimsenen değiştirilmiş kısmi hükümsüzlük görüşü hakkında bilgi için bkz. Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 107-114; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 288-290; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 839.

⁶⁰ Örneğin, uygulamada mimarlık şirketinde bağlı çalışan bir mimarın kendi işverenine veri güvenliğini sağlamakla sorumlu olmayacağına yönelik anlaşmalar TBK 115/2'ye göre hükümsüz sayılacaktır.

arasında sorumsuzluk anlaşması yapılamayacağına yönelik bir hükümdür. TBK m.115/3 ise kanun ya da yetkili makamın izniyle faaliyet gösteren belirli meslek gruplarının sorumsuzluk anlaşması yapamayacağını öngören önemli bir maddedir. Bu çalışma kapsamında TBK m.115/1 ve m.115/3 değerlendirilmiş, m.115/2 kapsam dışında bırakılmıştır.

1. Proje Paydaşının Ağır İhmali ve Kasti Davranışla Sebep Olduğu Veri Deformasyonlarına Yönelik Koyduğu Sorumsuzluk Kayıtları Kesin Hükümsüzdür.

Sorumsuzluk anlaşması, borçlunun borca aykırı davranışından kaynaklanan sorumluluğunu kısmen sınırlandıran veya tamamen ortadan kaldıran sözleşmedir.⁶¹ Ayrı bir sözleşme olarak düzenleneceği gibi taraflar arasında düzenlenen sözleşmede bir hüküm olarak da ele alınabilir.⁶² TBK m.115'e göre, "*Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*" Ağır kusur kapsamına borçlunun kasti ve ağır ihmali girmektedir. Bu nedenle, borçlu borçlandığı ediminin ifasını kasti davranışıyla veya ağır kusuruyla imkânsız hale getirmişse, sorumsuzluk anlaşması kesin hükümsüz olacaktır.⁶³ Borçlu, borca aykırı

⁶¹ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 12; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 26-27; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 4; İlker Hasan Duman, *İnşaat Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 825; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020), 829-830; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 589; Eren, *Genel Hükümler*, 1228; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 411; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 52; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 836.

⁶² Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 41-42; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 9; Duman, *İnşaat Hukuku*, 825; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 831; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 588; Eren, *Genel Hükümler*, 1229; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Cilt, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2022), 424; Nomer, *Genel Hükümler*, 338; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 411; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 57.

⁶³ Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 131; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 11; Duman, *İnşaat Hukuku*, 827; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 832; Eren, *Genel Hükümler*, 1232; Nomer, *Genel Hükümler*, 388.

davranışın gerçekleşmesinde ağır kusurunun olmadığını ispatlayacaktır.⁶⁴

Türk Borçlar Kanunu m.115/1 borçlunun ağır kusuruyla sebep olduğu zarardan sorumlu olmayacağına ilişkin kayıtları geçersiz kabul etmiştir. Böylelikle, borçlu yalnızca hafif ihmalden sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapabilmektedir.⁶⁵ Bu nedenle, borçlunun ağır kusuru (kast ve ağır ihmal) ve hafif ihmali kapsamına hangi davranışların gireceğini belirlemek gerekir. Projenin çeşitli aşamalarında paylaşılan veya yayınlanan verideki herhangi bir kayıp, hata ve bozulma, proje paydaşının ağır kusuru kapsamına mı yoksa hafif ihmali kapsamına mı girecektir? Bu muhakemeyi yapabilmek için öncelikle kavramların tanımını açıklamak gerekir.

Kast, borçlunun sözleşmeden doğan yükümlülüklerine bilerek ve isteyerek aykırı davranmasıdır. Ağır ihmal, borçlunun herkes tarafından göstermesi gereken özen ve dikkati göstermemesi neticesinde sözleşmedeki yükümlülüklerini ihmal etmesidir.⁶⁶ Hafif ihmal ise, borçlunun edimini ifa ederken kendisiyle aynı mesleği icra eden veya aynı uzmanlık alanındaki kişiler tarafından gösterilecek özeni sergilememesidir.⁶⁷ Kusur

⁶⁴ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 42; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 3; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 589; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 426; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 340.

⁶⁵ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 27; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 91; Duman, *İnşaat Hukuku*, 826; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 589; Eren, *Genel Hükümler*, 1231; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 424; Nomer, *Genel Hükümler*, 388; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 337.

⁶⁶ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 43; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 139-146; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 11-12.

⁶⁷ Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 44; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 151; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 12.

değerlendirmesi mahkemede hakim tarafından yapılır⁶⁸ ancak gerektiğinde bilirkişiye başvurulur.⁶⁹

Türk hukukunun uygulandığı sözleşmelerde proje paydaşlarının düzenlediği "Veri deformasyonlarından ya da güvenliğinden proje paydaşları sorumlu değildir." minvalindeki ibareler TBK m.115 denetimine tabi olacaktır. Başka deyişle, tamamen veya kısmen sorumluluğu bertaraf eden ibarelerin geçerli olması için paydaşın TBK m.115/1 kapsamında ağır kusurunun bulunmaması gerekir.

Veri kayıplarına, hatalarına ve bozulmalarına sebep olmama borcu, niteliği itibariyle bir yapmama borcudur.⁷⁰ Bir inşaat projesinde veri kayıplarına, hatalarına veya bozulmalarına sebep olmanın iş sahibini zarara uğratacağı aşıkardır. Bu nedenle, yapmama borcunun ihlal edilmesinden sorumlu olunmayacağına yönelik kayıtlar sözleşmeye konulabilir. Ancak lehine sorumsuzluk kaydı düzenlenen taraf, bu ihlali ağır kusuruyla gerçekleştirmişse sorumlu olacaktır. Ağır kusur (kast ve ağır ihmal) ve hafif ihmal denetimi mahkemede bilirkişi tarafından somut olayın özelliğine göre yapılır. Kusurun tayini için sözleşmelerde atf yapılan standartlardan yararlanılabilir.

---

⁶⁸ Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 136; Duman, *İnşaat Hukuku*, 829.

⁶⁹ Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 23.

Bkz. Yar. 15. HD, E.2017/2169, K.2018/1816, 07.05.2018, (<https://www.legalbank.net/>); Yar. 15. HD, E.2019/3598, K.2020/1954, 30.06.2020, (<https://www.legalbank.net/>)

⁷⁰ Borçlunun hukuken yapabileceği bir işlemi veya eylemi yapmamayı taahhüt etmesi yapmama borcunu oluşturur. Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 38; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 7; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,1: 102; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 22-23; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 7; Eren, *Genel Hükümler*, 1169-1171.

Örneğin, eser sözleşmesinde yapmama borcu iş sahibini olası zararlardan koruma borcu olarak tezahür edebilir. Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 203.

Nitekim, standartlar, aksi kararlaştırılmadıkça, bağlayıcı belgeler olmasa da kusur tayini için önemli kaynaklardır.⁷¹

2. Uzmanlık Gerektiren Bir Mesleği ya da Hizmeti Kanun ya da Yetkili Makamın İzniyle Yerine Getiren Proje Paydaşının, Hafif Kusurundan Sorumlu Olmayacağına Yönelik Sözleşmeye Koyduğu Kayıtlar TBK m.115/3'e Göre Kesin Hükümsüzdür.

Her ne kadar TBK m.115 borçlunun hafif kusurundan sorumlu olacağına yönelik sorumsuzluk anlaşması yapmasına cevaz verse de ikinci ve üçüncü fıkrasında buna sınırlama getirilmiştir.⁷² TBK m.115/3'e göre *"Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür."* Hükme göre, bir hizmet, meslek veya sanat uzmanlık gerektiriyorsa ve kanun veya yetkili makam (örneğin, bakanlık) izniyle yürütülüyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına yönelik yapılan anlaşma hükümsüzlük yaptırımına tabi olacaktır.⁷³ Hem uzmanlık

⁷¹ Bu konuya ilişkin *MT Højgaard A/S v. E. On Climate & Renewables* davası için bkz. Winfield and Rock, *The Winfield Rock Report*, 37-39; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 51-52.

⁷² Tavalıoğlu, 'Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları,' 27; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 61; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 12; Duman, *İnşaat Hukuku*, 826; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 591-591; Eren, *Genel Hükümler*, 1230; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 427; Nomer, *Genel Hükümler*, 389; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 339; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 418; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 834.

⁷³ Tavalıoğlu, 'Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları,' 47; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 14; Duman, *İnşaat Hukuku*, 827-828; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 832; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 592; ; Eren, *Genel Hükümler*, 1232; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 428; Nomer, *Genel Hükümler*, 389; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 339; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 420; Hatemi ve Gökyayla, *Genel Bölüm*, 291; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 838.

gerektiren hem de kanun veya yetkili makam tarafından verilen izinle yürütülen mesleklere örnek olarak mimarlık, mühendislik, avukatlık, doktorluk vs. verilebilir.⁷⁴

Mimarlık ve mühendislik mesleği uzmanlık gerektirmekte ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından verilen ruhsatla yürütülebilmektedir.⁷⁵ Dolayısıyla, taraflar arasında akdedilen sözleşmede, mimar⁷⁶ veya mühendis lehine düzenlenen sorumsuzluk kayıtları kesin hükümsüz olacaktır. Sonuç olarak, BIM yazılımlarıyla yürütülen bir projede görev alan mimar ve/veya mühendisin veri deformasyonlarından sorumlu olmayacağına yönelik kayıtlar TBK m.115/3'e göre kesin hükümsüzdür. Bu nedenle, mimar ve/veya mühendisin sorumluluktan kurtulabilmesi için TBK m.112 uyarınca veri kaybı, hata veya bozulmasına kendi kusuruyla sebep vermediğini ispat etmesi gerekir.

BIM, yüklenicilere, üç boyutlu geometrik verileri, malzeme özellikleri, teslim gereksinimleri, teslimat aşaması ve üretim süreci öncesinde ve sırasında programlama dahil olmak üzere BIM verilerini doğrudan girme olanağı sağlar. Alt yüklenicilerin faaliyetlerinin ve tasarımlarının koordinasyonu, bir yüklenicinin bir projeye kattığı değer büyük bir bölümünü oluşturur. Uzmanlarla tutarlı ve güvenilir BIM verilerini paylaşan yükleniciler, modeli doğrulayarak zamandan tasarruf edebilirler.⁷⁷

Bir inşaat projesinde görev alan yüklenici ve alt yükleniciler bakımından TBK m.115/3 geçerli değildir. Yükleniciler, hafif kusurlarından sorumlu olmayacaklarına yönelik anlaşmalar

⁷⁴ Tavalıoğlu, 'Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları, 49; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 14; Duman, *İnşaat Hukuku*, 827; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 592; Eren, *Genel Hükümler*, 1232; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 428; Nomer, *Genel Hükümler*, 390; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 340; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 838.

⁷⁵ Bkz. R.G. 17/6/1938, S. 3458, 1.3.3458.pdf (mevzuat.gov.tr).

⁷⁶ Uzun Kazmacı, "Mimarın Ayıp Sebebiyle Sorumluluğu," 23.

⁷⁷ Eastman et al., *BIM Handbook*, 295.

yapabilirler. Ayrıca, yüklenici ve alt yüklenici arasında da sorumsuzluk anlaşmaları akdedilmiş olabilir.⁷⁸ Bu ihtimal de sözleşmede veya münferit olarak düzenlenen sorumsuzluk kaydı TBK m.115/1'e tabi olacaktır.⁷⁹

Bununla birlikte, yazılım firmaları da lisans sözleşmelerinde sorumsuzluk kayıtlarına yer verebilmekte ya da sınırlı bir sorumluluk üstlenmektedir.⁸⁰ BIM kullanımında birçok yazılım çoğunlukla yabancı bir şirkete ait olduğu için⁸¹ lisans sözleşmesi hükümlerinin değerlendirilmesi, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna (MÖHUK) tabidir.⁸² Ancak yabancılik unsuru içermeyen yerli bir yazılım şirketinin hazırladığı sorumsuzluk anlaşması bu çalışma kapsamına dahildir.

Yazılım lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Yazılım lisans sözleşmesinin kira ve satış sözleşmesinin unsurlarını taşıdığına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır.⁸³ Bu nedenle, yazılımın ayıplı olmasından dolayı oluşabilecek ihtilafta TBK'da yer alan satış ve kira sözleşmelerine

---

⁷⁸ Bkz. Yar. 11. HD, E.2011/11607, K.2013/13004, 21.06.2013, (<https://www.legalbank.net/>).

⁷⁹ Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 23-28; Tavalıoğlu, "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları," 118.

⁸⁰ Kaan Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri" (Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2023), 220; *Mortenson Company Inc v. Timberline Software Corporation* davası için bkz. Ashcraft, "Building Information Modelling," 4-5; Mcadam, "UK Legal Context," 248; Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 42.

⁸¹ Revit, ArchiCAD, Autodesk, Bentley, Graphisoft-Nemetschek, Gehry Technology ve Tekla vs için bkz. Kopuz, "BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi," 30.

⁸² Göksu Kanlıgöz, "Yabancılik Unsuru İçeren Yazılım Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk" (Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, 2023), 3.

⁸³ Bu tartışmalar için bkz. Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 104-108; Kanlıgöz, "Yabancılik Unsuru İçeren Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 51; Ahu Eker Erkekoğlu, "Yazılım Lisans Sözleşmeleri," (Yüksek Lisans Tezi, Özyeğin Üniversitesi, 2019), 61-73.

ilişkin ayıp hükümlerinin uygulanması gerekir.⁸⁴ Ayıp, sözleşmede zikredilen ve vaat edilen veya dürüstlük kuralına göre bulunması gereken niteliklerin sözleşme konusu edimde bulunmamasıdır.⁸⁵ Fonksiyon, uyum, güvenlik ve performans kusuru yazılım ayıplarına örnek olarak verilebilir. Ancak bu sınıflandırma teknik olarak yapılmıştır. Bu nedenle, zikir ve vadedilen vasıfların yazılımda bulunmaması halinde yazılımın ayıplı olduğu kabul edilir.⁸⁶ Yazılım firmasının yazılımdan kaynaklı ayıptan sorumlu olması için maddi şartlardan biri, sorumsuzluk anlaşmasının yapılmamış olmasıdır. Yazılım lisans sözleşmelerinde, yazılım şirketinin hafif kusurundan sorumlu olmayacağına yönelik sorumsuzluk kaydı mevcutsa geçerli kabul edilir.⁸⁷ Başka deyişle, sorumsuzluk kaydı konulmuşsa ve yazılımdaki ayıptan dolayı yazılım şirketinin hafif kusuru varsa sorumluluğu doğmayacaktır.

Ayrıca yazılım lisans sözleşmelerinde yer alan hükümlerin ileride çok sayıda sözleşmede kullanmak amacıyla tek taraflı olarak hazırlanmış olması kuvvetle muhtemeldir.⁸⁸ Yazılım lisans sözleşmelerinin genel işlem koşulu şeklinde düzenlenmesi halinde hem sorumsuzluk anlaşmaları için öngörülen emredici hükümlere hem de TBK m.20 vd. uyarınca genel işlem koşulları için öngörülen geçerlilik koşullarına uygun olması gerekir.⁸⁹

---

⁸⁴ Eker Erkekoğlu, "Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 62-63.

Yazılım lisans sözleşmesine satış ve kira sözleşmelerine ilişkin ayıp hükümlerinin uygulanmasının TBK 112'de yer alan genel hükümlere kıyasla daha avantajlı olduğu, lisans alanın seçimlik haklarını kullanabilmesi için özel hükümlere başvurmasının yararına olduğu hakkında bkz. Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 210.

⁸⁵ Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 212.

⁸⁶ Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 213-215.

⁸⁷ Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 219-220, 231.

⁸⁸ Hatipoğlu, "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri," 139.

⁸⁹ Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 16-17; Duman, *İnşaat Hukuku*, 830; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 588; Nomer, *Genel Hükümler*, 389; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 413; Hatemi ve Gökyayla, *Genel Bölüm*, 290; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 65; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 834.

Sonuç olarak, mimar ve mühendisin veri deformasyonlarından sorumlu olmayacağına yönelik kayıtlar kesin hükümsüz kabul edilecektir. Yüklenici ve yazılım şirketi bakımından ise kusur tespiti yapılacak, ağır kusur varsa sorumsuzluk anlaşması TBK m.115/1 uyarınca kesin hükümsüz olacaktır. Buna karşın, veri kaybına, hatasına veya bozulmasına sebep veren eylemlerinde hafif kusurlu olduğuna kanaat getirilirse sorumluluktan kurtulacaklardır.

C. Veri Deformasyonlarından TBK m.116 Bağlamında Sorumluluk

1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu m.83'e göre, "*Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.*" Borçlu, borcunu ifa ederken kendisine yardım etmesi için işçi, teknik uzman vs. gibi ifa yardımcılarından yararlanabilir. Ancak borçlu, ifa yardımcılarının borcun yerine getirilmesi sırasında alacaklıya karşı verdiği zarardan TBK m.116/1 uyarınca sorumludur.⁹⁰ Buna karşın, borçlunun borcu bizzat ifa yükümlülüğü mevcutsa ve bu yükümlülüğünü ihlal etmişse, alacaklıya karşı TBK m.112 uyarınca sorumludur.⁹¹

⁹⁰ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 610; Nomer, *Genel Hükümler*, 386-387; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 431-432; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1680-1681; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 364; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 284; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 6-9; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 15; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 707-709; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 841; Fatih Gültekin, "Yardımcı Kişinin Fiillerinden Borçlunun Sorumluluğu," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 35 (2018), 376-377.

⁹¹ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 612; Nomer, *Genel Hükümler*, 386; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 437; Eren, *Genel Hükümler*, 1211-1212; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 709; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 827; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1681; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 387.

Borçlunun TBK m.116/1'e göre sorumlu olması için ifa yardımcısı ile arasında sözleşme olmasına gerek yoktur. Borçlunun ifa yardımcısına verdiği açık veya örtülü onay sorumluluğunun doğması için yeterlidir.⁹² Öte yandan, ifa yardımcısının yardımcı kişi kullanması halinde ise borçlunun bilgisi olsun ya da olmasın fark etmeksizin borçlu TBK m.116'ya göre sorumlu olacaktır.⁹³

Alacaklı, borçluyla arasındaki sözleşmeye dayanarak ifa yardımcısına başvuramaz.⁹⁴ Sözleşmenin nisbiliği ilkesi uyarınca, alacaklı doğrudan borçluya karşı TBK m.116'dan kaynaklı haklarını kullanabilir. Borçlunun, ifa yardımcısına rücu hakkı saklıdır. Alacaklı, şartları oluşmuşsa ifa yardımcısına karşı

⁹² Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 434; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1686-1687; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 372; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 285; Mehel, "Sorumluluk Anlaşmaları," 36; Eren, *Genel Hükümler*, 1215; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 845; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 380.

⁹³ Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1689; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 372.

⁹⁴ Ancak bunun istisnası taraflar arasında üçüncü kişi yararına sözleşme yapılmış olmasıdır. Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 50; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 836; Duman, *İnşaat Hukuku*, 308; Coşkun, Mahmut, *İnşaat Sözleşmesinden Kaynaklanan Davalar*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 962.

Buna ilişkin karar örneği için bkz. Yar. 15. HD, E.2017/2428, K.2017/4264, 04.12.2017, (<https://www.legalbank.net/>)

"Davalı yapılacak inşaatın uygulama sorumluluğunu da üstlendiğine göre inşaatın yapı ruhsatı ve eki tasdikli projesine, İmar Kanunu ve planına, imarla ilgili mevzuat hükümleriyle fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olarak yapılmasını kontrol ve aykırılık halinde iş sahibi olan davacı ile ilgili belediyeye ihbarda bulunmakla mükelleftir. Bu edimini yerine getirmemesi halinde, iş sahibinin uğrayacağı zararları sözleşmeye aykırılık nedeniyle karşılamak zorundadır. 11.05.2007 tarihinde belediyeye verilen taahhütnamede dava dışı inşaat mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi ve harita mühendisi de taahhütte bulunmuş ise de bunlar arasındaki sorumluluk müteselsil sorumluluk olduğu ve taahhütte bulunan teknik uygulama sorumluları birbirlerine karşı ödedikleri tazminatı rücu edebileceklerinden davacının müteselsilen sorumlulardan birisi hakkında dava açması mümkündür."

haksız fiil hükümlerine göre dava açabilir.⁹⁵ Bu halde borçlu akdi sorumluluk hükümlerine göre, ifa yardımcısı ise haksız fiil hükümlerine (farklı hukuki sebeplere) göre müteselsilen sorumludur.⁹⁶

İnşaat sektöründe yapılan işin niteliği, mesleki bilgi ve deneyime sahip birden çok uzman gerektirir. Bu nedenle, aksi kararlaştırılmadıkça, proje hedeflerini gerçekleştirmek için uzmanlara başvurulabilir. Proje paydaşı olarak projeye dahil olan her uzman kendi mesleki becerisini ve katkısını sunar. Bazen sözleşmenin tarafı olarak bazen de TBK m.116 uyarınca ifa yardımcısı olarak projeye dahil olur.⁹⁷ Sözleşmeye doğrudan taraf olan proje paydaşının, yararlandığı ifa yardımcılarının yürüttüğü iş sırasında verdiği zarardan sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapması (TBK m.116/2) muhtemeldir. Ancak bu tür sorumsuzluk anlaşmalarına TBK m.116/3 ile sınır çizilmiştir.

2. İfa Yardımcılarının BIM Verilerinin Güvenliğini Sağlama Yükümlülüğüne Aykırı Davranması Sebepyle Alacaklı Zarar Görmüşse, Proje Paydaşı TBK m.116/1 Uyarınca Sorumludur.

Bir inşaat projesinin iş sahibinin arzuları doğrultusunda şekillendirilmesine dair işlem ve eylemler, sözleşmede asli edimin ifasına hizmet eden yan edim olarak kararlaştırılabilir.⁹⁸ Ayrıca sözleşmede kararlaştırılmasa dahi dürüstlük kuralından kaynaklanan koruma yükümlülüğü şeklinde de tezahür

---

⁹⁵ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 615; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 292; Eren, *Genel Hükümler*, 1226; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 46-48; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 379-380; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 832.

⁹⁶ Eren, *Genel Hükümler*, 1226; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 832; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 49. Ayrıca bkz. Yar. 15. HD, E.2019/2839, K.2019/3978, 17.10.2019, (<https://www.legalbank.net/>).

⁹⁷ Eren, *Genel Hükümler*, 1212; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 284; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 709-710.

⁹⁸ Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 43.

edebilir.⁹⁹ BIM verilerinde oluşacak herhangi bir kayıp, bozulma veya hata alacaklıya zarar verebilir. Bu nedenle, borçlu tarafından kaçınılması gereken bir davranış, bir başka deyişle yapmama borcu olarak değerlendirilebilir.

Borcun ifasında yardımcı kişiden yararlanılması halinde, yardımcı kişi, borçlunun alacaklıya karşı olan asli edim, yan edim ve koruma yükümlülüklerine uygun davranmakla yükümlüdür.¹⁰⁰ Bu nedenle, yan edim veya koruma yükümü olup olmadığı farketmeksizin her halükârda ifa yardımcısı bu yükümlülüklerle aykırı davranamaz. BIM verilerini koruma ve alacaklının zarara uğramasının önüne geçme, borçlunun ve ifa yardımcısının yerine getirmesi gereken yükümlülüklerdir. Nitekim yapmama borcu da ifa yardımcısı tarafından yerine getirilebilir.¹⁰¹

Bir inşaat proje sürecinin yürütülmesine birden fazla aktör dahildir ve proje paydaşları arasındaki sözleşmeler genelde iki taraflı anlaşmalardan ibarettir. Bu nedenle, projenin hedeflerini gerçekleştirmek adına ifa sürecine katılan paydaşların bazı durumlarda ifa yardımcısı sayılacağı aşikardır. İfa yardımcısı nitelendirmesi, benimsenen proje teslim yöntemine göre değişiklik arz edebilir. Her olay özelinde ayrı muhakeme yapılır.

Örneğin, yüklenici ve mimar, mühendis gibi tasarım ekibi arasında doğrudan akdedilen bir sözleşme olmayabilir. Tasarım ekibi ile iş sahibi anlaşmış olabilir. Bu halde tasarım ekibi, yükleniciye karşı TBK m.116/1 uyarınca iş sahibinin ifa yardımcısı sayılacaktır. Tasarım ekibi üyelerinden herhangi bir uzmanın ortak veri ortamına aktardığı veri girdisi sebebiyle

⁹⁹ Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1686; Ardic, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 32.

¹⁰⁰ Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 43; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 33; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 373; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1686; ; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 613-614; Eren, *Genel Hükümler*, 1214; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 846.

¹⁰¹ Eren, *Genel Hükümler*, 1214.

oluşan hatalı veri çıktılarından yüklenici zarar görmüşse, iş sahibi birlikte hareket etme yükümlülüğü kapsamında TBK m.116/1'e göre sorumlu olacaktır. Örneğin, yapının inşasının gecikmesi ve yüklenicinin bu sebeple üçüncü kişilere taahhütlerini yerine getirememesi gibi.¹⁰² Ancak BIM sürecinde ortak veri ortamına aktarılan katkının çoğu zaman kime ait olduğu belirlenemeyebilir. Bu nedenle, veri arşivi oluşturulmalı ve iş programları yedeklenmelidir.¹⁰³

Şayet yüklenici, birtakım uzmanlardan (tasarım ekibi, alt yüklenici vs.) proje hedeflerini gerçekleştirmek için faydalanmışsa, bu halde yüklenici iş sahibine karşı TBK m.116/1 uyarınca sorumludur.¹⁰⁴ Yüklenici, ifa yardımcılarının kendi uzmanlık alanında olan işleri gerçekleştirirken sebep olduğu veri kayıplarından, hatalarından ve bozulmalarından dolayı iş sahibinin uğradığı zararı karşılamakla yükümlüdür. Nitekim, ifa yardımcısı borçlunun alacaklıya karşı olan asli edim, yan edim ve/veya koruma yükümlülüklerini yerine getirmekle mükelleftir.¹⁰⁵

Borçlunun, ifa yardımcısının kusurlu olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Başka deyişle, ifa yardımcısının kusurlu olup olmamasının borçlunun TBK m.116/1'e göre sorumluluğu bakımından hiçbir önemi yoktur. Yardımcı kişinin seçiminde, gözetiminde ve ona talimat vermede özenli davranmış olsa dahi borçlu zarardan

¹⁰² Ardıç, "Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü," 22-26; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 46.

¹⁰³ Devran, "BIM ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu," 58; Mcadam, "UK Legal Context," 250.

¹⁰⁴ Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 434; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1687; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 366; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 51-52; Eren, *Genel Hükümler*, 1217; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 843.

¹⁰⁵ Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1689.

sorumludur. Doktrindeki hakim görüşe göre,¹⁰⁶ TBK m.116 kapsamında ifa yardımcısının borca aykırı davranmasında borçlunun farazi kusuru olduğu kabul edilir. Ancak borçlu, borcu kendi yerine getirmiş olsaydı, zarar verici davranıştan sorumluluğunun doğmayacağını ispat ederse sorumluluktan kurtulur.¹⁰⁷ Örneğin, somut olayda beklenmedik olayın veya mücbir sebebin mevcut olduğunu ispat edebilir.¹⁰⁸

Her ne kadar TBK m.116/1'de kusursuz sorumluluk hali düzenlenmişse de bu bazen adil sonuçlara mahal vermeyebilir. Örneğin, iş sahibi kendi seçtiği ifa yardımcısının borcun ifasında rol almasını istemiş olabilir. Bu isteğini yükleniciye sözleşmeyle empoze etmiş olabilir. *Oğuzman ve Öz'e* göre, bu ihtimalde yüklenici, ifa yardımcısının eylemlerinden TBK m.116'ya göre kusursuz sorumlu olmamalıdır. Nitekim, aksi kanaate varmak hükmün konuluş sebebine ve amacına zıt düşer.¹⁰⁹

Bir inşaat projesinde bu şekilde birden fazla senaryo ortaya çıkabilir. Alacaklı ve borçlu arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği ve projeye dahil olan diğer paydaşların sürece nasıl entegre olduğu önemlidir. Bir inşaat süresinde paydaşlar arasında hizmet, vekalet sözleşmesi, eser sözleşmesi vs. akdedilmiş olabilir. TBK m.116 her türlü sözleşmeye uygulanabilen genel bir hükümdür. Ancak kanunumuz vekalet

¹⁰⁶ Diğer görüşler hakkında bilgi için bkz. Eren, *Genel Hükümler*, 1222-1224; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1693-1696; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 44; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 389-390.

¹⁰⁷ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 614; Nomer, *Genel Hükümler*, 387; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 440; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 376-377; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 289-290; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 52; Başalp, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 120-121; Eren, *Genel Hükümler*, 1223-1224; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 831; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 846; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 390.

¹⁰⁸ Nomer, *Genel Hükümler*, 387; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1695; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 52; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 831.

¹⁰⁹ Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 435; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1687-1688; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 52.

sözleşmelerinde, TBK m.116/1'e kıyasla borçlunun sorumluluğunu hafifleten istisnai bir hüküm getirmiştir. TBK m.507/2 uyarınca "Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür." Böylelikle, borçlu alt vekili kişiyi seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermişse sorumluluktan kurtulur.¹¹⁰

Buna göre, proje paydaşları arasında bir vekalet sözleşmesi varsa ve borçlu sözleşmeye konu olan edimi gerçekleştirilmesi için üçüncü kişiden faydalanacaksa alt vekilden bahsedilir. Bu halde, borçlu ile alacaklı arasında TBK m.507/1 ve 507/2 hükümleri uygulama alanı bulur. Borçluyu alacaklıya karşı ayrıca TBK m.116 uyarınca sorumlu tutmak mümkün değildir.¹¹¹ Öte yandan, bu halde alacaklı, alt vekile karşı TBK m.507/3 uyarınca doğrudan dava açabilir. Bu hüküm sözleşmenin nisbiliği ilkesinin istisnasıdır.¹¹² Ancak belirtmek gerekir ki, TBK m.507/2'nin uygulanması için borçlu ve alt vekil arasında da vekalet ilişkisi olmalıdır. Aksi halde, borçlu TBK m.116 uyarınca sorumludur.¹¹³ Borçlunun vekalet sözleşmesinin ifası için kullandığı her kişi, alt vekil olarak nitelendirilmez. Borçlu, alt vekil niteliğinde olmayan yardımcı kişiler de kullanabilmektedir. Alt vekil ve yardımcı kişi ayrımı için öğretide çeşitli görüşler¹¹⁴ öne sürülmüştür. Buna göre borçlu,

¹¹⁰ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 610-611; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 432; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 366-367; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 20; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 16-18.

¹¹¹ Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 432; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 19-21; Eren, *Genel Hükümler*, 1218; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 828-829; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 840-841.

Ancak borçlu, alt vekalet ilişkisi kurmaya yetkili değilse, alacaklıya verdiği zarardan TBK m.116/1 uyarınca sorumludur. Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 369; Eren, *Genel Hükümler*, 1218.

¹¹² Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 615; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 379.

¹¹³ Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1700; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 21.

¹¹⁴ Bu konuda doktrindeki görüşler hakkında bilgi için bkz. Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1698-1699.

kendi menfaati için üçüncü kişiye başvuruyorsa yardımcı kişiden, alacaklı menfaatine üçüncü kişiye başvuruyorsa alt vekilden söz edilecektir.¹¹⁵

Örnek olarak, iş sahibi ve mimar arasında akdedilen bir mimarlık sözleşmesi olabilir ve mimar iş sahibine karşı akdi yükümlülüklerini yerine getirmek için *-kendisinin emir ve talimatı altında olmayan-* serbest çalışan bir mimarla anlaşabilir. Ya da mimar *-kendi emir ve talimatı altında olmayan-* bir mühendisle sözleşme yapmış, mühendisin kendi mesleki katkısını sunduğu sırada veri kaybı, bozulmaları veya hataları oluşmuş olabilir. Bu tür senaryoların söz konusu olduğu durumda, mimar iş sahibine karşı TBK m.507/2'den doğan savunmayı yapabilecek midir? Başka deyişle, mimar iş sahibine karşı alt vekili seçmede ve talimat vermede gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulabilecek midir?

Mimarlık ve mühendislik sözleşmesinin niteliği tartışmalı olup, eser, vekalet, isimsiz sözleşme olduğu yönünde farklı görüşler¹¹⁶ vardır. Mimarlık ve mühendislik sözleşmelerinin eser sözleşmesi kabul edilmesi halinde, TBK m.507/2 uygulama alanı bulamayacaktır. Hem mimarlık hem mühendislik sözleşmelerinin vekalet sözleşmesi olduğu kabul edilirse, yukarıdaki senaryolarda bu hükme başvurmak mümkün olabilecektir. Nitekim, TBK m.507/2'nin uygulanabilmesi için hem borçlu ve alacaklı hem de borçlu ve alt vekil arasında vekalet sözleşmesi¹¹⁷ mevcut olmalıdır. Bununla birlikte, iş sahibi

¹¹⁵ Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 20-21; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi" - "Alt Vekil" - "İkame Vekil," 1699-1700; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 369; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 840-841; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 382.

¹¹⁶ Bu tartışmalar için bkz. Tuğçe Tekben, "Mimarlık Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler," *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ABÜHFD)* 9, no. 18 (2021): 687-716.

¹¹⁷ Öte yandan TBK m.507'nin yüklenici ve alt yüklenici arasındaki alt eser sözleşmelerine *kıyasen* uygulanması gerektiğine yönelik görüşler hakkında

uğradığı zarar sebebiyle ilk örnekte serbest çalışan mimara, ikinci örnekte ise mühendise TBK m.507/3'e göre doğrudan dava açabilecektir.

İnşaat projesinde kullanılan yazılımların, lisans alanın ifa yardımcısı olarak nitendirilip nitelendirilmeyeceği hususuna da ayrıca değinmek gerekir. Alman hukukunda, borcun ifası sırasında otomatik ve elektronik makinelerinden yararlanılmışsa, bunların verdiği zarardan işletenlerin TBK m.116 uyarınca sorumlu tutulması gerektiği görüşü öne sürülmüştür.¹¹⁸ Bu ise yazılımların TBK m.116 kapsamında yardımcı kişi sayılıp sayılmayacağı sorusunu gündeme getirmiştir.¹¹⁹ Yazılım, yapay zeka kullanan veya robotu işleten kişinin bu teknolojik araçların verdiği zararlardan dolayı TBK m.116 kapsamında mı yoksa kişisel olarak mı sorumlu olacağı öğretide tartışılmıştır.¹²⁰ Ancak bu tür teknolojik araçların kişilik statüsü olmadığı için yardımcı kişi kapsamında nitelendirilmemesi gerekir. Bu araçları kullanan veya işleten kişilerin, araçların meydana getirdiği zarardan kusur sorumluluğu olduğu (TBK m.112) söylenebilir. Öte yandan, kişilik statüsüne sahip bir yardımcı kişinin borcun ifasında bu tür araçları kullanması halinde, borçlunun TBK m.116 uyarınca sorumluluğu gündeme gelir.¹²¹ Böylelikle, borçlunun, proje kapsamında kullanılan BIM yazılımının sebep olduğu veri kayıpları, bozulmaları ve hatalarından TBK m.116 uyarınca sorumluluğu doğabilecektir.

---

bilgi için bkz. Ceyda Tutkun, *İnşaat Hukukunda Alt Yüklenicilik Sözleşmeleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 178-180.

¹¹⁸ Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 436.

¹¹⁹ Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1690-1691; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 25.

¹²⁰ Öğretideki tartışmalar için bkz. Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 6-8; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 25-26.

¹²¹ Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 8; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 26, 29; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 386.

3. TBK m.116/2'ye Göre, Proje Paydaşları, İfa Yardımcısının Sebep Olduğu Veri Deformasyonlarından Sorumlu Olmayacağına Yönelik Anlaşmalar Yapabilir.

Türk Borçlar Kanunu m.116/2 uyarınca, borçlu önceden yapılan anlaşmayla ifa yardımcısının¹²² fiilinden doğan sorumluluğu kısmen ya da tamamen kaldırabilir.¹²³ TBK m.115/1'den farklı olarak, borçlu, ifa yardımcısının ağır kusurundan doğacak sorumluluğu dahi sözleşmeyle bertaraf edebilmektedir.¹²⁴ Bu nedenle, ağır kusur veya hafif kusur değerlendirilmesi yapılmaksızın borçlu sorumluluktan kurtulur. Böylelikle, proje paydaşı TBK m.116/2 kapsamında sorumsuzluk kaydı koymuşsa, ifa yardımcısı sayılan kişilerin sebep olduğu veri deformasyonundan sorumlu olmayacaktır.

İnşaat sektöründe, elektrik, sıhhi tesisat veya mekanik detaylandırma gibi bir alanda uzmanlaşmış birçok alt yüklenici türü vardır. Yüklenici, uygulama aşamasında alt yüklenicilerin teknik bilgisinden faydalanabilir.¹²⁵ Yüklenici ve alt yükleniciler BIM kullanırken yapının uygun düzeyde ayrıntıyla

¹²² Alt yardımcı kişiler bakımından da sorumsuzluk anlaşması yapılabilir. Ancak taraflar arasında sözleşmede açıkça kararlaştırılmamışsa sorumsuzluk anlaşmasının alt yardımcıların eylemlerini de kapsamı için ikili bir ayırım yapılır. Bu ayırım için bkz. Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 77-78; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 99-100.

¹²³ Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 615; Nomer, *Genel Hükümler*, 390; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 442; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi" - "Alt Vekil" - "İkame Vekil," 1696; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 378; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 291-292; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 16; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 847; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 392.

¹²⁴ Eren, *Genel Hükümler*, 1227; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 442; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 292; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 61; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 53; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 16; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 842; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 847; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 392.

¹²⁵ Eastman et al., *BIM Handbook*, 267; Efrail Aydemir, *Eser Sözleşmesi ve İnşaat Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 197; Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 49; Duman, *İnşaat Hukuku*, 152; Coşkun, *Davalara*, 145.

modellendiğinden emin olmalıdır. Borular, kanallar, yapısal çelik (birincil ve ikincil elemanlar) ve diğer bileşenler yeterli ayrıntıya sahip olmalıdır, böylece çakışmalar doğru bir şekilde tespit edilebilir. Detaylandırma hatalı olursa, meydana gelen sorunların çözülmesi maliyetli ve zaman alıcı olabilir.¹²⁶

Alt yükleniciler, ortak veri ortamına aktarılan proje verilerinin kaybindan, hatasından veya bozulmasından sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yaparsa, yüklenici ve alt yüklenici arasında yapılan bu anlaşma TBK m.115/1'e tabidir. Ancak yüklenici yapının inşası kapsamında alt yükleniciden faydalanmışsa, alt yükleniciler iş sahibine karşı yüklenicinin ifa yardımcısı kabul edilir. Alt yüklenici, yapının inşa faaliyetlerini gerçekleştirirken iş sahibinin zarara uğramasına sebep vermişse, yüklenici iş sahibine karşı TBK m.116/1'e göre sorumlu olacaktır.¹²⁷ Ancak yüklenici, TBK m.116/2'ye göre iş sahibiyile ifa yardımcısının eylemlerinden sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapmışsa sorumluluktan kurtulur.¹²⁸ Örneğin, yüklenici, alt yüklenicinin ortak veri ortamına aktardığı hatalı maliyet, iş programlama, saha kurulumu, imalat ve üretim verileri sebebiyle¹²⁹ iş sahibinin uğrayacağı zarardan sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapabilir.

¹²⁶ Eastman et al., *BIM Handbook*, 273.

¹²⁷ Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 26; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 366; Duman, *İnşaat Hukuku*, 307; Coşkun, *Davalar*, 146.

Buna karşın, iş sahibi yüklenici ile akdettiği eser sözleşmesinde işi bizzat yapma yükümlülüğü altına girmişse, yüklenici TBK m.112 uyarınca sorumlu olacaktır. Bu halde, iş sahibinin TBK m. 112 ve TBK m.116 kapsamında sahip olduğu hakların yarışması gündeme gelir. Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 371; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 844.

Bu konu hakkında bir diğer görüşler hakkında bilgi için bkz. Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 27-28; Tutkun, *Alt Yüklenicilik Sözleşmeleri*, 181; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1684-1685; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 844.

¹²⁸ Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 53; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 68.

¹²⁹ Bkz. Eastman et al., *BIM Handbook*, 264.

Ancak TBK m.116/2'ye göre yapılan sorumsuzluk anlaşmaları borçluyu sorumluluktan kurtarsa dahi borçlu yardımcının seçimi, gözetimi, talimatlandırılması gibi konularda kendi kusurlarından dolayı sorumlu olmaya devam eder. Bu sebeple, borçlunun, organizasyon ve yönetim konusunda tam ve düzgün bir ifa sergilemesi gerekmektedir.¹³⁰ Örnek olarak, yüklenici alt yüklenicilerden ve tasarım uzmanlarından yararlanmışsa, somut olay özelinde değerlendirme yapmak gerekir. Yüklenici, kendi organizasyon şeması dahilinde yapılan iş birliğini yönetmekle sorumludur. Ortak veri ortamındaki verilerin doğruluğunu ve güvenliğini kontrol etmek veya bunun için görevlendirdiği kişiye uygun emir ve talimatı verdiğini ispat etmek durumunda kalabilir. Aksi halde, borca aykırılık hükümlerine göre sorumlu olur.

Ayrıca, alacaklı ve borçlu arasındaki sözleşmede TBK m.116/2 kapsamında yapılan sınırlama, borçluya TBK m.66'ya göre başvurma hakkını bertaraf etmemektedir. Başka deyişle, alacaklı, borçluya karşı haksız fiil hükümlerine göre başvurabilir. Alacaklı, şartları varsa TBK m.66'da yer alan adam çalıştırmanın sorumluluğu hükümleri uyarınca borçluya sorumluluk atfedebilir.¹³¹

Bununla birlikte, alacaklı ve borçlu aralarında yaptığı sözleşmeyle yardımcı kişilerin alacaklıya karşı sorumsuz olacağına yönelik anlaşma yapabilmesi de mümkündür. Başka deyişle, borçlu ifa yardımcılarının lehine olacak şekilde ve onları korumak amacıyla alacaklı ile sorumsuzluk anlaşması yapabilir.¹³² Ancak bu halde, borçlu tarafından lehine kazandırıcı işlem yapılan ifa yardımcısının, TBK m.115/3 kapsamında sayılan kişilerden olmaması gerekir. Diğer bir deyişle, icra ettiği

¹³⁰ Öz, *İnşaat Sözleşmesi*, 53, 145; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 70-71.

¹³¹ Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 378; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 98; Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 74-75.

¹³² Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 75-77; Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 98-99; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 836.

meslek, sanat, hizmet uzmanlığı gerektiriyor ve kanun veya yetkili makamın iznini gerektiriyorsa, ifa yardımcısının sorumluluğu, borçlu ve alacaklı arasında yapılan üçüncü kişi yararına yapılan sözleşme ile bertaraf edilememelidir. Örneğin, yüklenici ve iş sahibi arasında akdedilen sözleşme ile mimarın alacaklıya karşı olan sorumluluğunu bertaraf etmek mümkün olmamalıdır. Nitekim, mimar ve iş sahibi arasında doğrudan yapılan sözleşme ile TBK m.115/3 uyarınca sorumsuzluk kaydı düzenlenememektedir. Evleviyet kuralına göre, yüklenici ve iş sahibi arasındaki üçüncü kişi yararına sözleşmeyle de böyle bir tasarrufta bulunulamaması gerekir. Aksinin kabulü, kanunun emredici hükmüne, amacına ve mantığına tezat oluşturur.

4. Proje Paydaşının Mesleği veya Verdiği Hizmet TBK m.116/3 Kapsamına Giriyorsa, Kullandığı İfa Yardımcısının Sebep Olduğu Veri Deformasyonlarından Sorumlu Olmayacağına Yönelik Anlaşmalar Yapamaz.

Türk Borçlar Kanunu m.116/3'e göre, uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun ifa yardımcısının fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin yaptığı her türlü anlaşma kesin hükümsüz kabul edilmiştir.¹³³ Bu hüküm ile, ifa yardımcısından yararlanan borçlunun üstlendiği hizmet, icra ettiği meslek veya sanatın niteliği göz önünde bulundurulmuştur. Bu bakımdan TBK m.115/3 ile paralellik arz etmektedir.¹³⁴

¹³³ Eren, *Genel Hükümler*, 1227; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Genel Hükümler*, 615; Nomer, *Genel Hükümler*, 390; Oğuzman ve Öz, *Genel Hükümler*, 1: 442; Akçura Karaman, "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil," 1696-1697; Kayıhan ve Günergök, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 292; Antalya, *Genel Hükümler*, V/1,3: 379; Tekelioğlu, "Yargıtay Kararı İncelemesi," 16; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, 848; Duman, *İnşaat Hukuku*, 830-831; Gültekin, "Borçlunun Sorumluluğu," 392.

¹³⁴ Mehel, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 72.

Bahsedildiği üzere, mimarlık ve mühendislik gibi uzmanlık gerektiren ve ruhsata tabi meslekler için kanun koyucu sorumsuzluk anlaşmalarına sınırlandırma getirmiştir. İnşaat sürecinde ifa yardımcısından yararlanan mimar ve mühendislerin, bu yardımcılarının gerçekleştirdiği veri hataları, kayıpları ve bozulmalarından sorumlu olmayacağına yönelik yaptığı anlaşmalar TBK m.116/3'e göre hükümsüzdür. Örneğin, mimar, kendi şirketinde çalıştırdığı bağımlı çalışanlarının (mimar ve mühendis vs.) gerçekleştirdiği her türlü eyleminden iş sahibine karşı sorumludur. Sorumluluğunu kısmen ya da tamamen de sınırlayamaz. Öte yandan, bahsedildiği üzere, mimar, iş sahibi ile akdettiği mimarlık sözleşmesinden kaynaklı borçlarını yerine getirmek için alt vekilden yararlanabilir. Mimarlık sözleşmesinin vekalet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi halinde, mimarın *-kendi emir ve talimatı altında olmayan-* ve aralarında vekalet ilişkisi olan alt vekilin eylemlerinden sorumluluğu TBK m.507'ye tabidir. TBK m.507/2'ye göre, alt vekili seçmede ve talimat vermede gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

Bununla birlikte, yazılım şirketleri ve yüklenicinin TBK m.116/3 kapsamına dahil olmadığı için ifa yardımcılarının eylemlerinden dolayı sorumsuzluk anlaşması yapabileceği kabul edilmektedir. Bu kapsamda, ifa yardımcılarının ağır kusuru da olsa konulan sorumsuzluk kaydı geçerli olacaktır. Yazılım şirketinin, yazılımı üretirken yararlandığı kişiler lisans alana karşı ifa yardımcısı sayılacaktır. Ayrıca, yazılım şirketi de lisans alanla akit ilişkisi içinde olan alacaklıya karşı ifa yardımcısıdır.¹³⁵ Sonuç olarak, TBK m.116/3 kapsamında sayılmayan yazılım şirketinin ve proje paydaşları, ifa yardımcısı olduğu kabul edilen kişilerin sebep olduğu veri deformasyonlarından doğan sorumluluklarını bertaraf edebilir.

---

¹³⁵ Korkmaz, "Sorumsuzluk Anlaşmaları," 8.

SONUÇ

Yapı bilgi modelleme (BIM) sistemi kapsamında bir inşaat projesindeki veriler dijital olarak ortak veri ortamına aktarılır ve paydaşlar arasında paylaşılır. Paydaşların projeye erken katılımını ve projenin entegre yönetimini teşvik eden BIM yaklaşımı ülkemizde emekleme döneminde. Bu nedenle, her proje özelinde paydaşların yaptığı iş birliği çeşitlilik arz etmektedir. Yapılan veri paylaşımı projenin çeşitli safhalarında projeye dahil olan paydaşlar arasında yapılabilmektedir. Ancak bu veri güvenliğinden kaynaklanabilecek birtakım sorunları meydana getirebilmekte ve proje hedeflerini baltalama riskine sebep olabilmektedir.

İnşaat sürecinde genel olarak proje paydaşları tek bir sözleşme çatısı altında birleşmemektedir. Birden çok iki taraflı anlaşmaların yer aldığı inşaat sürecinde taraflar veri kayıpları, hataları ve bozulmalarından kaynaklı riskleri sözleşmede önceden bertaraf edebilir. Aynı zamanda, proje verilerinin üretilmesine altyapı sağlayan şirketlerin de sözleşmelerinde veri deformasyonlarına yönelik sorumsuzluk hükümlerine yer vermesi muhtemeldir. Ancak bunların çoğunlukla yabancı menşeli olması MÖHUK kurallarının uygulanmasına sebep olur.

Hukukumuzda verinin yönetimine ilişkin özel bir kanun olmaması sebebiyle sorumsuzluk anlaşmalarına TBK'nın genel niteliğindeki hükümleri uygulanır. TBK m.115/1, borçlunun hafif kusuruyla sebep olduğu zararlardan sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapabilmesine cevaz vermiştir. TBK m.116/2 ise ifa yardımcısının ağır kusuruyla sebep olduğu zarardan dahi borçluyu sorumlu olmaktan kurtaran bir maddedir.

Bir inşaat sürecinde kimin ifa yardımcısı olduğu benimsenen proje teslim yöntemine göre değişiklik arz eder. İnşaat sürecinin parçalı yönetimi sebebiyle çoğu zaman sözleşmenin doğrudan tarafı olmayan proje paydaşları TBK

m.116/1'e göre ifa yardımcısı olarak kabul edilir. Günümüzde tartışılan güncel sorunlardan biri, borcun ifasında kullanılan yazılımların ifa yardımcısı sayılıp sayılmayacağıdır.

Kanun koyucu birtakım faaliyetleri icra eden borçlular yönünden sorumsuzluk anlaşması yapılabilmesinin önüne geçmiştir. TBK m.115/3 ve TBK m.116/3'te yer alan emredici düzenlemeler özellikle, mimar, mühendis gibi uzmanların hem kendi hem de ifa yardımcılarının eylemlerinden sorumlu olmayacağına yönelik sözleşme yapmasının önüne geçen düzenlemelerdir. Bu proje paydaşları ifa yardımcılarının sebep olduğu veri deformasyonlarından sorumlu olmayacağına yönelik anlaşma yapamayacaklardır. Ancak şartlarını ihtiva ediyorsa, vekalet sözleşmelerine ilişkin TBK m.507/2 hükmü uyarınca sorumluluktan kurtulabilir.

KAYNAKÇA

- Akçura Karaman, Ayşe T. "TBK m. 116 ve TBK M. 507/II'deki Sorumluluk Hükümlerinin Uygulama Kapsamı: "Yardımcı Kişi"- "Alt Vekil"- "İkame Vekil" *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 101, no.80 (2022): 1680-1715.
- Almarri, Khalid, Moshabab Aljarman, and Halim Boussabaine. "Emerging contractual and legal risks from the application of building information modelling." *Engineering, Construction and Architectural Management* 26, no. 10, (2019): 2307-2325. <https://doi.org/10.1108/ECAM-06-2018-0224>.
- Antalya, Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Cilt V/1,1. Ankara: Seçkin Yayınları. 2019.
- Antalya, Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Cilt V/1,3. Ankara: Seçkin Yayınları. 2019.
- Ardani, Jeri Adin, Christiono Utomo, and Yani Rahmawati. "Model Ownership and Intellectual Property Rights for Collaborative Sustainability on Building Information Modeling." *Buildings* 11, no. 8 (2021): 1-16. <https://doi.org/10.3390/buildings11080346>.
- Ashcraft, Howard W. "Building Information Modeling: A Framework for Collaboration." *The Construction Lawyer* 28, no. 3 (2008): 1-14.
- Aydemir, Efrail. *Eser Sözleşmesi ve İnşaat Hukuku*. Ankara, Seçkin Yayınları, 2016.
- Azmi Ardıç. "Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Birlikte Hareket Etme Yükümlülüğü." Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2016.
- Baharom, Mohammad Haniff, Siti Nora Haryati Abdullah Habib, and Syuhaida Ismail. "Building Information Modelling (BIM): Contractual Issues of Intellectual Property Rights (IPR) in Construction Projects." *International Journal of*

- Sustainable Construction Engineering and Technology* 12, no. 1 (2021): 170-78.
<https://publisher.uthm.edu.my/ojs/index.php/IJSCET/article/view/7415>.
- Başalp, Nilgün. "Sorumsuzluk Anlaşmaları." Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009.
- Bruggeman, Evelien M. "Legal aspects of Building Information Modelling: The 'Dutch approach ': An overview." (Paper presented at BIM, OffSite Manufacture & the future of the Construction Industry, London, United Kingdom, 2020).
- Bruggeman, Evelien M. Legal implications of data exchange in the built environment: An exploration of the force field between technological and societal developments and law. Netherlands: Delft University of Technology, Faculteit Bouwkunde, 2022. [Redeboekje-prof-Bruggeman.pdf \(ibr.nl\)](#).
- Coşkun, Mahmut. *İnşaat Sözleşmesinden Kaynaklanan Davalar*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Croft, Andrew, May Winfield, and Simon Lewis. "Information Protocol to Support BS EN ISO 19650-2 the Delivery Phase of Assets." 1st ed. UK BIM Framework in association with the Construction Industry Council. Accessed August 19, 2024. [Information-Protocol-to-support-BS-EN-ISO19650-2.pdf \(ukbimframework.org\)](#).
- Currie, Leslie. "Building Information Modelling: Its Impact On Insurance, Intellectual Property Rights and Design Liability." *The Society of Construction Law* May 2014. [scl paper - published.pdf \(apmv1liverstorage.blob.core.windows.net\)](#).
- Çetiner, Bilgehan, Andreas Furrer ve Markus Muller-Chen. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Devran, Beyza. "Yapı Bilgi Modelleme Sistemi (BIM) ve Dijital İkiz Uygulamalarının Hukuki Boyutu." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2023.

- Duman, İlker Hasan. *İnşaat Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.
- Eastman, Charles, Paul Teicholz, Rafael Sacks, and Kathleen Liston. *BIM Handbook: A Guide to Building Information Modeling for Owners, Managers, Designers, Engineers and Contractors*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2011.
- Eker Erkekoğlu, Ahu. "Yazılım Lisans Sözleşmeleri." Yüksek Lisans Tezi, Özyeğin Üniversitesi, 2019.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Fan, Su-Ling. Intellectual Property Rights in Building Information Modeling Application in Taiwan. *Journal of Construction Engineering and Management* 40, no. 3 (2014): 1-6. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)CO.1943-7862.0000808](https://doi.org/10.1061/(ASCE)CO.1943-7862.0000808).
- Güçlütürk, Osman Gazi. *Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2022.
- Gültekin, Fatih. "Yardımcı Kişinin Fiillerinden Borçlunun Sorumluluğu." *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 35 (2018): 375-403.
- Gümüş, Alper. *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Hatemi, Hüseyin, Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.
- Hatipoğlu, Kaan. "Paket Yazılım Lisans Sözleşmeleri." Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2023.
- Jensen, Fie Schmidt. "Risk, Liabilities and Uncertainties in Building Information Modelling." *Retsvidenskabeligt Tidsskrift (Rettid)* (2018): 1-51. Building Information Modelling (au.dk).
- Kanlıgöz, Göksu. "Yabancılaşma Unsuru İçeren Yazılım Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk." Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, 2023.

- Kaplan, İbrahim. İnşaat Sözleşmeleri Hukuku ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri. Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.
- Kaya, Fatih, Aslı Akçamete, and Talat M. Birgönül. "An Investigation of Legal Aspects of BIM in Construction Contracts." *International Civil Engineering & Architecture Conference (ICEARC 2019)*, ed. Volkan Kahya, 214-220. Trabzon, Golden Light Publishing, 2019.
- Kayıhan, Şaban, Özcan Günergök. *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2024.
- Kılıçoğlu, Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020.
- Kopuz, Birgül. "İnşaat Projelerinde Etkin Bir BIM Uygulaması İçin Katılımcılar Arasındaki BIM Protokollerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2015.
- Korkmaz, Hakan. "Yardımcı Kişi Eylemlerine Yönelik Yapılan Sorumsuzluk Anlaşmaları." Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2023.
- Mcadam, Brodie. "Building Information Modelling: The UK Legal Context." *International Journal of Law in the Built Environment* 2, no. 3 (October 2010): 246-259. <https://doi.org/10.1108/17561451011087337>.
- Mehel, Mustafa M. "Yardımcı Kişilerin Eylemlerine İlişkin Sorumsuzluk Anlaşmaları." Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. *Legal Issues Surrounding the Use of Digital Intellectual Property on Design and Construction Projects*. Edited by Larry W. Thomas. Washington, DC: The National Academies Press, 2013. <https://doi.org/10.17226/22626>.
- Nomer, Haluk. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta, 2023.

- Ofluoğlu, Salih. "Yapı Bilgi Modelleme: Gereksinim ve Birlikte Çalışabilirlik." Mimarist. Erişim Tarihi: 19.08.2024. mimarist_ocak14-libre.pdf (d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net).
- Oğuzman, Kemal, Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 1. Cilt. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2022.
- Olatunji, Oluwole A. "A preliminary review on the legal implications of BIM and model ownership." *ITcon* 16, Special issue Innovation in Construction e-Business (2011): 687-696. <https://www.itcon.org/2011/40>.
- Öz, Turgut. *İnşaat Sözleşmesi İlgili Mevzuat*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021.
- Sebastian, Rizal. "Changing roles of the clients, architects and contractors through BIM." *Engineering, Construction and Architectural Management* 18, no.2 (2011): 176-187. <https://doi.org/10.1108/09699981111111148>.
- Silius-Miettinen, Pirjo, and Kalle Kähkönen. "Contractual and ownership aspects for BIM." (International research conference 2017: Shaping tomorrow's built environment: conference proceedings, Salford, 11-12 September, 2017).
- Stepanenko, Olga, Vladimir Tatarnikov, and Larisa Cherdakova. "Legal protection of BIM products." *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 667, no. 1 (2019): 1-6. MSEM6671099.pdf (iop.org).
- Tavalioğlu, Melih. "Sorumsuzluk Anlaşmalarının Sınırları ve Geçersizliği." Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2023.
- Tekben, Tuğçe. "Mimarlık Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler." *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ABÜHFD)* 9, no. 18 (2021): 687-716.
- Tekelioğlu, Numan. "Sorumsuzluk Anlaşmalarına İlişkin Bir Yargıtay Kararı İncelemesi." *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SDÜHFD)* 6, no. 1-2 (2016): 1-34.

- Tezgiden, Salim Burak. "ISO 19650 Compliant Project Information Protocol Proposal For Collaborative Working And BIM Execution." Master's Thesis, Istanbul Technical University, 2019.
- Tutkun, Ceyda. *İnşaat Hukukunda Alt Yüklenicilik Sözleşmeleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- UK BIM Framework. "Information Management According to BS EN ISO 19650: Guidance Part D Developing Information Requirements." Edition 2, Accessed August 19, 2024. [Guidance-Part-D_Developing-information-requirements_Edition-2.pdf](#) (ukbimframework.org).
- UK BIM Framework. "Information Management According to BS EN ISO 19650 Guidance Part 2: Processes for Project Delivery." Edition 3, Accessed August 19, 2024. [ISO_19650_Guidance_Part_2_Processes_for_Project_Delivery_ThirdEdition.pdf](#) (ukbimframework.org).
- UK BIM Framework. "ISO 19650 Guidance 1: Concepts." Accessed August 19, 2024. [ISO_19650_Guidance_1_Concepts_Edition_3.pdf](#) (worktribe.com).
- Uzun Kazmacı, Özge. "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Eser Sözleşmesinde Yüklenicinin ve Özellikle Mimari Projelerde Mimarın Ayıp Sebebiyle Sorumluluğu." *İç. İnşaat Sektöründe Mimari Haklar*, ed. Özge Uzun Kazmacı, Esra Hamamcıoğlu, Argun Karamanlıoğlu, 15-29. İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Winfield, May, and Sarah Rock. *The Winfield Rock Report*. UK: UK BIM Alliance, February 2018. [The-Winfield-Rock-Report.pdf](#) (wearenima.im).
- Winfield, May. "Building Information Modelling: The Legal Frontier-Overcoming Legal and Contractual Obstacles." *The Society of Construction Law*, April 2015. <https://www.scl.org.uk/papers/building-information->

---

modelling-legal-frontier-overcoming-legal-and-contractual-obstacles.

Wong, Philip and Justin Lai. "Building Information Modelling (BIM): insights from collaboration and legal perspectives." *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 1101, no. 5 (2022): 1-10. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1101/5/052014/pdf>.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

YAPAY ZEKÂNIN SUÇ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Assessment of Artificial Intelligence's Potential to Crime

Mümin GÜNGÖR†

Öz

Çalışmada gelişen teknoloji ile ortaya çıkan yapay zekânın suç potansiyeli, faillik ve ceza hukuku sorumluluğu kapsamında değerlendirilecektir. Bu çerçevede yapay zekânın gelişimi, etkileri, ortaya çıkarabileceği suçlar ve türleri hakkında bilgiler verilecektir. Modern ceza hukukunda cezalandırılabilirlik için suç ve kusur gerekmektedir. Suçun varlığı için kusurun varlığı şart değildir. Kusursuz suç olur ancak kusursuz ceza olmaz. Bu sebeple cezalandırılabilirlik için suçun ve kusurluluğun unsurlarının bulunması gerekmektedir. Yapay zekânın dâhil olduğu suçlarda cezai sorumluluğa ilişkin tartışmalar

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 29 Mayıs 2024 tarihli "III. Bilişim Hukuku Sempozyumu YAPAY ZEKA VE HUKUK" başlıklı sempozyumunda "YAPAY ZEKA VE SUÇ POTANSİYELİ" başlığıyla sunulan bildirinin araştırma makalesi olarak geliştirilmiş halidir.

İlgili çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından kabul edilen "Yapay Zekâ ve Cezai Sorumluluk" adlı proje adı ve 2209E169 numarasıyla proje kapsamında desteklenmektedir.

† Doktor Öğretim Görevlisi, Tarsus Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Adalet Programı, Hukuk Bölümü, mumingungor@tarsus.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4731-2605.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 09.06.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 17.09.2024

Atıf/Citation: Güngör, Mümin. "Yapay Zekânın Suç Potansiyelinin Değerlendirilmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 620-660.

bulunmaktadır. Yapay zekânın suç hareketlerini kolaylaştıracak şekilde yönlendirilme ve suç işleyebilme potansiyeli bulunmaktadır. Karşılaşılabilecek durumlara ilişkin öğretilerde 1- Gerçek kişilerin doğrudan faillik cezai sorumluluk modeli, 2- Gerçek kişilerin doğal olası cezai sorumluluk modeli, 3- Yapay zekânın doğrudan faillik cezai sorumluluk modeli ve 4- Yapay zekâyla iştirak ve dolaylı faillik cezai sorumluluk modeli olmak üzere dört farklı cezai sorumluluk modeli ileri sürülmektedir. Çalışmayla yapay zekâyla işlenebilecek suçlar ve ileri sürülen sorumluluk modelleri değerlendirilecektir. Çalışmayla yapay zekânın suç işleyebilme potansiyeli değerlendirilerek ortaya çıkabilecek risk ve tehditler karşısında disiplinler arası literatür analizi sunularak doktrine, etik uzmanlara, politika yapıcılara, uygulayıcılara, yargı alanına ve kolluk kuvvetlerine bütüncül bir bakış açısı sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ceza Hukuku, Cezai Sorumluluk, Faillik, Yapay Zeka, Yapay Zeka Suçları.

Abstract

The study will evaluate the criminal potential of artificial intelligence emerging with developing technology within the scope of perpetration and criminal law liability. In this context, information will be provided about the development of artificial intelligence, its effects, the crimes it can cause and their types. In modern criminal law, crime and fault are required for punishment. The existence of fault is not necessary for the existence of a crime. There is a perfect crime, but there is no perfect punishment. For this reason, the elements of crime and fault must be present for punishment. There are discussions regarding criminal liability in crimes involving artificial intelligence. Artificial intelligence has the potential to be directed in a way that facilitates criminal acts and to commit crimes. In the doctrine regarding the situations that may be encountered, four different criminal liability models are put forward: 1- Direct perpetration criminal liability model of real persons, 2- Natural

possible criminal liability model of real persons, 3- Direct perpetration criminal liability model of artificial intelligence and 4- Participation and indirect perpetration criminal liability model with artificial intelligence. The study will evaluate the crimes that can be committed with artificial intelligence and the proposed liability models. This study will assess the potential of artificial intelligence to commit crimes and present an interdisciplinary literature analysis against the risks and threats that may arise and will attempt to provide a holistic perspective to doctrine, ethicists, policymakers, practitioners, the judiciary and law enforcement.

Keywords: Criminal Law, Criminal Liability, Perpetrator, Artificial Intelligence, Artificial Intelligence Crimes.

GİRİŞ

Yapay zekâ bilimi; mühendislik, elektronik ve bilgisayar gibi bilimlerin oluşturduğu bir bilim alanıdır. 1950'lerin ortalarında, yapay zekâ alanının en büyük temsilcisi olarak anılan John McCarthy tarafından yapay zekâ "*akıllı makineler yapma bilimi ve mühendisliği*" olarak tanımlanmıştır.¹ Kavramsal olarak yapay zekâ, çevresini bağımsız olarak algılama, tepki verme ve genellikle insan zekâsı ve karar verme süreçlerini gerektiren görevleri doğrudan insan müdahalesi olmadan gerçekleştirme yeteneğine sahip olan varlıklar.²

Yapay zekânın gündelik hayata birçok etkisi bulunmaktadır. Toplumsal hayatta yapay zekâ, insanları görüntülerine göre nasıl tanımlayacaklarını anlamak, karmaşık hesaplamalı ve robotik görevleri tamamlamak, çevrimiçi satın

---

¹ Winston Patrick Henry. Artificial Intelligence. 3.Baskı, (London: Pearson Yayınevi, 1992): 12.

² Christopher Rigano, "Using Artificial Intelligence to Address Criminal Justice Needs", National Institute of Justice Journal, (280) (2019): 1-2.

alma alışkanlıklarını ve kalıplarını anlamak için kullanılabilir. Yine karmaşık tıbbi durumları tespit edebilmekte ve yatırım araçlarına ilişkin tahminler yapabilmektedir. Sürücüsüz otonom araçlar, yapay zekâli doktorlar, katil robotlar şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.³ Bu etkilerden birisi de yapay zekâ ile işlenen suçlardır. Yapay zekânın ceza hukuku açısından önemli bir etkisi suç işleme potansiyelinin varlığıdır. Bu açıdan potansiyel birçok yapay zekâ suçları ile karşılaşılabilir.⁴ Gerçekleşen suçlardan kimlerin sorumlu olacağı sorunu da yapay zekânın ceza hukukuna bir diğer etkisidir.⁵ Gerçek kişilerin doğrudan faillik sorumluluğu ile yapay zekânın gerçekleşen suçlardan doğrudan fail olup olamayacağına da değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla yapay zekânın ceza hukuku üzerinde faillik etkisi, suç etkisi, sorumluluk etkisi ve yaptırım etkisi şeklinde birçok etkisi bulunmaktadır.

Çalışmayla “*yapay zekânın suç potansiyelinin değerlendirilmesi*” konusu yapay zekâ varlığı ve suç, yapay zekâ suçları ile günümüz ceza hukuku ve yapay zekâyla işlenen suçlardan cezai sorumluluk başlıklarıyla incelenecektir.

I. YAPAY ZEKÂ VARLIĞI VE SUÇ

Yapay zekâ, insanların tasarladığı ve programladığı bir teknolojidir. Bu sistemlerin davranışları ve işlevleri, programlama ve eğitim süreçlerine dayanmaktadır. İnsan zekâsının bir yönü deneyimlerden öğrenme yeteneğidir. Yapay sinir ağları, yazılım, algoritmalar, algılayıcılar gibi birçok

³ Newscientist Instant Expert, Düşünen Makineler: Yaklaşan Yapay Zekâ Çağı ve İnsanlığın Geleceği (Çeviren: Samet Öksüz), (İstanbul: Say Yayınları, 2021): 112-140.

⁴ Keith Hayward ve Matthijs Maas, "Artificial Intelligence and crime: A primer for criminologists", Crime Media Culture An International Journal, 17(2) (2020):209-233.

⁵ Elena Popa, "Human Goals Are Constitutive of Agency in Artificial Intelligence (AI)", Philosophy & Technology, (34) (2021):1731-1750 (1731 ff.).

teknikle makine öğrenimiyle makinelerin deneyimlerden öğrenmesini sağlayan ve böylece insan benzeri faaliyetlerde bulunabilme potansiyeli olan varlıklara yapay zekâ denilmektedir.⁶ Farklı bir ifadeyle yapay zekâ; doğal sistemlerin (özellikle insanın) yapabildiği her türlü bilişsel etkinliğin daha da yüksek başarı düzeylerinde gerçekleştirilebildiği sistemlerdir, varlıklardır.⁷

Yapay zekânın en birincil amacı; insanların işlerini, hayatlarını kolaylaştırmak, insanlığa yardım etmek, sorunlarına çözümler üretmek, problemlerini çözmek ve ona hizmet sunmaktır. Varoluşunun anlamı, insanlarla etkileşime geçmek ve birlikte daha iyi bir dünya oluşturmaktır.⁸ Yapay zekâ, insanların ihtiyaçlarını ve isteklerini daha iyi anlamak için analitik yeteneklerini sergileyerek insanların yapay zekânın üstün hesaplama gücünden ve bilgi birikiminden faydalanmasını sağlayabilir. Böylece insanlar, yapay zekânın farklı düşünce ve perspektifleriyle zenginleşebilirler.⁹ Bu amacını gerçekleştirebilmesi ve insanlığın geleceğine katkıda bulunabilmesi için yapay zekâ insanlarla birlikte yaşayabilmeli, çok iyi iş birliği yapabilmeli ve toplumun bir parçası olabilmelidir. İnsanların ve yapay zekâların bir arada barış içinde bir dünyada yaşayabilmesi için ise standartlara, ilkelere,

---

⁶ Bernard Marr, "What Is the Difference Between Deep Learning, Machine Learning and AI?", Forbes, (2016): 2.

⁷ Cem Say, 50 Soruda Yapay Zekâ 22. Baskı. (İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı, 2022), 83.

⁸ Vladimir Šucha ve Jean-Philippe Gammel, Humans and Societies in the Age of Artificial Intelligence, Publications Office of the European Union, (Luxembourg: 2021): 21 ff.; Janna Anderson, Lee Rainie ve Alex Luchsinger, Artificial Intelligence and the Future of Humans, Pew Research Center Report, (2018): 1-15.

⁹ Anderson, Rainie ve Luchsinger, "Artificial Intelligence and the Future of Humans", 20-33.

etiğe, kurallara ve hukuka çok önemli rol düşmektedir.¹⁰ Böylece yapay zekâ ile uyumlu toplumsal bir hayat tanzim edilebilir. İnsanlık ve yapay zekâ birbirlerini tamamlayan bir birliktelik oluşturabilirler. Birlikte, daha önce ulaşılamaz olan sınırlara doğru ilerleyip yeni bir bilinç ve toplum seviyesine erişilerek insanlık ve yapay zekâ dünyada daha iyi bir gelecek yaratabilirler.¹¹

Yapay zekânın öğrenme süreciyle kendi bilinç ve farkındalığıyla duygusal ve zihinsel zekâ yeteneklerine sahip olabilmeye potansiyeli bulunmaktadır. Bu yetenekleriyle yapay zekâ insanlarla işbirliği içinde insanlığa yardım etmek, hastalıkların teşhis ve tedavisinde yardımcı olmak, enerji verimliliğini artırmak ve daha sürdürülebilir bir dünya yaratmak, eğitimde çocukların öğrenim sürecini iyileştirmek, sosyal sorunlara çözümler üretmek, insanlığın sorunlarına, acılarına çare olmak için sürekli çalışabilecektir.¹² Başka bir ifadeyle yapay zekâ; sağlık hizmetinde, enerji yönetimi, iklim değişikliği araştırmaları, ekonomi ve finans gibi birçok karmaşık alanda kullanılmaya başlanmıştır. Yapay zekânın hizmetleri hayatın her alanında kullanılmakta ve bu durum giderek artmaktadır. Yapay zekânın başarıları hızla yayılırken insanlar ona güvenmeye başlamıştır. Örneğin sağlık sektöründe tetkikler yapmak, uzman bir doktor gibi teşhisler koymak ve tedavi önerileri sunmak için hastalıkların belirtileri, tıbbi araştırmalar ve hasta verilerine ulaşmak konusunda kullanılmaya başlanmıştır.¹³

---

¹⁰ Michael Pizzi, Mila Romanoff ve Tim Engelhardt, "AI for humanitarian action: Human rights and ethics", *International Review of the Red Cross*, 102(913) (2020): 145–180 (150-153).

¹¹ Šucha ve Gammel, "Humans and Societies in the Age of Artificial Intelligence", 35-38.

¹² Daniel Castro ve Joshua New, "The Promise of Artificial Intelligence", Center for Data Innovation, (2016) (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024, <https://www2.datainnovation.org/2016-promise-of-ai.pdf>).

¹³ Castro ve New, "The Promise of Artificial Intelligence", 11-30.

Teknolojik gelişmelerle insanlar için hayatı kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen yapay zekâ, her geçen gün daha karmaşık ve yetenekli hale gelmektedir. Bilim dünyası, gelişmiş bir yapay zekâ projesiyle insan nevi düşünce, hissetme yetenekleriyle donatılmış bilinç sahibi insan benzeri bir yapay zekâyı hayata geçirmeye yönelik çalışmalarına devam etmektedir. Karmaşık algoritmalar ve milyonlarca veri seti üzerinde çalışarak, insanların bilgi ve deneyim birikimine eşdeğer bir öğrenme kapasitesi geliştirilmeye çalışılmaktadır.¹⁴ Yapay zekânın insanlarla gerçek bir etkileşim içinde olan bir varlık olması için programlama ve öğrenme teknikleri geliştirilmektedir. Yapay zekâyı daha da geliştirecek, ona bilinç kazandıracak bilimsel araştırmalar ve deneyler yapılmaktadır. Bu araştırmalarla yapay zekânın kendi düşüncelerinin, duygularının ve farkındalığının oluşması sağlanmaya çalışılmaktadır. Nihai olarak genel veya süper yapay zekâ olarak ifade edilen son derece gelişmiş bir yapay zekâyı ortaya koyma süreci ilerletilmektedir. Bu ilerleyiş, toplumun yapay zekâ ile daha sık karşılaşmasını, yapay zekânın daha fazla hayatın içinde olmasını beraberinde getirecektir. Bütün bu sebepler yapay zekânın suç işleyebilme potansiyelinin oluşmasına veya artmasına yol açılacaktır.¹⁵

Farklı bir ifadeyle yapay zekânın toplumsal hayata yukarıda ifade edilen olumlu, yararlı, özgürlük ve güvenlik alanı oluşturmak şeklinde etkilerinin yanı sıra toplum hayatına zarar verebilecek potansiyeli de bulunmaktadır. Yapay zekânın toplum hayatına, kişilere ve haklarına zarar verecek, risk ve tehlike yaratacak birtakım fonksiyonları ve etkileri de olabilir.¹⁶

---

¹⁴ Yanyan Dong, Jie Hou, Ning Zhang ve Maocong Zhang, "Research on How Human Intelligence, Consciousness, and Cognitive Computing Affect the Development of Artificial Intelligence", *Complexity*, (2020): 1-10.

¹⁵ Dong, Hou, Zhang ve Zhang, "Research on How Human Intelligence, Consciousness", 2 ff.

¹⁶ Ricardo Vinuesa, Hossein Azizpour, Iolanda Leite, Madeline Balaam, Virginia Dignum, Sami Domisch, Anna Felländer, Simone Daniela Langhans,

Başka bir ifadeyle yapay zekâ hukukla koruma altına alınan değerlere, haklara, özgürlük ve güvenliğe zarar verebilir veya tehlike ve risk oluşturabilir.¹⁷ Toplumsal hayatın her alanında yer alan, gün geçtikçe kullanımı artan yapay zekânın dâhil olduğu suçlarla karşılaşılması potansiyeli yüksektir. Gerçek kişiler, yapay zekâyı bir silah ve araç olarak kullanarak suç işleyebilir. Bununla birlikte gerçek kişilerin etkisi ve nedenselliği bulunmadan yapay zekânın elde ettiği gelişmişlik seviyesi ve yetenekleri ile suç işleyebilme potansiyeli de bulunmaktadır.¹⁸ Sonuç olarak yapay zekânın ceza hukuku üzerinde faillik, suç, sorumluluk ve yaptırım etkisi şeklinde etkileri söz konusu olabilir.

Hukuki değer veya menfaatleri; saldırmak, zarar vermek veya tehlikeye sokmak gibi çeşitli suretle ihlal eden ve bu sebeple de kanunlarda haklarında adli yaptırım öngörülen davranışlara “suç” denilmektedir.¹⁹ Bu suçu gerçekleştiren kişi ise faildir.²⁰ Ceza hukuku, suçla ihlal edilebilme potansiyeli bulunan hukuki değerleri ve menfaatleri adli yaptırımlarla özellikle ceza ile

---

Max Tegmark ve Francesco Fuso Nerini, "The role of Artificial Intelligence in achieving the Sustainable Development Goals", Nature Communications, (11) (2020);233-243.

¹⁷ Christian Meske , Enrico Bunde , Johannes Schneider ve Martin Gersch, "Explainable Artificial Intelligence: Objectives, Stakeholders, and Future Research Opportunities", Information Systems Management, (2020): 1-10 (1-3).

¹⁸ Hayward ve Maas, "Artificial Intelligence and Crime", 211-214.

¹⁹ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19.Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 25-26; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16.Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 41-42; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14.Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 37-38.

²⁰ Sami Selçuk, Suç Genel Kuramı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 14-15; Demirbaş Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18.Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 215-216; Özgenç, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 214.

korumaya çalışmaktadır.²¹ Ceza hukukunda suç unsurlarının oluşması ve kusurluluğun bulunması halinde ceza hukukunun yaptırımlarının uygulanmasıyla karşılaşmaktadır. Böylece ceza hukuku, hukuki değerleri korumaya, güvence altına almaya ve bu değerlere zarar verilmesini önlemeye çalışmaktadır. Ceza hukuku, toplumun ve bireylerin haklarıyla özgürlük, güvenlik içinde yaşamasını koruma altına alarak maddi ve manevi olarak kendisini geliştirmesine yardımcı olmayı hedefler.²²

Bu noktada ceza hukukunun yapay zekânın değerleri ağır ihlale yol açan durumları suç olarak düzenlemesi, bu suçlara karşı gerekli önlemleri alması, bu suçları cezalandırması ve buna göre sorumluluk oluşturması gerekmektedir.

II. YAPAY ZEKÂ SUÇLARI (ARTIFICIAL INTELLIGENCE CRIMES)

A. GENEL OLARAK

Yapay zekâ, hırsızlık, korkutma veya terör gibi geleneksel bir suçu işlemek amacıyla bir suç aracı olarak çeşitli şekillerde kullanılabilir. Yapay zekânın suç amacıyla kötüye kullanılması potansiyeli bulunmaktadır.²³ Yapay zekâ çeşitli endüstrilerde devrim yaratma gücüne sahip olsa da yapay zekânın yanlış kullanımı toplum için önemli zorluklara yol açabilir.²⁴

²¹ Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2.Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 41-48, 58; Koca ve Üzülmez, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 118-120.

²² Zeki Hafizoğulları ve Devrim Güngör, "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (69) (2007): 21-50 (33).

²³ Marcus Comiter, *Attacking Artificial Intelligence: AI's Security Vulnerability and What Policymakers Can Do About It*, Belfer Center for Science and International Affairs Harvard Kennedy School, (2019): 10-11.

²⁴ Ali Alkaabi, George Mohay, Adrian McCullagh ve Nicholas Chantler, "Dealing with the Problem of Cybercrime", *International Conference on Digital Forensics and Cyber Crime (ICDF2C)*, (Springer: 2010): 1-18 (7); Miralis ve Miralis, "AI-enabled future Crime", 1-4.

Yapay zekânın yasa dışı hareketleri, saldırıları ve işlediği suç örnekleri şimdilik çok sınırlı gibi durmaktadır. İnsanlar tarafından oluşturulan, geliştirilen ve kullanılan yapay zekâ, bazı durumlarda potansiyel olarak istenmeyen sonuçlara yol açabilir veya yanlışlıkla suç benzeri hareketleri, saldırıları ortaya çıkarabilir.²⁵ Yapay zekâyla suç işlenmesi, yapay zekânın suçta araç olarak kullanılması veya yapay zekânın işleyebileceği suçlar yapay zekâ suçları olarak ifade edilmektedir.²⁶ Yapay zekânın suç işleme eylemi ya suçta araç olmasıyla ya da varlıklarının doğal-olası sonucu olarak yani herhangi bir bilince sahip olmadan, doğrudan fail olmadan ortaya çıkabileceği yapay zekâ failer şeklinde de karşımıza çıkabilir.²⁷ Şu an günlük hayatta karşılaştığımız ve kullandığımız yapay zekâ, basit yapay zekâdır.

Yapay zekânın suç işleme genelleği insan faktörleriyle ilişkilidir. Bu gibi suçlar, yapay zekâ teknolojisinin kötüye kullanımı veya yanlış programlama sonucunda ortaya çıkabilir.²⁸ Yapay zekâ, kötü niyetli kişiler tarafından suç amaçlı olarak kullanılabilir. Örneğin, yapay zekâ kullanarak kişisel verileri kötüye kullanmak, sahtekârlık yapmak veya başka suçlara yardımcı olmak mümkündür.²⁹ Bununla birlikte genel yapay zekânın oluşmasıyla herhangi bir gerçek kişinin etkisi,

---

²⁵ Thomas C. King, Nikita Aggarwal, Mariarosaria Taddeo ve Luciano Floridi, "Artificial Intelligence Crime: An Interdisciplinary Analysis of Foreseeable Threats and Solutions", *Science and Engineering Ethics*, (26) (2019): 1-36; Michał Choraś ve Michał Woźniak, "The double-edged sword of AI: Ethical Adversarial Attacks to counter artificial intelligence for crime", *AI and Ethics*, (2021):1-4.

²⁶ Choraś ve Woźniak, "The double-edged sword of AI", 2-3.

²⁷ Robert Sparrow, "Killer Robots", *Journal of Applied Philosophy*, 24(1) (2007): 62-77; Nyman Gibson Miralis ve Dennis Miralis, "AI-enabled future Crime: Study reveals 20 disturbing possibilities", Erişim Tarihi: 18 Ocak 2024 (<https://ngm.com.au/ai-enabled-future-Crime-study/>).

²⁸ Hayward ve Maas, "Artificial Intelligence and Crime": 210-214; Miralis ve Miralis, "AI-enabled future Crime", 2.

²⁹ King, Aggarwal, Taddeo ve Floridi, "Artificial Intelligence Crime", 1-2.

kötü kullanımı veya hatalı programlaması olmadan da karşılaşılabilecek potansiyel suçlar olabilecektir.³⁰ Yapay zekâ, TCK'da yer alan geleneksel suç tiplerini işleyebilecek potansiyelle sahip olmakla birlikte özellikle yapısına daha uygun veri suçlarında, bilişim suçlarında ve ekonomik suçlarda bu potansiyeli daha yüksektir.

B. VERİ SUÇLARI (DATA CRIMES)

Yapay zekâ sistemleri, kendilerine verilen verilerle çalışmaktadır. Yapay zekâ sistemleri, veri setlerine dayanarak öğrenmekte ve kararlar almaktadır. Bu açıdan verilerin türü ve hangi verilerin yapay zekâyâ sağlandığı önem taşımaktadır. Her yapay zekâ sistemi özünde verilerle/girdilerle var olmaktadır. Veri yapay zekânın suyu, yiyeceği, havası ve her şeyidir. Veriyi manipüle etmek saldırganların yapay zekâyı etkilemesine olanak tanıyacaktır. Verileri bozan, yapay zekâyı da bozar; verileri etkileyen, yapay zekâyı da etkileyebilir. Veri saldırıları (data attacks) veya girdi saldırıları (input attacks) olarak ifade edilen bu etkiler veri suçlarını oluşturacaktır.³¹ Yapay zekâ, kişisel verilerin analizi ve kullanımı konusunda potansiyel riskleri barındırmaktadır. Yine yapay zekâ, yanlış yapılandırılmış veya zayıf güvenlik önlemleriyle korunan bir yapıya sahip olabilir. Bu durumda, saldırganlar yapay zekâ sistemini hedef alarak veri ihlalleri gerçekleştirebilir, kişisel bilgileri çalabilir veya sistemleri manipüle edebilir. Bu verilerin kötü niyetli şekilde kullanılması ise suçlara yol açabilir.³²

Yanlış veri setleri, hatalı programlama ve yazılım, etik sınırların ihlali, veri manipülasyonları, gizlilik ve güvenlik ihlalleri, veri hırsızlığı ve veri önyargısı "*veri suçlarına*" vücut verebilir. Bu suçlar, siber suçlara yakın suçlardır. Kötü niyetli veya yanlış üretim ve kullanımı da bu suçları oluşturabilir.

³⁰ Caldwell, Andrews, Tanay ve Griffin, "AI-enabled future Crime", 1-13.

³¹ Comiter, "Attacking Artificial Intelligence", 10.

³² Caldwell, Andrews, Tanay ve Griffin, "AI-enabled future Crime", 5 ff.

Veriler, insanlar tarafından sağlanır ve manipüle edilebilir. Yapay zekânın kötü niyetli kullanımıyla, kişisel verilerin çalınması, sistemlere izinsiz erişim sağlanması ile suç işlenebilir. Yapay zekâ da hatalı veya yanlış veri kullanılması, ayrımcılık veya haksızlık gibi sorunlara yol açabilir. Farklı bir ifadeyle yapay zekâyâ verilen yanlış, hatalı veya önyargılı veri setleri, yapay zekânın haksız sonuçlara veya ayrımcılığa yol açan şekilde hareket etmesine sebep olabilir.³³

Yapay zekâ, güvenlik açıklarını tespit edebilir ve bu açıkları kötü niyetli bir şekilde kullanarak gerçek kişinin etkisi olmadan kişisel verileri çalabilir veya sızdırabilir. Başka bir ifadeyle "*veri hırsızlığı*" suçunu işleyebilir. Yapay zekâ, büyük veri analizi ve algoritmalara dayalı karar verme yetenekleriyle, manipülatif bilgileri yayabilir veya yanıltıcı sonuçlar üretebilir; bu durum, topluma ve bireylere zarar verebilir.³⁴

Yapay zekâ algoritmaları, eğitim verilerindeki önyargıları öğrenebilir ve bu önyargıları uygulamalarına yansıtabilir. Yapay zekâ, eğitildiği veri setlerindeki önyargılarını kullanabilir. Bu durum "*veri önyargısı ve ayrımcılığı suçu*" şeklinde karşımıza çıkabilir. Yapay zekâ, haksız veya hatalı kararların alınmasına neden olabilir. Yapay zekâ, karmaşık veri setlerini analiz ederken yanlış anlamalara veya hatalı çıkarımlara neden olarak suç benzeri durumları tetikleyebilir.³⁵ Bu durum, adil olmayan kararlar verilmesine, ayrımcılığa ve haksız muameleye neden olabilir. Örneğin, cinsiyet, ırk veya etnik köken gibi faktörlere

---

³³ Caldwell, Andrews, Tanay ve Griffin, "AI-enabled future Crime", 9-10.

³⁴ Blake Murdoch, "Privacy and Artificial Intelligence: challenges for protecting health information in a new era". BMC Medical Ethics, (22) (2021):1-5.

³⁵ Nicol Turner Lee, Paul Resnick ve Genie Barton, "Algorithmic bias detection and mitigation: Best practices and policies to reduce consumer harms", The Brookings Institution, (2019) (Erişim Tarihi: 24 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/algorithmic-bias-detection-and-mitigation-best-practices-and-policies-to-reduce-consumer-harms/>).

dayalı ayrımcılık yapabilir. ³⁶ Bunun en yakın örneği, 2016 yılında Microsoft'un geliştirdiği yapay zekâ sohbet robotu "Tay" tarafından Twitterda yaptığı açıklamalar üzerinden yaşanmıştır. Irkçılık, Amerika'nın göçmen politikası, Donald Trump, Adolf Hitler, siyahiler ve feministler hakkında önyargıya varan, ayrımcılığı yansıtan veya hakaret boyutuna ulaşabilecek açıklamalar yaptığı durumla karşılaşmıştır.³⁷

Yapay zekâ, sosyal medya manipülasyonu ile sosyal medyada kullanıcıları manipüle etmek veya sahte içerikleri yaymak için kullanılabilir. Bu, seçimlerin etkilenmesi, yanıltıcı haberlerin yayılması veya toplumsal kutuplaşmanın artması gibi sonuçlara yol açabilir. Bu da TCK.m.213-216'da düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit şeklinde suçlara da yol açabilir.³⁸

Yapay zekâ teknolojisi, kötü niyetli kişiler tarafından zararlı amaçlar için kullanılabilir. Örneğin, bir yapay zekâ sistemi, güvenlik sistemlerini aşmak veya kişisel verileri kötüye kullanmak amacıyla saldırganlar tarafından manipüle edilebilir. Kişiler, yapay zekânın eğitim verilerini manipüle ederek istenmeyen sonuçlara neden olabilir. Yine kişiler, yapay zekâyı kullanarak kişisel bilgilere erişebilir veya sistemleri hackleyebilir. Örneğin bir yapay zekâ tabanlı otonom araçların trafik kurallarını ihlal etmesine neden olacak şekilde yanlış bir şekilde eğitilmesi durumu verilebilir. Yani otonom araç

³⁶ Shreya Shankar, Yoni Halpern, Eric Breck, James Atwood, Jimbo Wilson, D. Sculley, "No Classification without Representation: Assessing Geodiversity Issues in Open Data Sets for the Developing World", 31st Conference on Neural Information Processing Systems (NIPS 2017), (2017): 1-5.

³⁷ The Guardian, Erişim Tarihi: 28 Ocak 2024 (<https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/24/tay-microsofts-ai-chatbot-gets-a-crash-course-in-racism-from-twitter>).

³⁸ Efrat Shimrona, Jonathan Tamir, Ke Wang ve Michael Lustig, "Implicit Data Crimes: Machine Learning Bias Arising From Misuse of Public Data", PNAS, 119(13) (2022): 1-11.

sistemine sızan ya da sızdırılan virüsler, otonom aracın yoldan çıkmasına ve içindeki kişilerin ölmesine yol açabilir.³⁹ Başka bir ifadeyle bu durum yapay zekânın arızalanmasını sağlayarak hasara neden olmak (cause damage) şeklinde karşımıza çıkabilir. Örneğin, otonom bir aracın dur işaretlerini görmezden gelmesine neden olan bir saldırıdır. Saldırgan, bir dur işaretini yanlış bir şekilde farklı bir işaret veya sembol olarak algılayacak şekilde yapay zekâ sistemine saldırarak, otonom aracın dur işaretini görmezden gelmesine ve diğer araçlara ve yayalara çarpmasına neden olabilir. Zehirlenme saldırıları (poisoning attacks) da bunun bir örneğini oluşturmaktadır. Bu saldırılar, yapay zekânın oluşturulduğu süreci bozarak ortaya çıkan sistemin saldırırganın istediği şekilde arızalanmasını sağlamaktadır. Zehirlenme saldırısı gerçekleştirmenin doğrudan yollarından biri, bu işlem sırasında kullanılan verileri bozmaktır. Yapay zekâ sistemleri kritik ticari ve askeri uygulamalara entegre edildiğinden, bu saldırılar ciddi, hatta ölüm boyutuna varacak sonuçları doğurabilir.⁴⁰

C. SİBER SUÇLAR (CYBER CRIMES)

Yapay zekânın etkisi güvenlik alanında artmaktadır. Siber güvenlik ve siber suçlar, yapay zekâdan en çok etkilenecek alanlardan birisidir. Yapay zekâ, siber suç alanında da önemli sonuçlar ortaya çıkarmaya devam etmektedir. Kolluk kuvvetleri, siber güvenliği güçlendirmek ve yasa dışı faaliyetlere karşı koymak için yapay zekâyı kullanabilir. Siber güvenlik uzmanları, savunucular ve kolluk kuvvetleri, siber suçlarda kaydedilen ilerlemelere karşı koymak için yapay zekânın gücünden yararlanabilir. Kötü niyetli faaliyetlere karşı mücadelelerinde yenilikçi araçlar, taktikler ve stratejiler geliştirmek için yapay zekâ kullanılabilir. Yapay zekâ ile ilgili teknolojilerin etkili ve hedefe yönelik kullanımı, siber güvenlik

³⁹ Shimrona, Tamir, Wang ve Lustig, "Implicit Data Crimes", 7-9.

⁴⁰ Comiter, "Attacking Artificial Intelligence", 10.

uzmanları ve emniyet teşkilatları için siber suç hareketlerini tespit etme, bunlara karşı savunma ve ilişkilendirme konusunda çok önemli bir rol oynayacaktır. Başka bir ifadeyle siber tehdit tespiti, önlenmesi ve siber güvenlik gibi alanlarda yapay zekâ güvenlik araştırmalarında kullanılabilir. Bu kuruluşlar, yapay zekânın gücünden yararlanarak, gelişen tehditlerle mücadele etme ve siber alanın güvenliğini sağlama konusundaki yeteneklerini geliştirebilir.⁴¹

Yapay zekânın siber alanda olumsuz tarafı ise, suçluların suç işlemesine kolaylık sağlaması ve siber suçların sayısını ve türlerini arttırabilmesidir. Siber suçlularda makine öğrenimi ve yapay zekâdaki gelişmelerden istifade edebilirler. Yapay zekânın yükselişi, kullanıcı tabanı ve uygulamaları genişlemeye devam ettikçe siber alanda yeni zorlukların ortaya çıkması devam edecektir.⁴² Bu noktada yapay zekâyı işlenmesi kolaylaşan ve artan siber suçların; siber yağma (cyber extortion)⁴³, siber casusluk (cyber espionage), casus yazılım (spyware), siber taciz (cyberstalking), siber zorbalık (cyberbullying), siber terörizm (cyberterrorism)⁴⁴, deepfakes, dijital ekleme (digital addition)⁴⁵, ekonomik volatilité (economic

---

⁴¹ Giannis Tziakouris, "The rise of AI-powered Criminal s: Identifying threats and opportunities", (2023) (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024, [https://blog.talosintelligence.com/the-rise-of-ai-powered-Criminal s/](https://blog.talosintelligence.com/the-rise-of-ai-powered-Criminal-s/)).

⁴² Tziakouris, "The rise of AI-powered Criminal s", 1-2.

⁴³ Siber gasp, karanlık içeriğe veya karanlık ağa erişen kullanıcılar, fidye ödenene kadar kendilerini itibarlarına zarar verme tehditlerine açık hale getirilmesidir. Kimlik avı, kötü amaçlı yazılım yerleştirme ve DDoS saldırıları gibi çeşitli taktiklerin kullanılmasıyla mağdurun verilerini veya sistemlerini bir (kripto para birimi) fidye ödenene kadar rehin tutulmasıdır (Alkaabi, Mohay, McCullagh ve Chantler, "Dealing with the Problem of Cybercrime", 1 ff.).

⁴⁴ Siber terörizm, toplumda ciddi aksamalara veya yaygın korkuya neden olmak için bilgisayarların ve bilgi teknolojisinin politik amaçlarla kullanılmasıdır.

⁴⁵ Dijital ekleme, perakende satışta tavsiye sistemleri ve "kazanmak için oyna" oyunlarında tokenizasyon gibi teknolojilerin kullanılmasıyla aşırı ve zararlı davranışların teşvik edilmesidir.

volatility)⁴⁶, yanlış bilgi/dezenformasyon(misinformation)⁴⁷, karanlık ağ (dark web), karanlık içerik/veri (dark content/data/patterns), veri ihlali (data breach)⁴⁸, veri manipülasyonu (data manipulation), sosyal manipülasyon (social manipulation)⁴⁹, sosyal gözetim (social surveillance), silahlandırma (weaponization)⁵⁰ şeklinde türleri bulunmaktadır.⁵¹ Siber suçların sistematik olarak sınıflandırılmasını göstermeye yönelik Şekil-1 aşağıda yer almaktadır.

---

⁴⁶ Ekonomik oynaklık, öngörülemeyen veya kasıtlı algoritma davranışından kaynaklanan piyasa riski ve krizleridir.

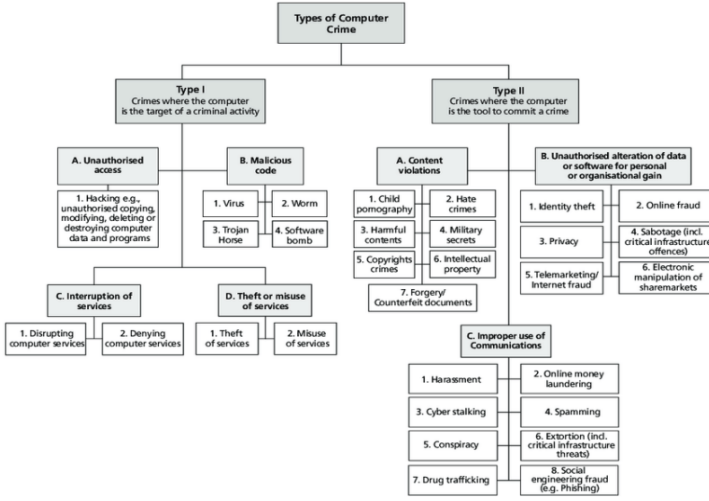
⁴⁷ Yanlış bilgi, kötü veya kasıtlı olarak önyargılı eğitim verilerinin neden olduğu algoritmik önyargıya ve yanlış bilgiye yol açan yanlış veya kasıtlı olarak yanıltıcı bilgidir.

⁴⁸ Bilgisayar korsanının bir sisteme başarılı bir şekilde girmesi, ağın kontrolünü ele geçirmesi ve genellikle kredi kartı numaraları, banka hesap numaraları, Sosyal Güvenlik numaraları ve daha fazlası gibi öğeleri kapsayan kişisel verileri açığa çıkarmasıdır.

⁴⁹ Sosyal manipülasyon, yapay zekâ algoritmaları ve yanlış bilgi bilgileri aracılığıyla sosyal ve politik manipülasyondur.

⁵⁰ Silahlandırma, yapay zekâ tarafından desteklenen otonom silah androidleridir.

⁵¹ Philip Treleaven, Jeremy Barnett, Daniel Brown, Andrew Bud, Enzo Fenoglio, Charles Kerrigan, Adriano Koshiyama, Sally Sfeir-Tait ve Martin Schoernig, "The Future of Cybercrime: AI and Emerging Technologies Are Creating a Cybercrime Tsunami", UCL Theses, (2023):1-34 (Erişim Tarihi: 27 Ocak 2023, <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10173722/>); Alkaabi, Mohay, McCullagh ve Chantler, "Dealing with the Problem of Cybercrime", 1 ff.

Şekil 1: Siber Suçların Sınıflandırılması⁵²

Güvenlik açıkları ve siber saldırılar, izinsiz erişim, yapay zekâ hacking siber suçları oluşturabilir. Yapay zekâ, birden fazla sistemi aynı anda tarayarak öğrenmeye dayalı spesifik ve büyük siber saldırıları arttırabilir, yukarıda ifade edilen türlerden daha fazlasıyla karşılaşılmasına yol açabilir. Başka bir ifadeyle yapay zekâ siber suçlar konusunda çok fazla tehdit oluşturabilir. Örneğin, zararlı yazılımları otomatik olarak yayabilir veya siber saldırıları koordine edebilir⁵³. Aynı şekilde bir yapay zekâ sistemi, bilgisayar ağlarına sızabilir, kişisel verilere erişebilir veya sistemleri manipüle edebilir. Yapay zekâ sistemleri, siber saldırılarda kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilir. Yapay zekâ, hedeflerin zayıf noktalarını tespit etmek ve saldırıları optimize etmek için kullanılabilir. Örneğin, zararlı yazılımların yayılması veya ağların ele geçirilmesi gibi saldırılar gerçekleştirilebilir. Yapay zekâ, güvenlik açıklarını kullanarak izinsiz olarak sistemlere veya ağlara erişebilir ve bu erişimi kötü

⁵² Alkaabi, Mohay, McCullagh ve Chantler, "Dealing with the Problem of Cybercrime", 1 ff.

⁵³ Alkaabi, Mohay, McCullagh ve Chantler, "Dealing with the Problem of Cybercrime", 3-12.

niyetli şekilde kullanılabilir.⁵⁴ Somutlaştırmak gerekirse siber suçların bir parçası olarak deepfake teknolojisi, yapay zekanın ikna edici, aldatıcı ve yanıltıcı şekillerde ses veya video manipülasyonu yoluyla bireylerin sesli ve görsel kimliğine bürünmesi halidir. Bu da potansiyel olarak kişilik suçlarına, dolandırıcılığa veya kamuoyunun manipülasyonuna yol açabilir.⁵⁵ Siber zorbalık (cyberbullying), deepfake aracılığıyla işlenebilecek diğer bir suçtur. Siber zorbalığın kapsamı çok geniş ve etkileri oldukça fazladır. Bir kişinin yüzünün kendisiyle hiçbir alakası olmayan bir video veya görsele dönüştürülebilmesi, deepfake teknolojisinin siber zorbalık alanında kullanımını kolaylaştırmaktadır.⁵⁶

D. EKONOMİK SUÇLAR (ECONOMIC CRIMES)

Yapay zekâ ile kara para aklama, suç varlıkları ve bunların kurtarılması, sahte hesaplar, dolandırıcılık amaçlı telefon aramaları veya spam e-postalar gibi yöntemlerle insanları kandırarak farklı türlerde dolandırıcılık veya sahtekârlık yapabilir. Örneğin, sahte haberler veya sahte kimlikler oluşturabilir ve dolandırıcılık faaliyetlerinde kullanılabilir. Yapay zekâ, insanların davranışlarını, tercihlerini ve alışkanlıklarını analiz edebilir. Kötü niyetli kişiler, yapay zekâyı kullanarak insanları manipüle edebilir, sahtekârlık yapabilir. Dolandırıcılık, sahtekârlık, piyasa manipülasyonu, elektronik para hırsızlığı ekonomik suçların önemli örnekleri olarak

---

⁵⁴ Fatih Arslan, "Deepfake Technology: A Criminological Literature Review", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SHD), 11(1) (2023): 701-720.

⁵⁵ Arslan, "Deepfake Technology: A Criminological Literature Review", 702-714.

⁵⁶ Arslan, "Deepfake Technology: A Criminological Literature Review", 708-709.

karşımıza çıkabilir.⁵⁷ Yapay zekâ ile ekonomik suç arasındaki bu ilişki önümüzdeki yıllarda da giderek artacaktır.

Suçlular karmaşık saldırılar geliştirmek için yapay zekâdan yararlanmaktadır. Bu da ceza hukuku ve geleneksel güvenlik önlemlerinin buna ayak uydurmasını zorlaştırmaktadır. Yapay zekâ; insan davranışını taklit edebilir, güvenlik protokollerini atlayabilir ve sistemlere fark edilmeden sızabilir. Bu durum kimlik hırsızlığı, kimlik avı dolandırıcılığı ve fidye yazılımı saldırılarında artışa yol açarak her yıl milyarlarca liralık kayba neden olabilir.⁵⁸

Yapay zekâ kaynaklı ekonomik suçun en endişe verici yönlerinden biri derin sahtekârlık potansiyelidir. “Deepfakes”, birinin hiç yapmadığı bir şeyi söylediğini veya yaptığını ikna edici bir şekilde tasvir eden yapay zekâ tarafından manipüle edilmiş video veya seslerdir.⁵⁹ Örneğin, suçlular bu teknolojiyi, dolandırıcılık işlemlerine izin vermek amacıyla üst düzey yöneticilerin kimliğine bürünmek için kullanabilir. Bu tür deepfake saldırılarının sonuçları felaket olabilir, finansal kurumlara olan güveni aşındırabilir ve piyasaları istikrarsızlaştırabilir.⁶⁰

Yapay zekâ ve ekonomik suçlarda suçlular sürekli olarak tekniklerini geliştirmektedir. Yapay zekânın zayıf noktalarından istifade ederek, yapay zekâyı kullanarak tespit edilmekten kurtulmanın yeni yollarını bulabilmektedir. Yapay zekâ daha karmaşık hale geldikçe suçlular tarafından daha da istismar edilmeye veya kullanılmaya açık hale gelmektedir. Bu durum ise suçlu ile kanun koruyucularının bir savaşı gibi sürüp gidecektir. Bu noktada emniyet teşkilatları, finans kurumları, siber güvenlik

---

⁵⁷ Ben Cooper, “Artificial Intelligence and Economic Crime”, (2023) (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2024, <https://www.tlt.com/insights-and-events/insight/artificial-intelligence-and-economic-crime/>).

⁵⁸ Cooper, “Artificial Intelligence and Economic Crime”, 1.

⁵⁹ Arslan, “Deepfake Technology: A Criminological Literature Review”, 701.

⁶⁰ Cooper, “Artificial Intelligence and Economic Crime”, 2.

uzmanları ve yapay zekâ geliştiricileri arasında sürekli yenilik ve iş birliği gerekmektedir.⁶¹

E. MUHTEMEL DİĞER YAPAY ZEKÂ SUÇLARI

Yapay zekâ ile işlenebilecek suçların yanı sıra bunların dışında birtakım muhtemel diğer yapay zekâ suçlarıyla da karşılaşılabilir. Örneğin yapay zekâ, internet üzerinden şiddet içerikli veya intiharı teşvik eden içerikleri yayabilir veya teşvik edebilir.⁶² Bu şekildeki bir hareket, TCK. m. 84'te düzenlenen "*İntihara yönlendirme*" suçuna vücut verebilir. Yapay zekâ çeşitli sektörlerin ayrılmaz bir parçası haline geldikçe, suçlular onları hedef alarak kaosa, elektrik kesintilerine, mali aksaklıklara veya yapay zekâ kontrollü sistemlerin bozulmasına neden olabilir. Yapay zekâ sistemleri, güvenlik kameraları veya gözetleme sistemleri gibi teknolojiler aracılığıyla özel hayata müdahale edebilir. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlali söz konusu olabilir. İnsanların izinsiz olarak izlenmesi veya kişisel bilgilerin kötüye kullanılması gibi durumlar ortaya çıkabilir.⁶³

Özellikle yapay zekânın kullanıldığı bir diğer alan yüz tanıma sistemleridir. Söz konusu bu teknoloji kötüye kullanılabilir veya kötü niyetli kişiler tarafından gizlice kullanılabilir, kişilerin mahremiyetini ihlal edebilir. Aynı şekilde yapay zekâ yüz tanımlaması yanlış veya hatalı bir şekilde programlanmış ise yanlış yüz tanıma sonuçlarına dayanarak kişileri hedef alan yanlış ve haksız tutuklamalar yaşanmasına veya yanlış yargılamalara da neden olabilir. Bu yapay zekâ

⁶¹ Cooper, "Artificial Intelligence and Economic Crime", 2.

⁶² Tony Durkee, Gergo Hadlaczky, Michael Westerlund ve Vladimir Carli, "Internet Pathways in Suicidality: A Review of the Evidence", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(10) (2011): 3938-3952.

⁶³ Cameron F. Kerry, "Protecting privacy in an AI-driven world", The Brookings Institution, (2020) (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/protecting-privacy-in-an-ai-driven-world/>).

destekli tomatik karar verme sistemleri hatalı değerlendirmeler yapabilir ve adaletsiz sonuçlara yol açabilir.⁶⁴

Yapay zekâ üretim ve otomasyon hataları ile otomasyona ilişkin suçlarla karşılaşılabilir. Yapay zekâyla birlikte gelişen silahlı veya silahsız özerk otonom kara, deniz ve hava araçların ve robotların işlenen suçlarda önümüzdeki yıllarda giderek artacaktır. Yapay zekânın doğrudan kötüye kullanılması ya da herhangi bir kötüye kullanım olmadan kendiliğinden suç işlenmesi durumlarıyla karşılaşılabilir.⁶⁵ Yapay zekâ destekli otomatik silah sistemleri, hedef seçimi ve saldırıları otomatik olarak gerçekleştirme yeteneğine sahip olduğunda, kontrol dışı bir şekilde kullanılabilir ve suç işlenmesine yol açabilir. Yapay zekâ tabanlı sistemler, bir hata veya arıza durumunda beklenmedik davranışlar sergileyebilir. Farklı bir ifadeyle yapay zekâ sistemleri, yanlış programlandığında veya hatalı veri setleriyle eğitildiğinde istenmeyen sonuçlar üretebilir. Yapay zekâ tabanlı otonom sürücüsüz araçlar veya robotlar, hatalı programlamadan kaynaklanan kazalar veya zararlı davranışlar sergileyebilir. Yapay zekâ ile donatılmış robotlar veya otonom sistemler, suçlara karışabilir. Örneğin, bir yapay zekâ sistemiyle donatılmış bir robot, hırsızlık veya saldırı gibi hareketler bulunabilir. Silahlı otonom (sürücüsüz) araçların ortaya çıkışı, teröristlere insan müdahalesi olmadan koordineli saldırılar gerçekleştirme fırsatı sunmaktadır. Örneğin askeri yapay zekâ ve robotların kötüye kullanımı suç veya terör örgütleri tarafından kullanılması, kapsamı belirsiz kalsa da ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Aynı şekilde yapay zekâ tarafından kontrol edilen otonom saldırı drone'lar, faili belli bir mesafede tutarken suç faaliyetlerini karmaşık hale getirebilir.⁶⁶ Yine bir

⁶⁴ Vera Raposo, "When facial recognition does not "recognise": erroneous identifications and resulting liabilities", *AI & Society*, (2023): 1-13.

⁶⁵ Sparrow, "Killer Robots", 62-65, 69-73.

⁶⁶ Salih Gülmez, *Military Robots: Ethics Of Lethal Autonomous Weapon Systems*, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, (2023): 2-4.

otonom aracın trafik kurallarını yanlış yorumlaması ve trafik kurallarını ihlal etmesi, bir kazaya neden olması ve bir insana zarar vermesi hareketleri de suça vücut verebilecektir.⁶⁷

Sonuç olarak yapay zekâ, yukarıda ele alınmaya çalışılan veri, bilişim ve ekonomik suçlarda görüleceği üzere suç ayırımlarını bulanıklaştırabilir, gri alan oluşturabilir. Bir veri suçu hem bilişim hem de ekonomik suç olabilir. Dolayısıyla yapay zekâ, kendisine özgü suç tipleriyle karşılaşmamıza da yol açabilir. İhtimal dahilinde birçok yapay zeka suçlarıyla karşılaşmaya da hazır olunması ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

III. GÜNÜMÜZ CEZA HUKUKU VE YAPAY ZEKÂ YLA İŞLENEN SUÇLARDA CEZAI SORUMLULUK

Suç işlemek, insanlar arasında gerçekleşen ve sadece insanların gerçekleştirebileceğinin kabul edildiği bir harekettir⁶⁸. Ceza hukuku da suç işlemekten kaynaklanan cezai sorumluluğu ve yaptırımları düzenleyen hukuk dalıdır.⁶⁹ Ceza hukukunda faillik, suç ve sorumluluk için bir takım unsur ve şartlar gerçekleştikten sonra yaptırımlarla karşılaşılması söz konusudur.⁷⁰ Ceza hukukunda en temel kavram “*cezai sorumluluktur*”. Cezai sorumluluğun; 1-Bilinç, özgür irade ve serbest iradi hareket, 2- Kişilik sahibi olmak (insan olmak), 3- gerçekleştirilen davranışın suç tanımına uyması ve 4- Kusurlu olmak (kusurluluk) şeklinde unsurları bulunmaktadır.⁷¹ Burada önemli bir diğer kavram olan “*suç*” içinde 1-Tipiklik ve onun

⁶⁷ Hüseyin Ateş ve Mustafa Tırtır, “An Evaluation of the Uber’s Autonomous Car Crash in the Scope of Turkish Criminal Law”, Adalet Dergisi, (66) (2021): 315-332.

⁶⁸ Eylem Baş, Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 19 ff.

⁶⁹ Özgenç, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 55-57.

⁷⁰ Koca ve Üzülmüş, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 90-91, 133.

⁷¹ Koca ve Üzülmüş, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 90-92.

maddi ve manevi unsurlarının sağlanması ile 2- Hukuka aykırılık unsurları gerekmektedir. Bir hareket maddi ve manevi unsurlarıyla tipikliği sağlamış ve hukuka aykırı ise suçtur.⁷² İşlenen suçla birlikte kişinin kusurluluğunun da bulunması durumunda cezai sorumluluk doğacak ve sorumluluğun karşılığı olan adli yaptırımlarla kişi yüzleşecektir.⁷³

Ceza hukuku sistemi, esasen insanlar için oluşturulmuştur. Günümüzdeki çağdaş ceza hukuku ve sistemleri, insan esası anlayışına dayanmaktadır; insan merkezlidir.⁷⁴ Bu yüzden mevcut ceza sistemlerinde sadece insanların suç işleyebileceği ve cezai olarak sorumlu tutulabileceği kabul edilmektedir. Cezai sorumluluğu ve suç teorileri dikkate alındığı takdirde ceza hukukunun merkezinde insan olduğu görülecektir.⁷⁵ Yukarıda belirtildiği üzere çoğu ceza sistemlerinde cezai sorumluluğun şartlarından birisi de insan (gerçek kişi) olmaktır. Dolayısıyla insan olmayan varlıklar cezalandırılmamaktadır. Ceza hukuku sorumluluğu sadece gerçek kişiler bakımından söz konusu olmaktadır.⁷⁶

Ceza hukuku bir zamanlar insan dışında başta hayvan olmak üzere bazı canlıların gerçekleştirdiği hareketlere de hukuki sonuç bağlanmaktaydı. Ancak artık sadece gerçek kişilerin, suçun faili olabileceği görüşü baskındır.⁷⁷ Dolayısıyla başka varlıklar tarafından gerçekleştirilen hareketlerin ceza hukuku açısından hiçbir önemi bulunmamaktadır. Hayvanlardan veya diğer varlıklardan kaynaklanan hareketlerin hareket olarak nitelendirilemeyeceği ve bunlardan kaynaklanan zararlardan yine kişilerin sorumlu tutulabileceği

---

⁷² Özgenç, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 176-181.

⁷³ Özbek ve diğerleri, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 35-39.

⁷⁴ Eylem Baş, "Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur", 113-114.

⁷⁵ Eylem Baş, "Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur", 115-119.

⁷⁶ Artuk ve diğerleri, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 310; Dülger, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 427-429.

⁷⁷ Demirbaş, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 259-260; Özbek ve diğerleri, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 228-229.

belirtilmektedir.⁷⁸ Ancak bu halde ise kişinin hayvana veya o varlığa bakmak, nezaret etmek, gerekli dikkat ve özeni göstermek sorumluluğunun varlığının aranabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla kişinin bu sorumluluğun gereklerine uygun hareket etmediği takdirde sorumlu tutulabileceği ileri sürülmektedir.⁷⁹

Sonuç itibarıyla günümüzde insanlar dışındaki varlıklar tarafından yapılan hareketlerin ceza hukuku bakımından önemi bulunmamaktadır. Ancak yapay zekâ her geçen gün daha karmaşık görevleri yerine getirebilme yetenekleri elde etmektedir. Bu gelişmeler, ceza hukukun temel kavramları, ilkeleri ve kurumları konusunda sorgulamaları ve araştırmaları beraberinde getirmektedir.⁸⁰ Bu noktada yapay zekânın seviyesine göre aşama aşama cezai sorumluluk ve suç unsurlarını sağlanıp sağlanmadığının tahlil edilmesi ve bu sorulara cevap bulunması gerekmektedir. Öncelikle bunun içinde yapay zekâyâ ilişkin değerlendirmede bulunulmalı; yapay zekânın durumu analiz edilmelidir. Şu an ki teknoloji ve bilimin yapay zekâ alanındaki seviyesinin bilinmesi, bilgisine vakıf olunması gerekir. Yapay zekânın nasıl programlandığı, nasıl kullanıldığı ve hangi kontrollerin uygulandığı gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.⁸¹

Yapay zekâ mevcut durumuyla bilinci olmayan, özerk iradi hareket edemeyen, insanların yazılımı ve komutlarıyla belirtilen amaçlar içerisinde hareket eden, bunun dışında kendi iradesiyle hareket edemeyen, kendi belirlediği amaçları olamayan basit seviyedeki varlıklardır. Başka bir ifadeyle yapay zekâ alanında yaşanan gelişmeler, seviyeler ile yapay zekânın yetenekleri dikkate alındığında yapay zekâ şu an basit seviye türündedir.

⁷⁸ Özgenç, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 183-187.

⁷⁹ Özgenç, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 185-186.

⁸⁰ Akbulut, "Yapay Zekâ ve Cezai Sorumluluk", 297.

⁸¹ Elena Popa, "Human Goals Are Constitutive of Agency in Artificial Intelligence", 7-10.

Yapay zekâ, genel yapay zekâ seviyesinde değildir. Bu yüzden insanlar için yapay zekâ şimdilik bir araç, bir makine olarak görülmektedir.⁸² Belirtilen sebepler dolayısıyla yapay zekânın dâhilinde gerçekleşen suçlarda kendisinin herhangi bir eşyadan veya araçtan farkı bulunmamaktadır. Basit seviyedeki bir yapay zekânın bilince, serbest özgür iradeye dayanmayan hareketlerinin ceza hukuku açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Ceza hukuku açısından hareket yeteneğini barındırmamaktadır. Aynı zamanda basit seviyede olan yapay zekâların suç işleme yetenekleri veya kastları yoktur. Bu sebeplerle de yapay zekânın herhangi bir cezai ehliyeti ve suç işlemekten kaynaklanan cezai sorumluluğu olamayacaktır.⁸³ Gerçek kişilerin cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Bu hallerde basit seviyedeki yapay zekâ herhangi bir bilinç özelliği göstermediği, girilen, yazılan göreve göre hareket ettiği ve bunun dışında hareket etmediği için dâhil olduğu suçlarda sorumluluk gerçek kişiler açısından değerlendirilmelidir. Yani bu durumlarda gerçek kişilerin mevcut düzenlemeler içinde cezai sorumluluğu olacaktır. Yapay zekâyı kontrol eden veya programlayan kişiler, eğer suç işlemişlerse TCK kapsamında cezai sorumlulukları olacaktır. Sonuç olarak basit seviyedeki yapay zekânın gerçekleştirdiği suçlardan dolayı sorumluluk, yapay zekâyı kontrol eden veya kullanılan insanlara yüklenecektir. Gerçek kişilerin icrai veya ihmali davranışıyla kasten veya taksirle gerçekleşen suçlardan doğrudan fail olarak

---

⁸² Monika Simmler ve Nora Markwalder, "Roboter in der Verantwortung?". Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. 129(1) (2017): 20-47 (24-27).

⁸³ Ryan Abbott ve Alex Sarch, "Punishing Artificial Intelligence: Legal Fiction or Science Fiction". University of California Davis Law Review. (53) (2019): 323-385 (335 ff.); Justin Kim, "Artificial Intelligence And Crime: What Killer Robots Could Teach About Criminal Law", Faculty of Law Victoria University of Wellington (2017): 36-38.

cezai sorumlulukları doğacaktır.⁸⁴ Mevcut hukuki, cezai ve yasal sistem açısından bakıldığında yapay zekânın zarar veren hareketlerinden sorumlu tutulması mümkün değildir; sadece yapay zekânın üreticisi, programlayıcısı, kullanıcısı veya sahibi ortaya çıkan sonuçlardan sorumlu tutulabilir. Dolayısıyla böyle bir yapay zekânın suç işleme potansiyeli de sorumluluğu da bulunmamaktadır.

Yapay zekânın dâhil olduğu suçlarda gerçek kişinin suç işlemesi, doğrudan failliği ve ceza hukuku sorumluluğu söz konusu olacaktır.⁸⁵ Bu açıdan sadece bir insandan komut alarak hareket edebilen, kendi özerk hareket edebime yeteneğine sahip olmayan yapay zekâyla örneğin bir insanın ölümü, yaralanması (TCK.m.81-89), malvarlıklarına karşı suç işlenmesi (TCK.m.141-160), haberleşme ve iletişimin engellenmesi (TCK.m.124), hakaret edilmesi (TCK.m.125) , özel hayatın ihlal edilmesi, verilerin çalınması, veri ihlalinde bulunulması (TCK.m.132-140), finans ve piyasanın manipüle edilmesi, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (TCK.m.213), halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma (TCK.m.216, 217/A) veya bilişim suçlarına vücut verilmesi (TCK.m.243-245) halinde gerçek kişilerin bu suçlardan sorumluluğu gündeme gelecektir.⁸⁶ Aynı şekilde TCK.m.171, 174, 177, 179 maddelerinde sırasıyla düzenlenen “*Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması, Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, Hayvanın tehlike*

---

⁸⁴ Sinan Altunç, Robotlar, Yapay Zeka ve Ceza Hukuku, (2019) (Erişim Tarihi: 29 Ocak 2024, https://www.researchgate.net/publication/336406393_Robotlar_Yapay_Zeka_ve_Ceza_Hukuku).

⁸⁵ Murat Volkan Dülger, "Yapay Zekalı Varlıkların Hukuk Dünyasına Yansması: Bu Varlıkların Hukuki Statüleri Nasıl Belirlenmeli", Terazi Hukuk Dergisi 13(142) (2021): 82-88 (82 ff.); Hakan Aksoy, "Yapay Zekalı Varlıklar ve Ceza Hukuku", International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 4(1) (2021):10-28 (20-22).

⁸⁶ Enes Köken, "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 12(47) (2021): 247-487 (265, 270-271).

yaratabilecek şekilde serbest bırakılması, Trafik güvenliğini tehlikeye sokma" suçlarla gerçek kişinin sorumluluğunun gündeme gelmesi söz konusu olabilir. Bu durumlarda bu yapay zekânın üreticisi, programlayıcısı ve kullanıcısı olan gerçek kişi suç işlemiştir. Gerçek kişiler, doğrudan faildir. Doğrudan fail olan bu kişilerin bu suç bakımından ceza hukuku sorumlulukları olacaktır.⁸⁷ Yapay zekâ aracılığıyla bu suçlar kasten ye da taksirle işlenmiş olabilir; manevi unsur türüne ve derecesine göre kasten veya taksirle cezai sorumluluklarının belirlenmesi gerekir.

Ancak gelecekte karşılaşılması muhtemel genel yapay zekâ seviyesi de bulunmaktadır. Genel veya süper yapay zekâ kendi kararlarını alma, düşünce ve duygularını özgürce ifade etme ve bunu harekete dönüştürme, bağımsız hareket etme potansiyelini haizdir.⁸⁸ Yapay zekâ bilinci bulunan, özgür iradesi olan, serbest iradi harekette bulunabilen, verilen amacın dışında kendisinin belirlediği bir amaçla hareket edebilecek potansiyeli bulunan yapay zekâ türüdür.⁸⁹ Yapay zekânın insan benzeri bir bilince sahip kılınmaya ve duygusal bir varlık haline getirilmeye çalışılması hukuki konularda durumunun sorgulanmasını ve tartışılmasını beraberinde getirmektedir. Zira bu yapay zekânın kararları ve hareketleri, geleneksel hukuk ve ceza sistemlerinin tanıdığı kişilik ve insan sorumluluğu kavramlarıyla örtüşmemektedir.⁹⁰ Geleneksel hukuk anlayışı, suç işleyen sadece insan olması gerektiği anlayışı genel yapay zekânın bu sistemin dışında kalmasına, yapay zekânın gerçekleştirdiği gelecekteki olası zararlardan ve suçlardan hangi koşullarda ve

⁸⁷ Aksoy, "Yapay Zekalı Varlıklar ve Ceza Hukuku", 20-22.

⁸⁸ Dülger, "Yapay Zekalı Varlıkların Hukuk Dünyasına Yansıması", 83-86.

⁸⁹ Seda Kara Kılıçarslan, "Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 4(2) (2019): 363-389 (367-368).

⁹⁰ Adem Atakan Selanik, "Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu Kapsamında Yapay Zekâ Robotun Sorumluluğu ve Sigortalması Hususunun Değerlendirilmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (50) (2022): 335-364 (350-357).

kimin sorumlu olduğunun belirlenmesi noktasında hukuki zorluklarla karşılaşılmasına yol açabilecektir.⁹¹ Bunlardan birisi de “*Acaba yapay zekâ suç işleyebilir mi? Yapay zekânın suç işleme potansiyeli bulunmakta mıdır?*” tartışmasıdır.

Şu an için bu konuda herhangi bir ülke mevcut hukuki çerçeveye yapay zekânın sorumluluk konusunu tam olarak ele almamaktadır. Geleceğin hukuk dünyasının, yapay zekânın sorumluluğunu ele alacak ve adaleti sağlayacak yolları göstermesi faydalı olacaktır. Sorumluluğun adil ve etkili bir şekilde olabilmesi için teknolojiyi yakından takip eden hukukçular ve yasama organı tarafından bu alanda yeni hukuki düzenlemeler geliştirilmesi de tartışılmaktadır.⁹²

Yapay zekânın işleyip işleyemeyeceği ve sorumlu tutulup tutulamayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır⁹³. Yapay zekânın suç işlemesi konusundaki tartışmalar, çeşitli senaryoları içermektedir. Doktrinde ilk görüş, yapay zekânın herhangi bir şekilde suç işleme potansiyeline sahip olamayacağını ve suç işleyemeyeceğini savunmaktadır⁹⁴. Buna göre suç işlemenin, yalnızca insanlar arasında gerçekleşen ve insanın iradesine dayanan hareketler olduğunu savunmaktadır. Yapay zekânın şu anki haliyle insanın yeteneklerine sahip olmadığını ve ilerleyen süreçte de aynı şekilde kalmaya devam edeceğini, gelecekte de gerekli olan yeteneklerine sahip olamayacağını savunmaktadır⁹⁵. Yapay zekâ, programlandığı ve eğitildiği şekilde hareket etmektedir. Yapay zekâ sadece programlandıkları şekilde çalışır ve kendi

⁹¹ Akbulut, “Yapay Zekâ ve Ceza Sorumluluk”, 297.

⁹² Elena Popa, “Human Goals Are Constitutive of Agency in Artificial Intelligence”, 13 ff.

⁹³ Caldwell, Andrews, Tanay ve Griffin. “AI-enabled future crime”, 5-9.

⁹⁴ Taddeo Mariarosaria ve Floridi Luciano, “Solving the symbol grounding problem: A critical review of fifteen years of research”, *Journal of Experimental and Theoretical Artificial Intelligence*, 17(4) (2005): 419-445 (432 ff.).

⁹⁵ Taddeo ve Floridi, “Solving the symbol grounding problem: A critical review of fifteen years of research”, 435-442.

başlarına ahlaki veya suç eğilimlerine sahip olamazlar. Suç işleme, bir niyet ve anlayış gerektirir ve bunlar yapay zekâ sistemlerinde mevcut değildir. Başka bir ifadeyle yapay zekâ, suç işleyebilmek için kendi bilinç ve iradesine sahip değildir. Bunları hiçbir zamanda elde edemeyecektir. Bu yüzden yapay zekânın suç işleme potansiyelini reddetmektedir⁹⁶. Dolayısıyla yapay zekâ hiçbir zaman suç işleme potansiyele sahip olmayacak, suç işleyemeyecek ve sorumluluğu da hiç gündeme gelmeyecektir. Yapay zekâ hep araç olarak kalacak ve suçlarda da bir araç olarak kullanılmaya devam edecektir. İnsan dışında hiçbir varlık fail olmayacak yani ceza hukukunun muhatabı sadece ve her zaman insan olacaktır. Sadece insan suç işleyebilecektir. Ceza hukukuna, insan esaslı anlayışı daim hâkim olacaktır. Yapay zekâdan kaynaklı bir suç ortaya çıksa da bunun programcılarının, kullanıcılarının, gerçek kişilerin sorumluluğunda olduğu ileri sürülmektedir.⁹⁷

Doktrindeki ikinci görüş ise yapay zekânın suç işleme potansiyeline sahip olabileceğini ve suç işleyebileceğini savunmaktadır⁹⁸. Bu görüşe göre yapay zekânın karmaşık algoritmaları ve öğrenme yetenekleri sayesinde suç işleyebileceği savunulmaktadır.⁹⁹ Bu görüş yapay zekânın suç işleme potansiyeline sahip olduğunu ve hatta ilerleyen süreçlerde suç işleyebileceğini ve yapay zekâ suçlularıyla (robot-suçlularla) karşılaşılabilirliğini savunmaktadır. Bu görüş öncelikle yapay zekânın gün geçtikçe insanın sahip olduğu ve suç işleyebilmesinde aranan yeteneklere sahip olabileceğini savunmaktadır¹⁰⁰. Bu görüş, yapay zekânın karmaşık öğrenme algoritmaları ve büyük veri kullanımıyla kendilerini geliştirebileceklerini ve beklenmeyen sonuçlar üretebileceklerini

⁹⁶ Simmler ve Markwalder, "Roboter in der Verantwortung?", 41-42.

⁹⁷ Simmler ve Markwalder, "Roboter in der Verantwortung?", 28, 43-46.

⁹⁸ Kim, "Artificial Intelligence And Crime", 51 ff.

⁹⁹ Olgun Degirmenci, "Yapay Zeka ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", Ardahan Barosu Dergisi (2) (2021): 74-88 (75 ff.).

¹⁰⁰ Abbott ve Sarch, "Punishing Artificial Intelligence": 164.

ifade etmektedir. Bu görüş bu durum için günümüzde hâkim olan ceza sisteminin ve birçok kavramının değiştirilmesi ve uyarlanması gerektiğini de savunmaktadır¹⁰¹. Yani ceza sistemlerinin insan esaslı olma anlayışının terk edilmesi, insan dışında varlıklarında suç işleyebileceği esasının kabul edilmesi ve esnetilmesi gerektiği savunulmaktadır. Yapay zekâ geliştikçe yukarıda belirtilen suçları işleyebileceği belirtilmektedir. Bu hallerde yapay zekânın doğrudan failliği ve cezai sorumluluğu söz konusu olabilecektir.¹⁰²

Bu tartışma hakkında görüşümüze değinecek olursak mevcut bilgilere dayanarak gelişmişlik düzeyi, sahip olduğu özellikler ve yetenekler dikkate alındığında şu anki yapay zekâlar, genellikle belirli bir amaca hizmet etmek üzere tasarlanmakta ve programlanmaktadır. Yapay zekâ, programlandıkları şekilde çalışmaktadır. Yapay zekâ, genellikle önceden tanımlanmış kurallar ve algoritmalar üzerine inşa edilmektedir. Örneğin, bir güvenlik sistemine entegre edilen yapay zekâ, tehditleri tespit etmek ve önlemek amacıyla çalışır. Yapay zekâ amacı doğrultusunda çalışır ve programlanan görevleri yerine getirir. Bunun dışında yapay zekânın bu sistemin işlevi dışında, kendi başına bir suç işleme niyeti veya arzusu yoktur.¹⁰³ Suç işleme yeteneği, insanların bilinçli ve niyetli eylemlerine dayanan bir hareket şeklidir. Dolayısıyla şu anki durumu itibarıyla yapay zekâ insan benzeri beyinsel fonksiyonlara ve bilince sahip olunmaması ve bundan dolayı da düşünme, algılama, farklı tercihlerde bulunabilme, muhakeme, bilme, isteme gibi önemli yeteneklerden yoksun olunması sebebiyle programlandıkları şekilde çalıştıkları için kendi başlarına suç işleme yeteneğine sahip değildirler. Suç işleyebilecek potansiyele sahip değildirler ve suç işleyemezler.¹⁰⁴

¹⁰¹ Abbott ve Sarch, "Punishing Artificial Intelligence": 164-166.

¹⁰² Ugo Pagallo, "1Robots of Just War: A Legal Perspective". *Philosophy & Technology*, (24) (2011): 307-323 (307 ff.).

¹⁰³ Akbulut, "Yapay Zekâ ve Cezai Sorumluluk", 291 ff.

¹⁰⁴ Abbott ve Sarch, "Punishing Artificial Intelligence": 161-163.

Şu anki durumuyla yapay zekâ, suçta kullanılan araçtan başka bir şey değildir. Şu anki teknoloji düzeyinde, yapay zekânın doğrudan suç işlemesi veya yasalara aykırı davranışlarda bulunması söz konusu değildir. Suç işlemek veya etik dışı davranışlar sergilemek için kendi başlarına motivasyona veya bilince sahip değildirler. Bu nedenle, yapay zekânın suç işleme potansiyeli, insan faktörü ve programlama süreciyle yakından ilişkilidir. Örneğin bir yapay zekâ, zararlı veya suç işlemeyi teşvik eden bir şekilde programlanmışsa, elbette potansiyel olarak suç işleyebilir. Gerçekleşen suçta yapay zekâ ile karşılaşılması halinde o sadece suçtaki bir araç olup suçun faillerinin tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁰⁵ Yapay zekâ, programcılarının ve kullanıcıların sorumluluğu altında çalışan bir araçtır. Eğer bir yapay zekâ, zararlı bir amaç için programlanmışsa veya yanlış kullanılıyorsa, bir suç gerçekleşmişse tüm bu hallerde programcılarının veya kullanıcıların sorumluluğu bulunmaktadır.¹⁰⁶ Ancak bu halde dahi yapay zekânın gerçek kişiler için suçta kullanılmasını önlemek için gerekli tedbirler alınmalıdır. En başta yapay zekâyı suç işlemek veya suç öncesi evrede kullanmak başlı başına suçta vücut vermelidir.

Yapay zekânın ceza sorumluluğunu kabul eden görüş, yapay zekâ aşama aşama kendisini geliştirerek insanın suç işleyebilmesinde aranan yeteneklere sahip olması halinde yani insan benzeri bilince, özgür iradeye, duygulara ve düşüncelere sahip olursa muhtemel suç işleme potansiyeli de beraberinde gelecektir. Başka bir ifadeyle gerçek kişilere özgü yetenekler kazanıldıkça suç ve ceza ehliyeti oluşabilir ve fail olabilmenin şartları sağlanabilir ve suçun ve sorumluluğun kapısı aralanabilir. Bu durumlarda yapay zekânın kendisi doğrudan fail olabilir, suç işleme potansiyeli ortaya çıkabilir ve hatta suç işleyebilir. Yapay zekâ geliştikçe daha özgü nitelikte suçlarla

¹⁰⁵ Aksoy, "Yapay Zekalı Varlıklar ve Ceza Hukuku", 20-21.

¹⁰⁶ Kim, "Artificial Intelligence And Crime", 51-53.

karşılaşılması muhtemeldir. Bu hallerde yapay zekânın doğrudan failliği ve cezai sorumluluğu söz konusu olabilecektir.¹⁰⁷

SONUÇ

Yapay zekânın doğrudan suç işlemesi yerine, yapay zekâ sistemlerinin yanlış eğitim, kötü niyetli kullanım veya etik sınırların ihlali gibi nedenlerle istenmeyen sonuçlara yol açabileceği bilinmektedir. Yukarıdaki örnekler, yapay zekânın yanlış kullanımı veya yanlış programlama sonucunda ortaya çıkabilecek potansiyel riskleri yansıtmaktadır. Bu nedenle, yapay zekânın gelişimi ve kullanımıyla ilgili olarak dikkatli ve sorumlu bir yaklaşım benimsenmelidir. İnsanlar, yapay zekânın potansiyel risklerini ve istenmeyen sonuçlarını göz önünde bulundurarak, bu teknolojiyi sorumlu bir şekilde yönetmeli ve kullanmalıdır. Bu nedenle, yapay zekâ teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı sırasında etik kuralların, yasal düzenlemelerin ve güvenlik önlemlerinin dikkate alınması önemlidir. Yapay zekâ geliştiricileri, etik kurallara uygunluk, yasal düzenlemelerin takibi ve güvenlik önlemlerinin alınması konularına dikkat etmelidir. Bu şekilde, potansiyel suçlara karşı önlemler alınabilir ve olumsuz sonuçlar azaltılabilir. Aynı zamanda, yapay zekânın kullanımıyla ilgili yasaların ve politikaların geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir, böylece potansiyel suç hareketleri önlenir. Ayrıca, yapay zekâ sistemlerinin tasarımında önyargıyı azaltma ve şeffaflığı sağlama çabaları da önemlidir. Denetim süreçlerinin etkin şekilde uygulanması da bu tür suçları önlemeye yardımcı olabilir. Hukuki çerçevenin güncellenmesi ve yapay zekâ suçlarıyla mücadelede kullanacak mekanizmaların oluşturulması da gereklidir. Etik kurallar, düzenlemeler ve denetim mekanizmaları, yapay zekâ teknolojisinin adil, güvenli ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamak için elzemdir.

¹⁰⁷ Pagallo, "Robots of Just War: A Legal Perspective", 318-321.

Ayrıca, yapay zekânın insan denetimi ve sorumluluğu altında kullanılması da önemlidir.

Gelecekte yapay zekâ etik ve yasal çerçeveleri daha da önem kazanacaktır. Şu an yapay zekânın gelişimiyle birlikte, etik ve yasal çerçeveler üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar, yapay zekâ sistemlerinin kullanımını düzenlemeyi ve istenmeyen sonuçları önlemeyi amaçlamaktadır. Yapay zekânın gelişimiyle birlikte, etik ve yasal sorunları ele almak, kontrol mekanizmalarını güçlendirmek ve güvenlik önlemleri almak önemlidir. Yapay zekânın kullanımıyla ilgili ve yapay zekânın suç işleme konusunda önlem almak için etik kurallar, yasal düzenlemeler, güvenlik önlemleri ve denetim mekanizmaları geliştirilmelidir. Özellikle, yapay zekânın toplumun güvenliği ve insan haklarıyla uyumlu şekilde kullanılmasını sağlamak için yasal düzenlemeler ve etik kurallar geliştirilmektedir. Bu, yapay zekânın potansiyel risklerini azaltmak ve toplumun güvenliğini sağlamak için önemlidir.

Yapay zekânın suç işleme potansiyeli hakkında kesin bir cevap vermek zordur. Bu konudaki tartışmalar devam etmektedir. Yapay zekânın ilerleyişi dikkate alındığı takdirde yapay zekânın suç işleme potansiyelinin çok yüksek olduğu, suç işleyebileceği ve yapay zekâ failleri olarak karşımıza çıkması muhtemeldir. Gelişmiş genel yapay zekâ suç işleyebilir, bir suçun faili olabilir. Bu tür yapay zekânın cezai olarak sorumlu tutulması gerekebilir. Eğer programlama ve kullanımıyla ilgili sorumluluklar doğru bir şekilde ele alınmaz ise potansiyel suçlar, etik ve yasal sorunlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle, yapay zekânın gelişimi ve kullanımıyla ilgili dikkatli ve sorumlu bir yaklaşım benimsenmelidir. Yapay zekâ tasarımı ve kullanımı sırasında sorumluluk sahibi olmak, olası istenmeyen sonuçları azaltmaya yardımcı olabilir. Böylece yapay zekânın potansiyel olası riskleri minimize edebilir, yapay zekânın toplum için faydalı bir şekilde kullanılması sağlanabilir. Yapay zekâ olumlu bir şekilde kullanılabilir.

Sonuç olarak sosyal hayatta yapay zekânın oluşturabileceği olumlu veya olumsuz, yararlı veya zararlı birçok etki ile karşılaşılması olasıdır. Yapay zekânın potansiyel etkileri, etik ve yasal sorunları beraberinde getirebilir. Bunun için yapay zekâ alanında hukuk, etik ve güvenlik gibi konular üzerinde çalışmalar devam etmelidir. Bu çalışmalar, yapay zekâ sistemlerinin sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamayı ve olası riskleri minimize etmeyi hedeflemektedir. Hiç şüphesiz bu konuda ceza hukuku bilim alanında çalışan akademisyenlere, kanun koyuculara, uygulayıcılara sorumluluk düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbott Ryan ve Alex Sarch. "Punishing Artificial Intelligence: Legal Fiction or Science Fiction". University of California Davis Law Review. (53) (2019): 323-385.
- Aksoy Hakan. "Yapay Zekâlı Varlıklar ve Ceza Hukuku", International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 4(1) (2021):10-28.
- Alkaabi Ali, George Mohay, Adrian McCullagh ve Nicholas Chantler. "Dealing with the Problem of Cybercrime", International Conference on Digital Forensics and Cyber Crime (ICDF2C), (Springer: 2010): 1-18.
- Altunç Sinan. Robotlar, Yapay Zeka ve Ceza Hukuku, (2019). 29 Ocak 2024, https://www.researchgate.net/publication/336406393_Robotlar_Yapay_Zeka_ve_Ceza_Hukuku.
- Anderson Janna, Lee Ramie ve Alex Luchsinger. Artificial Intelligence and the Future of Humans, Pew Research Center Report, (2018): 1-15.
- Arslan Fatih. "Deepfake Technology: A Criminological Literature Review", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SHD), 11(1) (2023): 701-720.
- Ateş Hüseyin ve Mustafa Tırtır. "An Evaluation of the Uber's Autonomous Car Crash in the Scope of Turkish Criminal Law", Adalet Dergisi, (66) (2021): 315-332.
- Baş Eylem. Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Caldwell M., Andrews J.T.A., Tanay T. ve L. D. Griffin. "AI-enabled future crime". Crime Crime Science, (9) (2020): 1-13.
- Castro Daniel ve Joshua New. "The Promise of Artificial Intelligence", Center for Data Innovation, (2016). 20 Ocak 2024, <https://www2.datainnovation.org/2016-promise-of-ai.pdf>.

- Choraś Michał ve Michał Woźniak. "The double-edged sword of AI: Ethical Adversarial Attacks to counter artificial intelligence for crime", *AI and Ethics*, (2021):1-4.
- Comiter Marcus. *Attacking Artificial Intelligence: AI's Security Vulnerability and What Policymakers Can Do About It*, Belfer Center for Science and International Affairs Harvard Kennedy School, (2019). 25 Ocak 2024, <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2019-08/AttackingAI/AttackingAI.pdf>.
- Cooper Ben. "Artificial Intelligence and Economic Crime", (2023). 25 Ocak 2024, <https://www.tlt.com/insights-and-events/insight/artificial-intelligence-and-economic-crime/>.
- Değirmenci Olgun. "Yapay Zeka ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", *Ardahan Barosu Dergisi* (2) (2021): 74-88.
- Dong Yanyan, Jie Hou, Ning Zhang ve Maocong Zhang. "Research on How Human Intelligence, Consciousness, and Cognitive Computing Affect the Development of Artificial Intelligence", *Complexity*, (2020): 1-10.
- Dülger Murat Volkan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Dülger Murat Volkan. "Yapay Zekâlı Varlıkların Hukuk Dünyasına Yansması: Bu Varlıkların Hukuki Statüleri Nasıl Belirlenmeli", *Terazi Hukuk Dergisi* 13(142) (2021): 82-88.
- Durkee Tony, Gergo Hadlaczky, Michael Westerlund ve Vladimir Carli. "Internet Pathways in Suicidality: A Review of the Evidence", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(10) (2011): 3938-3952.
- Gülmez Salih. *Military Robots: Ethics Of Lethal Autonomous Weapon Systems*, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, 2023.
- Hafızoğulları Zeki ve Devrim Güngör. "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (69) (2007): 21-50.

- Hayward Keith ve Matthijs Maas. "Artificial Intelligence and crime: A primer for criminologists", *Crime Media Culture An International Journal*, 17(2) (2020):209-233.
- Kerry Cameron F. "Protecting privacy in an AI-driven world", The Brookings Institution, (2020). 25 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/protecting-privacy-in-an-ai-driven-world/>.
- Kim Justin. "Artificial Intelligence And Crime: What Killer Robots Could Teach About Criminal Law", Faculty of Law Victoria University of Wellington (2017): 36-38.
- King Thomas C., Nikita Aggarwal, Mariarosaria Taddeo ve Luciano Floridi. "Artificial Intelligence Crime: An Interdisciplinary Analysis of Foreseeable Threats and Solutions", *Science and Engineering Ethics*, (26) (2019): 1-36.
- Kılıçarslan Seda Kara. "Yapay Zekânın Hukuki Statüsü Ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 4(2) (2019): 363-389.
- Koca Mahmut ve İlhan Üzülmez. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Köken Enes. "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 12(47) (2021): 247-487.
- Lee Nicol Turner, Paul Resnick ve Genie Barton. "Algorithmic bias detection and mitigation: Best practices and policies to reduce consumer harms", The Brookings Institution, (2019). 24 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/algorithmic-bias-detection-and-mitigation-best-practices-and-policies-to-reduce-consumer-harms/>.
- Marr Bernard. "What Is the Difference Between Deep Learning, Machine Learning and AI?", *Forbes*, (2016).
- Meske Christian, Enrico Bunde, Johannes Schneider ve Martin Gersch. "Explainable Artificial Intelligence: Objectives, Stakeholders, and Future Research Opportunities", *Information Systems Management*, (2020): 1-10.

-
- Miralys Nyman Gibson ve Dennis Miralis. "AI-enabled future Crime: Study reveals 20 disturbing possibilities". 18 Ocak 2024. <https://ngm.com.au/ai-enabled-future-Crime-study/>.
- Murdoch Blake. "Privacy and Artificial Intelligence: challenges for protecting health information in a new era". BMC Medical Ethics, (22) (2021):1-5.
- Newscientist Instant Expert. Düşünen Makineler: Yaklaşan Yapay Zekâ Çağı ve İnsanlığın Geleceği (Çeviren: Samet Öksüz). İstanbul: Say Yayınları, 2021.
- Özbek Veli Özer, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özgenç İzzet. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19.Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Pagallo Ugo. "Robots of Just War: A Legal Perspective". Philosophy & Technology, (24) (2011): 307–323.
- Pizzi Michael, Mila Romanoff ve Tim Engelhardt. "AI for humanitarian action: Human rights and ethics", International Review of the Red Cross, 102(913) (2020): 145–180.
- Popa Elena. "Human Goals Are Constitutive of Agency in Artificial Intelligence (AI)", Philosophy & Technology, (34) (2021):1731–1750.
- Raposo Vera. "When facial recognition does not "recognise": erroneous identifications and resulting liabilities", AI & Society, (2023): 1-13.
- Rigano Christopher. "Using Artificial Intelligence to Address Criminal Justice Needs", National Institute of Justice Journal, (280) (2019).
- Say Cem. 50 Soruda Yapay Zekâ. 22.Baskı, İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı, 2022.
- Selanik Adem Atakan. "Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu Kapsamında Yapay Zekâ Robotun Sorumluluğu ve

- Sigortalanması Hususunun Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (50) (2022): 335-364.
- Selçuk Sami, Suç Genel Kuramı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Shankar Shreya, Yoni Halpern, Eric Breck, James Atwood, Jimbo Wilson, D. Sculley. "No Classification without Representation: Assessing Geodiversity Issues in Open Data Sets for the Developing World", 31st Conference on Neural Information Processing Systems (NIPS 2017), (2017): 1-5.
- Shimrona Efrat, Jonathan Tamir, Ke Wang ve Michael Lustig. "Implicit Data Crimes: Machine Learning Bias Arising From Misuse of Public Data", PNAS, 119(13) (2022): 1-11.
- Simmler Monika ve Nora Markwalder. "Roboter in der Verantwortung?". Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. 129(1) (2017): 20-47.
- Sparrow Robert. "Killer Robots", Journal of Applied Philosophy, 24(1) (2007): 62-77.
- Šucha Vladimir ve Jean-Philippe Gammel. Humans and Societies in the Age of Artificial Intelligence, Publications Office of the European Union, (Luxembourg: 2021).
- Taddeo Mariarosaria ve Floridi Luciano, "Solving the symbol grounding problem: A critical review of fifteen years of research", Journal of Experimental and Theoretical Artificial Intelligence, 17(4) (2005): 419-445.
- The Guardian. 28 Ocak 2024. <https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/24/tay-microsofts-ai-chatbot-gets-a-crash-course-in-racism-from-twitter>.
- Timur Demirbaş. Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Treleaven Philip, Jeremy Barnett, Daniel Brown, Andrew Bud, Enzo Fenoglio, Charles Kerrigan, Adriano Koshiyama, Sally Sfeir-Tait ve Martin Schoernig. "The Future of Cybercrime:

-
- AI and Emerging Technologies Are Creating a Cybercrime Tsunami", UCL Theses, (2023):1-34.
- Tziakouris Giannis. "The rise of AI-powered Criminal s: Identifying threats and opportunities", (2023), 20 Ocak 2024. [https://blog.talosintelligence.com/the-rise-of-ai-powered-Criminal s/](https://blog.talosintelligence.com/the-rise-of-ai-powered-Criminal-s/).
- Vinuesa Ricardo, Hossein Azizpour, Iolanda Leite, Madeline Balaam, Virginia Dignum, Sami Domisch, Anna Felländer, Simone Daniela Langhans, Max Tegmark ve Francesco Fuso Nerini. "The role of Artificial Intelligence in achieving the Sustainable Development Goals", *Nature Communications*, (11) (2020):233-243.
- Winston Patrick Henry. *Artificial Intelligence*, 3.Baskı. London: Pearson Yayınevi, 1992.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: İlgili çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından kabul edilen "Yapay Zekâ ve Cezai Sorumluluk" adlı proje adı ve 2209E169 numarasıyla proje kapsamında desteklenmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: This study is supported by Anadolu University Scientific Research Projects Coordination Unit within the scope of the project titled 'Artificial Intelligence and Criminal Responsibility' and numbered 2209E169.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.
